

Folketingets
ombudsmands
beretning
for året
1955

J. H. SCHULTZ ^{A/s}
UNIVERSITETS-BOGTRYKKERI
KØBENHAVN
1956

INDHOLDSFORTEGNELSE

	side
Indledning	7
I. Embedets opbygning m. v.	9
A. Personaleforhold	9
B. Lokaleforhold	9
C. Instruks for Folketingets ombudsmand	9
II. Statistiske oplysninger vedrørende de i 1955 indkomne sager	13
III. Sager af almindelig interesse samt sager, der har givet anledning til udtalelser, henstillinger m. v.	17
1. Rejst spørgsmål om anvendelse af straffelovens § 70 med hensyn til personer, overfor hvem der er truffet sikkerhedsforanstaltninger i medfør af § 38, stk. 2, i straffeloven af 10. februar 1866	17
2. Kontraktansat løjtnant hjemsendt, efter at en straffesag mod ham var sluttet på bevisets stilling	18
3. Politimesters afslag på andragende om dispensation fra lukketidsbestemmelserne	19
4. Afslag på et andragende om tilladelse til prøvelse ved overvoldgiftsret af en kendelse afsagt af en husdyrvoldgiftsret	21
5. Henstillet til Justitsministeriet, at der meddeltes fri proces i erstatningssag mod det offentlige	22
6. Spørgsmål om fortolkningen af lov af 2. februar 1866 om erklærings meddelelse til ansøgere og klagere	23
7. En politiassistent's betaling af en bøde, der var idømt i en sag, han havde behandlet	23
8. Klage over, at Generaldirektoratet for Statsbanerne havde etableret et målepunkt på privat grund	24
9. Beregningen af indtægt af fast ejendom ved fastsættelse af invaliderente	26
10. Statsbanernes søfartsvæsen havde til skattevæsenet opgivet en maskinassistent's løn med et for stort beløb	26
11. Klage over, at bankbøger og værdipapirer, der var taget i bevaring af politiet under en straffesag, ikke var udleveret efter sagens afslutning	27
12. Klage over, at fanger, der afsøner straf for overtrædelse af straffelovstillægget, skulle være blevet begunstiget i forhold til andre fanger	29
13. Landbrugsministeriet havde godkendt udlejning af et areal til sommerhus-bebyggelse, uanset at bebyggelsen var i strid med naturfredningsloven. – Statsministeriet og Overfredningsnævnet havde dernæst dispenseret for sommerhuset til forskellige tidspunkter	31
14. Klage over direktøren for Tøjhusmuseet	33
15. En ansøgning om tilladelse til at købe et automobil på dollarpræmieringsbasis var blevet behandlet efter regler, der var mere byrdefulde for ansøgeren end reglerne, der var gældende, da andragendet blev indgivet	50
16. Undersøgelse af feriebonsystemet	51
17. Forsvarsministeriets hjemsendelse af 5 officers elever fra Hærens Officeresskole	54
18. Klage over, at rygeforbudet i DSBs omnibusser ikke overholdes	55
19. Henstillet til et amt, at det forelagde Justitsministeriet et andragende om fri proces i en sag mod amtet	55
20. Henstilling til Justitsministeriet vedrørende affattelse af vilkårene i separations- og skilsmissebevillinger	56
21. Henvendelse fra KDAK om anvendelsen af motorafgifter	57
22. Klage over, at Statens Plantetilsyn ikke havde givet underretning om, at en undersøgelse var afsluttet	63
23. Henvendelse fra Grossistsammenslutningen af 1930 om overtrækket på Finansministeriets foliokonto i Nationalbanken	64

	side
24. Undersøgelse af Landskatterettens behandling af sager vedrørende indkomst- og formuebeskatning..	69
25. Klage over, at Handelsministeriet havde bestemt, at et selskabs aktier udgik af noteringen på Københavns fondsbørs.	73
26. Henstillet til Boligministeriet, at regulativ af 22. januar 1941 angående Boligtilsynsrådet og Sundhedsstyrelsens virksomhed blev optaget i lovtidende	75
27. Klage over den tid, der var medgået til Forsvarsministeriets og kammeradvokatens behandling af en sag	75
28. Klage over, at Statens Jordlovsudvalg ikke havde gjort brug af sin forkøbsret.	76
29. Henstilling til Justitsministeriet vedrørende affattelsen af vidneindkaldelsesblanketter i straffesager..	78
30. Klage over en plejer på et sindssygehospital	79
31. Dansk Skatteborgerforenings klage over, at Indenrigsministeriet tillod Københavns kommune at udskrive indkomstkatten for regnskabsåret 1955/56 med 130 pct. af grundbeløbet uden afholdelse af overordentligt valg til borgerrepræsentationen.	80
32. Kirkeministeriet havde afslået at søge bevilget statstilskud til dækning af udgifterne ved reparation af Århus domkirkespir	81
33. Klage over indholdet af en politikommissærs meddelelse til pressen.	85
34. Et amt havde fejlagtigt meddelt, at et erstatningskrav ville blive behandlet i forbindelse med en straffesag	86
35. Klage over en af en sognekommune vedtaget ekspropriation til gennemførelse af et vejprojekt, der var godkendt af Ministeriet for offentlige Arbejder.	87
36. Klage over en af Direktoratet for Ulykkesforsikringen og Ulykkesforsikrings-Rådet truffet afgørelse om erstatning i anledning af en eksemplidelse	89
37. Handelsministeriet havde oversendt nogle skrivelser til Dansk Dykkerforening uden at underrette afsenderen	91
38. Klage over, at to motorsagkyndige havde truffet forskellig afgørelse vedrørende samme køretøj.	91
39. Klage over, at Forsvarsministeriet ikke havde givet en klar udtalelse om resultatet af en auditorundersøgelse.	92
40. Henstillet til Socialministeriet, at forretningsordenen for Invalideforsikringsretten blev optaget i lovtidende.	93
41. Klage over en af politiets efterretningstjeneste iværksat undersøgelse.	93
42. Klage over, at Undervisningsministeriet ikke havde truffet afgørelse vedrørende et i 1953 indgivet andragende.	96
43. Amtsligningsinspektoratet for Præstø amt havde ikke afsluttet behandlingen af skattesag fra 1949	96
44. En hjemsendt flyvemath kunne ikke opnå antagelse til frivillig tjeneste. – Henstilling til Forsvarsministeriet vedrørende affattelsen af de af Flyverkommandoen anvendte blanketter til forholdsattester	97
45. Henstilling til rigsadvokaten vedrørende reglerne om underretning til anmeldere om frafald af indledet forfølgning.	99
46. Henstillet til Handelsministeriet, at forretningsorden af 4. januar 1956 for ankenævnet vedrørende vareforsyningssager blev optaget i lovtidende	102
47. Klage over, at et statsfængsel i to af en fange afsendte breve havde indlagt en meddelelse, hvoraf det fremgik, at han var fange	102
48. Henstilling til Indenrigsministeriet vedrørende en ændret formulering af en bestemmelse i sundhedsvedtægterne for landkommuner	103
49. Wamberg-sagen m. v.	105
Indledning	105
Dato-liste vedrørende Wamberg-sagen	106
I. Besættelsen af stillingen som forstander for højskolens ambulatoriske klinik	107
II. Bedømmelsen af Wambergs disputats	111
A. Afhandlingens antagelse til forsvar	111
B. Forsvaret af disputatsen	112
C. Klagen over de uofficielle opponenter	113
D. Beklagelserne over professor Moustgaards udtalelser	113
1. Udtalelsen den 25. februar 1955 overfor professor Rasbech	113
2. Udtalelsen den 26. februar 1955 til Information	114
3. Udtalelsen den 28. februar 1955 ved en forelæsning	114

	side
E. Nedsættelsen af en undersøgelseskommission	115
F. Kritik i forbindelse med undersøgelseskommissionens nedsættelse	116
1. Spørgsmålet om lovligheden af kommissionens nedsættelse	116
2. Kritik af kommissionens sammensætning	117
3. Angreb på enkelte medlemmers habilitet	119
4. Klagen over, at Wamberg ikke straks fik meddelelse om kommissionens nedsættelse	120
G. Undersøgelseskommissionens arbejde	121
H. Professor Møllgaards udtalelse til Politiken den 6. marts 1955	123
J. Lektor Henrik Jensens henvendelse til Wamberg den 17. marts 1955	124
K. Politikens artikel den 21. marts 1955	125
L. Undervisningsrådets møde den 21. marts 1955	126
1. Den af professor Milthers forelagte redegørelse fra 5 af undersøgelseskommissionens medlemmer	126
2. Mødets videre forløb	127
M. Mødet hos direktør Thorkil-Jensen den 23. marts 1955	129
N. Professor Milthers' referat af undervisningsrådets vedtagelse i mødet den 21. marts 1955. – Bemærkninger til afsnittene M og N	131
O. Fremsendelsen af kommissionens materiale til Wamberg	133
P. Krav om anvendelse af bestemmelserne af 25. februar 1935 vedrørende erhvervelse af doktorgrader ved højskolen	134
Q. Wambergs svar af 6. april 1955. Forelæggelsen af materialet for de officielle opponenter og veterinærafdelingen samt afdelingens indstillinger til undervisningsrådet	135
R. Wambergs kritik af undersøgelseskommissionens arbejde. – De 5 kommissionsmedlemmers bemærkninger	140
S. Undervisningsrådets møde den 22. april 1955	141
T. Berettigelsen af anvendelse af bestemmelserne af 25. februar 1935	143
U. Spørgsmål om inhabilitet indenfor veterinærafdelingen	144
Y. Sagens fornyede forelæggelse for de officielle opponenter, veterinærafdelingen og undervisningsrådet	145
Z. Professor Wirstads skrivelse af 5. maj 1955 til professor Ed. Sørensen	146
Æ. Den af undervisningsrådet den 6. juni 1955 vedtagne udtalelse vedrørende undersøgelseskommissionen og dens arbejde	147
Ø. Vedtagelsen på undervisningsrådets møde den 6. juni 1955 angående indiskretioner	149
<i>III. Dyrslæge Engbergs klage over professor Moustgaard</i>	<i>150</i>
<i>IV. Dyrslæge Ludvigsens henvendelse til Landbrugsministeriet vedrørende professor Moustgaard</i>	<i>151</i>
A. Professor Moustgaards rekvirering i december 1952 af Beckman B apparatet	152
B. Flytningen af Beckman B apparatet til steriliteitsinstituttet i juli 1954	156
C. Professor Moustgaards medlemskab af bedømmelsesudvalget vedrørende professoratet i dyrefysiologi	158
<i>V. Dr. Rottenstens klage over professorerne Møllgaard, Hansen Larsen og Moustgaard</i>	<i>159</i>
A. Klagen over professorerne Møllgaard og Hansen Larsen	159
B. Klagen over professor Moustgaard	159
C. Professor Moustgaards habilitet som medlem af bedømmelsesudvalget vedrørende professoratet i dyrefysiologi	161
<i>VI. Dyrslæge P. A. Bruhns patentsag</i>	<i>161</i>
<i>VII. Døende dyrslæge Rasbechs klage i maj 1951 over professor Jepsen</i>	<i>166</i>
<i>VIII. Sammenfattende bemærkninger</i>	<i>171</i>
A. Wamberg-sagen	171
B. De øvrige af undersøgelsen omfattede forhold	172
C. Afslutning	173
Bilag til Wamberg-sagen m. v.	174

Til Folketinget.

Efter betænkning og indstilling afgivet den 25. marts 1955 af Folketingets ombudsmandsudvalg blev jeg ved folketingsbeslutning af 29. marts 1955 (FT 1954/55 sp. 3177—78) valgt til Folketingets ombudsmand. I overensstemmelse med en udtalelse i ombudsmandsudvalgets betænkning påbegyndte jeg min virksomhed den 1. april 1955.

I medfør af § 10 i lov nr. 203 af 11. juni 1954 om Folketingets ombudsmand og § 13 i instruks nr. 109 af 22. marts 1956 afgiver jeg hermed beretning for året 1955. Beretningen omfatter de i 1955 indkomne sager, der er afsluttet inden 1. august 1956.

Da nærværende beretning er embedets første, har jeg fundet anledning til i afsnit I (s. 9) at give en kort redegørelse for embedets opbygning m. v. I afsnit II (s. 13) findes statistiske oplysninger vedrørende de i 1955 indkomne sager, og i afsnit III (s. 17) refereres et antal sager, der skønnes at have almindelig interesse, samt sager, der har givet mig anledning til at udtale kritik eller fremkomme med henstillinger.

København, i september 1956.

STEPHAN HURWITZ

I. Embedets opbygning m. v.

A. Personaleforhold.

Kort efter min tiltræden den 1. april 1955 forhandlede jeg med Folketingets ombudsmandsudvalg og Justitsministeriets departementschef om embedets nærmere opbygning og fandt det herefter rigtigst, at der knyttes en yngre dommer til embedet.

Efter at Folketingets udvalg for forretningsordenen den 29. april 1955 havde tiltrådt, at der oprettedes en stilling som kontorchef og en sekretærstilling, ansatte jeg fra den 1. maj 1955 at regne byretsdommer Povl Hansen, der havde fået tilladelse til at træde udenfor nummer, og cand. jur. Torben Svenné Schmidt som henholdsvis kontorchef og sekretær. Den 29. april 1955 tiltrådte Folketingets præsidium, at der oprettedes en stilling som regulativlønnet overassistent, og i denne stilling ansatte jeg fru Else Thorup. Den 31. maj 1955 tiltrådte præsidiets dernæst, at jeg ansatte en honorarlønnet kontormedhjælper med halvdagsbeskæftigelse fra den 1. juni 1955.

Det viste sig hurtigt påkrævet at antage yderligere personale, hvorfor jeg efter drøftelse den 16. juni 1955 med Folketingets formand stillede forslag i ombudsmandsudvalgets møde den 29. juni om, at personalet udvidedes til: 1 kontorchef, 3 sekretærer, 3 kontormedhjælpere (heraf 1 overassistent) og 1 kontorbetjent. Forslaget blev derefter forelagt udvalget for forretningsordenen og Folketingets præsidium, der i skrivelse af 13. juli 1955 meddelte, at forslaget var tiltrådt. Pr. 1. september 1955 var det nævnte personale antaget, bortset fra kontorbetjenten.

B. Lokaleforhold.

I tiden fra min tiltræden og indtil istandsættelsen af de lokaler, jeg skulle overtage i Søndre Ridebanefløj, var fuldendt, stillede Folketingets præsidium værelser til rådighed på Christiansborg. Den 15. august 1955 var

istandsættelsen tilendebragt, og samme dag fandt flytningen sted.

C. Instruks for Folketingets ombudsmand.

Ifølge ombudsmandslovens § 3 fastsætter Folketinget almindelige bestemmelser for ombudsmandens virksomhed.

Under lovens forberedelse var der blevet udarbejdet et udkast til instruks. Efter ønske fra Folketingets ombudsmandsudvalg begyndte jeg straks efter min tiltræden at gennemgå det foreliggende udkast, og på grundlag af denne gennemgang udfærdigede jeg et ændret udkast til instruks med bemærkninger, som blev fremsendt til ombudsmandsudvalget den 13. juli 1955. Udvalget drøftede udkastet den 17. august og forelagde det derefter for Justitsministeriet, som fremsatte sine bemærkninger i skrivelse af 26. oktober 1955 til udvalget. I et møde den 16. november 1955 anmodede udvalget mig om at udarbejde et nyt udkast på grundlag af de stedfundne drøftelser og Justitsministeriets bemærkninger. Det reviderede udkast med bemærkninger blev fremsendt til ombudsmandsudvalget den 7. december 1955, og efter at udvalget den 7. marts 1956 havde afgivet betænkning og indstilling, blev udkastet efter behandling i Folketingets møder den 16. og 22. marts 1956 vedtaget som instruks for Folketingets ombudsmand (FT 1955/56, sp. 3744—47 og sp. 3890—91).

Instruksen nr. 109 af 22. marts 1956 for Folketingets ombudsmand er sålydende:

»I medfør af § 3 i lov nr. 203 af 11. juni 1954 fastsættes herved følgende instruks for Folketingets ombudsmand:

§ 1.

Det påhviler Folketingets ombudsmand på Folketingets vegne at have indseende med statens civile og militære forvaltning.

§ 2.

Stk. 1. Ombudsmandens virksomhed omfatter ministrene, statens tjenestemænd og alle andre personer, som virker i statens tjeneste, jfr. dog stk. 2 og 3.

Stk. 2. Dommernes embedsførelse falder i det hele udenfor ombudsmandens virksomhed. Dommerfuldmægtigene henhører derimod under ombudsmandens virksomhed i det omfang, klager over deres embedsvirksomhed ikke kan indbringes for den særlige klageret.

Stk. 3. Folkekirkens tjenestemænd henhører under ombudsmandens virksomhed, bortset fra spørgsmål, der direkte eller indirekte vedrører kirkens lære eller forkyndelse.

§ 3.

Stk. 1. Det påhviler ombudsmanden at være opmærksom på, om nogen, der omfattes af hans virksomhed, i tjenesten følger ulovlige formål, træffer vilkårlige eller urimelige afgørelser eller på anden måde gør sig skyldig i fejl eller forsømmelighed ved udførelsen af tjenesten.

Stk. 2. Ombudsmanden er berettiget til efter anmodning eller af egen drift at undersøge enhver civil og militær virksomhed, der udøves i statens tjeneste, og som henhører under hans embedsområde.

Stk. 3. Ombudsmanden er berettiget til at inspicere ethvert tjenestested under staten og har med tilsvarende begrænsning som omhandlet i retsplejelovens § 749, stk. 1, adgang til samtlige lokaler.

Stk. 4. Enhver, der virker i statens tjeneste, er forpligtet til at meddele ombudsmanden de oplysninger og til at fremlægge de dokumenter og protokoller, som han i sit hvervs medfør forlanger.

Stk. 5. Ombudsmandens krav på oplysninger i medfør af stk. 4 er undergivet de begrænsninger, der følger af § 2, stk. 2 og 3, samt begrænsninger svarende til, hvad der er fastsat i retsplejelovens § 169, stk. 1 og 3, § 170, stk. 1, hovedreglen i § 170, stk. 4, og § 749.

§ 4.

Stk. 1. Enhver, der er berøvet sin personlige frihed, har ret til i lukket skrivelse at rette henvendelse til ombudsmanden.

Stk. 2. Klager over behandlingen af personer, der er berøvet deres personlige frihed udenfor strafferetsplejen, skal henvises til det af folkettinget i henhold til grundlovens § 71, stk. 7, nedsatte tilsyn, der kan overdrage ombudsmanden at medvirke ved behandlingen af sådanne klager, forsåvidt de er rettet mod nogen, der virker i statens tjeneste.

§ 5.

Stk. 1. Enhver kan indgive klage direkte til ombudsmanden over personer og forhold, der henhører under hans virksomhed. Klagen bør såvidt muligt være affattet skriftligt og være bilagt klagerens bevisligheder.

Stk. 2. Klagerens navn og bopæl skal fremgå af klagen, der må indgives senest 1 år efter, at det påklagede forhold er begået.

§ 6.

Vedrører en klage personer eller forhold, der ikke omfattes af ombudsmandens virksomhed, eller er klagen for sent indgivet, underretter ombudsmanden klageren om, at han ikke kan foretage noget i anledning af klagen. Ombudsmanden kan dog oversende en sådan klage til rette myndighed samt give klageren rimelig vejledning.

§ 7.

Stk. 1. Finder ombudsmanden, at en klage, der henhører under hans virksomhed, er grundløs, eller at det påklagede forhold er af ganske uvæsentlig betydning, meddeler han snarest klageren, at han ikke finder grundlag for at foretage noget i sagen.

Stk. 2. I tilfælde, hvor der med hensyn til et påklaget forhold er adgang til at klage til en særlig myndighed, bør ombudsmanden foranledige, at sagen forelægges for denne myndighed, før han foretager sig videre.

Stk. 3. Finder ombudsmanden, at prøvelsen af et påklaget forhold henhører under domstolene, kan han vejlede klageren med henblik på denne mulighed. I tilfælde, hvor klageren agter at anlægge sag mod en statsmyndighed eller mod nogen, der virker eller har virket i statens tjeneste, i anledning af påståede fejl eller forsømmelser i tjenesten, kan ombudsmanden under iagttagelse af betingelserne i retsplejelovens kap. 31 henstille, at der meddeles klageren fri proces.

§ 8.

Stk. 1. Såfremt ombudsmanden finder at burde fremme en klage, skal denne, eventuelt gennem vedkommende styrelse, snarest muligt forelægges den, hvem klagen angår, til udtalelse, medmindre aldeles afgørende hensyn til sagens opklaring taler derimod.

Stk. 2. Ombudsmanden kan afkræve såvel den, mod hvem klagen rettes, som vedkommende foresatte skriftlige erklæringer samt oplysninger iøvrigt under iagttagelse af reglerne i § 3, stk. 5.

Stk. 3. Ombudsmanden kan indkalde personer til for retten at afgive vidnesbyrd om forhold, som er af betydning for hans undersøgelse. Retsplejelovens regler om efterforskningsforhør, jfr. retsplejelovens kap. 74, finder herved anvendelse. Retsmøderne er ikke offentlige. Ombudsmanden kan give møde under forhørene eller møde ved andre. Den person, som en klage angår, er berettiget til at møde med bisidder, hvorom han må gøres bekendt ved indvarslingen til det første retsmøde. Indvarslingen skal ske med passende frist. Justitsministeriet giver regler for, hvem der kan optræde som bisidder.

Stk. 4. De for tjenestemænd til enhver tid gældende regler om afholdelse af udgifter til bisidder m. v. ved disciplinær forfølgning finder tilsvarende anvendelse.

§ 9.

Stk. 1. Såfremt ombudsmanden har tilkendegivet, at han ønsker at fremme en klage mod en tjenestemand, kan den pågældende til enhver tid forlange, at sagen overgår til disciplinær undersøgelse efter de i tjenestemandenslovens § 17, jfr. § 18, fastsatte bestemmelser. Ombudsmanden indstiller herefter sin undersøgelse og oversender sagen med oplysning om det passerede og bilagt de tilvejebragte oplysninger til vedkommende styrelse.

Stk. 2. Det samme gælder, hvis vedkommende styrelse foranlediger disciplinær undersøgelse, eller hvis der i sagen indledes politiundersøgelse for strafbart forhold.

Stk. 3. Ombudsmanden er i de i stk. 1 og 2 nævnte tilfælde berettiget til at forlange udskrift af afholdte tjenestemandforhør samt genparten af politirapporter og retsbogsudskrifter forelagt straks og at begære under-

retning om resultatet af de foretagne undersøgelser.

§ 10.

Stk. 1. Såfremt ombudsmanden efter foretagen undersøgelse finder, at en minister eller en tidligere minister bør drages civilretligt eller strafferetligt til ansvar for sin embedsførelse, afgiver han indstilling herom til Folketingets ombudsmandsudvalg.

Stk. 2. Hvor ombudsmanden skønner, at andre, der henhører under hans virksomhed, har begået forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv (straffelovens kap. 16), kan han pålægge anklagemyndigheden at indlede forundersøgelse og rejse tiltale ved de almindelige domstole.

Stk. 3. Foreligger der tjenstlige forseelser af en sådan karakter, at ombudsmanden finder, at der er grundlag for disciplinær forfølgning, kan han pålægge vedkommende styrelse at indlede disciplinær undersøgelse.

Stk. 4. Ombudsmanden kan, selvom et påklaget forhold ikke giver anledning til påtale, altid fremsætte sin opfattelse af sagen overfor den, hvem klagen angår.

§ 11.

Stk. 1. Ombudsmanden skal gøre Folketingets ombudsmandsudvalg og vedkommende minister bekendt med tilfælde, hvor der efter hans skøn foreligger mangler ved gældende love og administrative bestemmelser, og kan samtidig foreslå foranstaltninger, som han finder nyttige til fremme af retssikkerheden eller til forbedring af statsadministrationen.

Stk. 2. Ombudsmanden kan anmode ombudsmandsudvalget om at fremsende de af ham til udvalget afgivne meddelelser til Folketinget.

§ 12.

Såfremt ombudsmandens undersøgelser af en sag viser, at nogen, der henhører under hans virksomhed, har begået fejl eller forsømmelser af større betydning, skal han give meddelelse om sagen til Folketingets ombudsmandsudvalg og til vedkommende minister.

§ 13.

Stk. 1. Inden udgangen af hvert års september måned afgiver ombudsmanden en be-

retning til Folketinget om sin virksomhed i det foregående kalenderår. Beretningen trykkes og offentliggøres. I beretningen fremdrager han bl. a. afgørelser vedrørende enkeltsager, der måtte være af mere almindelig interesse, ligesom han omtaler de i §§ 11 og 12 nævnte sager, hvorom meddelelse er givet til Folketingets ombudsmandsudvalg og vedkommende ministre.

Stk. 2. Såfremt der i en sag, der fremdrages i beretningen, eller hvorom meddelelse gives til Folketingets ombudsmandsudvalg eller en minister, indeholdes kritik af nogen person eller styrelsesgren, skal der i beretningen eller meddelelsen gives oplysning om, hvad vedkommende har anført til sit forsvar.

Stk. 3. Såfremt ombudsmanden i beretningen omtaler tilfælde, hvor han har fundet klagen grundløs, må den, hvem klagen angår, ikke nævnes med angivelse af navn eller bopæl, medmindre han har fremsat ønske derom.

§ 14.

Ombudsmanden antager og afskediger selv sine medhjælpere, hvis antal, lønning og pen-

sion fastsættes på samme måde som i Folketingets forretningsorden bestemt for Folketingets tjenestemænd m. fl.

§ 15.

Stk. 1. Ombudsmanden har tavshedspligt med hensyn til de forhold, som han bliver bekendt med under udøvelsen af sin virksomhed, såfremt hemmeligholdelse ifølge sagens natur er påkrævet. Den samme forpligtelse påhviler det af ombudsmanden ansatte personale.

Stk. 2. Tavshedspligten består også efter fratrædelse.

§ 16.

Stk. 1. Ombudsmanden må ikke være medlem af Folketinget.

Stk. 2. Ombudsmanden må ikke uden samtykke af Folketingets ombudsmandsudvalg have hverv i offentlige eller private virksomheder, foretagender eller institutioner.

Stk. 3. Med de i denne instruks fastsatte begrænsninger er ombudsmanden i udførelsen af sit hverv uafhængig af Folketinget.«

II. Statistiske oplysninger vedrørende de i 1955 indkomne sager.

I 1955 er der ialt indkommet 565 sager, der fordeler sig således på de enkelte måneder:

Før 1. maj	110
Maj	73
Juni	96
Juli	64
August	59
September	40
Oktober	24
November	53
December	46
	<hr/>
	565

Af de 565 sager har jeg, som oftest uden at indhente udtalelse fra nogen myndighed, afvist eller henlagt ialt 250. En del af de afviste sager, ialt 48, er blevet oversendt til andre myndigheder til eventuel foranstaltning.

I nedenstående oversigt redegøres for årsagerne til de stødte afvisninger og henlæggelser:

Afvist på grund af forældelse (1-årsfristen i ombudsmandslovens § 6, 2. pkt.)	24
Afvist, da klagen vedrørte dommeres embedsførelse	71
Afvist, da klagen vedrørte kommunale myndigheder	32
Afvist, da klagen vedrørte andre forhold udenfor ombudsmandens kompetence (private retsforhold o.l.)	74
Afvist på grund af særlig adgang til klage til højere administrativ myndighed	1
Henlagte sager (uforståelige, anonyme o.l.)	46
Tilbagekaldte klager	2
	<hr/>
	250

315 sager er herefter optaget til realitetsbehandling. Af nedenstående oversigt fremgår, at disse sager fordeler sig over de fleste administrationsgrene:

1. Ministerierne:	
Justitsministeriet	34
Finansministeriet	25
Forsvarsministeriet	13
Socialministeriet	9
Landbrugsministeriet	8
Indenrigsministeriet	8
Udenrigsministeriet	8
Boligministeriet	6
Ministeriet for offentlige Arbejder... ..	6
Handelsministeriet	6
Undervisningsministeriet	5
Kirkeministeriet	3
Ministeriet for Grønland	2
Fiskeriministeriet	1
	<hr/>
	134
2. Anklagemyndigheden:	
Rigsadvokaten	3
Statsadvokaterne	6
Politiet	10
	<hr/>
	19
3. Politiet iøvrigt	41
4. Amterne	22
5. Andre myndigheder:	
Direktoratet for Vareforsyning	10
Danske Statsbaner	8
Direktoratet for Ulykkesforsikringen	8
Landsskatteretten	7
Post- og Telegrafvæsenet	6
Statens Ligningsdirektorat	5
Invalideforsikringsretten	4
Revisionsudvalget for tyske Betalinger	4
Psykopatanstalterne i Herstedvester	4
Skifteretter	3

Statsfængslet i Vridsløselille	3
Statens Jordlovsudvalg	2
Sindssygehospitalerne i:	
Augustenborg	2
Horsens	1
Middelfart	1
Nykøbing S.	1
Vordingborg	1
Risskov	1
Afvandingskommissionen for Svendborg amt	1
Ammunitionsarsenalet	1
Arbejdsdirektoratet	1
Boligtilsynsrådet	1
Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole	1
Det kgl. Assistenshus	1
Direktoratet for Vandbygningsvæsenet	1
Direktøren for Nationalmuseet	1
Direktøren for Statens Museum for Kunst	1
Erstatningsrådet	1
Forvaltningsnævnet for Krigsforsikring af Løsøre	1
Fængselsnævnet	1
Horsens statsfængsel	1
Indkvarteringsudvalget	1
Invaliderådet for de sønderjydske Landsdele	1
Kommissarius for konfiskation af tysk og japansk ejendom	1
Københavns Universitet	1
Overformynderiet	1
Statens Plantetilsyn	1
Sundhedsstyrelsen	1
Østifternes Andssvageanstalt	1
Diverse	7
	99
	315

I 4 tilfælde har jeg optaget sager til behandling af egen drift, jfr. ombudsmandslovens § 6, 4. pkt. — 2 af disse sager er refereret i afsnit III under nr. 16 (s. 51) og 49 (s. 105).

De 315 sager, som har været optaget til realitetsbehandling, var afsluttet den 1. august 1956 på nær 24 sager.

I ca. 250 af de 291 afsluttede sager har

jeg udtalt, at jeg ikke har fundet grundlag for kritik.

I 14 sager har jeg vel ikke fundet grundlag for kritik, men sagerne har givet mig anledning til at rette henstillinger til vedkommende myndighed enten vedrørende den forelagte sag eller vedrørende almindelige spørgsmål.

I de nedenfor i afsnit III under nr. 1 (s. 17), 2 (s. 18), 5 (s. 22), 13 (s. 31) og 19 (s. 55) omtalte sager har jeg således rettet henstillinger vedrørende den forelagte sag til Justitsministeriet, Forsvarsministeriet, Statsministeriet og Holbæk amt. I den under nr. 1 (s. 17) omhandlede sag har jeg yderligere rejst spørgsmålet om anvendelse af reglerne i § 70 i straffeloven af 1930 med hensyn til personer, overfor hvem der er truffet sikkerhedsforanstaltninger i medfør af straffeloven af 10. februar 1866.

Ved behandlingen af indkomne klager er jeg i 3 tilfælde blevet opmærksom på, at forretningsordenen eller regulativet for forskellige nævn og administrative retter ikke var optaget i lovtidende eller ministerialtidende. Da jeg fandt, at bestemmelserne kunne have interesse for offentligheden, har jeg henstillet til vedkommende ministerier, at de omhandlede regulativer eller forretningsordener blev optaget i lovtidende eller ministerialtidende. Der henvises herved til de i afsnit III under nr. 26 (s. 75), 40 (s. 93) og 46 (s. 102) omtalte sager.

Behandlingen af en række sager har dernæst givet mig anledning til at rette henstillinger om forskellige spørgsmål af generel karakter. I de i afsnit III under nr. 20 (s. 56) og 29 (s. 78) omtalte sager har jeg rettet henstilling til Justitsministeriet vedrørende affattelsen af vilkårene i separations- og skilsmissebevillinger og affattelsen af vidneindkaldelsesblanketter i straffesager. Overfor Statens Plantetilsyn har jeg rejst spørgsmålet om en ændret affattelse af sundheds-certifikater for eksportkartofler (III nr. 22, s. 63), ligesom jeg overfor Forsvarsministeriet i den under III nr. 44 (s. 97) omtalte sag har rejst spørgsmålet om en ændret affattelse af de af Flyverkommandoen anvendte blanketter til forholdsattester. Jeg har dernæst henledt finansministerens opmærksomhed på, at den af Landsskatteretten anvendte fremgangsmåde ved sagernes afgørelse måtte antages at være i strid med § 8, stk. 2, i

landsskatteretsloven nr. 108 af 31. marts 1938 (afsnit III nr. 24, s. 69).

På grundlag af oplysningerne i den under III nr. 41 (s. 93) omtalte sag har jeg henstillet til chefen for politiets efterretningstjeneste, at det påny indskræpes politipersonalet at udvise den yderste forsigtighed og omhu ved udvælgelsen af de personer udenfor politiets kreds, til hvem der rettes henvendelse.

Behandlingen af den under III nr. 45 (s. 99) omtalte sag har dernæst givet mig anledning til at anmode rigsadvokaten om, at forskellige spørgsmål om underretning til anmeldere i straffesager tages op til overvejelse.

Overfor Indenrigsministeriet har jeg henstillet, at en bestemmelse i normal-sundhedsvedtægten for landkommuner søges ændret, jfr. III nr. 48 (s. 103).

Endelig har jeg på grundlag af min undersøgelse vedrørende forskellige forhold på Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole overfor Landbrugsministeriet henstillet, at forskellige bestemmelser vedrørende højskolen optages til revision, jfr. III nr. 49 (s. 144 og s. 173).

I ca. 25 sager er der fremkommet oplysninger, der har kunnet give grundlag for kritik. I en række tilfælde har vedkommende myndighed imidlertid bragt forholdet i orden eller beklaget dette såvel overfor klageren som overfor mig, således at jeg ved min afgørelse har kunnet tage den skete beklagelse eller foranstaltning til efterretning og undlade at foretage videre i sagen. Dette gælder således de nedenfor i afsnit III under

numrene 4 (s. 21), 10 (s. 26), 15 (s. 50), 18 (s. 55), 27 (s. 75), 30 (s. 79), 42 (s. 96) og 47 (s. 102) omtalte 8 sager.

I et tilfælde har jeg fundet anledning til at udtale, at jeg ville have foretrukket en anden affattelse af en skrivelse (III nr. 39, s. 92), og i en anden sag har jeg henledt en politimesters opmærksomhed på, at visse momenter ikke kunne tages i betragtning ved administrationen af lukkeloven (III nr. 3, s. 19).

Endelig har jeg i et tilfælde uden at finde grundlag for kritik henledt en politikommis-særs opmærksomhed på betydningen af, at meddelelser til pressen gives på en sådan måde, at misforståelser eller uklarheder undgås (III nr. 33, s. 85).

I en række tilfælde har jeg kritiseret den tid, der er medgået til sagernes behandling. Dette gælder de under III numrene 24 (s. 69) og 43 (s. 96) omtalte to sager, hvorved bemærkes, at en række af de tilfælde, hvor jeg har fundet at kunne undlade at foretage videre, fordi forholdet var beklaget, også har vedrørt for langsom ekspedition, jfr. sagerne III numrene 27 (s. 75) og 42 (s. 96).

I en del tilfælde har jeg kritiseret, at der ikke er givet underretning om foretagne skridt (III numrene 22 (s. 63), 36 (s. 89), 37 (s. 91) og 49 (s. 111 og 121), ligesom jeg i et enkelt tilfælde har udtalt kritik af en urigtig meddelelse, III nr. 34 (s. 86).

I et tilfælde har jeg fundet grundlag for at kritisere, at to myndigheder har meddelt indbyrdes afvigende dispensationer vedrørende samme forhold (III nr. 13, s. 31).

III. Sager af almindelig interesse samt sager, der har givet anledning til udtalelser, henstillinger m. m.

I det følgende refereres de sager, som jeg efter de i § 13 i instruksen for Folketingets ombudsmand givne retningslinier har fundet at burde offentliggøre.

1. *Henstillet til Justitsministeriet, at der ud fra princippet i straffelovens § 70, stk. 2, blev beskikket tilsynsværge for en person, overfor hvem der i 1922 i medfør af § 38, stk. 2, i straffeloven af 10. februar 1866 var truffet beslutning om indsættelse i Sikringsanstalten i Nykøbing S. Samtidig anmodet Justitsministeriet om oplysning om, hvor mange personer der hensidder i sindssygehospital, åndssvageanstalt eller lignende anstalt i henhold til afgørelser truffet i medfør af nævnte bestemmelse i straffeloven af 1866. (j. nr. 12/55).*

En forvaret i Sikringsanstalten i Nykøbing S beklagede sig over, at han siden 1922 har været tilbageholdt på anstalten.

Af de tilvejebragte oplysninger fremgik det bl. a., at det ved en af Vestre Landsret som ankeinstans den 4. januar 1922 afsagt dom i medfør af § 38, stk. 2, i straffeloven af 10. februar 1866 var bestemt, at der af øvrigheden burde træffes sikkerhedsforanstaltninger mod den pågældende, der i henhold hertil ved Justitsministeriets resolution af 21. maj 1922 blev indsat i Sikringsanstalten i Nykøbing S.

Jeg indhentede fra Justitsministeriet en udtalelse om, hvorvidt spørgsmålet om den pågældendes udskrivning henhører under domstolene, jfr. den gældende straffelovs § 70, stk. 3, eller Justitsministeriet, jfr. § 38, stk. 2, i straffeloven af 1866. — Justitsministeriet oplyste i skrivelse af 16. september 1955, at man i tilfælde som det foreliggende har fulgt den praksis at lade spørgsmålet afgøre af ministeriet.

Under hensyn til bestemmelsen i straffelovens § 70, stk. 3, og til, at også personer, der udenfor strafferetsplejen er berøvet deres frihed, i medfør af grundlovens § 71, stk. 6, jfr. lov nr. 173 af 11. juni 1954 om ændringer i lov om rettsberøvelse, kan forlange spørgsmålet om frihedsberøvelsen forelagt for domstolene, optog jeg til overvejelse, om jeg

burde henstille til Justitsministeriet, at det overlades domstolene at afgøre spørgsmålet om ændring i eller ophævelse af foranstaltninger truffet i medfør af § 38, stk. 2, i straffeloven af 1866.

Til brug for min afgørelse heraf anmodede jeg ministeriet om at oplyse, hvor mange personer der idag hensidder i sindssygehospital, åndssvageanstalt eller lignende anstalt i henhold til afgørelser truffet i medfør af denne bestemmelse.

Da det ikke af sagen fremgik, at der var beskikket den forvarede en tilsynsværge, henstillede jeg dernæst til Justitsministeriet, at der blev draget omsorg for, at der ud fra princippet i straffelovens § 70, stk. 2, blev beskikket ham en tilsynsværge.

Justitsministeriet meddelte den 28. marts 1956, at man havde anmodet rigsadvokaten om i henhold til princippet i straffelovens § 70 og i § 6 i lov nr. 118 af 13. april 1938 om sindssyge personers hospitalsophold at foranledige beskikket en tilsynsværge for den pågældende.

Samtidig meddelte ministeriet, at spørgsmålet om, hvorvidt personer, der er dømt efter § 38 i straffeloven af 1866, i henseende til udskrivning bør undergives tilsvarende regler som personer dømt efter den gældende

straffelovs § 70, var optaget til overvejelse, og at man foreløbig havde anmodet rigsadvokaten om en udtalelse, ligesom man for nogen tid siden havde anmodet vedkommende myn-

digheder om at tilvejebringe fortegnelser over personer, der endnu hensidder i forvaring i medfør af § 38, stk. 2, i straffeloven af 1866. Sagen henstår herpå.

2. *En kontraktansat løjtnant af reserven blev hjemsendt ved kontraktens udløb i anledning af en sigtelse for homoseksuelt forhold til to mather. Straffesagen blev kort efter sluttet på bevisets stilling. De trufne afgørelser gav ikke anledning til kritik. Henstillet, at Forsvarsministeriet under hensyn til løjtnantens lange tjenestetid og til, at der ikke var grundlag for at rejse tiltale, søgte at skaffe ham en passende beskæftigelse af civil art. (j. nr. 26/55).*

I skrivelse af 27. marts 1955 beklagede en hjemsendt kontraktansat løjtnant af reserven sig over, at han, der i 1936 var blevet udnævnt til løjtnant og sidst havde været antaget til frivillig langtidstjeneste fra den 1. november 1952 til den 31. oktober 1953, ikke havde fået sin kontrakt forlænget og var blevet hjemsendt ved kontraktens udløb.

Fra Forsvarsministeriet modtog jeg den 6. juni 1955 sagens akter, hvoraf det fremgik, at der et par måneder før kontraktens udløb var fremkommet rygter om, at løjtnanten havde gjort tilnærmelser til to mather. Disse rygter blev forelagt løjtnanten, der afviste dem. Sagen blev derefter overgivet til undersøgelse ved auditøren, som foranledigede foretaget retsligt efterforskningsforhør, der fandt sted i begyndelsen af november 1953. Herefter indstillede auditøren til rettergangschefen, at han ikke fandt, at der var tilstrækkeligt bevismæssigt grundlag for at sætte løjtnanten under tiltale, men at dennes forhold overfor de to mather på flere punkter havde været uheldigt og givet skellig grund til mistanke, samt at det burde tages under overvejelse, om han fremtidig burde gøre tjeneste ved hæren.

I slutningen af oktober 1953 indberettede regimentet til Forsvarsministeriet, at man agtede at hjemsende løjtnanten, når kontrakten udløb, da vedkommende generalinspektør havde meddelt, at en af løjtnanten indgivet ansøgning om fortsat tjeneste var afslået.

Spørgsmålet om tiltalefrafald blev dernæst den 14. november 1953 forelagt Forsvarsministeriet, idet rettergangschefen tiltrådte auditørens indstilling.

Sagen blev derefter forelagt generalaudi-

tøren, der den 15. december 1953 udtalte, at der efter det oplyste ikke forelå sådant bevismateriale, at tiltalerejsning kunne forventes at føre til domfældelse.

I skrivelse af 2. februar 1954 til regimentet udtalte Forsvarsministeriet, at man ikke fandt, at en tiltalerejsning ville føre til domfældelse, men at løjtnantens forhold havde givet skellig grund til mistanke, hvorfor ministeriet bestemte, at løjtnanten ikke måtte indkommanderes i fredstid eller antages til frivillig tjeneste.

Løjtnanten havde derefter flere gange besværet sig over den trufne afgørelse, som ministeriet imidlertid ikke fandt anledning til at ændre.

Ministeriet oplyste iøvrigt, at man under hensyn til den pågældendes vanskelige økonomiske forhold efter omstændighederne og ganske undtagelsesvis havde foranlediget ham udbetalt 1 måneds løn udover kontraktens udløb, samt at han i et kort tidsrum efter 1. november 1953 havde været beskæftiget som civil løsarbejder under forsvaret.

Efter anmodning havde løjtnanten sammen med en repræsentant for Fællesorganisationen for Officerer i Hæren lejlighed til at redegøre for sine forhold overfor mig, hvorefter jeg i skrivelse af 20. september 1955 udtalte, at jeg ikke fandt, at der fra Forsvarsministeriets eller den militære anklagemyndigheds side under sagen var begået fejl eller udvist forsømmelse, der kunne give mig grundlag for kritik.

Under hensyn til løjtnantens lange tjenestetid og til, at der ikke har været grundlag for at rejse tiltale mod ham for noget strafbart forhold, fandt jeg dog anledning

til at udtale, at jeg ville finde det rimeligt begrundet, hvis ministeriet søgte at skaffe løjtnanten en passende beskæftigelse af civil art. Jeg bemærkede herved, at selvom principielle betragtninger af de i den foreliggende sag omhandlede art begrundede en afskedigelse af en reserveofficer, talte meget for, at man søgte at mildne afgørelsen mest muligt.

I skrivelse af 3. oktober 1955 har Forsvarsministeriet oplyst overfor mig, at man havde anmodet løjtnanten om, såfremt han måtte være interesseret i civil ansættelse, da at underrette ministeriet herom samt om, indenfor hvilket område han ønskede ansættelse, idet spørgsmålet derefter ville blive taget op til behandling.

3. *En politimester havde meddelt afslag på et andragende om tilladelse til at holde en kiosk åben udenfor sædvanlig forretningstid, jfr. lukkelovens § 4 f. — Den trufne afgørelse gav ikke anledning til kritik, men det udtaltes, at nogle af politimesteren overfor Handelsministeriet anførte momenter ikke kan tillægges betydning ved administrationen af lukkelovens § 4 f. (j. nr. 36/55).*

En kunsthandler beklagede sig over, at politimesteren i ... den 2. juni 1954 havde afslået et af kunsthandlerens datter indgivet andragende om tilladelse til udenfor sædvanlig forretningstid at forhandle postkort, turist-souvenirs m. v. fra en kiosk, der var beliggende på hans ejendom.

Ifølge § 4 f i lukkelov nr. 221 af 27. maj 1950 kan sådan tilladelse gives af politiet på dertil af kommunalbestyrelsen godkendte pladser.

Kunsthandleren havde indbragt sagen for Handelsministeriet, der i skrivelser af 17. august 1954, 8. januar, 14. marts og 10. maj 1955 havde udtalt, at spørgsmålet om, hvorvidt den ansøgte tilladelse ville kunne meddeles, ved lukkelovens § 4 f er henlagt til politimesterens afgørelse, og at Handelsministeriet ikke havde mulighed for at foretage videre i sagen.

I Handelsministeriets sag beroede en skrivelse af 22. juli 1954 fra politimesteren, der udtalte, at andragendet væsentligt var afslået af færdselsmæssige hensyn. I skrivelsen udtalte politimesteren videre:

»(stk. 2) Den omhandlede bod er som påpeget af Det særlige bygningssyn i vedlagte skrivelse ... af 15. maj 1954 meget skæmmende for den i klasse B fredede [ejendom].

(stk. 3) Angående behovet for et udsalgssted af den omhandlede art skal jeg meddele, at byens købmænd og flere andre næringsdrivende i forhandler de pågældende ar-

tikler, herunder en fotohandler i naboejendommen mod vest.

(stk. 4) Jeg skal yderligere bemærke, at den pågældende ejendom på nærværende tidspunkt af ejeren, andragerindens fader, udnyttes således:

1. Den overvejende del af bygningen udlejes som sommerlejligheder,

2. Plankeværket i ejendommens vestre skel benyttes som salgsudstilling af malerier (af tvivlsom kunstnerisk værdi),

3. I bygningens østre ende er indrettet en butik, der udlejes som grønhandel til

4. På den østlige del af grunden er en plads udlejet til, der her fra stude sælger iskrem,

5. Den af andragerinden benyttede bod.

(stk. 5) Det tilføjes, at jeg har meddelt andragerinden, at hun vil kunne få den ønskede tilladelse til udvidet åbningstid, såfremt boden flyttes til iskioskens plads på grundens østlige del, idet der her ikke foreligger afgørende færdselsmæssige hindringer; dog at endnu i år begge boder kunne stå der, hvis den omhandlede bod anbragtes ved siden af isboden. Andragerinden har dog ikke flyttet sin bod.«

Det fremgik af sagen, at andragendet af politimesteren havde været forelagt vedkommende sogneråd, der den 20. maj 1954 havde udtalt:

»Sognerådet kan godkende, at salget finder sted på den omhandlede grund, på betingelse af at kiosken anbringes så langt fra fortovet, at færdslen ikke generes (ca. 12 m fra vejens midterlinie).«

Det bemærkes herved, at det var oplyst i sagen, at kiosken, der var anbragt ca. 1,75 m inde på grunden, ikke var fjernet så langt fra vejens midterlinie som krævet af sognerådet.

Politimesteren, hvem jeg anmodede om en udtalelse, har bl. a. anført:

»Der er ikke tale om, at der generelt er nægtet frøken tilladelse til at holde boden åben udenfor de sædvanlige lukketider. Det er blot meddelt hende, at hun ikke kan få en sådan tilladelse, så længe boden ligger på det sted på faderens grund, hvor han og hun — uden at drøfte placeringen med de rette vedkommende — har anbragt den. Der er — som det fremgår af den optagne politirapport — anvist hende en anden plads på grundens østlige side, ligesom muligheden for at anbringe den i grundens vestlige kant forgæves har været drøftet med hendes fader.

Jeg har i sin tid, da jeg traf afgørelsen, lagt vægt på den i sagen beroende erklæring af 15. maj 1954 fra det særlige bygningssyn, hvorefter boden virker meget skæmmende på den smukke gamle [ejendom], som ligger på klagerens grund.

At et sådant synspunkt ikke er ukendt i den pågældende kommune, fremgår af § 31, stk. 2, i det af Boligministeriet den 19. januar 1953 stadfæstede bygningsreglement for kommune, hvorefter sognerådet kan nægte tilladelse til erhvervsbyggeri, der kan virke skæmmende. — På foranledning af ombudsmanden bemærkes, at jeg ikke tillægger det i skrivelse herfra af 22. juli 1954 til Handelsministeriet under stk. 3 og 4 anførte selvstændig betydning. Det i stk. 4 anførte (navnlig pkt. 2, 3 og 4) er fremhævet for at vise, at bygningen og dennes omgivelser allerede er skæmmet så meget, at det ikke ville være rimeligt at give klagerens datter en tilladelse, der er knyttet til en skæmmende bod på en fremtrædende plads.

Jeg har endvidere lagt vægt på færdselsmæssige hensyn. De, der foretager indkøb i boden, kan ganske vist ikke genere færdslen, da de kan stå på klagerens grund. Der er

imidlertid om sommeren, navnlig om aftenen samt hele søndagen og lørdag aften (altså netop på de tider, da klagerens datter ønsker at få tilladelse til at holde boden åben), en meget stor trafik til og fra stranden på det smalle fortov foran boden, bl. a. også fordi der øst for klagerens ejendom ligger en parkeringsplads samt et stort hotel. Udfør fortovet slår vejen til stranden 2 buer, og der er — navnlig på de ovenfor anførte dage og tider — en stadig strøm af motor-køretøjer og cykler på vejen. Mange af de gående stiller sig ofte op på fortovet for af nysgerrighed — og på frastand, som navnlig folk fra landet har for vane — at betragte de i og ved kiosken udstillede varer. Dette medfører stadige »propper« i fortovstrafikken og tvinger mange gående ud i kørebanens farlige (og vanskeligt overskuelige) trafik. Dertil kommer, at boden er anbragt i nærheden af et på klagerens grund anbragt stort skilt, hvis tekst indeholder en kritik af genboen. Dette skilt giver anledning til, at et meget stort antal af de forbipasserende stopper op og derved til stadighed skaber mange hindringer for fortovstrafikken.

.....

Iøvrigt skal jeg bemærke, at de anbringelsespladser, som klageren og dennes datter har fået anvist, ikke er nær så skæmmende som den nuværende og ikke kan virke generende for trafikken, ligesom de ligger udenfor bygelinien. De nævnte anbringelsespladser ned-sætter efter min mening ikke muligheden for, at de virkelig interesserede købere finder hen til boden.«

På grundlag af det oplyste udtalte jeg, at da politimesterens nægtelse af at meddele dispensation havde fornøden hjemmel i kommunalbestyrelsens betingelse vedrørende kioskens placering samt i færdselsmæssige hensyn, fandt jeg ikke, at der var grund til kritik af politimesterens afgørelse.

I anledning af at politimesteren i den nævnte skrivelse af 22. juli 1954 til Handelsministeriet havde henvist til kioskens skæmmende karakter samt til konkurrencemæssige hensyn som momenter af betydning for sagens afgørelse, fandt jeg derimod anledning til at udtale, at der ikke ved administrationen af lukkelovens § 4 f kan tillægges sådanne hensyn betydning.

4. *Et andragende om prøvelse ved overvoldgiftsret af en kendelse afsagt af en husdyrvoldgiftsret var af Københavns amt afslået som for sent indgivet, jfr. husdyrvoldgiftslovens § 8, stk. 1. — Henstillet til Justitsministeriet, at anketilladelse blev givet.*

Amtet havde dernæst undladt at udstede attest i medfør af husdyrvoldgiftslovens § 9 om, at ankeandragende var indgivet, hvilket påførte klageren fagedudgifter på 94 kr. — Udtalt, at da amtet havde godtgjort denne udgift og beklaget fejlen, foretoges der ikke videre i sagen. (j. nr. 42/55).

En parcellist beklagede sig over, at Københavns amt den 10. marts 1955 havde afslået et andragende om tilladelse til at indbringe en af husdyrvoldgiftsretten for Roskilde købstad den 29. november 1954 afsagt kendelse for overvoldgiftsretten. — (Ifølge § 8, stk. 1, 1. pkt., i lov nr. 94 af 15. marts 1939 om voldgift i tvistigheder angående handel med husdyr indgives et sådant andragende i løbet af 14 dage fra kendelsens afsigelse. Iøvrigt kan overøvrigheden indtil 6 måneder efter kendelsens afsigelse undtagelsesvis tillade fornyet foretagelse af sagen for overvoldgiftsretten, når ganske særegne omstændigheder retfærdiggør, at parten ikke i rette tid har indgivet andragende, jfr. § 8, stk. 1, sidste pkt., der er indsat i husdyrvoldgiftsloven ved lov nr. 20 af 14. februar 1953).

Parcellisten beklagede sig dernæst over, at han, der den 6. januar 1955 havde anmodet amtet om at få udstedt den i husdyrvoldgiftsloven § 9 omhandlede attest om, at ankeandragende var indgivet, ikke havde modtaget attesten. (Ifølge husdyrvoldgiftslovens § 9 kan de for husdyrvoldgiftsretten indgåede forlig og de af retten afsagte kendelser fuldbyrdes efter lovgivningens almindelige regler om fuldbyrdelse af forlig og domme, men eksekution kan dog ikke foretages, hvis rekvisitus foreviser attest fra overøvrigheden om, at andragende om fornyet foretagelse for overvoldgiftsretten er indgivet og ikke afslået).

Parcellisten havde to gange erindret amtet om andragendet om attestens udstedelse. Da attesten ikke forelå ved en fagedforretning den 5. marts 1955, blev forretningen fremmet, hvorved der påførtes parcellisten udgifter på 94 kr.

Den 9. maj 1955 anmodede jeg amtet om en udtalelse vedrørende begge klagepunkter.

Den 10. maj meddelte amtet, at det skyldtes en fejl, at den af parcellisten ønskede attest om indgivelsen af ankebegæring ikke var udstedt. Amtet beklagede den begærede

fejl såvel overfor parcellisten som overfor mig og fremsendte samtidig til parcellisten 94 kr. til dækning af udgifterne ved fagedforretningen.

Den 13. maj 1955 fremsendte amtet sagens akter, hvoraf det fremgik, at parcellisten ikke havde været til stede i et retsmøde den 26. november 1954, men afgivet en skriftlig fremstilling, jfr. husdyrvoldgiftslovens § 5, stk. 4, at sagen i dette retsmøde blev optaget til afsigelse af kendelse den 29. november 1954, og at parcellisten må antages den 6. december 1954 at have modtaget en den 3. december 1954 dateret udskrift af kendelsen.

Amtet oplyste, at ankeandragendet, der var dateret den 15. december 1954, var modtaget den 20. december, og udtalte, at man efter de foretagne undersøgelser, navnlig af hensyn til sagens øvrige parter, ikke havde ment at kunne anse andragendet for rettidigt indgivet, selvom man ved afgørelsen af dette spørgsmål — fordi parcellisten ikke var mødt ved voldgiftsrettens møder den 26. og 29. november 1954 — ikke lagde udelukkende vægt på tidspunktet for kendelsens afsigelse. Amtet mente heller ikke, at betingelserne var tilstede for at tillade sagen indbragt i medfør af husdyrvoldgiftslovens § 8, stk. 1, sidste punktum.

Den 18. maj 1955 forelagde jeg spørgsmålet om anketilladelse for Justitsministeriet og udtalte, at jeg på det foreliggende grundlag fandt, at anketilladelse burde være givet.

Justitsministeriet oplyste i skrivelse af 25. maj 1955 bl. a., at det af en af ministeriet indhentet udskrift af husdyrvoldgiftsbogen for Roskilde købstad m. v. fremgik, at parcellisten var tilstede i et i sagen den 6. november 1954 afholdt retsmøde; i dette retsmøde blev sagen udsat til den 26. november 1954, hvilket ifølge udskriften blev tilkendegivet de mødte. I retsmødet den 26. november 1954, hvor parcellisten ikke var mødt, blev sagen

optaget til kendelse, der ifølge tilkendegivelse i retsmødet ville blive afsagt den 29. november 1954.

Herefter fandt Justitsministeriet, at fristen måtte regnes fra sidstnævnte dato, og det omhandlede andragende kunne derfor ikke anses for rettidigt indgivet, jfr. reglerne i retsplejelovens §§ 166 og 219, stk. 3, samt retningsudtalelserne nr. 6 af 6. marts 1920 (U. f. R. 1920 B s 90) og nr. 123 af 20. marts 1922 (U. f. R. 1922 B s 102). Det bemærkedes herved, at reglen i husdyrvoldgiftslovens § 5, stk. 6, 3. pkt., om tilsendelse af udskrift til parterne efter Justitsministeriets mening ikke kunne medføre noget andet resultat.

Efter det foreliggende mente Justitsministeriet imidlertid, at der var tilstrækkelig grund til i henhold til husdyrvoldgiftslovens § 8, stk. 1, sidste punktum, at tillade foretagelse af sagen for overvoldgiftsretten, uan-

set at andragende herom efter ministeriets mening ikke kunne anses for indgivet inden den ovennævnte frist af 14 dage.

Samtidig anmodede Justitsministeriet amtmanden over Københavns amt om at meddele anketilladelse.

I betragtning af at amtet havde beklaget, at den i lovens § 9 omhandlede attest ikke var blevet udstedt, og at amtet havde godtgjort parcellisten udgifterne ved fogedforretningen, udtalte jeg den 9. juni 1955 såvel overfor amtet som overfor parcellisten, at jeg ikke fandt anledning til at foretage videre i sagen.

Ved overvoldgiftsrettens kendelse af 20. august 1955 blev husdyrvoldgiftsrettens kendelse af 29. november 1954 stadfæstet med forskellige ændringer.

5. Henstillet til Justitsministeriet, at der meddeltes fri proces i en erstatningssag mod det offentlige. (j. nr. 61/55).

I skrivelse af 6. april 1955 forelagde en sagfører mig en sag vedrørende en af hans klienter, der ved en af Vestre Landsret som ankeinstans den 10. januar 1946 afsagt dom var idømt 8 måneders fængsel for værnemageri samt tilpligtet at udrede 1.361.734 kr. i konfiskation, men som ved Højesterets dom af 17. april 1950 blev frifundet såvel for straf som for konfiskation.

Under sagen havde den pågældende en tid været fængslet, ligesom hans virksomhed gennem flere år under sagen havde været under administration. Sagføreren gjorde gældende, at der ved administrationen var forvoldt hans klient et betydeligt tab, og anmodede om bistand til, at der blev meddelt fri proces til den pågældende, der havde fået afslag på et andragende herom ved Justitsministeriets skrivelse af 4. april 1955, og for hvem sagføreren allerede havde udtaget stævning mod statskassen med påstand om erstatning.

Den 14. juni 1955 fremsendte jeg straffesagens akter til Justitsministeriet og henstillede til dette påny at overveje, om der

ikke burde meddeles fri proces, særlig under hensyn til at Højesteret havde frifundet den pågældende for den rejste tiltale.

Den 25. juni 1955 meddelte Justitsministeriet, at man efter det om den pågældendes økonomiske forhold oplyste måtte fastholde den i ministeriets skrivelse af 4. april truffene afgørelse, hvorefter fri proces ikke kunne bevilges.

I en skrivelse af 29. juni 1955 beklagede sagføreren sig over denne afgørelse og gjorde gældende, at hans klients økonomiske forhold var således, at de ikke kunne motivere et afslag.

Efter aftale med Justitsministeriet oversendte jeg denne skrivelse til ministeriet med anmodning om at blive underrettet om, hvad der passerede i sagen, idet ministeriet underhånden erklærede sig villig til at tage sagen op til fornyet overvejelse.

Den 1. juli 1955 bad Justitsministeriet derefter sagføreren om at fremkomme med nærmere oplysninger om hans klients økonomiske forhold, og i skrivelse af 22. juli 1955 meddelte Justitsministeriet fri proces.

6. Udtalt, at der kan være grundlag for at fortolke lov af 2. februar 1866 om erklærings meddelelse til ansøgere og klagere således, at en klager i visse tilfælde må kunne kræve afskrift af de udtalelser, hvormed den forvaltningsmyndighed, der skal træffe afgørelse i en sag, fremsender denne til erklæring hos en anden forvaltningsmyndighed. (j. nr. 78/55).

Efter at Landsskatteretten ved kendelse af 16. december 1955 havde stadfæstet den af skatterådet for skattekreds for skatteåret 1952/53 foretagne ansættelse af en ekspeditionssekretærs skattepligtige indkomst, anmodede denne, under henvisning til lov af 2. februar 1866 om erklærings meddelelse til ansøgere og klagere, om afskrift af de af retten til brug for behandlingen af hans sag indhentede erklæringer og indstillinger, herunder især den af Statens Ligningsdirektorat i medfør af § 12, stk. 3, i lov nr. 108 af 31. marts 1938 afgivne udtalelse.

Landsskatteretten meddelte ved skrivelse af 31. januar 1955, at rettens kontor forinden sagens afgørelse havde tilstillet Statens Ligningsdirektorat sagens akter og kontorets indstilling om stadfæstelse til udtalelse, samt at direktoratet havde tilbagesendt sagen med påtegningen: »Til forslaget findes intet at bemærke«.

I skrivelse af 17. april 1955 besværede ekspeditionssekretæren sig til mig over, at Landsskatteretten havde nægtet ham en afskrift af Landsskatterettens kontors indstilling, idet han henviste til, at indstillingen er udtryk for Ligningsdirektoratets udtalelse, og at det forhold, at Ligningsdirektoratet i virkeligheden har ladet sin udtalelse affatte i Landsskatterettens kontor, ikke kan fritage retten for at tilstille ham en afskrift af indstillingen.

Jeg forelagde sagen for Justitsministeriet, der udtalte, at loven af 2. februar 1866 efter ministeriets opfattelse kun hjemler klageres ret til at få afskrift af det materiale, som den myndighed, der skal træffe afgørelse, modtager andetstedsfra, men derimod ikke af

vedkommende myndigheds egne undersøgelser og overvejelser, der nedfældes i et referat; og dette måtte også gælde, selvom en af de myndigheder, der udtaler sig i sagen, er gjort bekendt med referatet. Efter Justitsministeriets opfattelse havde den pågældende herefter kun krav på, til forståelse af Ligningsdirektoratets udtalelse, at blive underrettet om, hvad indstillingen i Landsskatterettens referat gik ud på, og hermed var han blevet gjort bekendt ved Landsskatterettens skrivelse af 31. januar 1955.

Justitsministeriet henviste endelig til, at spørgsmålets afgørelse henhører under domstolene.

Jeg udtalte herefter, at jeg kunne tiltræde Justitsministeriets udtalelse om, at en klager ikke efter loven af 2. februar 1866 har krav på afskrift af de interne referater. Med hensyn til det af Justitsministeriet iøvrigt udtalte fandt jeg dog anledning til at anføre, at loven uden begrænsning hjemler en klager adgang til afskrift af de i sagen afgivne erklæringer, og at der derfor kan være grundlag for at fortolke bestemmelsen således, at en klager i visse tilfælde må kunne kræve afskrift af de udtalelser, hvormed den forvaltningsmyndighed, der skal træffe afgørelse, fremsender en sag til erklæring hos en anden forvaltningsmyndighed. Jeg bemærkede, at hidtidig praksis ikke synes at have anerkendt et sådant synspunkt, jfr. herved Østre Landsrets dom af 18. december 1929 (U. f. R. 1930, s. 372), men at spørgsmålet ikke ses at have været forelagt Højesteret.

7. Udtalt, at en politiasistent havde handlet ukorrekt ved af egne midler at betale en bøde, der var idømt i en sag, han havde behandlet. (j. nr. 82/55).

En arbejdsmand beklagede sig over, at Justitsministeriet havde afslået et andragende om tilladelse til at påanke til Højesteret en af Østre Landsret som ankeinstans den 18.

maj 1953 afsagt dom, ved hvilken han for overtrædelse af § 3, stk. 9, i lov nr. 256 af 27. maj 1950 om værn for dyr var idømt en bøde på 100 kr. Den pågældende anførte

samtidig, at en nu pensioneret politiassistent havde udvist ukorrekt forhold ved behandlingen af sagen, herunder at han havde optaget urigtig rapport, og at han af egne midler havde indbetalt bøden.

Fra politimesteren i modtog jeg sagens akter med en udtalelse og en af politiassistenten til rapport afgivet fremstilling. Politiassistenten oplyste, at arbejdsmanden ikke havde været i stand til at betale bøden, da den blev afkrævet ham, og havde bedt politiassistenten låne ham beløbet, som han ville afdrage med 25 kr. ad gangen. Politiassistenten indvilgede heri og indbetalte bøden til politikontoret den 30. september 1953.

Ifølge politiassistentens fremstilling lånte han alene arbejdsmanden beløbet, fordi denne gennem flere år havde givet ham mange gode tips til hjælp ved opklaring af adskillige store sager.

Jeg forelagde herefter spørgsmålet om bødebetalingen for Justitsministeriet, der ud-

talte, at såfremt forholdet var blevet oplyst inden politiassistentens afgang fra tjenesten, ville man have tilkendegivet ham, at lignende betalinger ikke fremtidig måtte finde sted. Justitsministeriet fandt imidlertid ikke på nuværende tidspunkt tilstrækkelig anledning til at meddele politiassistenten en sådan tilkendegivelse.

I skrivelse af 28. oktober 1955 udtalte jeg, at jeg ikke fandt, at der var grundlag for kritik af politiassistentens behandling af sagen vedrørende overtrædelse af dyreværnsloven, men at han — uanset om man lægger hans fremstilling til grund — havde handlet ukorrekt ved af egne midler at betale bøden.

Endelig meddelte jeg, at jeg ikke kunne foretage noget i anledning af klagen over Justitsministeriets afslag på andragendet om tredieinstansbevilling.

- 8.** *Generaldirektoratet for Statsbanerne havde til brug ved kontrolmålinger af Lillebæltsbroen ladet etablere et målepunkt på en privat ejendom. En ny ejer af ejendommen protesterede, og da generaldirektoratet ikke kunne opnå en forligsmæssig ordning, iværksattes ekspropriation i medfør af § 2 i lov nr. 75 af 29. marts 1924 om tilvejebringelse af en dobbeltsporet jernbane over Lillebælt m. v. — Sagen gav ikke anledning til kritik. (j. nr. 83/55).*

En grundejer beklagede sig den 18. april 1955 over, at Generaldirektoratet for Statsbanerne til brug ved kontrolmålinger af Lillebæltsbroen havde ladet etablere et målepunkt på den pågældendes ejendom, og over, at generaldirektoratet ikke havde villet fjerne målestenen eller betale den forlangte leje.

Generaldirektoratet oplyste den 10. september 1955, at målestenen er etableret som grundlag for tvingende nødvendige kontrolmålinger af Lillebæltsbroen. Kontrolmålingerne foretages hvert kvartal af Geodætisk Institut, der har etableret de fornødne målepunkter, ialt 4. Ved anlægget af målepunkterne i 1949 havde Geodætisk Institut ikke været opmærksom på, at sådanne målepunkter ikke uden videre kan etableres til andre formål end instituttets egentlige.

Generaldirektoratet oplyste videre, at etableringen af de øvrige målepunkter ikke har givet anledning til vanskeligheder, og at den

tidligere ejer af den grund, hvorpå den omhandlede målestene er anbragt, ikke vides at have haft noget at erindre mod målestenen, mens klageren, der erhvervede grunden i 1951, havde ønsket at få stenen fjernet eller at få udbetalt en større erstatning.

Generaldirektoratet havde i september 1952 og i februar 1953 fremsat tilbud om udbetaling af en erstatning på 200 kr., som grundejeren imidlertid ikke havde ønsket at modtage, og generaldirektoratet havde også senere forgæves mundtligt forhandlet med den pågældende.

I sin skrivelse til mig havde grundejeren fastholdt sit ønske om at få stenen fjernet, hvis der ikke kunne opnås en større erstatning. Generaldirektoratet anså herefter en forligsmæssig ordning for udelukket og anmodede den 10. september 1955 Ministeriet for offentlige Arbejder om at træffe foranstaltninger til ekspropriation, jfr. § 2 i lov

nr. 75 af 29. marts 1924 om tilvejebringelse af en dobbeltsporet jernbanebro over Lillebælt m. v., hvorefter »reglerne i forordning af 5. marts 1845 kommer til anvendelse på de ekspropriationer, som nødvendiggøres af de i denne lov omhandlede anlæg«. Forordningen af 5. marts 1845 om grundafståelse til jernbaneanlæg, § 2, sidste pkt., bestemmer, at »til opførelse af varemagasiner eller andre bygninger og indretninger, der ikke står i umiddelbar forbindelse med jernbanen, kan grundafståelse ikke fordres, men alene søges tilvejebragt ved mindelig overenskomst«.

Under hensyn hertil indhentede jeg fra Ministeriet for offentlige Arbejder en udtalelse om, hvorvidt de nævnte bestemmelser efter ministeriets opfattelse indeholder fornøden hjemmel til ekspropriation i det omhandlede tilfælde.

Ministeriet udtalte herefter den 25. november 1955 bl. a., at § 2 i lov nr. 75 af 29. marts 1924 efter ministeriets opfattelse indeholder hjemmel til at gennemføre den af Generaldirektoratet for Statsbanerne begærede ekspropriation, og at man i overensstemmelse hermed havde bemyndiget kommissarius ved anlæg af jernbaner m. v. i Jylland til at lade den fornødne ekspropriation foretage.

Ministeriet anførte dernæst:

»Hvad særlig angår den i nævnte lovs § 2 indeholdte henvisning til reglerne i forordning af 5. marts 1845 om grundafståelser til jernbaneanlæg mener man, at henvisningen må forstås med fornøden hensyntagen til det bestemte formål, som loven af 29. marts 1924 ønsker at forfølge. Selvom den i forordningens § 2, 2. stk., indeholdte med særligt henblik på jernbaneanlæg udformede bestemmelse skulle kunne anses som en begrænsning i den i loven af 29. marts 1924 givne specielle ekspropriationshjemmel, synes dette ikke at være til hinder for gennemførelsen af den i sagen omhandlede ekspropriation.

Den i forordningens § 2 opstillede sondring mellem de anlæg, hvortil grundafståelse kan fordres, og sådanne, hvortil man ved frivillig overenskomst må forskafe sig de fornødne arealer, synes at bero på, at beliggenheden af de førstnævnte anlæg ligger fast eller næsten fast, når først linieføringen for banen er fastlagt, således at man med hensyn til disse anlæg er henvist til ganske bestemte arealer. Dette gør det nødvendigt at have ekspropriationshjemmel for disse tilfælde, idet de pågældende lodsejere ellers i kraft af deres faktiske monopolstilling kunne aftvinge anlægget urimelige afståelsessummer. Det i nærværende sag omhandlede anlæg har efter ministeriets opfattelse en klar beliggenhedskvalitet.

Den således af Ministeriet for offentlige Arbejder anlagte fortolkning, der ligger til grund for den herfra givne ekspropriationsbemyndigelse, finder man iøvrigt i overensstemmelse med den udviklede administrative og judicielle praksis, hvorom man også skal henvisse til fremstillingen hos Fr. V. Petersen: Om jernbane- og sporvejskoncessioner efter dansk ret, pag. 158 ff.«

Herefter udtalte jeg, at jeg i mangel af nærmere oplysninger om, at den i 1949 stedfundne etablering af det pågældende målepunkt var sket mod den daværende ejers protest, ikke fandt, at der var grundlag for kritik af det skete. Jeg fandt dernæst ikke, at det kunne bebrejdes generaldirektoratet, at man siden 1952 havde forsøgt at opnå en frivillig ordning med vedkommende ejer, og at man først havde begæret ekspropriation, da det måtte antages, at en forligsmæssig ordning var uigennemførlig.

Endelig henledte jeg opmærksomheden på, at spørgsmålet om ekspropriationsaktens lovlighed og erstatningens størrelse i medfør af grundlovens § 73, stk. 3, kan indbringes for domstolene.

9. *Socialministeriet havde tiltrådt, at Københavns kommunes socialdirektorat ved beregning af den indtægt, der var lagt til grund for fastsættelsen af invaliderente, bl. a. havde undladt at fradrage underskud ved driften af et sommerhus. Ministeriet optog sagen til fornyet overvejelse og indrømmede herefter fradrag af det nævnte underskud i det omfang, dette anerkendtes som fradragsberettiget efter skattelovgivningens regler. — Sagen gav ikke anledning til kritik. (j. nr. 84/55).*

En civilingeniør beklagede sig over, at Socialministeriet den 29. januar 1955 havde tiltrådt den af Københavns kommunes socialdirektorat foretagne beregning af hans indtægt og formue, der var lagt til grund for fastsættelsen af hans invaliderente. Civilingeniøren anførte herved særlig, at et underskud på 351,80 kr. ved driften af hans sommerhus ikke var fratrukket ved opgørelsen af hans indtægt, at udgifter til afdrag på prioritetslån i sommerhuset og i en ham og hans søster tilhørende ejendom ikke var fradraget ved indtægtsopgørelsen, og at hans obligationer ved socialdirektoratets formueopgørelse pr. 15. juli 1954 var ansat efter kursen pr. 31. december 1953, uanset et senere indtruffet kursfald.

Endvidere beklagede civilingeniøren sig over, at Socialministeriet ligeledes havde tiltrådt socialdirektoratets nægtelse af at yde ham rejsehjælp til ambulans behandling på Avnstrup sanatorium.

Socialministeriet oplyste den 13. oktober 1955, at man efter fornyet overvejelse af sagen havde meddelt den pågældende, at ministeriet kunne tiltræde, at underskuddet ved driften af sommerhuset blev fradraget den indtægt, som lægges til grund ved beregningen af hans invaliderente, i det omfang under-

skuddet anerkendtes som fradragsberettiget efter skattelovgivningens regler, og at ministeriet havde anmodet magistraten om at omregne civilingeniørens invaliderente i overensstemmelse hermed.

Socialministeriet udtalte i denne forbindelse, at den foretagne ændring i ministeriets hidtidige afgørelse ikke skyldtes, at der ved sagens tidligere ekspedition var begået fejl, men ministeriet havde efter principielle overvejelser fundet det rigtigst som hovedregel ved beregningen af invalide- og aldersrente at opgøre den del af rentemodtageres indkomst, der hidrørte fra besiddelsen af fast ejendom, efter de samme regler, som følges ved beregningen af den skattepligtige indkomst.

Herefter fandt jeg ikke anledning til at foretage videre vedrørende dette klagepunkt, ligesom Socialministeriets afgørelse vedrørende prioritetsafdragene og kursfastsættelsen af den pågældendes obligationer ikke gav grundlag for kritik.

Jeg udtalte dernæst, at jeg ikke fandt at kunne kritisere den af Socialministeriet fulgte praksis med hensyn til ydelse af personlige tillæg (rejsehjælp) til renten i medfør af folkeforsikringslovens § 40, stk. 11.

10. *Statsbanernes søfartsvæsen havde til skattevæsenet opgivet en maskinassistents løn med et for stort beløb. — Udtalt, at der ikke fandtes anledning til at foretage videre i sagen, da Generaldirektoratet for Statsbanerne havde beklaget og berigtiget den skete fejl. (j. nr. 92/55).*

En midlertidig maskinassistent ved Storebæltsoverfarten beklagede sig i skrivelse af 20. april 1955 over, at Statsbanernes søfartsvæsen til skattevæsenet havde opgivet hans løn incl. feriepenge med et for stort beløb, samt over, at han trods gentagne henvendelser til søfartsvæsenet ikke havde kunnet få forholdet berigtiget. Søfartschefen havde bl. a. i et brev af 16. april 1955 udtalt, at

»de tilsendte opgørelser ikke kan være anderledes og opgivelserne til skattevæsenet heller ikke.«

Generaldirektoratet for Statsbanerne, hvem jeg anmodede om en udtalelse, oplyste den 27. august 1955, at man havde gennemgået de foretagne beregninger, og at man den 24. august 1955 havde foranstaltet en drøftelse i Odense mellem maskinassistenten og en eks-

peditionssekretær i generaldirektoratet, hvorved der opnåedes enighed om, at de til skattevæsenet opgivne beløb burde reduceres med henholdsvis 46,74 kr. for én periode og 941,46 kr. for en anden periode.

Generaldirektoratet fremsendte samtidig til mig en til maskinassistenten stilet skrivelse, hvori det beklagedes, at den pågældendes henvendelse til Statsbanernes søfartsvæ-

sen ikke var blevet behandlet med fornøden grundighed.

Under hensyn hertil udtalte jeg ved fremsendelsen af den nævnte skrivelse til maskinassistenten, at da generaldirektoratet havde beklaget og berigtiget den begærede fejl, fandt jeg ikke anledning til at foretage videre i sagen.

- II.** *Under behandlingen af en straffesag havde politiet i 1947 taget nogle værdipapirer og bankbøger i bevaring. Efter at sagen var pådømt og domfældte havde indbetalt et idømt konfiskationsbeløb, nægtede politiet at udlevere aktiverne, under hensyn til at domfældte havde et skattetilsvaret til Københavns kommune. — Udtalt, at der ikke sås at have været hjemmel for den skete tilbageholdelse af aktiverne, efter at konfiskationsbeløbet var betalt. (j. nr. 101/55).*

En cand. jur. beklagede sig i april 1955 over, at daværende politifuldmægtig ved Frederiksberg birk, nu politimester Ib Trolle, Midelfart, den 27. juli 1948 havde nægtet at udlevere 2 ham tilhørende aktier af pålydende hver 4.000 kr. og 5 bank- og sparekassebøger med indestående ca. 16.000 kr., som tidligere var taget i bevaring af politiet i forbindelse med behandlingen af en mod ham rejst straffesag, at politifuldmægtigen senere havde afkrævet ham et for stort beløb i sagsomkostninger, og at han havde undladt at tilbagegive en pakke papirer vedrørende den pågældendes formueforhold og en kuvert med forskelligt regnskabsmateriale, der var taget i bevaring af politiet i Frederiksberg birk.

Fra Justitsministeriet og politimesteren i Frederiksberg birk modtog jeg sagens akter tilligemed en udtalelse fra politimester Trolle og en af kriminalpolitiet i Frederiksberg birk den 21. juni 1955 optaget rapport vedrørende en afhøring af klageren. Det fremgik heraf, at denne i januar 1947 var blevet fængslet som sigtet for overtrædelse af §§ 29 og 60 i lov nr. 352 af 22. juli 1945 om en ekstraordinær formueopgørelse. Ved en påfølgende ransagning i hans hjem og af hans bankboks tog politiet de ovennævnte effekter i bevaring, uden at klageren protesterede.

I 1948 blev den pågældende ved Østre Landsrets dom idømt straf af fængsel i 4 måneder for overtrædelse af straffelovens § 172, stk. 2, jfr. § 171, og lov nr. 352 af 22. juli

1945. Under sagen havde der været nedlagt påstand på konfiskation af 2 aktiebrevbreve af pålydende hver 4.000 kr. samt 33.467,90 kr., subsidiært 30.967,90 kr., men ved dommen blev alene 4.374 kr. konfiskeret, bl. a. under hensyn til usikkerheden om skattemyndighedernes stilling, ligesom det blev pålagt klageren at udrede sagens omkostninger, der under 400 kr. i salær til den beskikkede forsvare.

Den 27. juli 1948 indbetalte klageren konfiskationsbeløbet og de ham indtil da afkrævede sagsomkostninger 400 kr. til Frederiksberg politi. Da han samtidig forlangte de af politiet i bevaring tagne aktiver udleverede, nægtede politifuldmægtig Trolle på embedets vegne at imødekomme dette under hensyn til skattetilsvaret overfor Københavns kommune.

Ved skrivelse af 16. september 1948 til politimesteren i Frederiksberg birk gav statsadvokaten for Sjælland ordre til, at de beslaglagte midler skulle oversendes til Københavns kommunes skattevæsen, og at klageren skulle henvises til skattevæsenet.

Københavns kommunes skattevæsen ønskede imidlertid ikke at modtage aktiverne, før klagerens skattetilsvaret var endeligt opgjort, og aktiverne forblev derefter hos politiet, indtil skattevæsenet den 21. februar 1952 anmodede om fremsendelse af dem. — Den 10. marts 1952 fremsendte politimesteren derefter aktiverne tilligemed et af politiet oppebåret aktieudbytte på 2.000 kr., og den 21. marts

1952 udleverede skattevæsenet aktiverne til klageren.

Ved skrivelse af 25. august 1949 afkrævede politimesteren i Frederiksberg birk klageren et beløb på 1.360,76 kr. i yderligere sagsomkostninger, og i skrivelse af 26. august 1949 meddelte denne politimesteren, at han allerede året før havde betalt sagsomkostninger med 400 kr., hvorfor han udbad sig en specifikation over det ham nu afkrævede beløb.

I skrivelse af 3. oktober 1951 anmodede han politimesteren om svar på sin skrivelse af 26. august 1949 og om fremsendelse af regnskabsbilagene forsåvidt angik det ham afkrævede omkostningsbeløb, ligesom han anmodede om oplysning om, med hvilken hjemmel politiet fortsat tilbageholdt de beslaglagte værdier.

Ved skrivelse af 4. oktober 1951 meddelte politimesteren, at regnskabsbilagene ikke kunne udlånes, men at klageren indenfor 8 dage kunne få lejlighed til at gennemse bilagene på politimesterens kontor. — I skrivelse af 5. oktober 1951 anmodede den pågældende derefter politimesteren om svar på de øvrige spørgsmål, han havde stillet i skrivelser af 3. oktober 1951, og ved skrivelse af 6. oktober 1951 meddelte politimesteren, at klagerens skrivelse af 26. august 1949 ikke sås at være indgået til embedet, og at grunden til, at aktiverne stadig tilbageholdtes, var den, at den pågældendes sag med Direktoratet for Københavns Skattevæsen endnu ikke var afsluttet.

Det har senere vist sig, at klagerens skrivelse af 26. august 1949 befandt sig mellem Frederiksberg politis akter, hvorfor jeg udtalte, at det var en fejl, når politimesteren i skrivelser af 6. oktober 1951 anførte, at skrivelserne ikke var modtaget af politiet.

Da klageren fortsat undlod at betale de afkrævede sagsomkostninger, berammede politimesteren udlægsforretning ved Københavns byrets fogedafdeling I. Der fandt i den anledning retsmøder sted i fogedretten den 27. marts og 7. april 1952, hvorunder politimesteren var repræsenteret af politifuldmægtig Trolle. Da klageren under disse retsmøder protesterede mod en del af udgiftsposterne, frafaldt politifuldmægtigen disse krav, og der blev derefter indgået et forlig, hvorved kla-

geren til fuld afgørelse forpligtede sig til at betale 746 kr.

I skrivelse af 30. april 1952 til Justitsministeriet anmodede klageren om oplysning om, med hvilken hjemmel politimesteren i Frederiksberg birk havde tilbageholdt hans aktier, bank- og sparekassebøger, ligesom han forlangte renter udbetalt af det kontante udbytte af aktierne, som politiet havde oppebåret i den forløbne tid. Han besværede sig endvidere over, at politifuldmægtig Trolle i fogedretten havde afkrævet ham et for stort beløb i sagsomkostninger, og over, at politiet ikke havde tilbageleveret den beslaglagte pakke papirer.

Med skrivelser af 30. april 1952 fremsendte klageren kvitteringen af 27. juli 1948 fra Frederiksberg politi for 400 kr., en genpart af skrivelser af 26. august 1949 til politimesteren og en udskrift af fogedbogen vedrørende den ovennævnte fogedforretning, idet han anmodede om at få disse bilag tilbage sendt med ministeriets svar.

Justitsministeriet foretog en undersøgelse og indhentede herunder udtalelser fra rigsadvokaten, statsadvokaten for Sjælland, politimesteren i Frederiksberg birk, Direktoratet for Københavns Skattevæsen og Sagfører-rådet.

Ved skrivelse af 17. december 1953 meddelte Justitsministeriet derefter, at politiets nægtelse af at udlevere aktiverne skyldtes statsadvokatens bestemmelse om, at værdierne skulle overdrages til skattevæsenet til fyldestgørelse af dettes krav imod klageren, og at anklagemyndigheden havde begrundet denne afgørelse ved en henvisning til landsretsdommens bestemmelse om, at anklagemyndighedens påstand om aktivernes konfiskation ikke kunne tages til følge af retten, bl. a. under hensyn til usikkerheden om skattemyndighedernes stilling.

I anledning af klagen over, at der ikke var betalt renter af det beslaglagte kontante beløb, foranledigede Justitsministeriet samtidig, at der af politimesterembedet udbetaltes sædvanlig bankrente af beløbet, hvorimod ministeriet under henvisning til det i fogedretten den 7. april 1952 indgåede forlig afviste klagen over politifuldmægtig Trolle.

Forsåvidt angik klagen vedrørende regnskabsdokumenterne meddelte Justitsministeriet, at politimesteren havde oplyst, at de i bevaring tagne papirer med undtagelse af et

enkelt, der var indgået i sagens akter, var tilbageleveret, og at embedet ikke var i besiddelse af yderligere aktstykker, der havde været taget i bevaring i anledning af sagen.

Ved skrivelse af 22. januar 1954 til Justitsministeriet anmodede klageren derefter om at få de bilag, han indsendte med sin skrivelse af 30. april 1952, tilbagesendt, og om oplysning om, hvilken lovhjemmel statsadvokaten havde haft for sin afgørelse om de beslaglagte værdier. Klageren fastholdt endvidere sin besværing over politifuldmægtig Trolle, ligesom han hævdede, at han ikke havde modtaget regnskabsmaterialet. I skrivelse af 28. maj 1954 fremsatte han derefter krav om erstatning på 10—15.000 kr., som følge af at anklagemyndigheden efter hans opfattelse uden hjemmel i 3 år og 8 måneder havde berøvet ham dispositionsretten over de beslaglagte midler, hvis værdi han opgjorde til over 30.000 kr.

Ved skrivelse af 3. marts 1955 afviste Justitsministeriet erstatningskravet, hvorimod ministeriet såvidt det ses ikke tog stilling til de øvrige spørgsmål.

Af den ovennævnte politirapport af 21. juni 1955 fremgik det, at politiet under afhøringen af klageren havde sagens akter fremme, og at hans kvittering af 27. juli 1948, genparten af hans skrivelse af 26. august 1949 til politimesteren i Frederiksberg birk og politimesterens skrivelse af 25. august 1949 til ham beroede i sagen. — Efter aftale med politimesteren blev disse papirer af mig udleveret til klageren.

På grundlag af det ovenfor anførte udtalte jeg, at der ikke sås at have været hjemmel for den skete tilbageholdelse af

klagerens aktier, bank- og sparekassebøger, efter at han den 27. juli 1948 havde betalt konfiskationsbeløbet og samtidig mundtligt begæret aktiverne tilbageleveret, hvorved jeg bemærkede, at landsrettens begrundelse for ikke at tage den nedlagte konfiskationspåstand til følge ikke kunne anses at give den fornødne hjemmel for tilbageholdelsen. Jeg fandt derfor, at klagerens begæring om tilbagelevering af aktiverne, eventuelt med undtagelse af et beløb til dækning af de skyldige, endnu ikke opgjorte sagsomkostninger, ikke burde have været afvist.

Jeg tilføjede, at jeg ikke kunne tage stilling til det rejste erstatningskrav, da dette henhører under domstolene, men henviste til, at klageren, som ikke protesterede, da aktiverne blev taget i bevaring, kunne have indbragt spørgsmålet om berettigelsen af afslaget på hans mundtlige begæring af 27. juli 1948 om tilbagelevering af aktiverne for domstolene.

Med hensyn til klagen over daværende politifuldmægtig Trolles optræden overfor den pågældende under fogedforretningen i marts—april 1952 udtalte jeg, at jeg ikke fandt det godtgjort, at politifuldmægtigen havde begået fejl under denne forretning og at jeg derfor måtte afvise klagen på dette punkt.

Herefter ansøgte den pågældende Justitsministeriet om erstatning, i anledning af at de omtalte aktiver først var tilbageleveret i marts 1952. Den 6. juni 1956 har Justitsministeriet meddelt, at man ikke har fundet grundlag for at imødekomme det ansøgte.

- 12.** *En fængselsoverlærer besværede sig over, at fanger, der i statsfængslet i Vridsløselille afsoner straffe for overtrædelse af straffelovstillægget, blev begunstiget i forhold til de fanger, der er dømt for almindelige borgerlige forbrydelser. — Sagen gav ikke anledning til kritik. (j. nr. 110/55).*

En fængselsoverlærer besværede sig i foråret 1955 over, at fanger, der i statsfængslet i Vridsløselille afsoner straffe for overtrædelse af straffelovstillægget, blev begunstiget i forhold til de fanger, der er dømt for alminde-

lige borgerlige forbrydelser. Overlæreren anførte herved særlig, at fangerne i forbindelse med den i november—december 1951 påbegyndte overflytning fra statsfængslet i Horsens er blevet anbragt samlet i een fløj, at

der har været etableret særundervisning for dem, og at de om aftenen har adgang til fritidsrum i videre omfang end andre fanger.

Fra Justitsministeriet modtog jeg akterne vedrørende overlærerens tidligere henvendelser til ministeriet om denne sag. Det fremgik heraf, at den ved overflytningen fra statsfængslet i Horsens til statsfængslet i Vridsløselille stedfundne samlede anbringelse af fangerne er sket med Justitsministeriets godkendelse.

I straffelovstillægget nr. 259 af 1. juni 1945, § 3, stk. 4, 2. pkt., var det bestemt, at fanger dømt efter straffelovstillægget snarest muligt skulle anbringes i særlige straffeanstalter. Denne bestemmelse udgik, da loven ændredes ved lov nr. 356 af 29. juni 1946, idet § 3, stk. 4, i den nye affattelse alene bestemte, at de nærmere regler for strafudståelsen skulle fastsættes ved kongelig anordning. Ved kongelig anordning nr. 363 af 10. maj 1947 blev det derefter bestemt, at fængselsstraf, der er idømt efter straffelovstillægget, skal fuldbyrdes efter reglerne i kongelig anordning nr. 364 af 10. maj 1947 om fuldbyrdelse af fængselsstraf i statsfængsel, samt at straffe idømt efter straffelovstillægget kan afsones i særlige fængsler eller fængselsafdelinger, der benævnes straffelejre. Det fremgår heraf, at man, uanset at de sædvanlige regler for strafafsoning skulle bringes til anvendelse overfor landssvigerfangerne, har været opmærksom på den særlige art af de af disse fanger begåede forbrydelser og på straffens langvarighed, hvorfor der er tilvejebragt hjemmel for at anbringe disse fanger adskilt fra andre fanger.

Jeg fandt herefter, at der ikke var grundlag for kritik af den med Justitsministeriets godkendelse skete samlede anbringelse af landssvigerfangerne ved overflytningen til statsfængslet i Vridsløselille, idet anbringelsen af disse fanger, der ved overflytningen allerede havde afsonet fængselsstraf i flere år, var rimeligt begrundet i fængselsordensmæssige og almindelige penitentiære hensyn. Jeg fandt heller ikke,

at den stedfundne anbringelse kan betragtes som en begunstigelse af disse fanger.

Da overlæreren havde henvist til, at den skete anbringelse og behandlingen af landssvigerfangerne skulle være i strid med det under folketingdebatten den 15. januar 1954 udtalte, meddelte jeg, at den i Folketinget stillede forespørgsel alene vedrørte retningslinierne for benådning af landssvigerfangerne, og at den af justitsministeren fremsatte redegørelse alene vedrørte benådningsspørgsmålet. (Folketingstidende 1953/54, spalte 2340—57 og spalte 2436—40).

I anledning af overlærerens besværing over, at der har været givet landssvigerfangerne tilladelse til at danne særlige håndboldhold og hold til børstenbinderkursus (særundervisning), meddelte jeg, at jeg ikke fandt, at der derved var givet disse fanger en særlig begunstigelse.

Endelig meddelte jeg i anledning af klagen over omfanget af landssvigerfangernes adgang til fritidsrum, at Justitsministeriet har oplyst, at pladsforholdene i statsfængslet i Horsens var så gunstige, at der kunne gives fangerne adgang til fritidsrum hver aften, og at man ved deres overflytning til statsfængslet i Vridsløselille ikke ønskede at stille dem dårligere, hvorfor de fik samme adgang til fritidsrum, som de havde haft i statsfængslet i Horsens. De bygningsmæssige forhold i statsfængslet i Vridsløselille er imidlertid således, at det ikke er muligt at tilvejebringe fritidsrum i et sådant omfang, at hele fængslets belæg hver aften kan få adgang til sådanne rum. Justitsministeriet har endelig anført, at ordningen kun bruges lidt af landssvigerfangerne, men man er betænkelig ved at opheve den under hensyn til den lange tid, den har bestået, og til, at fangerne nu har hensiddet i fængsel i ca. 10 år.

Da disse synspunkter har en betydelig vægt, fandt jeg ikke, at der for så vidt angik dette forhold var tilstrækkeligt grundlag for påtale fra min side.

- 13.** Landbrugsministeriet havde i 1951 meddelt en statshusmand tilladelse til at udleje et areal til sommerhusbebyggelse indtil 1. juli 1961. Sommerhuset viste sig at være opført i strid med naturfredningslovens § 25, stk. 1 og 2. Overfredningsnævnet meddelte dispensation i medfør af § 25, stk. 2, indtil 1. november 1957, mens Statsministeriet i medfør af § 25, stk. 1, forlangte bebyggelsen fjernet inden 1. april 1955. — Udtalt, at Landbrugsministeriet burde have været opmærksom på naturfredningslovens § 25, og henstillet, at Statsministeriet meddelte dispensation fra § 25, stk. 1, indtil 1. november 1957. (j. nr. 128/55).

I skrivelse af 7. juli 1951 tillod Landbrugsministeriet en statshusmand indtil den 1. juli 1961 at udleje et areal på 600 kvadratalen af sin jord, der grænsede såvel op til skov som til Horsens fjord, til en gasmester til opførelse af et sommerhus. Gasmesteren gravede brønd og byggede et sommerhus, som viste sig at være opført i strid med naturfredningslovens § 25, stk. 1 og 2, om afstand til henholdsvis strandbred og skov. I medfør af § 25, stk. 2, meddelte naturfredningsnævnet for Vejle amt den 9. august 1952, at sommerhuset ville være at fjerne.

Gasmesteren indankede afgørelsen for Overfredningsnævnet, som ved et åstedsmøde den 3. juli 1953 meddelte ham dispensation med hensyn til afstand til skov indtil 1. november 1957. Overfredningsnævnet tilkendegav samtidig statshusmanden og gasmesteren, at der til husets bibeholdelse tillige krævedes tilladelse fra Statsministeriet i henhold til lovens § 25, stk. 1, om byggeforbud ved strandbredder, og at Overfredningsnævnet med henblik herpå ville oversende sagen til Statsministeriet.

Den 13. januar 1954 meddelte Statsministeriet, at man kun kunne tillade gasmesteren at bibeholde huset indtil 1. april 1955.

Da huset ikke var fjernet på denne dato, modtog gasmesteren meddelelse om, at der ville blive rejst tiltale mod ham for overtrædelse af naturfredningslovens § 25, stk. 1, jfr. § 34.

Den 4. maj 1955 indbragte gasmesteren sagen for mig, hvorefter jeg den 17. maj 1955 forelagde den for Landbrugsministeriet og Statsministeriet, idet jeg samtidig henstillede til Statsministeriet, at straffesagen stillede i bero, indtil jeg havde haft lejlighed til at tage stilling til den indgivne klage.

Af de derefter tilvejebragte oplysninger fremgik det, at Overfredningsnævnets motivering for meddelelse af dispensation indtil 1. november 1957 udelukkende var Landbrugsministeriets tilladelse til arealets udlej-

ning indtil 1. juli 1961, i forbindelse med at arealet var blevet besigtiget af en repræsentant for Jordlovsudvalget, forinden Landbrugsministeriets tilladelse blev givet. Overfredningsnævnet havde dernæst i skrivelse af 24. august 1953 til Landbrugsministeriet peget på det uheldige i, at dette havde givet tilladelse til udlejning af et areal til bebyggelse uden at gøre ejeren opmærksom på, at husets opførelse kun kunne finde sted med fredningsmyndighedernes tilladelse.

Denne skrivelse forelagde Landbrugsministeriet for Statens Jordlovsudvalg og for formanden for husmandsbrugskommissionen for Vejle amtsrådsreds, som den 21. september 1953 beklagede, at han ikke havde været opmærksom på naturfredningslovens bestemmelser. Jordlovsudvalget henstillede derefter i skrivelse af 26. oktober 1953 til Landbrugsministeriet, at husmandsbrugskommissionerne blev gjort bekendt med de love m. m., der kunne vedrøre deres virksomhedsområde.

Landbrugsministeriet havde tidligere ved cirkulærskrivelse af 18. maj 1951 vedrørende opførelse af arbejderboliger på landet henledt husmandsbrugskommissionernes opmærksomhed bl. a. på naturfredningslovens § 25, og efter min henvendelse den 17. maj 1955 har ministeriet ved en cirkulærskrivelse af 29. juni 1955 henledt samtlige husmandsbrugskommissioners opmærksomhed på cirkulærskrivelsen af 18. maj 1951 samt tilsendt kommissionerne afskrift af en række gældende lovbestemmelser, herunder af naturfredningslovens § 25.

I skrivelse af 18. august 1955 meddelte Statsministeriet bl. a.:

»..... at der ved den foretagne bebyggelse af nævnte ejendom er sket en overtrædelse af to forskellige bestemmelser i naturfredningsloven, § 25, stk. 1, om byggeforbud ved strande, og § 25, stk. 2, om bebyggelse ved skove. Afgørelse af spørgsmål om dispensation fra førstnævnte lovbestemmelse henhø-

rer under Statsministeriet, mens dispensationer fra sidstnævnte bestemmelse meddeles af vedkommende fredningsnævn med rekurs til Overfredningsnævnet.

Fredningsnævnets (henholdsvis Overfredningsnævnets) afgørelser af andragender i henhold til bestemmelserne i § 25, stk. 2, jfr. stk. 5, vil, som det fremgår af bestemmelsernes ordlyd, bero på et skøn over den påtænkte bebyggelses landskabelige virkning ...

Derimod er bestemmelsen i § 25, stk. 1, udover æstetiske hensyn begrundet i sociale og økonomiske hensyn

I henhold til naturfredningslovens § 25, stk. 4, kan undtagelse fra byggeforbudet »bevilges af statsministeren efter indhentet erklæring fra vedkommende kommunalråd og fredningsnævn samt naturfredningsrådet, når arealet, der ønskes bebygget, naturligt hører til en allerede eksisterende bebyggelse eller andre særlige grunde taler derfor« ...«

Statsministeriet oplyste dernæst, at vedkommende sogneråd den 26. september 1953 udtalte, at sognerådet intet havde at erindre mod, at huset blev stående indtil den 1. november 1957, at Naturfredningsrådet den 21. november 1953 tilsluttede sig fredningsnævnets opfattelse, hvorefter huset burde fjernes, og at fredningsnævnet den 29. december 1953 udtalte, at en dispensation fra naturfredningslovens bestemmelser i nærværende tilfælde, hvor der til støtte herfor kun kan anføres, at huset — et bræddehus — allerede er opført i strid med loven, synes at kunne medføre uheldige konsekvenser.

Herefter fandt Statsministeriet på grundlag af gældende praksis at måtte afslå andragendet. Ministeriet udtalte herved:

» at det ikke ville være uden betænkelighed ved behandling af strandfredningsspørgsmålet at tillægge en påstand om god tro fra ejers og lejers side, således som det er anført under sagens behandling, nogen større vægt, idet den af strandfredningskommissionen fastsatte byggelinie — i modsætning til byggelinien ved visse skove — er tinglyst på vedkommende ejendom, jfr. § 25, stk. 1, sidste punkt, tilføjet ved lov nr. 339 af 25. juni 1940. Man har dog ment at burde give andrageren en rimelig frist til fjernelse af huset, i hvilken henseende man anså et års tid for passende.

Det bemærkes endvidere, at det efter det anførte lovbuds karakter og af hensyn til konsekvenserne ville være betænkeligt at lægge større vægt på, at en anden institution udfra helt andre hensyn end naturfredningsmæssige ikke har haft noget at erindre imod en bebyggelse, og man har ikke i denne henseende ment at være bundet ved Overfredningsnævnets tilsagn til lejer, også fordi det udtrykkelig er tilkendegivet ham, at dette tilsagn ikke ville betyde den endelige afslutning af sagen. «

Endelig oplyste ministeriet, at den mod gasmesteren rejste straffesag efter mit ønske var stillet i bero.

Den 13. september 1955 udtalte jeg overfor Statsministeriet, at det måtte anses for administrativt uheldigt, at der blev truffet modstridende afgørelser af Statsministeriet og Overfredningsnævnet, hvorfor jeg henstillede, at ministeriet påny overvejede, om der ikke forelå sådanne særlige grunde, at der i medfør af naturfredningslovens § 25, stk. 4, sidste pkt., var tilstrækkelig anledning til at meddele gasmesteren dispensation fra afstandsbestemmelserne i § 25, stk. 1, indtil den 1. november 1957, til hvilken dato Overfredningsnævnet havde meddelt dispensation.

I skrivelse af 3. november 1955 meddelte Statsministeriet, at sådanne særlige omstændigheder, som i henhold til naturfredningslovens § 25, stk. 4, almindeligvis kommer i betragtning ved byggeandragender, efter ministeriets opfattelse ikke forelå i dette tilfælde, og det anførtes særlig, at ministeriet i almindelighed ikke kan føle sig bundet af, at andre myndigheder, udfra andre hensyn end de i strandfredningsbestemmelserne indeholdte, ikke har haft noget at erindre imod den pågældende bebyggelse. Statsministeriet måtte derfor fortsat være af den opfattelse, at uanset den af Overfredningsnævnet truffne afgørelse måtte det anses for rigtigt at følge den praksis, som er konstitueret med hensyn til sager om dispensation fra strandbyggelinien iøvrigt, og henviste yderligere til, at der på ejendommen under 7. oktober 1940 er tinglyst deklaration vedrørende strandbyggelinie i henhold til naturfredningsloven. Da ministeriet imidlertid efter min henstilling ikke tur-

de se bort fra, at det på Overfredningsnævnets åstedsmøde den 3. juli 1953 passerede kunne have begrundet en forventning om, at Statsministeriet ville slutte sig til Overfredningsnævnets stilling til dispensations-spørgsmålet, var nedrivningsfristen dog blevet forlænget til den 1. november 1957, og samtidig havde man henstillet til Overfredningsnævnet fremtidig at have opmærksomheden henvendt på, at Statsministeriet i tilsvarende sager bør træffe afgørelse, før nævnet meddeler dispensation i henhold til naturfredningslovens § 25, stk. 2.

I skrivelse af 13. september 1955 til Landbrugsministeriet udtalte jeg, at da det såvel af statshusmandens andragende af 1. maj 1951 som af den andragendet vedlagte lejekontrakt af 1. maj 1951 fremgik, at grunden var beliggende ned til Horsens fjord og agtedes benyttet til bebyggelse, burde ministeriet i hvert fald have været opmærksom på stk. 1 i naturfredningslovens § 25 og have henledt lejerens og udlejerens opmærksomhed på denne bestemmelse. Videre udtalte jeg, at Landbrugsministeriet på grundlag af den af Overfredningsnævnet den 24. august 1953 udtalte kritik af det passerede burde have udsendt cirkulærskrivelsen af 29. juni 1955 tidligere end sket.

Landbrugsministeriet meddelte i skrivelse af 13. oktober 1955, at ministeriets afgørelse med hensyn til udlejningstilladelsen alene var

truffet under hensyntagen til de af ministeriets forretningsområde berørte forhold, og at man ikke ved sagens ekspedition havde haft opmærksomheden henvendt på, om der til opførelse af et sommerhus på den udlejede grund krævedes dispensation fra andre myndigheder.

Landbrugsministeriet erkendte dernæst, at det af hensyn til parterne havde været ønskeligt, om ministeriet ved meddelelsen af udlejningstilladelsen havde sikret sig, at udlejereren var opmærksom på spørgsmålet om, hvorvidt byggetilladelse fra anden myndighed eventuelt var fornøden, men kunne ikke tiltræde, at ministeriets unkladelse af på det foreliggende grundlag at advare udlejereren med hensyn til rådighedsindskrænkningerne kunne betragtes som en fejl ved Landbrugsministeriets behandling af sagen.

Landbrugsministeriet oplyste endelig, at det skyldes en ekspeditionsfejl, når den foran omtalte cirkulærskrivelse til husmandsbrugskommissionerne først blev udsendt den 29. juni 1955.

Det tilføjes, at den mod gasmesteren rejste straffesag, der havde været stillet i bero under min behandling af klagen, blev pådømt af retten for Bjerre Hatting m. fl. herreder den 26. januar 1956. Ved dommen blev gasmesteren idømt en bøde på 100 kr. — Sagen blev indanket for Vestre Landsret, der den 25. juni 1956 stadfæstede underrettsdommen, idet landsretten bl. a. udtalte, at straffelovens § 84, stk. 2, jfr. stk. 1, nr. 3, ikke som af forsvareren påstået kunne finde anvendelse.

- 14.** *Udtalt overfor Forsvarsministeriet, at ministeriet ved at stille nogle lokaler på Tøjhusmuseet til rådighed for museets direktor havde oprettet en bolig, der måtte sidestilles med en tjenestebolig, at ministeriet i henhold til § 36, stk. 2, i tjenestemandsløven burde have søgt den fornødne hjemmel til oprettelsen tilvejebragt på finansloven, og at ministeriet tidligere end sket burde have fastsat leje for boligen og betaling for lys og gas.*

Udtalt overfor direktøren for Tøjhusmuseet,

at det ikke kunne godkendes, at han uden særlig tilladelse fra Forsvarsministeriet af museets midler havde ladet fremstille garderobeskab til eget brug, at jeg kunne tiltræde en af 4. Hovedrevisorat udtalt kritik af omfanget af de istandsættelsesarbejder, der var udført i forbindelse med indflytningen i boligen, at jeg fandt det uheldigt, at direktøren havde ladet konservatorbetjente bistå ved indflytningen,

at jeg måtte finde det uheldigt, at direktøren havde ladet sin vogn vaske af konservatorbetjente i arbejdstiden,

at det arbejde for Rotary, som en kontordame efter direktørens anmodning havde udført, måtte antages at have haft et større omfang end tilladeligt og at have været til nogen gene for museets drift,

og at direktøren ved købet af et ubrugt gevær af museets beholdning burde have gjort Forsvarsministeriet opmærksom på geværets særlige kvalitet, hvorfor det henstilledes til ministeriet at overveje, om ikke det købte gevær i overensstemmelse med et af direktøren afgivet tilbud burde ombyttes med et brugt gevær af samme model.

På andre punkter gav sagen ikke anledning til kritik.

Endelig udtalt, at sagen ikke gav fornødent grundlag for i medfør af ombudsmandslovens § 9, stk. 1 og 2, at begære indledet straffesag eller disciplinærsag. (j. nr. 131/55).

I skrivelse af 4. maj 1955 indgav højesteretssagfører Povl Melchior som sagfører for to museumsinspektører og en konservatorbetjent ved Tøjhusmuseet en klage over direktøren for Tøjhusmuseet, oberstløjtnant Jørgen Paulsen. I min nedenfor gengivne skrivelse af 29. juni 1956 til højesteretssagfører Melchior anførte jeg følgende:

»I skrivelse af 4. maj 1955 har De som sagfører for museumsinspektør dr. phil. fru Ada Bruhn Hoffmeyer og museumsinspektør dr. phil. Martin Ellehaug, der leder henholdsvis II. og IV. afdeling på Tøjhusmuseet, samt konservatorbetjent ved Tøjhusmuseet Aage Wulff klaget over direktøren på Tøjhusmuseet oberstløjtnant Jørgen Paulsen og anmodet mig om at foretage en undersøgelse af Tøjhusmuseets forhold. De har henvist til 3 klageskrivelser af maj måned 1953, 27. januar og 18. august 1954, som er afgivet til formanden for Statsrevisoratet, folketingsmand Jensen-Broby.

Det fremgår af disse skrivelser samt af en række under sagens behandling modtagne skrivelser, at man retter bebrejdelser mod direktøren i følgende tilfælde:

- I. Direktør Paulsen skal fra den 1. april 1953 til den 31. december 1954 til privat bolig i museet have anvendt 3 lokaler samt museets køkken, ligesom han uberettiget skal have ladet foretage forskellige bygningsarbejder i forbindelse med indretningen.
- II. Direktør Paulsen skal ikke have haft til hensigt at betale for boligen eller for lys, gas og brændsel.
- III. Direktør Paulsen skal have anvendt 7 af museets konservatorbetjente ved sin indflytning i april 1953.
- IV. Direktør Paulsen skal have benyttet et af museets arbejdsrum som garage for sin private vogn.
- V. I flere år skal museets betjente have vasket direktørens vogn i arbejdstiden.
- VI. Direktør Paulsen skal i tiden 1952—54 have ladet museets personale udføre omfattende arbejde i kontortiden for Rotary til gene for museets drift, ligesom han har ladet personale bistå ved Rotary-fester og lign.
- VII. Direktør Paulsen skal have fået refunderet udgiften til jernbanebilletter i forbindelse med tjenesterejser, som han i 1953 foretog i egen vogn.
- VIII. Direktør Paulsen skal i strid med gældende bestemmelser den 12. oktober 1950 have opnået Forsvarsministeriets tilladelse til at købe et af museets geværer.
- IX. Direktør Paulsen skal have anvendt et uforholdsmæssigt stort beløb til den af museet i 1948 udgivne bog om 3-årskrigen 1848—50.
- X. Direktør Paulsen skal have ladet museets personale udføre arbejde og yde bistand i forbindelse med fester i selskabet »Tøjhusmuseets Venner« og skal bl. a. i 1952 af museets midler have afholdt udgifter til fordel for selskabet.

Uanset at en del af de påklagede forhold ligger flere år tilbage i tiden, har jeg fundet det rettest i medfør af ombudsmandslovens § 6, 4. pkt., at medtage samtlige forhold i min undersøgelse.

Fra Statsrevisoratet og 4. Hovedrevisorat

har jeg modtaget en række akter vedrørende de tidligere henvendelser til Statsrevisoratet. Det fremgår heraf, at 4. Hovedrevisorat efter Statsrevisoratets anmodning den 23. juli 1953 forelagde den da indkomne klage af maj 1953 for Forsvarsministeriet og den 9. april 1954 fremsendte klagen af 27. januar 1954 til ministeriet.

Hovedrevisoratet foretog herefter en nærmere gennemgang af forholdet vedrørende boligen og indhentede en udtalelse fra forsvarrets bygningstjeneste, ligesom man gennemgik bygningstjenestens regnskaber for de sidste 5 år.

Den 20. august 1954 afgav Forsvarsministeriet en udtalelse til Hovedrevisoratet og vedlagde to redegørelser af 26. marts 1954 og 29. april 1954 fra direktør Paulsen.

Den 23. august 1954 anmodede Statsrevisoratet 4. Hovedrevisorat om at foretage en kritisk gennemgang af Tøjhusmuseets administration med henblik på en række nærmere angivne forhold, og den 25. september 1954 afgav 4. Hovedrevisorat en redegørelse til Statsrevisoratet om resultatet af undersøgelserne. Hele dette materiale er indgået i min undersøgelse.

Fra Forsvarsministeriet har jeg modtaget en udtalelse af 6. april 1956, ligesom jeg har haft samtaler med klagerne samt hovedrevisor J. Dybdal, oberst K. H. Rosenløv, kaptajn Einar Roth, museumsinspektørerne dr. phil. Arne Hoff, cand. mag. Finn Askgaard, cand. mag. Egon Ingvar Eriksen, museumssekretær fru Ruth Kjær og kontorassistent frøken Henny Jørgensen. Endvidere har jeg besigtiget visse dele af Tøjhusmuseets bygninger og fået forevist museets tilvækstprotokol, inventarliste og håndkortsamling.

Den indgivne klage har været forelagt direktør Paulsen, der har henvist til sine redegørelser af 26. marts og 29. april 1954 til Forsvarsministeriet og derudover skriftligt og mundtligt redegjort for sagen overfor mig.

Direktør Paulsen, der under sagens behandling har været bistået af højesteretssagfører G. L. Christrup, har efter at have fået meddelelse om, at jeg ville fremme den af klagerne begærede undersøgelse, ikke ønsket at gøre brug af sin beføjelse til at forlange, at sagen overgik til disciplinær undersøgelse efter de i tjenestemandsløvens § 17, jfr. § 18, fastsatte bestemmelser, idet han har foretrukket, at undersøgelsen blev foretaget af mig.

I det følgende gennemgår jeg hvert af de fremdragne forhold for sig.

ad I. *Boligen.*

Klagerne har gjort gældende, at inddragelsen af lokaler fra den 1. april 1953 til privat bolig for direktøren har været til skade for museets drift, og de har herved bl. a. henvist til, at direktøren for at få frigjort disse lokaler havde sat museets snedker ud af hans værksted og slået 2 kontorer sammen, ligesom et arkivrum var blevet rømmet. Da museet manglede et malerværksted og en tegnestue, således at tegnearbejdede har måttet udføres under utilfredsstillende forhold, burde de til boligen inddragne lokaler eventuelt have været anvendt til disse formål.

Klagerne har henvist til, at der i marts 1953 og ca. 1. juli 1953 er udbetalt firmaet Nielsen & Johansen henholdsvis 1.066,13 kr. og 1.642,26 kr. for snedkermateriale, og at disse udgifter formentlig ikke vedrører museet. Endvidere har klagerne besværet sig over, at der ved indretning af lejligheden blev lagt parketgulv i de to værelser, og at der af museets midler blev indkøbt stole til direktørens spisestue. Endelig skulle der af museets håndværkere være fremstillet et spisebord og et garderobeskab til brug for direktøren.

Direktør Paulsen har anført, at han allerede ved sin ansættelse i 1942 fik løfte om bolig i museet, og at hans indflytning i 1953 er sket med ministeriets billigelse.

Forsvarsministeriet har oplyst, at man i forbindelse med direktør Paulsens ansættelse ved Tøjhusmuseet i 1942 havde lovet at ville tage spørgsmålet om tjenestebolig på museet op til behandling, når generalinspektøren for artilleriet, der havde kontorer på 1. sal i Tøjhusmuseets kontorbygning, kunne flyttes andetsteds hen. Efter afslutningen af den 2. verdenskrig ville Forsvarsministeriet gerne have flyttet generalinspektoratets kontorer ud på Østerbrogades kaserne, og spørgsmålet om tjenesteboligen blev derfor påny taget op. Forinden sagen var blevet afgjort, viste det sig i 1949 umuligt at flytte generalinspektoratet, hvorfor sagen blev henlagt, idet ministeriet samtidig stillede direktøren i udsigt, at det eventuelt ville tage spørgsmålet om indretning af en form for nødbolig i museets bygninger op til overvejelse.

I begyndelsen af året 1953 gav ministeriet tilladelse til, at to lokaler på 1. sal i museets kontorbygning med adgang til museets køkken og foredragssalens forværelse blev stillet til rådighed for direktøren som kvarter. Forsvarsministeriet har oplyst, at ministeriet gav tilladelse bl. a. under hensyn til, at ministeriet tidligere havde stillet direktøren i udsigt, at spørgsmålet om indretningen af nødbolig eventuelt kunne tages op til behandling, at lokalerne på det pågældende tidspunkt stod tomme og ikke blev benyttet af Tøjhusmuseet, at anvendelsen af de omhandlede lokaler som kvarter ville finde sted mod sædvanligt kvarterfradrag, at ingen blandt Tøjhusmuseets overordnede personel havde bolig indenfor museets område, og at direktørens tilstedeværelse på museet udenfor tjenestetiden betød et mere effektivt tilsyn med etablisementet og museets samlinger, uden at der herved blev påført staten udgifter, samt at man samtidig hjalp direktøren i en vanskelig situation, idet han på grund af private forhold ikke kunne forblive boende i sit hjem.

Forsvarsministeriet har endelig udtalt, at direktøren under hensyn til de i tidens løb førte forhandlinger om en tjenestebolig har haft et rimeligt grundlag for at udtale, at ministeriet havde lovet ham en bolig.

4. Hovedrevisorat oplyser i redegørelsen af 25. september 1954, at boligen omfattede 2 lokaler, der er beliggende på samme etage som museets foredragssal og med trappeopgang fælles med denne. Direktøren havde desuden rådighed over et mellem lejligheden og foredragssalen beliggende lokale, der benyttedes som garderobe, når foredragssalen var i brug, men iøvrigt var indrettet som opholdsstue (spisestue) med adgang fra lejligheden. Et i lokalet indrettet fast vægskab benyttedes af direktøren som privat garderobeskab. Direktøren havde endvidere adgang til et på den anden side af trappeopgangen beliggende køkken, der i sin tid var indrettet til brug ved mindre anretninger for gæster i foredragssalen. Til boligen hørte ikke toilet og bad, men på 2. sal fandtes såvel herresom dametoilet, og i førstnævnte var der i forbindelse med indflytningen blevet opsat en gasbadeovn med bruser.

4. Hovedrevisorat har dernæst oplyst, at der til boligens indretning er afholdt udgifter til et samlet beløb af 3.823 kr., der fordeler sig således:

Lægning af parketgulv i 2 værelser	1.632	kr.
Snedkerarbejde i forbindelse med indsætning af dobbeltdør mellem værelserne	175	-
Ændring af elektriske installationer	345	-
Køb og opsætning af tapet	297	-
Malerarbejde i to værelser	784	-
Levering og opsætning af brugt badeovn m. v. i herretoilet på 2. sal	669	-
Ialt direkte udgifter ved lejlighedens indretning	3.902	kr.
Heraf refunderet af direktør Paulsen for tapetopsætning	79	-
	<u>3.823</u>	<u>kr.</u>

Om forskellige andre istandsættelsesarbejder, der på samme tidspunkt er blevet udført i tilstødende lokaliteter (trappeopgang, lokalet mellem lejlighed og foredragssal, toilet), antager hovedrevisoratet, at gennemførelsen af disse arbejder på nævnte tidspunkt har haft en vis forbindelse med indretningen af lejligheden, men arbejderne synes iøvrigt at måtte karakteriseres som sædvanlig vedligeholdelse.

Samtlige ovennævnte udgifter er afholdt af bygningstjenesten på kontoen for almindelig vedligeholdelse. Med hensyn til parketgulvet har ministeriet overfor hovedrevisoratet oplyst, at man har godkendt denne udgift, under hensyn til at det drejede sig om en i forvejen stærkt tiltrængt reparation af gulvbelægningen i de pågældende 2 stuer.

Foruden de af bygningstjenesten afholdte udgifter er der af Tøjhusmuseet selv — på dettes konto for inventar i 1953/54 — afholdt udgifter til indkøb af snedkermaterialer, der bl. a. er medgået til fremstilling af ovennævnte garderobeskab i værelset mellem lejligheden og foredragssalen. De samlede udgifter andrager 1.642,26 kr., (jfr. det af klagerne nævnte beløb), og heraf må der antages at være medgået 2—300 kr. til indretningen af det af direktøren privat benyttede skab.

Hovedrevisoratet har endelig oplyst, at bilaget vedrørende det ovenfor nævnte beløb på 1.066,13 kr. sandsynligvis omfatter snedkermaterialer til brug ved udstillinger, og at indkøbene er foretaget tidligere end istandsættelsesarbejderne på boligen.

Forsvarsministeriet, som hovedrevisoratet havde forelagt de indhentede oplysninger, har ved skrivelsen af 20. august 1954 meddelt, at det har taget spørgsmålet om de omhandlede lokalers anvendelse til beboelse op til fornyet overvejelse, hvilket har ført til, at ministeriet ikke mente fortsat at kunne opretholde beboelsesforanstaltninger af den nævnte karakter i museets bygninger. Ministeriet havde derfor meddelt museets direktør, at der ikke længere ville kunne disponeres over de omhandlede lokaler som bolig, og at direktøren indenfor en rimelig tidsfrist måtte tage skridt til en afvikling af lejeforholdet, hvilket skete den 31. december 1954.

Hovedrevisoratet udtaler i skrivelsen af 25. september 1954, at hovedansvaret for de truffne dispositioner må påhvile ministeriet, der har meddelt tilladelse til indretningen af en bolig i museet og har godkendt den betydeligste af de dermed forbundne udgifter, lægningen af parketgulv. Hovedrevisoratet måtte anse det for tvivlsomt, om ministeriet har haft hjemmel til at lade bygnings-tjenesten afholde udgifter til en så ekstraordinær foranstaltning som indretning af en bolig i Tøjhusmuseet af de til rådighed værende bevillinger til almindelig vedligeholdelse. Man ville i hvert fald have fundet det mere korrekt og bedre stemmende med ministeriets sædvanlige praksis, om de til indretningen medgæede beløb af ministeriet var stillet til rådighed for bygnings-tjenesten som særlig bevilling under kontoen for større vedligeholdelsesarbejder, hvorved sagen ville være blevet genstand for nærmere behandling i ministeriet med hensyn til forudsætningerne for den truffne ordning, udgifternes størrelse og nødvendigheden af forelæggelse for bevillingsmyndighederne.

Med hensyn til de til indretningen afholdte udgifter, der ikke udtrykkelig er godkendt af ministeriet, bemærker hovedrevisoratet, at disse vel i nogen grad må betragtes som en nødvendig følge af tilladelsen til lokalernes benyttelse som bolig. Hovedrevisoratet må dog mene, at hele karakteren af det truffne arrangement burde have opfordret navnlig direktør Paulsen til i højere grad end sket at udvise tilbageholdenhed ved bestemmelsen af omfanget af de ved indflytningen nødvendige istandsættelsesarbejder i boligen og de tilstødende lokaliteter, og man ville finde det

rimeligt, at dette ved sagens afslutning blev tilkendegivet direktøren.

Hovedrevisoratet mener endvidere, at den stedfundne inddragelse af foredragssalens garderobe til benyttelse i forbindelse med lejligheden må have ligget udenfor forudsætningerne i den af ministeriet meddelte tilladelse, ligesom ministeriets godkendelse næppe kan have omfattet fremstillingen for statens regning af det i nævnte lokale opsatte skab til direktørens private brug.

Hovedrevisoratet udtaler endelig, at man ville finde det rimeligt, at disse forhold ved sagens afslutning blev påtalt overfor direktøren.

Klagerne har overfor mig oplyst, at forværelset foran foredragssalen før den 1. april 1953 blev benyttet af museumsinspektørerne som frokoststue; det blev dog yderligere benyttet som mørkeværelse og som omklædningslokale for kontrollørerne.

Der fandtes i lokalet et kraftigt bord samt stole fra foredragssalen.

Køkkenet på den anden side af trappeafsatsen blev benyttet som frokostkøkken for personalet.

I forbindelse med direktør Paulsens indflytning i de to lokaler og forværelset fik inspektørerne anvist frokoststue andetsteds. Samtidig blev der anskaffet 3 spisestuebord med tilhørende stole. Det ene spisestuebord med 6—7 stole blev anbragt i forværelset og skulle fungere som direktørens spisebord; det andet bord med nogle af stolene blev sat i det værelse, hvor inspektørerne fremtidig skulle spise frokost, mens det tredje bord og resten af stolene blev anskaffet til kontrollørerne. De stole, der blev anbragt i forværelset, blev ikke anvendt i foredragssalen.

Med hensyn til køkkenet oplystes det, at nøglen dertil hang i et skab i skrivestuen, og at alle officielt havde lov til at bruge det, men at det rent faktisk ikke er blevet benyttet af personalet, og at det blev betragtet som inddraget til direktørens brug.

Direktør Paulsen har oplyst, at snedkerarbejdet, efter at våbensalen er åbnet, er aftaget til næsten intet, at museet ikke har brug for en permanent tegnestue, at den mand, der udfører tegnearbejde, sidder i et af de få nye centralopvarmede lokaler, museet råder over, og at spørgsmålet om indretning af et malerværksted beror på opførelse af en værkstedsbygning. Direktøren har desuden

anført, at han har haft 2 værelser med adgang til et tredje, når dette ikke blev benyttet i museets tjeneste, og at adgangen til køkkenet har været fri for hele personalet.

Endvidere har direktør Paulsen hævdet, at alle forhold vedrørende indretningen af boligen loyalt har været forelagt Forsvarsministeriet, og at der ikke i sagen er foretaget noget, der ikke har været tiltrådt af ministeriet. Direktør Paulsen er derfor af den opfattelse, at der ikke kan rejses kritik mod ham i anledning af boligens indretning og benyttelse.

Direktør Paulsen har dernæst oplyst, at de 2 lokaler havde stået ubenyttede nogen tid, inden han flyttede ind. Artilleriets bibliotek havde været anbragt i et stort lokale i kontorbygningens stueetage. Da dette bibliotek blev fjernet, blev der lavet 2 kontorlokaler til museumsinspektør Ellehaug og museumsassistent (nu sekretær) Kannik.

Vedrørende parketgulvet i de 2 værelser har direktør Paulsen oplyst, at det blev lagt, fordi der var parketgulv i de øvrige værelser, som det hele tiden havde været tanken skulle indrettes til tjenestebolig.

Med hensyn til forværelset har direktøren oplyst, at det er rigtigt, at inspektørerne har haft frokoststue der; da han imidlertid fik mulighed for at skaffe inspektørerne ordentlige møbler, fik de frokoststue i et kontor i stueetagen. Forværelset har derefter været aflåst, men dette skyldtes først og fremmest, at der var blevet anskaffet et service, der er anbragt i et skab, der fylder hele den ene side af forværelset.

Det er rigtigt, at han har spist sin frokost i forværelset, men det er ikke rigtigt, at det er blevet indrettet til spisestue, og der er således ikke foretaget nogen udsmykning af værelset eller på anden måde sket ændringer, så det fremtrådte som spisestue. Værelset er til stadighed blevet brugt som forværelse til mødesalen, og når der er møder, står tøjstativerne derinde. Ministeriet har skriftligt givet ham tilladelse til at benytte klædeskabet.

Direktør Paulsen har endelig udtalt, at det var blevet meddelt personalet, at han lavede sin kaffe i køkkenet, men at der iøvrigt ikke skulle ske ændringer, og at personalet stadig kunne komme i køkkenet. Direktør Paulsen var sikker på, at han i hvert fald sagde til to af museets personale, at der ikke måtte ske nogen ændring i brugen af køkkenet.

Klagerne har efter at have fået forelagt direktørens udtalelser hævdet, at de var ubekendt med, at der skulle være givet personalet tilladelse til benyttelse af køkkenet. Endvidere fastholder de, at direktøren har inddraget forværelset og køkkenet i sin bolig.

Museumssekretær fru Ruth Kjær har overfor mig udtalt, at der efter hendes opfattelse ingen forringelse skete i inspektørernes frokostforhold, ved at de fremtidig skulle spise i et andet værelse. Hun opfattede det sådan, at forværelset blev inddraget i direktør Paulsens bolig, men når der var foredrag, blev det ryddet og anvendt som garderobe. Køkkenet havde hidtil været benyttet af personalet. Da indflytningen fandt sted, meddelte direktør Paulsen, at køkkenet skulle være aflåst, men at det fortsat måtte bruges af personalet. Der hang nøgle bl. a. hos fru Kjær, og efter et halvt års forløb begyndte kontorphonalet atter at bruge køkkenet, mens inspektørerne ikke benyttede det.

Forsvarsministeriet har overfor mig udtalt, at en tjenestebolig for en tjenestemand af direktørens charge, såfremt reglerne i § 36 i tjenestemandsløven lægges til grund, ikke i størrelse kan sættes til mindre end 100—125 m², ligesom lovens bestemmelser må forudsætte, at tjenesteboligens toilet, køkken og garderobe alene er bestemt til brug for beboerne af vedkommende bolig. Ministeriet er derfor af den opfattelse, at den i sagen omhandlede bolig ikke kan falde ind under begrebet »tjenestebolig«, men må betragtes som »kvarter«, til hvis oprettelse der ikke kræves bevillingsmyndighedernes tilladelse.

Ministeriet har endvidere bemærket, at dets tilladelse i 1953 til oprettelsen af boligen også omfattede adgang til at benytte foredragssalens forværelse som garderobe. Dette skulle dog ikke forhindre, at lokalet fortsat kunne bruges til sit egentlige formål.

Ministeriet har endelig oplyst, at det ikke har givet nogen speciel bemyndigelse til indretning af det faste skab i forværelset til privat brug for direktør Paulsen. Udgiften til fremstillingen af skabet har andraget 2—300 kr. og er konteret på Tøjhusmuseets inventarkonto. Ministeriet mener dog ikke, at der kan indvendes noget mod dette, under hensyn til at direktøren har betalt fuldt kvarterbidrag, uanset at han i det store og hele har måttet møblere de 2 rum.

Efter det således oplyste skal jeg udtale, at Forsvarsministeriet må være ansvarlig for oprettelsen af boligen. Da denne i hvert fald har omfattet 2 umøblerede værelser med adgang til køkken, og da forværelset bortset fra dets anvendelse til garderobe under møder i foredragssalen faktisk af direktør Paulsen har været inddraget i lejligheden, finder jeg ikke, at boligen kan betegnes som kvarter. Der henvises herved til, at »kvarter« i 12. hæfte, pkt. 114, i love og bestemmelser for hæren er defineret som enkelte værelser uden køkken, hvortil der leveres bohøve af staten.

Jeg må herefter være af den opfattelse, at Forsvarsministeriet ved at stille de pågældende lokaler til rådighed for direktør Paulsen har oprettet en bolig, der må sidestilles med en tjenestebolig, og at ministeriet i henhold til § 36, stk. 2 i tjenestemandsloven burde have søgt den fornødne hjemmel til oprettelsen tilvejebragt på finansloven.

Forsåvidt angår spørgsmålet, hvorvidt det af hensyn til museets drift var forsvarligt, at direktøren ansøgte om oprettelsen af en bolig i museets lokaler, finder jeg ikke anledning til påtale, når henses til direktørens og ministeriets redegørelser vedrørende dette forhold.

Med hensyn til anskaffelsen af borde og stole samtidig med indflytningen finder jeg efter det oplyste ikke grundlag for kritik overfor direktør Paulsen. Derimod kan det ikke godkendes, at direktør Paulsen uden særlig tilladelse fra ministeriet har ladet garderobeskabet fremstille til eget brug.

Med hensyn til de øvrige udgifter ved lejlighedens indretning kan jeg henholde mig til 4. Hovedrevisorats redegørelse af 25. september 1954 og den deri udtalte kritik.

Forsåvidt angår direktør Paulsens benyttelse af forværelset og køkkenet, finder jeg ikke sikkert grundlag for kritik.

ad II. Fastsættelse af lejen m. v.

Det er gjort gældende, at lejen ikke blev fastsat før efter klagen indgivelse til Statsrevisoratet, og at direktør Paulsen indtil da intet havde betalt i leje.

Klagerne har endvidere anført, at direk-

tøren ikke har betalt for lys og gas, ligesom han skal have rekvireret brændsel fra museets brændselslager.

Direktør Paulsen har heroverfor gjort gældende, at det hele tiden har været hans hensigt at betale for boligen, og at han selv har rettet henvendelse til Forsvarsministeriet for at få fastsat huslejen. Han var bekendt med, at Forsvarsministeriet den 6. oktober 1953 anmodede forsvarets bygningstjeneste om at fastsætte lejens størrelse, men først ved ministeriets skrivelse af 20. august 1954 fik han meddelelse om lejens størrelse. Endvidere har direktør Paulsen bestemt benægtet, at han har rekvireret brændsel fra museet.

I den nævnte skrivelse af 20. august 1954 meddelte Forsvarsministeriet 4. Hovedrevisorat, at lejen med tilbagevirkende kraft fra indflytningen var fastsat til 74,33 kr. månedlig. Af dette beløb udgjorde 65 kr. den egentlige leje, der er fastsat efter reglerne i pkt. 114 i 12. hæfte om betaling for kvarter, og de resterende 9,33 kr. udgjorde betalingen for lys og gas, beregnet efter de gældende satser for fradrag i tjenestemænds løn for naturalydelse.

I redegørelsen af 25. september 1954 har 4. Hovedrevisorat udtalt, at selvom boligen næppe kan betragtes som kvarter, vil hovedrevisoratet dog ikke mene, at den fastsatte leje kan anses for urimelig, idet lejen beregnet efter reglerne om betaling for tjenesteboliger ikke ville blive væsentlig højere. Hovedrevisoratet finder derimod, at det må kunne påtales, at lejefastsættelsen ikke har fundet sted på normal måde straks ved indflytningen.

Forsvarsministeriet har overfor mig oplyst, at det var en forudsætning for direktørens indflytning i lokalerne, at han skulle erlægge kvarterbidrag efter de for forsvaret normalt gældende regler. Fastsættelsen af leje skete dog på grund af en forglemmelse fra ministeriets side ikke straks ved indflytningen, og det var direktør Paulsen, der henledte ministeriets opmærksomhed på, at lejen ikke var fastsat. Ministeriet mener derfor ikke, der kan rettes nogen kritik mod direktør Paulsen vedrørende dette forhold.

Jeg skal herefter udtale, at jeg ikke finder grundlag for at rette bebrejdelse mod direktør Paulsen med hensyn til den sene

fastsættelse af lejen og betalingen for lys og gas.

Jeg finder det derimod kritisabelt, at Forsvarsministeriet ikke tidligere end sket bragte dette forhold i orden.

Endelig er der intet nærmere anført til støtte for påstanden om forbruget af brændsel, hvorfor jeg i betragtning af direktør Paulsens bestemte benægtelse må anse påstanden for uholdbar.

ad III. Indflytningen.

Vedrørende dette forhold er det påstået, at flere konservatorbetjente i nogle dage var beskæftiget med at rydde op og gøre i stand i de to værelser, og at museets 7 konservatorbetjente af direktør Paulsen blev beordret til at deltage i flytningen, der varede en arbejdsdag. I de følgende dage var nogle af betjentene også beskæftiget i lejligheden.

Konservatorbetjent Aage Wulff har oplyst, at det var blevet meddelt, at indretningen af lejligheden var et tjenstligt anliggende, men han havde selv nægtet at hjælpe til med flytningen.

Direktør Paulsen har overfor mig bestridt, at 7 betjente skulle have været beordret til at bistå ved flytningen, og at han skulle have anmodet konservatorbetjent Wulff om bistand. Direktør Paulsen oplyste endvidere, at flytningen blev udført af flytteforretningen »Danmark« for et forud aftalt vederlag, at en betjent var ude i hans bolig for at hjælpe flyttefolkene, og at han kun har bedt en af museets håndværkere om at hænge 4 gardiner op og slå nogle søm i væggene til hans billeder.

Direktør Paulsen har dog senere meddelt, at 2 af museets betjente havde bistået ved indflytningen.

Fru Kjær har oplyst, at der blandt personalet var forargelse over, at konservatorbetjentene skulle hjælpe til med flytningen.

Det bemærkes, at jeg har gennemgået en politirapport, der blev optaget den 1. april 1953 i anledning af, at der under flytningen var bortkommet en lampe. Udover rengøringspersonalet er kun en kasernearbejder og en konservatorbetjent afhørt.

Jeg har herefter ikke fundet fornødent grundlag for at afhøre samtlige konservatorbetjente, men skal på det foreliggende grundlag udtale, at jeg finder det uheldigt,

at direktør Paulsen overhovedet har anmodet konservatorbetjente ved museet om at bistå ved selve flytningen.

ad IV. Garagen.

Direktør Paulsen har oplyst, at Forsvarsministeriet har tilladt ham at bruge et rum i bryghuset som garage, og at rummet aldrig har været anvendt som arbejdsrum, da det er uegnet dertil.

Forsvarsministeriet har bekræftet dette og har oplyst, at tilladelsen er givet under forudsætning af, at det ikke var til gene for museets virksomhed, og at vognen ikke optog plads, som museet havde brug for. Ved meddelelsen af tilladelsen havde ministeriet lagt vægt på, at direktør Paulsen i en vis udstrækning anvendte vognen til tjenstlige formål uden at modtage nogen godtgørelse herfor.

4. *Hovedrevisorat* har udtalt, at det ikke kan antages, at direktør Paulsens benyttelse af den omhandlede garageplads i bygningens underetage har været til gene for museets drift eller medført dårligere opbevaringsforhold for nogen af museets genstande, og at anden udnyttelse af rummet, f. eks. ved benyttelse af andre statsinstitutioner, næppe ville være hensigtsmæssig.

Efter hovedrevisoratets opfattelse er arrangementet imidlertid ikke uden principiel betænkelighed i betragtning af, at der ydes vederlagsfri garageplads til en institutionsleders private vogn, som kun rent undtagelsesvis, med ministeriets godkendelse, er benyttet til tjenstlig transport. Hovedrevisoratet ville derfor anse det for rigtigst, hvis forholdet blev bragt til ophør.

Det bemærkes herved, at direktør Paulsen stadig har garage i bryghuset.

Jeg har besøgt forholdene og skal herefter udtale, at jeg ikke finder, at forholdet kan give anledning til kritik, og at jeg efter de foreliggende omstændigheder ikke finder fornødent grundlag til at henstille, at forholdet bringes til ophør.

ad V. Vognvasken.

Klagerne har her anført, at enkelte af konservatorbetjentene jævnlig i arbejdstiden har været beskæftiget nogle timer med at vaske direktør Paulsens vogn. Vognvasken er nu ophørt, og klagerne ved ikke, om direktør

Paulsen har betalt for at få vognen vasket. Vognvasken foregik som regel på den måde, at direktør Paulsen ringede til laboratoriet efter en eller to af betjentene, der så hentede vognen og vaskede den. Rengøringsdamerne har undertiden også gjort vognen i stand, dog vistnok mod en mindre betaling.

Direktør Paulsen har overfor mig bestridt, at han har givet nogen ordre til at vaske vognen, men det var flere gange sket, at en af betjentene selv havde tilbudt at udføre dette arbejde.

Museumsinspektør Askgaard har udtalt, at vognvasken havde givet anledning til nogen irritation, og fru Kjær har forklaret, at dette forhold gav anledning til nogen forargelse.

4. *Hovedrevisorat* har ikke taget stilling til dette spørgsmål.

Jeg skal herefter udtale, at jeg må finde det uheldigt, at direktør Paulsen har ladet vognen vaske af konservatorbetjente i arbejdstiden.

ad VI. *Rotary-arbejdet m. v.*

Det er gjort gældende, at direktør Paulsen i 2½ år har ladet en af museets kontordamer, kontorassistent frøken Henny Jørgensen, arbejde for Rotary i størstedelen af den daglige kontortid, og at også andre af museets kontorpersonale i ugevis har været benyttet til dette arbejde. Dette skal have været generende for museets normale drift og bl. a. have medført, at museets bibliotek og billedmateriale ikke har været holdt i orden, og at renskrivning af manuskripter og kartotekskort ikke har kunnet ske med fornøden hurtighed eller i fornødent omfang.

Museumsinspektør Ellehauge har oplyst, at den pågældende dame, kort før hun begyndte med Rotary-arbejde, var begyndt at ordne billedmaterialet fra hans afdeling, men da hun begyndte på Rotary-arbejdet, blev det meddelt, at hun ikke kunne gøre mere ved dette arbejde, der siden ikke er blevet fuldført. Museumsinspektør fru Bruhn Hoffmeyer har dernæst oplyst, at renskrivning af beskrivelser af museumsgenstande har ligget ufærdig mange år tilbage.

Yderligere har klagerne hævdet, at direktør Paulsen har anvendt konservatorbetjente, herunder også konservatorbetjent Wulff, og en af museets håndværkere til hjælp ved forskelligt arbejde for Rotary, således skal f. eks.

betjente af og til have bistået ved Rotary-sammenkomster samt ved en festlighed for medlemmer af en radiologkongres i museets lokaler, ligesom en museumsassistent skal have tegnet et flag og en plakat for Rotary. Betjentene skal i et vist omfang have fået dette arbejde betalt som tjeneste udført på fridage.

Det er endvidere anført, at direktør Paulsen, der også har været stærkt optaget af arbejdet for invalide børn og har forestået uddelingen af store tøjgaver fra USA, skal have haft bistand af personalet ved uddelingen.

Klagerne har endelig oplyst, at direktør Paulsen har ladet kontoret udføre en del arbejde for ham i hans egenskab af oberstløjtnant af reserven.

Forsvarsministeriet har overfor 4. Hovedrevisorat udtalt, at ministeriet var bekendt med direktørens stilling indenfor Rotary, og at hans arbejde for denne organisation ikke har haft indflydelse på hans virksomhed som direktør for Tøjhusmuseet.

4. *Hovedrevisorat* har vedrørende det her omhandlede klagepunkt bl. a. udtalt, at den stedfundne benyttelse af kontorphenalet til ikke-tjenstligt arbejde under alle omstændigheder har ligget udenfor en institutionsleders beføjelser. Hovedrevisoratet fandt, at såfremt beskæftigelsen har været af mere end uvæsentligt omfang, bør forholdet påtales, men hovedrevisoratet har ikke haft tilstrækkelige oplysninger til at kunne bedømme omfanget af det udførte ikke-tjenstlige arbejde.

Direktør Paulsen har overfor mig oplyst, at han efter indhentet tilladelse fra Forsvarsministeriet har været formand for Rotary-afdelingen for Sjælland, Lolland-Falster, Bornholm fra den 1. juli 1952 til den 30. juni 1954, og at en af museets kontordamer af Rotary har fået ialt 3.400 kr. for udenfor kontortiden at udføre arbejde for Rotary i de to år.

Direktør Paulsen har bestridt, at kontordamen har beskæftiget sig med Rotary-arbejde i det af klagerne hævdede omfang. I perioder har den pågældende dame været alene på kontoret og har i så fald passet alt kontorarbejde. Direktør Paulsen har endvidere bestridt, at manuskripterne ikke blev renskrevet og ekspederet til tiden. Museumssekretær fru Kjær har overfor ham bekræftet, at der hverken i 1953 eller senere har

henligget urenskrevne manuskripter. Med hensyn til billedmaterialet har direktør Paulsen oplyst, at arbejdet hermed sorterer under fru Kjær. Direktør Paulsen har iøvrigt bemærket med hensyn til Rotary-arbejdet, at der kunne være enkelte dage, hvor der havde været en del breve, men mange af brevene krævede kun et par enkelte linier til svar. Lejlighedsvis er der herudover udført skriftligt arbejde for Rotary af andre på kontoret, men dette arbejde har ikke været af større omfang. Direktøren har iøvrigt henvist til, at det var et humanitært arbejde, og har i det hele gjort gældende, at arbejdet for Rotary ikke har været til gene for museet, hvis skriftlige arbejde er blevet ekspederet til tiden.

Direktør Paulsen har forklaret, at arbejdet med at tegne titelblade og trætavle for Rotary har været frivilligt og af uvæsentligt omfang.

Med hensyn til konservatorbetjentenes bistand i tilfælde, hvor museet havde været forevist, har direktør Paulsen udtalt, at museet driver en vis propagandavirksomhed, og det sker, at forskellige sammenslutninger får museet forevist. I sådanne tilfælde ender forevisningerne ofte med en bespisning i foredragssalen, hvilken betales af gæsterne. Det er iøvrigt det, man har foredragssalen til. Arbejdet for en konservatorbetjent ved en sådan forevisning består væsentlig i at stille borde og stole på plads i foredragssalen og tænde op i kakkellovnen. Direktør Paulsen ville tro, at der højest havde været 3 konservatorbetjente til hjælp, og det er altid sket frivilligt.

Med hensyn til gæsterne fra radiologkongressen oplyste direktør Paulsen, at kongressen var et offentligt anliggende. For dens prominente medlemmer blev der holdt en fest hos Wivex, mens de øvrige, ca. 2.000 mennesker, fik museet forevist. Livgardens orkester spillede, og maden blev bragt fra Oscar Davidsen. Han fandt, at forevisningen af museet for kongresmedlemmerne var et i allerhøjeste grad museums-mæssigt nyttigt arbejde.

Yderligere har direktør Paulsen hævdet, at han ikke har vederlagt tjenesteydelser til Rotary-fester o. lign. med betaling for tjeneste på fridage.

Endelig har direktør Paulsen oplyst, at han som chef for en bataljon har ladet ud-

færdige skriftlige arbejder på kontoret, men da dette forårsagede nogen uro på museet, tog han sin afsked som bataljonschef.

Museumsinspektør dr. phil. Arne Hoff har overfor mig udtalt, at han er overbevist om, at kontordamens arbejde for Rotary ikke havde haft et sådant omfang, som klagerne påstår. Han erkendte dog, at man i begyndelsen havde syntes, at omfanget af arbejdet var større, end man normalt ville have ventet, men i det lange løb blev det ikke ret meget, og alt i alt har det ikke været påfaldende. En del af arbejdet var udført udenfor kontortiden, og en tid havde den pågældende dame været ene på kontoret. Det var ikke hans indtryk, at der havde fundet mere almindeligt misbrug sted af personalet til uvedkommende formål.

Museumsinspektør cand. mag. Egon Eriksen har forklaret, at han ikke har haft vanskeligheder med det maskinskrivningsarbejde, som han havde givet til den pågældende dame.

De to museumsinspektører samt museumsinspektør cand. mag. Finn Askgaard har udtalt, at Rotary-arbejdet ikke havde sinket deres arbejde, men at man til tider havde været noget irriteret over det.

Disse forklaringer har jeg forelagt museumsinspektørerne fru Bruhn Hoffmeyer og Ellehauge, der har fastholdt, at deres arbejde har lidt under arbejdet for Rotary. De har endvidere anført, at kontordamen havde »et helt Rotary-kontor«, og at arbejdet for Rotary fra et beskedent omfang ret hurtigt voksede, således at det optog hele kontordamens arbejdsdag på museet.

Kontorassistent frøken Henny Jørgensen har overfor mig oplyst, at hun omkring den 1. januar 1952 begyndte at hjælpe direktør Paulsen med Rotary-arbejdet. Indtil den 1. juli 1952 blev der ikke i museets arbejdstid udført noget væsentligt kontorarbejde for Rotary, idet hun skrev breve etc. hjemme hos sig selv.

Efter den 1. juli fik Rotary-arbejdet et større omfang, men det foregik dog stadig i langt overvejende grad i frøken Jørgensens hjem, og det arbejde, der blev udført på museet i kontortiden, har aldrig haft nogen dominerende karakter eller været til gene for museets kontorarbejde. Den samlede tid, kontorarbejdet for Rotary har lagt beslag på i tjenestetiden, har højst været 2 timer

om dagen. Der kunne dog være dage, hvor hun arbejdede i flere timer for direktør Paulsen med Rotary-arbejde, men det var kun sjældent.

Direktør Paulsen åbnede om morgenen den post, der vedrørte Rotary, og dikterede de breve, posten gav anledning til. Hun tog diktatet i stenogram og renskrev det hjemme.

Frøken Jørgensen har endvidere anført, at hun aldrig har nægtet at udføre egentlig tjenstligt museumsarbejde og kun har udført Rotary-arbejde i kontortiden, når dette kunne ske uden at tilsidesætte museets interesser. Frøken Jørgensen afviser rigtigheden af de enkeltheder, der fra klagerne og fru Kjærs side er blevet anført til belysning af, at museumsarbejdet skal være blevet forsømt. Hun har dog oplyst, at det var rigtigt, at der lå en del beskrivelser af museumsgenstande, der skulle renskrives, men dette arbejde har aldrig været anset for presserende.

Hvad særlig angår tidsrummet 1. januar — 1. juli 1954 har hun ikke haft ret meget at gøre med Rotary-arbejdet, og når hun ikke i denne periode har skrevet så mange breve for museet, skyldtes det, at hun på eget initiativ påbegyndte en revision af biblioteket.

Frøken Jørgensen udtalte endelig, at hun aldrig af museets midler har fået udbetalt noget vederlag for Rotary-arbejde.

Museumssekretær fru Kjær har oplyst, at et halvt års tid, før direktør Paulsen i juli 1952 blev guvernør, arbejdede frøken Jørgensen for direktøren på en Rotaryhåndbog over Rotary-klubberne i Danmark. Arbejdet hermed blev tildels udført i kontortiden, men det havde dog ikke et sådant omfang, at det havde nogen videre betydning for kontorarbejdet. Efter udnævnelsen til guvernør var direktør Paulsen et par måneder i USA. Denne rejse blev tilrettelagt af kontordamen, der ligeledes tilrettelagde direktørens rejser i efteråret 1952 til klubberne her i landet. Dette gav en del arbejde.

I hele 1953 var frøken Jørgensen ligeledes beskæftiget i betydeligt omfang med Rotary-arbejde. I ca. 3 uger i sommeren 1953 passede hun kontorarbejdet (bortset fra regnskabsvæsenet) alene, men på den anden side havde arbejdet et sådant omfang, at hun i slutningen af 1953 nogle gange gav fru Kjær museumsarbejde tilbage, som hun ikke havde kunnet ekspedere på grund af Rotary-arbejde.

I tiden 1. januar—1. juli 1954 var frøken Jørgensen så godt som udelukkende beskæftiget med Rotary-arbejde. I denne periode er der efter museets brevbog fra museet udgået ca. 750 breve, og heraf har frøken Jørgensen kun skrevet 36, og en stor del af disse var takkebreve på få linier.

Efter fru Kjærs opfattelse har Rotary-arbejdet været en betydelig belastning for museet. Det mest generende var forsømmelsen af biblioteket, men også det almindelige skriftlige arbejde gik det i betydeligt omfang ud over, og der har i hele perioden været rigeligt museumsarbejde, som den pågældende dame kunne have udført. Rotary-arbejdet har formentlig været mere generende for II. og IV. afdeling end for de øvrige afdelinger. Derimod har tøjpakkearbejdet ikke været generende for museet.

Fru Kjær har oplyst, at hun skrev direktør Paulsens redegørelse til Forsvarsministeriet i anledning af de indkomne klager. Da direktør Paulsen i skrivelsen anførte, at Rotary-arbejdet ikke havde været til gene for museet, havde fru Kjær bemærket overfor ham: Det kan De da ikke skrive! — hvorefter direktør Paulsen havde ændret det noget.

Det er iøvrigt fru Kjærs opfattelse, at såfremt arbejdet for Rotary kun havde været 1 år, ville man have affundet sig med det.

Fru Kjær har videre oplyst, at frøken Henry Jørgensen, der er dygtig, en overgang var helt udkørt af Rotary-arbejdet.

Om omfanget af det for Rotary udførte kontorarbejde foreligger der modstridende forklaringer. Efter det indtryk, jeg har kunnet danne mig af spørgsmålet, skal jeg udtale, at arbejdet ikke har haft det omfang, som klagerne har hævdet, men det må dog antages at have gået videre end tilladeligt og at have været til nogen gene for museets drift.

Med hensyn til det øvrige personales virksomhed for Rotary m. v. samt ved den afholdte festlighed for radiologkongressen finder jeg ikke tilstrækkelig anledning til kritik.

ad VII. *Tjenesterejserne.*

Det er gjort gældende, at direktør Paulsen for rejser til Göteborg, Odense og Haderslev i april, juni og september 1953 har fået udbe-

talt beløb svarende til jernbanebilletterne, uagtet rejserne blev foretaget i privat bil. For rejsen til Odense skal han have fået udbetalt diæter for 1 dag for meget.

Direktør Paulsen har oplyst, at han ifølge Forsvarsministeriets tilladelse foretog rejsen til Göteborg i sin vogn og som befodringsgodtgørelse fik betalt et beløb svarende til togbilletten.

Forsvarsministeriet har overfor 4. Hovedrevisorat bekræftet direktør Paulsens oplysninger, og 4. Hovedrevisorat har derefter i redegørelsen af 25. september 1954 oplyst, at ifølge Forsvarsministeriets rundskrivelse af 17. april 1934, jfr. rundskrivelse af 24. november 1933, er det forudsat, at benyttelse af automobilbefordring kan finde sted også i tilfælde, hvor de sædvanlige forudsætninger for at få sådan befordring godtgjort ikke er tilstede, dersom rimelige praktiske hensyn har motiveret benyttelsen. I så fald bør der ikke ydes større befodringsgodtgørelse end det beløb, som denne ville andrage, hvis jernbane var benyttet. Endvidere er det i Forsvarsministeriets cirkulære nr. 116 af 4. juni 1951 fastsat, at benyttelse af eget befodringsmiddel kræver styrelsens forudgående tilladelse. Tilsvarende bestemmelser indeholdes i love og bestemmelser for hæren (7. hæfte, pkt. 20, sammenholdt med pkt. 42).

Hovedrevisoratet har dernæst udtalt, at det forekommer noget tvivlsomt, om de foreliggende oplysninger om rejsen til Göteborg giver tilstrækkelig motivering for den benyttede rejseform. Da rejsen imidlertid er afholdt indenfor jernbanebilletprisen og ministeriets tilladelse foreligger, har hovedrevisoratet på det foreliggende grundlag ikke ment at kunne kritisere den skete benyttelse af egen automobilbefordring.

Direktør Paulsen har bestridt, at han har begået nogen fejl med hensyn til beregningen af time- og dagpenge for rejsen til Odense, og fru Kjær, der ifølge klagerne skulle være bekendt med de påståede fejl, har erklæret, at hun intet kender til dette forhold.

Efter det oplyste finder jeg ikke grundlag for kritik med hensyn til beregningen af godtgørelsen for de foretagne rejser.

ad VIII. *Geværet.*

I 1943 afhentede Tøjhusmuseet våbenarsenalets våbensamling, herunder et czechisk

mausergevær VZ 1924, der den 9. november 1943 sammen med de øvrige modtagne effekter blev optaget i museets tilvækstbog under accessionsnummer b 171. Der blev for geværet udfærdiget et håndkort (kort beskrivelse), hvoraf det fremgår, hvorfra museet havde fået geværet.

Efter krigen modtog museet af de tyske efterladenskaber ca. 8 czechiske mauserrifler af samme model som den omhandlede; disse våben indgik også i museets samlinger og beholdninger og blev henlagt i museets magasin.

Ved Tøjhusmuseets 11. særudstilling i vinteren 1949—50 »Fra armbrøst til maskinpistol« var geværet b 171 udstillet og optaget på side 22 i udstillingskataloget.

I 1950 ønskede selskabet »Tøjhusmuseets Venner« at give direktør Paulsen en gave som anerkendelse for hans indsats i forbindelse med museets genopbygning. Direktør Paulsen ville gerne have en riffel til bukkejagt, og da museet lå inde med geværer, der var egnede til dette formål, blev det foreslået, at man skulle søge ministeriets tilladelse til køb af et af museets geværer. Direktør Paulsen udtog geværet b 171 efter konference med forskellige af museets personale, og den 10. oktober 1950 tilskrev direktøren Forsvarsministeriet således:

»Undertegnede anmoder om tilladelse til at købe et czechisk gevær system Mauser, som tysk Mauser model 1898. I museets beholdning findes af disse geværer 8 stk.

Geværet er af samme slags som de af den danske stat til USA solgte karabiner til 6 dollars pr. stk. (prisen er opgivet af H. t. k.).

Polititilladelse til indkøb af geværet foreligger.«

Forsvarsministeriet bemyndigede derefter ved skrivelse af 12. oktober 1950 museet til at overlade direktør Paulsen »et czechisk gevær system Mauser, som i museets beholdning findes i et antal af 8 stk.«

Den 13. oktober 1950 stillede direktør Paulsen regnskabsføreren et beløb på 41,52 kr. (6 dollars à kurs 6,92) til betaling for geværet, der ville »være at udføre af museets doubletter (b 171)«.

I december 1952 blev geværet sendt til våbenarsenalet til montering af en sigtekikkert og blev derefter ved et julemøde samme år i selskabet overrakt direktør Paulsen.

Direktør Paulsen har den 2. juli 1941 udfærdiget en instruks vedrørende benævnelse

og nummering af museets genstande samt inventarregnskab. I denne instruks er bl. a. anført følgende:

»Museets *samlede beholdning* deles i:

- I. Egentlige museumsgenstande og
- II. Beholdningen af våben udover museumsgenstandene.

I. *Egentlige museumsgenstande* er:

- a. Alle sådanne genstande, af hvilke der kun haves eet eksemplar.
- b. Alle reglementerede danske blanke militærvåben m. m. i 3 eksemplarer (hvor dette haves).
- c. Af *sjældne* sager, der kun haves i et fåtal af eksemplarer, kan samtlige eksemplarer optages i nr. (Der træffes særlig bestemmelse i hvert enkelt tilfælde).

Samtlige disse sager får:

- a. Såsnart de indgår i museet et *foreløbigt nr.* indenfor gruppen betegnet ved gruppens bogstav af det lille alfabet med tilhørende løbe-nr. og herefter så hurtigt som muligt
- b. *endeligt museums nr.* (gruppebetegnelse i det store alfabet + nr.).

Af de egentlige museumsgenstande får hver enkelt genstand sit selvstændige nr.

Endelige museumsnumre kan ikke laves om, og et eventuelt ledigblivende nr. må under ingen omstændigheder optages af en anden genstand.

II. *Ved beholdningen forstås:*

- a. Alle genstande, der ikke er museumsgenstande, men som findes på selve museet, samt
- b. Alle genstande, der ikke er museumsgenstande og er udlånt eller deponeret andre steder.

Over den samlede beholdning, både hvad der findes i museet, og hvad der er udlånt eller deponeret andre steder, føres et *særligt beholdningsregnskab*.

Samtlige disse genstande, der føres i beholdningsregnskabet, skal, hvis det er muligt, henføres til et museumsnummer, f. eks. således: »Som museums nr. 264.«

Den 15. november 1944 blev der foretaget følgende tilføjelse til instruksen:

»Genstande, der udefra modtages til beholdningen føres i tilvækstsbogen, men får ikke foreløbigt nr. Derimod tilføjes i nummerrubrikken: »Beholdning som mus.nr. B«

Genstandene optages i inventarbogen og går derefter direkte i beholdningen.«

Krigsministeriet har den 15. september 1943 for Tøjhusmuseet udfærdiget følgende bestemmelser om salg og bytte:

»Bestemmelser for salg og bytte af Tøjhusmuseets beholdninger.

1) Bytte og salg fra Tøjhusmuseet kan finde sted, hvis antallet af de pågældende genstande overstiger 10. Er antallet 10 eller mindre, må spørgsmålet om salg eller bytte indstilles til Krigsministeriets afgørelse. Prisen er den til enhver tid gældende af Krigsministeriet fastsatte pris, der skal stilles i depositum ved udlån af genstande.«

I den indgivne klage er det gjort gældende, at geværet, der er et særkeksemplar og særlig fint udført, er en museumsgenstand og ikke en beholdningsgenstand og derfor ikke omfattet af Krigsministeriets bestemmelser af 15. september 1943. Det bebrejdes direktør Paulsen, at han overfor Forsvarsministeriet har undladt at gøre opmærksom på, at den ansøgte tilladelse angik et særlig fint gevær, der fandtes i museet, og alene har opgivet, at geværet var et eksemplar af en model, hvoraf der fandtes andre eksemplarer. Forsvarsministeriet gav kun tilladelse til køb af et sådant almindeligt gevær af beholdningen, hvilket også fremgår af den betalte pris. — Det af direktør Paulsen udtagne og købte gevær var fremstillet som håndarbejde af finere materialer end de almindelige seriefremstillede geværer. Det havde ikke serienummer, havde været udstillet og havde fået accessionsnummer, hvad beholdningsgenstande ikke får. Klagerne mener derfor, at direktør Paulsen ved at købe geværet har krænket museets interesser.

Klagerne, der oprindelig mente, at geværet havde været givet oberst Rosenløv, der har været direktør for våbenarsenalet, som gave

fra den czekeiske stat, gjorde i klageskrivelsen gældende, at direktør Paulsen efter almindelig kutyme burde have indhentet oberstens tilladelse, og at han ved at undlade dette har krænket en »giver-interesse«.

Direktør Paulsen har bestridt, at han har købt en museumsgenstand, og at han har vildledt Forsvarsministeriet. Han har herved anført, at han først i april 1954 har erfaret, at der skulle gøre sig særlige forhold gældende med hensyn til geværet. Han havde nok hørt, at det havde hængt på oberst Rosenløvs kontor, men havde ikke hæftet sig særligt herved, da officerer ofte udsmykker deres kontorer med våben.

Direktør Paulsen har overfor mig erklæret sig indforstået med at tilbagelevere geværet, såfremt det skulle være oberst Rosenløvs ejendom og derfor fejlagtigt er indgået i Tøjhusmuseets beholdning. Direktøren er endvidere rede til at aflevere geværet, såfremt det måtte antages, at det for museet repræsenterer noget særligt, men mener sig i så fald berettiget til eventuelt at få et andet gevær af samme model.

I redegørelsen af 29. april 1954 til Forsvarsministeriet har direktør Paulsen redegjort for købet af geværet, og hovedrevisoratet har herefter taget den skete disposition til efterretning.

Klagerne har overfor mig oplyst, at geværet stod i en udstillingsmontre på våbensalen, indtil det efter ordre blev hentet ned til direktør Paulsen. De øvrige geværer af samme model henlå dengang i magasinet i bryghuset. Normalt skulle accessionsnummeret »B« have været ombyttet med et »B« (endeligt museumsnummer), men på grund af det store arbejde, der er forbundet med den endelige registrering, var dette endnu ikke nået for dette våbens vedkommende. Museums-genstande, der er forsynet med et accessionsnummer, henhører ikke under beholdningerne, men hører til de egentlige museumsgenstande, der ikke må sælges. Udtrykket »beholdninger« i bestemmelserne af 15. september 1943 for salg og bytte omfatter kun unummererede genstande, der findes på lager på bryghuset, og ikke museumsgenstande.

Direktør Paulsen har overfor mig bekræftet, at det omhandlede gevær har været udstillet på Tøjhusmuseets 11. særudstilling i vinteren 1949—50. Alle genstande, der kommer til museet, føres ind i tilvækstprotokol-

len og forsynes med et lille bogstav, men dette nummer er ganske uafhængigt af museumsnumrene (store bogstaver). Der fandtes ingen instruks, da han kom til museet, og det var ham, der havde udfærdiget instruksen. Det er urigtigt, at alt, hvad der har accessionsnumre, er museumsgenstande, og han har ikke været klar over, at der var noget særligt ved det gevær, han udtog.

Kaptajn Einer Roth, der i 1950 gjorde tjeneste på Tøjhusmuseet, har overfor mig oplyst, at geværet ikke var en hædersgave til oberst Rosenløv. Kaptajnen var ikke i tvivl om, at direktør Paulsen ved modtagelsen af geværet havde været klar over dets oprindelse og over, at det drejede sig om et prøvegevær. Geværet var ikke en egentlig museumsgenstand i den forstand, at der ikke findes andre geværer af en tilsvarende konstruktion. På den anden side var det ikke udelukket at kalde det for en museumsgenstand, idet det var et særligt fint eksemplar, som museet ikke havde mage til. De seriefremstillede geværer havde på det omhandlede tidspunkt en værdi af ca. 5—600 kr., og det pågældende geværs værdi var ca. 200 kr. højere.

Museumsinspektør dr. phil. Arne Hoff har oplyst, at da museet i november 1943 modtog de store beholdninger fra våbenarsenalet, var man ikke i stand til at afgøre, hvilke genstande der skulle optages som museumsgenstande. Man gav derfor hver enkelt ting et accessionsnummer. Først senere fandt man ud af, at dette var en besværlig ordning, og man foretog derefter den 15. november 1944 en ændring i reglementet, hvorefter genstande, der udefra modtages til beholdningen, føres i tilvækstbogen, men ikke foreløbig får nummer. Derimod tilføjes i nummerrubriken »Beholdning som mus. B.....«.

På forespørgsel har dr. Hoff bekræftet, at der under hensyn til tidspunktet for erhvervelsen (1943) ikke i den omstændighed, at geværet var forsynet med accessionsnummer, lå noget bevis for, at det var en museumsgenstand.

Dr. Hoff har videre udtalt, at han som leder af geværafdelingen i 1950 blev spurgt, om det i sagen omhandlede gevær var noget særligt. Han anså det for mindre interessant. Det var uden nummer og ubrugt i modsætning til de øvrige tilsvarende geværer, museet havde. Når det var blevet udstillet på

særudstillingen i 1949, var det, fordi det var det gevær, det var nemmest at gå til. Dr. Hoff har ikke turdet udtale sig om, hvorvidt geværet havde en højere værdi end andre, men anser det ikke for udelukket. Værdien af disse våben kan kun ansættes skønmæssigt, og hvis geværet havde en større værdi end de andre geværer af samme model, måtte det alene skyldes, at det havde været meget lidt brugt.

Museumsinspektør cand. mag. Finn Asgaard har forklaret, at alle de dubletter, museet har af dette gevær, har fået et b-nummer. Geværet fremtrådte pænere end de øvrige, fordi det var ubrugt, mens de andre var brugte armévåben. Det er ikke håndskåret eller på anden måde værdifuldt, og man må gå ud fra, at det er fremstillet i løbende serie.

Endelig har oberst Rosenløv oplyst, at han i sommeren 1928 havde været i Tjehoslovakiet på studieophold ved geværfabrikken i Brno. Efter hans hjemkomst havde Hærens tekniske Korps og fabrikken i Brno i efteråret 1928 udvekslet eksemplarer af de reglementerede geværer, der brugtes i de to lande. Våbenarsenalet (tidligere rustkammeret) havde derfor modtaget det omhandlede gevær, der var fremstillet i løbende serie, men havde fået en særlig »finish«; således var bl. a. skæftet blevet særlig fint poleret. Geværet var ikke givet til ham, men var indgået i rustkammerets våbensamling og havde ikke hængt på hans kontor, men i rustkammerets våbensamling.

Oberst Rosenløv har videre udtalt, at han godt forstod, at direktør Paulsen ville have netop det gevær, men han syntes, det var synd at bruge det på jagt, da det nærmest var et dekorationsvåben.

Endelig finder oberst Rosenløv, at den betalte købesum for geværet er uforholdsmæssig lav.

På grundlag af det oplyste, skal jeg udtale, at den omstændighed, at geværet i forbindelse med modtagelsen af den store samling våben fra våbenarsenalet i 1943, har fået et accessionsnummer, ikke kan betyde, at våbnet må betragtes som en museumsgenstand. Det må antages, at den eventuelle særlige værdi, det pågældende gevær har i forhold til andre geværer af samme type, hovedsagelig beror på, at det

ikke har været brugt, og at det har fået en særlig fin efterbehandling.

Der kan heller ikke tillægges den omstændighed, at geværet har været udstillet, nogen afgørende betydning.

Jeg finder derfor, at der ikke foreligger tilstrækkelige holdepunkter for at antage, at geværet var en museumsgenstand, eller at direktør Paulsen ved at købe det har overtrådt gældende bestemmelser.

Det kan dernæst ikke antages, at direktør Paulsen har krænkert en »giver-interesse«.

Jeg finder dog, at direktør Paulsen burde have gjort Forsvarsministeriet opmærksom på geværets særlige kvalitet.

Under hensyn hertil agter jeg at henstille til Forsvarsministeriet at overveje, om ikke det købte gevær i overensstemmelse med direktør Paulsens tilbud bør ombyttes med et brugt gevær af samme model.

ad IX. Tøjhusmuseets værk om 3-års krigen.

Klagerne har gjort gældende, at der i Tøjhusmuseets værk om 3-års krigen 1848—50 er optaget en af kaptajn Hector Boeck udarbejdet afhandling om Danmarks mindesmærker og krigergrave fra denne krig, og at afhandlingen, der optager en væsentlig del af værket, vedrører forhold, der er museet uvedkommende. Udgifterne til bogen har herved tynget museets budget så meget, at andre bøger ikke har kunnet blive udgivet.

Direktør Paulsen har oplyst, at bogen er blevet til ved et samarbejde mellem museets tjenestemænd, og at man efter aftale med Forsvarsministeriet optog kaptajn Boecks afhandling, idet der intet andet sted fandtes en samlet fortegnelse over krigergrave og mindesmærker fra 3-års krigen.

Direktør Paulsen har endvidere oplyst, at udgiften til bogens 2. del, hvor afhandlingen var optrykt, androg ca. 36.000 kr., og at hele værket kostede ca. 56.000 kr. — Direktør Paulsen har bestridt, at udgivelsen af værket har hindret udgivelsen af andre bøger.

Forsvarsministeriet har oplyst, at udgifterne til værket med ministeriets tilladelse blev fordelt over finansårene 1947—48, 1948—49 og 1949—50.

Efter det oplyste finder jeg ikke, at det omhandlede klagepunkt kan give mig anledning til påtale.

ad X. *Forholdet til »Tøjhusmuseets Venner«.*

Vedrørende dette forhold er det blevet anført, at direktør Paulsen sandsynligvis i et vist omfang har ladet selskabet »Tøjhusmuseets Venner«s udgifter afholde af museets kasse, ligesom selskabets midler skal være anvendt i museets interesse. Der er endvidere henvist til, at to af museets betjente i anledning af en festlighed i selskabet i december 1952 i 14 dage var beskæftiget med at fremstille en tribune, og at museet betalte 500 kr. for træ til denne. Endvidere skal der være betalt 250 kr. for en kjole til en pige, der skulle optræde ved denne fest. Iøvrigt skal betjentene have assisteret ved selskabets fester og fået betaling herfor af museet.

Endelig skal en af museets assistenter i to dage have været ude hos et af selskabets medlemmer for at hjælpe til med forberedelserne til vedkommendes 70-års fødselsdag.

Direktør Paulsen har oplyst, at træet til tribunen ikke tilnærmelsesvis har kostet 500 kr., og at museet ved flere senere lejligheder har haft stor nytte af den. — Kjolen er betalt af private penge.

Direktør Paulsen har dernæst bekræftet, at en af museets assistenter har været ude hos et medlem af »Tøjhusmuseets Venner« for at hjælpe med forberedelserne til en fødselsdag. Direktøren har herved anført, at det pågældende medlem har været aktiv ved stiftelsen af »Tøjhusmuseets Venner«, og at han flere gange har ydet pengegaver til selskabet. Direktør Paulsen havde spurgt assistenten, om han ville hjælpe den pågældende, hvem museet skyldte så meget. Såfremt assistenten havde fundet det urigtigt at hjælpe til, ville han uden tvivl have modsat sig det.

4. *Hovedrevisorat* har i redegørelsen af 25. september 1954 bl. a. oplyst, at »Tøjhusmuseets Venner« er en privat i 1946 stiftet forening, som har ca. 120 medlemmer, dels nuværende og tidligere til museet knyttede videnskabsmænd, dels andre, som ønsker at støtte museet og de ved dette ansatte videnskabsmænd. Selskabet ledes af et præsidium på 5 medlemmer. Tøjhusmuseets chef er fast medlem af præsidiet og virker som dettes sekretær, i hvilket arbejde han bistås af museumssekretæren. Dette sekretariat virker til lige som selskabets kasserer.

Selskabet har af de indkomne kontingentbeløb samt gaver oparbejdet en fond på

25.000 kr. under navn af Tøjhusmuseets hjælpefond, som bestyres af chefen for museet. Om forbruget i årets løb afgiver museets chef oplysning hvert år på selskabets generalforsamling. Pengene bruges til at dække udgifter til erhvervelse af nye genstande til museet og til bidrag til publikationer og studierejser og museets trivsel iøvrigt.

I henhold til disse bestemmelser er der siden stiftelsen ved anvendelsen af de midler, der er indgået i hjælpefonden, skænket museet adskillige museumsgenstande, som er indgået i beholdningerne. — I 1951 er der af hjælpefondens midler ydet et tilskud på 10.000 kr. til udgivelse af et våbenhistorisk værk, skrevet af en af museets videnskabsmænd og udgivet ved museets foranstaltning. Endvidere er der af hjælpefondens midler bekostet forskellige udenlandsrejser for museets tjenestemænd.

Ved hovedrevisoratets gennemgang af museets regnskaber er der ikke udover det ovennævnte tilskud til udgivelse af et videnskabeligt værk påvist noget tilfælde, hvor der af selskabets midler er ydet pengemæssige tilskud til formål i forbindelse med museets drift.

Hovedrevisoratet har dernæst oplyst, at man ikke har påvist nogen sammenblanding af museets og selskabets kasse, ligesom museumssekretæren, der bestyrer selskabets kasse, ikke har adgang til museets.

Det fremgår endvidere af hovedrevisoratets redegørelse, at selskabet som regel afholder 4—5 møder med foredrag årlig, fortrinsvis i museets mødesal. De direkte udgifter ved disse møder betales af selskabet, mens deltagerne selv betaler for traktementet o. lign. Der betales intet for benyttelsen og rengøringen af mødesalen. Ved hvert møde assisterer som regel 4 betjente, og vederlaget til disse betales af museet efter de for deres arbejde sædvanligt gældende timesatser.

Under hensyn til den betydning, der fra museets side tillægges samarbejdet med selskabet, og de ikke ubetydelige gaver som museet i tidens løb har modtaget fra dette, har hovedrevisoratet ikke ment at burde indvende noget mod disse tjenesteydelser fra museets side, hvis omfang man ikke har fundet anledning til at gøre bemærkninger til.

Jeg skal herefter udtale, at jeg ikke finder grundlag for kritik i anledning af de

afholdte udgifter til tribune og en barnekjole, og at jeg i det hele kan henholde mig til hovedrevisoratets udtalelse, forsåvidt angår forholdet til »Tøjhusmuseets Venner«.

Forsåvidt angår det omtalte dekorationsarbejde hos et af selskabets medlemmer, foreligger der ikke sådanne oplysninger, at jeg finder tilstrækkeligt grundlag for kritik.

Som det fremgår af det foranstående har jeg på flere punkter — nemlig forholdene I, III, V, VI og VIII — fundet, at der kan rettes kritik mod direktør Paulsens handle måde, omend de konstaterede forhold ikke har været af en så alvorlig beskaffenhed som hævdet af klagerne. På en række andre punkter — forholdene II, IV, VII, IX og X — har jeg hverken helt eller delvis kunnet give klagerne medhold i, at der er grundlag for berettiget kritik.

Intet af de fremdragne forhold er af en sådan karakter, at der kan blive spørgsmål for mig om at foranledige strafferetligt ansvar, jfr. ombudsmandslovens § 9, stk. 1.

Hvad angår spørgsmålet om tjenstligt ansvar har jeg overvejet, om jeg i medfør af ombudsmandslovens § 9, stk. 2, burde pålægge vedkommende styrelse at rejse disciplinærsag. I betragtning af samtlige foreliggende omstændigheder, derunder at et disciplinært ansvar næppe ville kunne føre videre end til en irettesættelse, jfr. tjenstemandslovens § 18, har jeg dog fundet det rigtigst ikke at foretage videre skridt udover den tilkendegivelse af min opfattelse, jfr. ombudsmandslovens § 9, stk. 3, der i overensstemmelse med nærværende skrivelse kommuniseres overfor direktør Paulsen.

Det har ikke været mig muligt at foretage en dyberegående undersøgelse af det videnskabelige personales arbejdsforhold ved museet. Sagen viser en dybtgående konflikt, der må gøre det fremtidige samarbejde mellem direktøren og klagerne vanskeligt. Skylden herfor kan efter de mig forelagte oplysninger ikke ensidigt placeres hos den ene eller den anden af parterne.

Den foretagne undersøgelse giver ikke grundlag for at antage, at direktør Paulsen — som hævdet af klagerne — skulle være uegnet til at beklæde posten som museets direktør. Det må efter de til mig afgivne udtalelser af bl. a. museumsinspektørerne Hoff, Askgaard og Eriksen antages, at klagerne indenfor museet står ene eller næsten ene med deres opfattelse i så henseende.«

I skrivelse af 13. juli 1956 har Forsvarsministeriet overfor direktør Paulsen og klagerne sagfører udtalt, at ministeriet er enig i, at de forhold, hvor der har vist sig grundlag for kritik, ikke giver anledning til at gøre et disciplinært ansvar gældende i henhold til tjenstemandsloven, og meddelt, at ministeriet i det hele finder at kunne tilslutte sig den af mig trufne afgørelse.

Forsvarsministeriet har herved bemærket, at ministeriet har været bekendt med en fra museumssekretær fru R. Kjær modtaget skrivelse af 4. juli 1956 vedrørende omfanget af det af museets kontorphonale udførte Rotary-arbejde, men at man ikke har fundet, at de i skrivelserne indeholdte udtalelser kunne give anledning til en ændret bedømmelse fra ministeriets side af min samlede vurdering af denne del af sagen.

Om geværet udtalte Forsvarsministeriet, at man — uagtet våbnet efter den foretagne undersøgelse næppe kan antages at besidde nogen speciel museums værdi — dog vil finde det rimeligt, at det ombyttes med et almindeligt brugt gevær af samme model.

Forsvarsministeriet har endelig udtalt, at man må erkende, at samarbejdet mellem direktøren og klagerne fremover må forekomme vanskeligt. Da man imidlertid må tillægge det den største betydning, at der skabes ro om museets fortsatte arbejde, har ministeriet såvel overfor direktøren som overfor klagerne indskærpet betydningen af, at der — uanset de divergenser, der er opstået — nu fra alle parter side søges tilvejebragt et loyalt samarbejde, hvilket efter ministeriets formening må tjene såvel museets og det videnskabelige arbejdes som parternes egen interesse bedst.

15. *En den 12. april 1954 indgivet ansøgning om tilladelse til at købe et automobil på dollarpræmieringsbasis var på grund af den tid, der var medgået til en af Direktoratet for Vareforsyning foranlediget politiundersøgelse, blevet behandlet i henhold til de fra den 7. juli 1954 for udstedelse af bevillingstilsagn gældende regler, der var mere bekostelige for ansøgerne end de før denne dato gældende regler.*

Da jeg ikke uden videre kunne anerkende direktoratets opfattelse, forespurgte jeg Handelsministeriet, om dette kunne tiltræde direktoratets afgørelse. Handelsministeriet anmodede derefter direktoratet om at ændre den trufne afgørelse således, at bevillingstilsagnet beregnedes efter de før den 7. juli 1954 gældende regler (j. nr. 132/55).

En automekaniker beklagede sig over, at han, der den 12. april 1954 søgte om tilladelse til at købe et brugt automobil på dollarpræmieringsbasis, havde måttet udrede dollarpræmieringen efter kurs 80, skønt kursen på tidspunktet for andragendets indgivelse var lavere.

Direktoratet for Vareforsyning oplyste, at de siden 11. december 1953 gældende regler, hvorefter erhvervelse af et personmotorkøretøj kunne ske mod indsendelse til direktoratet af bevillingstilsagn (indkøbt til kurs 80) svarende til 75 pct. af det pågældende motor-køretøjs cif-værdi, ved direktoratets meddelelse af 9. juli 1954 blev ændret, således at der fremtidig skulle afleveres bevillingstilsagn (indkøbt til kurs 80) svarende til køretøjets fulde cif-værdi. Disse nye regler skulle bringes i anvendelse på alle ansøgninger, der var afleveret til direktoratet eller poststempellet den 7. juli 1954 eller senere.

Direktoratet oplyste endvidere, at mekanikeren i 1950 havde fået afslag på en ansøgning om købstilladelse til det omhandlede automobil, og at han i den fornyede ansøgning af 12. april 1954 anførte, at såfremt købstilladelse ikke kunne opnås, ønskede han motorkøretøjet vurderet med henblik på tilladelse til køb på dollarpræmieringsbasis. Det fremgik af den sidstnævnte ansøgning, at motorkøretøjet havde kørt 49.000 km, mens mekanikeren i august 1950 havde oplyst, at vognen, der havde været anvendt til demonstrationskørsel og var repareret efter en påkørsel, kun havde kørt ca. 13.000 km. Under hensyn hertil fandt direktoratet det påkrævet, at der, inden sagen blev afgjort, blev foretaget en politimæssig undersøgelse til konstatering af, om der forelå overtrædelse af Handelsministeriets bekendtgørelse nr. 531 af 26. oktober 1946 om midlertidigt forbud mod salg eller udlevering af nye personmotorkøretøjer, hvorfor sagen den 21. maj 1954 blev

tilstillet vedkommende politimester med anmodning om en udtalelse.

Den 27. juli 1955 fremsendte politimesteren rapporten, hvoraf det fremgik, at mekanikeren i 1950 havde overtaget vognen. Direktoratet måtte anse dette for stridende mod bestemmelserne i bekendtgørelsen af 26. oktober 1946. Under hensyn til at det dernæst var oplyst, at vognen havde henstået hos sælgeren siden overtagelsen i 1950 og kun havde kørt ganske få kilometer, udelukkende til demonstrationskørsel, mente direktoratet ikke, at der, uanset de i ansøgningen indeholdte ukorrekte oplysninger, forelå tilstrækkelig anledning til at foranledige tiltale i sagen.

Direktoratet har videre oplyst, at mekanikeren ansøgning om købstilladelse efter modtagelsen af politimesterens skrivelse af 27. juli 1954 blev taget op til realitetsbehandling af Automobilfordelingsnævnet, der imidlertid ikke fandt grundlag for at imødekomme andragendet, hvilket blev meddelt mekanikeren ved skrivelse af 27. august 1954.

Samtidig tilkendegav direktoratet, at der i stedet ville kunne opnås tilladelse til indregistrering af motorkøretøjet, såfremt der blev indsendt bevillingstilsagn med et pålydende af 2267 kr., svarende til cif-importprisen for vognen. Direktoratet modtog herefter bevillingstilsagn til det nævnte beløb, indkøbt den 15. september 1954, og den 22. s.m. blev der på dette grundlag tilstillet mekanikeren købstilladelse til vognen.

Direktoratet for Vareforsyning anførte overfor mig, at ansøgningen af 12. april 1954 på grund af de i ansøgningen indeholdte oplysninger måtte stilles i bero med henblik på en nærmere undersøgelse, og først da denne undersøgelse var foretaget, kunne ansøgningen om købstilladelse og i forbindelse dermed spørgsmålet om købstilladelse på dollarpræmieringsbasis tages op til realitetsbehandling. Direktoratet var derfor af den opfattelse, at

ansøgningen af 12. april 1954 måtte bedømmes efter de regler, der var gældende, da ansøgningen efter endt undersøgelse i juli måned 1954 kunne tages op til afgørelse, og at bevillingstilsagnet måtte beregnes efter de fra 7. juli 1954 gældende regler.

Da jeg fandt, at jeg ikke uden videre kunne lægge direktoratets opfattelse til grund ved min afgørelse af sagen, forespurgte jeg Handelsministeriet, om dette kunne tiltræde, at Direktoratet for Vareforsyning i nærværende sag havde beregnet bevillingstilsagnet efter de fra 7. juli 1954 gældende regler.

Handelsministeriet meddelte derefter, at man under hensyn til de i sagen foreliggende omstændigheder havde anmodet direktoratet om at omgøre den trufne afgørelse, således at sagen behandlede efter de før 7. juli 1954 gældende bestemmelser.

Herefter udtalte jeg, at Direktoratet for Vareforsyning på grund af de uoverensstemmende oplysninger i mekanikerens an-

søgninger af august 1950 og 12. april 1954 havde haft rimelig anledning til at stille sagen i bero og foranledige politiuundersøgelse foretaget. Ifølge formuleringen i direktoratets meddelelse af 9. juli 1954 skulle de nye og strengere regler bringes »til anvendelse på ansøgninger, der er afleveret til direktoratet eller poststempleet den 7. juli d. å. eller senere«. Under hensyn hertil samt til den tid, der var medgået til direktoratets behandling af ansøgningen af 12. april 1954, og til, at direktoratet ikke havde foretaget videre vedrørende den ved politiuundersøgelsen — efter direktoratets opfattelse — konstaterede overtrædelse af bekendtgørelsen af 26. oktober 1946, fandt jeg imidlertid, at Direktoratet for Vareforsyning burde have behandlet andragendet om erhvervelse af vognen efter de før den 7. juli 1954 gældende regler. Jeg bemærkede dog, at direktoratet havde haft nogen føje for sin opfattelse i den omstændighed, at en realitetsprøvelse af sagen først kunne finde sted, efter at politiuundersøgelsen var afsluttet.

16. *I anledning af dagbladskritik af det ved Socialministeriets bekendtgørelse nr. 80 af 24. marts 1954 hjemlede feriebonsystem foretog jeg af egen drift en undersøgelse, jfr. ombudsmandslovens § 6, 4. pkt. Ved bekendtgørelse nr. 47 af 7. marts 1956 har Socialministeriet ændret de kritiserede regler om feriebons. (j. nr. 155/55).*

I en leder for den 14. maj 1955 rejste »Information« kritik af det ved Socialministeriets bekendtgørelse nr. 80 af 24. marts 1954 hjemlede feriebonsystem, hvorefter der krævedes et uforholdsmæssigt stort antal underskrifter ved indløsningen af feriebons.

Da jeg fandt, at forholdet havde en betydelig offentlig interesse, optog jeg i medfør af ombudsmandslovens § 6, 4. pkt., af egen drift spørgsmålet til undersøgelse og anmodede den 23. maj 1955 Socialministeriet om en udtalelse.

I skrivelse af 25. juni 1955 meddelte ministeriet, at man havde rejst sagen overfor de interesserede myndigheder og organisationer, og i skrivelse af 13. december 1955 og 17. februar 1956 har ministeriet nærmere redegjort for feriebonsystemet og de dertil knyttede regler.

Det fremgik heraf, at feriebonsystemet blev indført som følge af det af arbejdsmarkedets hovedorganisationer i foråret 1952 antagne mæglingsforslag, der gav fuldt beskæftigede arbejdere, der omfattedes af forslaget, ret til 3 ugers ferie, hvoraf sidste uge kunne lægges udenfor sommerperioden og eventuelt gives i form af enkelte feriedage.

I forslaget henstilledes det til Arbejds- og Socialministeriet at foranledige et nyt feriemærkesystem indført, således at der fremtidig kunne ske udbetaling af feriegodtgørelse også for enkelte feriedage.

På grundlag af henstillingen blev der i 1952 på ministeriets foranledning afholdt en række møder om spørgsmålet, hvori deltog repræsentanter for Arbejds- og Socialministeriet, Direktoratet for Arbejds- og Fabriktilsynet, Generaldirektoratet for Post- og Tele-

grafvæsenet, Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund.

Dansk Arbejdsgiverforenings repræsentanter krævede med støtte i mæglingsforslaget ret til at dele de sidste dages ferie, således at de ikke blot kunne gives uden forbindelse med sommerferien, men også i form af enkelte feriedage. Repræsentanterne for De samvirkende Fagforbund fastholdt i overensstemmelse med et hovedprincip i ferieloven, at feriegodtgørelse for de ekstra 6 feriedage skulle være tilstede, når ferien skulle holdes, også når der blev tale om enkelte feriedage.

For at kunne tilfredsstille begge hovedorganisationers ønsker måtte det nye feriemærkesystem herefter muliggøre indtil 7 udbetalinger til hver enkelt ferieberettiget, 1 gang for hovedferien og 1 gang for hver af de 6 dages ekstra ferie.

Da der årlig indløses mellem 250.000 og 300.000 feriemærkebøger og ekspeditionstallet efter det nye system således ville stige ganske betydeligt, var hovedproblemet herefter at finde en løsning, som ville muliggøre en hurtig ekspeditionsform for de administrerende myndigheder og samtidig indebære den fornødne kontrol imod misbrug.

Der blev fremsat flere forslag, der viste sig uigennemførlige.

Under bestræbelserne for at finde en løsning, som kunne accepteres af Post- og Telegrafvæsenet, som var den eneste myndighed, der kunne varetage arbejdet med ordningen, fremkom herefter forslaget om at indføre et bonssystem. Et sådant system, hvorefter feriemærkebogen afleveres ved første feries afholdelse mod kontant udbetaling af feriegodtgørelsen for denne ferie og feriebons for restbeløbet, ville tilfredsstille hovedorganisationernes krav og ville være praktisk gennemførligt for de administrerende myndigheder, som ved ferie nr. 2's afholdelse ville udgå en indviklet og tidkrævende udbetaling.

Postvæsenet fandt dog, at der knyttede sig store betænkeligheder til forslaget. Disse gik navnlig ud på, at der derved ville blive skabt en ny beholdning af værdier ved posthusene, at ordningen ville medføre nyt merarbejde og kontrol, at området for forfalskninger og misbrug ville blive udvidet, og at der med en sådan ordning kunne forventes nye klager og kritik af postvæsenet, bl. a. fordi løse bon'er let kunne bortkomme.

For at medvirke ved gennemførelse af et

bonssystem krævede Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet med støtte af banker og sparekasser, at der kun blev udstedt een bonværdi.

Ved et møde i ferieudvalget (jfr. § 9, stk. 4, i ferieloven nr. 65 af 31. marts 1953) opnåedes der enighed om, at bon'erne for at imødekomme fagforeningernes ønsker såvidt muligt burde lyde på et beløb svarende til den gennemsnitlige feriegodtgørelse for 1 dag. Værdien fastsattes til 10 kr.

Efter de således fastlagte retningslinier udarbejdede Arbejds- og Socialministeriet herefter i samarbejde med Direktoratet for Arbejds- og Fabriktilsynet og Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet bekendtgørelse om feriemærkeordningen nr. 43 af 16. marts 1953, senere afløst af bekendtgørelse nr. 80 af 24. marts 1954 om feriemærkesystemet.

Socialministeriet anførte endvidere, at det ved bedømmelsen af feriebonssystemet må erindres, at feriemærkeordningen, hvori feriebonssystemet indgår som et led, kun omfatter en mindre del af arbejdsmarkedets lønmodtagere. Et stort antal af de organiserede arbejdere er under ferieordninger, der er godkendt i henhold til ferielovens § 6, stk. 2, og hvori feriemærker ikke anvendes; de fleste privatfunktionærer modtager formentlig løn i ferien, jfr. ferielovens § 5, stk. 2, og for medhjælpere og lærlinge samt for statens og kommunernes tjenestemænd kommer feriemærkerne ikke eller kun undtagelsesvis til anvendelse. Hvor betydelige de grupper er, der står udenfor feriemærkeordningen — og dermed udenfor feriebonssystemet — ses deraf, at mens den samlede årlige arbejdsløn er anslået til ca. 10 milliarder kr. — hvoraf 6½ pct. i feriegodtgørelse ville svare til 650 mill. kr. —, er salget af feriemærker i 1954 —55 anslået til ca. 55 mill. kr.

Indenfor det område, som feriemærkeordningen dækker, anvendes feriebons kun i meget begrænset omfang; således blev for finansåret 1953—54 kun ca. 1/30 og for finansåret 1954—55 ca. 1/38 af de indløste feriemærker udbetalt i feriebon'er.

Socialministeriet oplyste videre, at det tilfælde, der gav anledning til kritikken, drejede sig om en ferieberettiget, der allerede i april måned skulle holde nogle dages ferie, og for hvis vedkommende hele den resterende feriegodtgørelse, ialt 440 kr., blev omsat til ferie-

bon'er. Dette tilfælde kan ikke anses for typisk for feriebonordningen, men det fremdragne forhold gav alligevel ministeriet anledning til påny at forelægge spørgsmålet for de interesserede organisationer og myndigheder.

Efter at de fornødne udtalelser var tilvejebragt, har sagen været behandlet i ferieudvalget, der den 1. februar 1956 udtalte:

»Der har indenfor udvalget været enighed om, at man udfra et rent administrativt synspunkt kunne nå frem til en langt mere enkel ordning, såfremt man enten ophævede adgangen til at opdele resterende ferie — d.v.s. udover de 12 dage, som skal holdes i ferieperioden — i enkeltstående feriedage, eller såfremt man frafaldt kravet om, at der principielt for hver sådan dag skal stå feriegodtgørelse til rådighed for den ferierende.

Af arbejdsgiverforeningens repræsentant i udvalget er der imidlertid givet udtryk for, at man af hensyn til produktionen fra arbejdsgiverside mener, at der fortsat bør være adgang til at give den del af ferien, som ligger udover 12 dage, som enkeltstående feriedage. Samtidig har De samvirkende Fagforbunds repræsentant givet udtryk for, at man fra arbejderside må fastholde kravet om, at der i overensstemmelse med ferieordningens sociale formål står feriegodtgørelse til rådighed også for den del af ferien, der eventuelt gives som enkeltstående feriedage.

Ferieudvalget har herefter ikke ment at kunne foreslå ændringer på de nævnte punkter, hvilket også — i al fald forsåvidt angår ophævelsen af adgangen til at holde feriedage enkeltvis — måtte nødvendiggøre en lovændring.

Også muligheden for at ophæve adgangen til at holde ferie i april, hvilket i særlig grad giver anledning til store udbetalinger i form af feriebons, har været drøftet af udvalget. Man har imidlertid ikke ment, at der er tilstrækkeligt grundlag for en sådan bestemmelse, som i givet fald også ville kræve en lovændring. I tilslutning hertil har man i udvalget været inde på den tanke, at adgangen til at holde ferie i april bibeholdtes, men således at der ikke udbetaltes feriegodtgørelse for feriedage i april; denne udvej blev ikke anset farbar.

Udvalget har herefter drøftet muligheden for at ændre feriebonordningen, således at der i stedet for en enkelt bon, nu lydende på 10 kr., kan anvendes 2 bon'er af forskellig størrelse. Ved en sådan ordning, hvorved det forudsættes, at i al fald den ene bon lyder på et væsentligt større beløb end den nu anvendte, vil der kunne opnås en betydelig formindskelse af det samlede antal bon'er, der i de enkelte tilfælde kan blive tale om at udlevere til de ferieberettigede.

Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet har overfor udvalget efter omstændighederne erklæret sig villig til at gå med til en ordning, hvorefter der anvendes 2 bon'er af forskellig størrelse.

Udvalget har — bl. a. på grundlag af talmateriale, fremskaffet af De samvirkende Fagforbunds repræsentant — endvidere drøftet, hvilke bon-størrelser der må anses for mest hensigtsmæssige. Af postvæsenets repræsentant er det herunder gjort gældende, at postvæsenet af hensyn til muligheden for omveksling af bon'erne må lægge stor vægt på, at den ene bon fremtræder som et multiplum af den anden. Under hensyn hertil har udvalget anset det for mest praktisk, at de nævnte 2 bon'er kommer til at lyde på henholdsvis 10 kr. og 30 kr. Det bemærkes herved, at et højere multiplum end 30 kr. næppe bør komme i betragtning, da kun et fåtal af de ferieberettigede vil have ret til en sådan højere daglig feriegodtgørelse. Da et ikke ubetydeligt antal arbejdere kun er berettiget til en daglig feriegodtgørelse på ca. 10 kr., bør der endvidere for den anden bon ikke fastsættes en højere værdi end 10 kr.«

I overensstemmelse med ferieudvalgets indstilling har Socialministeriet ved bekendtgørelse nr. 47 af 7. marts 1956 ændret bekendtgørelse nr. 80 af 24. marts 1954, således at der fra 1. april 1956 kan udleveres feriebon'er à 30 kr. og/eller 10 kr.

På grundlag af de tilvejebragte oplysninger samt i betragtning af den gennemførte ændring af feriebonsystemet udtalte jeg, at det af »Information« fremdragne spørgsmål ikke gav mig anledning til at foretage videre.

17. 5 officerselever, der havde afsluttet deres eksamen på Hærens Officersskole, var ifølge forsvarsministerens resolution blevet hjemsendt uden udnævnelse til linieofficerer. — Udtalt, at jeg ikke kunne anfægte forsvarsministerens afgørelse. (j. nr. 162/55).

En overofficiant beklagede sig over en af Forsvarsministeriet den 7. december 1954 truffet afgørelse, hvorefter hans søn og 4 andre officerselever, der havde afsluttet deres eksamen på Hærens Officersskole, blev hjemsendt uden udnævnelse til linieofficerer på grund af deres forbindelse med forhenværende kaptajn Lærum. — En af officerseleverne indgav klage over det samme forhold.

Yderligere beklagede overofficianten sig over, at Forsvarsministeriet ikke havde grebet ind overfor Politiken i anledning af bladets omtale af sagen den 21. november 1954.

Fra Forsvarsministeriet modtog jeg sagens akter med en udtalelse. Det fremgik heraf, at en af eleverne i efteråret 1953 opsøgte forhenværende kaptajn Lærum for hos denne at få visse oplysninger til brug ved et foredrag på officersskolen. Efter at foredraget var holdt, opsøgte eleven påny kaptajn Lærum, der lovede at delagtiggøre ham og eventuelt andre officerselever i sine krigserfaringer. I tiden indtil ca. 20. oktober 1954 blev der i Lærums privatlejlighed afholdt 10—11 sammenkomster, hvori bl. a. de ovennævnte officerselever deltog, ligesom forskellige personer, der havde deltaget i krigen på tysk side, enkelte gange var tilstede og talte. Den førstnævnte elev havde opfordret en kammerat fra en lavere klasse til at søge officerselevernes forbindelse med kaptajn Lærum fortsat, når hans egen klasse forlod skolen.

Fhv. kaptajn Lærum, der i februar 1943 havde ladet sig hverve til tysk krigstjeneste, er ved Højesterets dom af 5. maj 1947 blevet dømt for overtrædelse af § 10, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 368 af 6. juli 1946 af lov om tillæg til borgerlig straffelov angående forræderi og anden landsskadelig virksomhed.

Da Forsvarsministeriet kom til kundskab om, at nogle officerselever kom hos kaptajn Lærum, blev deltagerne i møderne og deres klassekammerater samt enkelte lærere afhørt i slutningen af oktober og begyndelsen af november 1954, ligesom der blev indhentet udtalelser af 4. november 1954 fra chefen for officersskolen og af 29. november 1954

fra den tidligere skolechef. Det fremgik af afhøringerne, at mødedeltagerne erkendte at være kommet hos Lærum, hvis forhold de kendte, og de har alle fastholdt, at motivet til sammenkomsterne alene var at få udvidet deres militære viden; de havde ikke fundet anledning til at underrette skolens lærere om sammenkomsterne, som de på den anden side ikke hemmeligholdt overfor kammeraterne, og da skolechefen sidst i september 1954 fra anden side var blevet bekendt med forholdet, havde han ikke pålagt dem at ophøre med sammenkomsterne, men alene henstillet til dem at udvise forsigtighed.

Det fremgik videre af sagen, at de 5 elever den 15. november 1954 og derefter efter henstilling fra Fællesorganisationen af Officerer i Hæren atter den 17. s. m. overfor departementschefen i Forsvarsministeriet redegjorde for deres syn på sagen, og først derefter — og efter samråd med forsvarschefen og chefen for hæren — traf ministeren sin afgørelse, der var begrundet med, at eleverne ved deres adfærd havde vist en sådan mangel på karakter og dømmekraft, at de måtte anses for uegnede til at blive udnævnt til linieofficerer. Forsvarsministeriet oplyste overfor mig, at såvel forsvarschefen som chefen for hæren var af den opfattelse, at de 5 elever ikke burde ansættes i tjenestemandstillinger i hæren.

Jeg udtalte, at jeg ifølge den mig ved ombudsmandsloven tillagte kompetence ikke kunne anfægte den af forsvarsministeren i samråd med forsvarschefen og chefen for hæren truffne afgørelse, idet jeg bemærkede, at de 5 elever ikke havde noget retskrav på at blive ansat som tjenestemænd i hæren, men dog anførte, at de i sagen foreliggende oplysninger ikke gav grundlag for at antage, at sammenkomsterne havde andet end fagligt formål fra officerselevernes side.

Med hensyn til klagen over, at ministeriet ikke havde foretaget noget i anledning af Politiken's omtale af sagen den 21. november 1954, meddelte jeg, at ifølge den dagældende bestemmelse i punkt 15 i love

og bestemmelser for hæren, 14. hæfte, skulle der indsendes indberetning fra vedkommende afdeling, såfremt et militært forhold blev gjort til genstand for omtale i dagspressen og den pågældende sag skøn-

nedes at blive genstand for offentlighedens opmærksomhed; men bestemmelsen pålagde ikke Forsvarsministeriet eller andre højere militære myndigheder at gribe ind overfor meddelelser i pressen.

- 18.** *Nogle chauffører på en af DSBs omnibusruter havde undladt at kræve forbudet mod rygning i vognenes forreste afdeling overholdt, og en af chaufførerne havde optrådt uhøfligt. — Udtalt, at da chaufføren, hvem driftslederen havde tildelt en alvorlig irettesættelse, havde givet en undskyldning, og da chaufførerne påny var blevet instrueret om, at rygeforbudet skulle overholdes, kunne jeg undlade at foretage videre. (j. nr. 170/55).*

En kvindelig overlærer beklagede sig den 18. maj 1955 over, at chaufførerne på statsbanernes omnibusruter på strækningen Ålborg—Hjørring—Frederikshavn undlod at kræve forbudet mod rygning i vognenes forreste afdeling overholdt, og den 15. august 1955 beklagede hun sig over, at en enkelt chauffør den 6. august 1955 havde optrådt uhøfligt, da hun henvendte sig til ham for at bede ham forbyde to passagerer at ryge.

Generaldirektoratet for Statsbanerne oplyste, at der i de fleste af de store rutebiler er foretaget en opdeling, således at vognene fremtræder i to afdelinger, og at rygning kun er tilladt i den bageste. Rutebilchaufførerne er instrueret om at påse, at der ikke ryges i vognene udenfor de særlige rygeafdelinger. — Det har imidlertid vist sig vanskeligt for chaufførerne at påse, at forbudet mod rygning i den forreste del af vognene overholdes.

Generaldirektoratet havde ved en undersøgelse konstateret, at nogle chauffører på

den pågældende omnibusroute havde undladt at kræve forbudet mod rygning i vognenes forreste afdeling overholdt, mens andre ikke havde kunnet formå de rejsende til at indstille rygningen, og man havde derfor påny instrueret chaufførerne om, at forbudet skulle overholdes.

Den af overlæreren udpegede chauffør havde erkendt, at hans optræden måske ikke havde været præget af den fornødne høflighed. Rutens driftsleder havde derefter tildelt ham en alvorlig irettesættelse og havde yderligere talt med overlæreren, der modtog en undskyldning fra chaufføren. Driftslederen havde endvidere aftalt med overlæreren, at hun skulle henvende sig til ham, såfremt hun fremtidig skulle blive udsat for tilside-sættelse af rygeforbudet.

I skrivelse af 5. oktober 1955 udtalte jeg, at jeg under disse omstændigheder fandt at kunne undlade at foretage yderligere.

- 19.** *Udtalt, at det af principielle grunde fandtes rigtigst, at et amt i et tilfælde, hvor det ikke mente at kunne meddele fri proces i en sag, der var rettet mod det, indbragte spørgsmålet for Justitsministeriet. (j. nr. 174/55).*

En landmand beklagede sig over, at Holbæk amt den 21. maj 1955 havde afslået at meddele fri proces i en sag, han agtede at anlægge mod Holbæk amts vandløbsvæsen, i anledning af at et areal, der grænser op til Halleby Å, blev oversvømmet i sommeren 1954.

Efter brevveksling med amtet henstillede jeg den 19. januar 1956 under hensyn til

nogle erklæringer, landmanden havde tilvejebragt, at amtet optog sagen til fornyet overvejelse.

Samtidig udtalte jeg, at der i fri-proces-sager, som ønskes anlagt mod et amt, af principielle grunde kan være anledning til at forelægge spørgsmålet for Justitsministeriet.

Den 13. februar 1956 meddelte amtet, at man efter fornyede undersøgelser ikke fandt det rimeligt at meddele fri proces.

fælde indbragte spørgsmålet for Justitsministeriet.

Herefter udtalte jeg overfor amtet, at selvom det måtte anses for tvivlsomt, at den påtænkte retssag ville kunne gennemføres med et for landmanden gunstigt resultat, fandt jeg det af principielle grunde rigtigst, at amtet i det foreliggende til-

Holbæk amt forelagde sagen for Justitsministeriet, som den 19. juni 1956 efter indhentet udtalelse fra Landbrugsministeriet og Statens Landvindingsudvalg meddelte, at ministeriet ikke fandt tilstrækkeligt grundlag for at ændre den af Holbæk amt truffne afgørelse.

- 20.** *Under hensyn til at betingelserne for ændring af vilkår i separations- og skilsmissebevillinger ifølge §§ 71 og 72 i ægteskabslov nr. 276 af 30. juni 1922 er forskellige, efter som vilkårene er fastsatte eller aftalte, henstilledes det til Justitsministeriets overvejelse, om der er anledning til at pålægge overøvrigheden at affatte vilkårene således, at det udtrykkelig fremgår, om de er fastsatte eller aftalte. (j. nr. 264/55).*

Den 3. juni 1955 forelagde overretssagfører Demant, Vejle, en sag vedrørende ændring af vilkårene i en skilsmissebevilling. Det fremgik af sagen, at parterne under vilkårsforhandlingerne havde aftalt, at manden ikke skulle svare bidrag til hustruen, og at hun nogen tid efter skilsmissebevillingens udfærdigelse den 6. april 1954 ønskede bidrag til sit underhold.

stillet politimesteren i Vejle købstad m. v., som foranledigede hustruen afhørt den 20. april. Sagen blev den 21. april 1955 tilbage-sendt til politimesteren i Horsens købstad m. v., som den 2. maj 1955 påny lod manden afhøre og den 13. maj 1955 afgav sin erklæring til Skanderborg amt.

Overretssagføreren, der gik ud fra, at vilkårene var fastsatte og ikke aftalte, havde derefter den 17. marts 1955 anmodet Skanderborg amt om, at manden måtte blive sat i bidrag, men amtet meddelte i skrivelse af 26. maj 1955, at man ikke kunne foretage noget i sagen, da det drejede sig om aftalte vilkår. Amtet henviste til ægteskabslovens § 72, hvorefter aftalte vilkår kun kan erklæres uforbindende ved dom, og hvorefter eventuel sag skal anlægges inden 1 år efter bevillingens meddelelse.

I anledning af overretssagføreren's besværing over, at amtet havde sendt sagen til udtalelse hos politiet i stedet for straks at meddele ham, at der forelå aftalte vilkår, udtalte amtmanden over Skanderborg amt, at da bevilling til skilsmisse i medfør af ægteskabslovens § 59, jfr. § 65, kun kan meddeles, når ægtefællerne er enige om vilkårene, og da det af de i bevillingen anførte vilkår fremgår, at intet spørgsmål er henskudt til overøvrighedens afgørelse, måtte det være klart for overretssagføreren, at der forelå aftalte vilkår.

Overretssagføreren beklagede sig særlig over, at han på grund af den tid, der var medgået til amtets behandling af sagen, var blevet afskåret fra at anlægge sag ved domstolene til omstødelse af aftalen vedrørende underholdspligten inden udløbet af den nævnte frist på 1 år.

Amtet anførte videre, at når man modtager andragender, der er affattet af sagførere, foranstalter amtet ikke inden den sædvanlige høring hos politiet undersøgelse af kompetencepørgsmål, idet man forventer, at sagførere er bekendt med disse, og efter amtets formening måtte det lægges overretssagføreren til last, at han ikke havde været opmærksom på, at de i bevillingen indeholdte vilkår var aftalte.

Ved min undersøgelse blev det oplyst, at andragendet af 17. marts 1955 af amtet den 19. marts 1955 blev tilstillet politimesteren i Horsens købstad m. v. til erklæring. Manden blev afhørt den 26. marts og den 27. marts, og sagen blev den 1. april 1955 til-

Jeg udtalte herefter den 23. august 1955, at sagens behandling ikke havde taget længere tid end rimeligt.

Idet jeg henviste til Justitsministeriets cirkulære nr. 255 af 1. december 1922, afsnit II D 5 c, og Johs. Faurholt og H. Topsøe-Jensen: Kommenteret udgave af ægteskabslov I, 3. udgave, s. 88, udtalte jeg dernæst, at jeg måtte give amtmanden medhold i, at overretssagføreren allerede på grundlag af bevillingen — eventuelt ved henvendelse til amtet — havde haft rimelig anledning til inden indgivelse af andragendet at sikre sig, om vilkårene var aftalte eller fastsatte. Jeg fandt dog samtidig grundlag for overfor amtet at udtale, at dette som fagmyndighed uden nærmere undersøgelser kunne være blevet opmærksom på forholdet, inden sagen sendtes til politiet.

Da aftalte vilkår ifølge ægteskabslovens § 72 kun kan tilsidesættes af domstolene indenfor snævre grænser, mens vilkår fast-

sat af overøvrigheden kan ændres af denne, når forholdene væsentligt har forandret sig og omstændighederne iøvrigt taler derfor, jfr. ægteskabslovens § 71, henstillede jeg endvidere til Justitsministeriets overvejelse, om der ikke var anledning til at pålægge overpræsidenten i København og amtmændene at affatte vilkårene i separations- og skilsmissebevillinger således, at det udtrykkelig fremgår, om vilkårene er aftalte eller fastsatte.

I skrivelse af 5. januar 1956 meddelte Justitsministeriet, at det havde taget spørgsmålet om en revision af reglerne i Justitsministeriets cirkulære nr. 255 af 11. december 1922 op til overvejelse, og at det af mig rejste spørgsmål ville blive inddraget i overvejelserne.

21. *Udtalt, at de af de skiftende regerings ministre trufne dispositioner med hensyn til motorafgifterne har haft fornøden lovhjæmmel, dels gennem de særlige love om disse afgifter, dels gennem de årlige finans- og tillægsbevillingslove. (j. nr. 274/55).*

I anledning af en henvendelse af 7. juni 1955 fra Kongelig Dansk Automobil Klub tilskrev jeg den 21. december 1955 klubben således:

»I skrivelse af 7. juni 1955 har K.D.A.K. anmodet mig om at foretage en undersøgelse vedrørende anvendelsen af de midler, som hidrører fra afgifterne af benzín og motor-køretøjer, idet der i henvendelsen samtidig er stillet følgende tre spørgsmål:

1. Er de i henhold til nævnte love indgåede midler administreret overensstemmende med de i lovgivningen indeholdte forskrifter, specielt henvises til lov nr. 123 af 23. marts 1932, § 9?
2. Hvorledes er der givet bemyndigelse til anvendelse, som ikke er overensstemmende med de for afgifternes opkrævning angivne formål?
3. Kan den stedfundne anvendelse af midlerne anses for retmæssig?

K.D.A.K. har dernæst som sin opfattelse udtalt, at store dele af befolkningen står uforstående overfor, at meget betydelige afgiftsbeløb opkræves i henhold til særlige love,

der anviser speciel anvendelse for de indgåede midler, men at disse midler desuagtet anvendes til andre formål.

Det bemærkes indledningsvis, at jeg ifølge ombudsmandsloven alene har kunnet optage sagen til behandling, forsåvidt der foreligger spørgsmål om, hvorvidt statsadministrationen har handlet i overensstemmelse med den gældende lovgivning på dette område. Udfra dette synspunkt har jeg indhentet en udtalelse fra Finansministeriet, hvis svar er afgivet efter stedfunden forhandling med Ministeriet for offentlige Arbejder.

I. Lovhjemmelen for motorafgifterne og deres sammenkædning med vejformål.

I 1ste del s. 13 ff. i den af motorafgiftskommissionen den 21. maj 1954 afgivne betænkning findes en redegørelse for motorafgifternes historiske udvikling, hvortil jeg henviser.

Med hensyn til de gældende afgifter bemærkes, at der opkræves 3 arter af motorafgifter, nemlig vægtafgift, omsætningsafgift og benzinafgift.

Den sidstnævnte består af 3 forskellige afgifter:

- a) benzinafgift på 34 øre pr. liter til almindelige vejformål,
- b) benzinafgift på 2 øre pr. liter til finansiering af forskellige broarbejder m. v. og særlige vejanlæg (motorvejen vest om København og Hørsholmvejen),
- c) en statskassen tilfaldende benzinafgift på 20 øre pr. liter.

De ovennævnte afgifter er hjemlet i følgende lovbestemmelser:

Vægtafgiften i bekendtgørelse nr. 123 af 23. marts 1932 af lov om afgift af motor-køretøjer med senere ændringer. Udover den almindelige afgift opkræves for tiden med hjemmel i lov nr. 76 af 26. marts 1955 en tillægsvægtafgift af visse motorkøretøjer på 50 pct. af den almindelige vægtafgift.

Omsætningsafgiften i bekendtgørelse nr. 3 af 9. januar 1954 af lov om omsætningsafgift af motorkøretøjer, jfr. lov nr. 75 af 26. marts 1955.

Benzinafgifterne:

- a) *Afgiften til almindelige vejformål* i bekendtgørelse nr. 251 af 8. juli 1954 af lov om afgift af benzin, jfr. lov nr. 45 af 14. marts 1955, § 1.
- b) *Afgiften til broarbejder m. v.* i lov nr. 168 af 11. april 1942,
- c) *Den statskassen tilfaldende afgift* i § 2 i lov nr. 45 af 14. marts 1955 om forhøjelse af benzinafgifterne.

De her nævnte lovbestemmelser kan inddeles i følgende grupper:

- 1) lovbestemmelser, der foreskriver, at afgiften skal anvendes til vejformål i almindelighed,
- 2) lovbestemmelser, der pålægger afgifter til dækning af specielt tilkendegivne vej- eller trafikudgifter,
- 3) lovbestemmelser, der pålægger afgifter uden henblik på vejformål.

Den i K.D.A.K.s henvendelse liggende kritik af motorafgifternes anvendelse angår alene afgifterne under punkt 1, idet det formentlig er ubestridt, at afgifterne under punkt 2 anvendes i overensstemmelse med

det ved disse love tilkendegivne formål, og at staten har fri dispositionsret med hensyn til afgifterne under punkt 3. For de sidstnævnte afgifters vedkommende kan det drøftes, om det lovgivningspolitisk er rimeligt og hensigtsmæssigt at belaste motorkørslen med sådanne ekstraafgifter, men dette spørgsmål er klart et lovgivningsanliggende, hvis bedømmelse falder udenfor min kompetence.

De følgende bemærkninger angår derfor alene administrationen af de motorafgifter, der opkræves i henhold til lovbestemmelser, som foreskriver, at afgifterne skal anvendes til vejformål i almindelighed.

II. *Anvendelsen af de med vejformålsklausul belagte afgifter.*

Hovedbestemmelserne om anvendelsen af motorafgifterne findes for såvidt angår vægt- og benzinafgiften i motorafgiftslovens § 9 og for såvidt angår omsætningsafgiften i omsætningsafgiftslovens § 22, jfr. lov nr. 176 af 14. juli 1927. I henhold til disse bestemmelser skal de indkomne afgifter fordeles mellem kommunerne og en vejfond. Denne fond blev oprettet ved lov nr. 143 af 1. juli 1927 om afgift af motorkøretøjer. Efter denne lov modtog vejfonden kun 1 pct. af motor- og benzinafgifterne, og fondens midler skulle anvendes som tilskud til særlige vejarbejder, fortrinsvis arbejder, der var af betydning for vejnettet som helhed. Ved ændringer i 1930 og 1931 af motorafgiftsloven blev vejfondens andel i motorafgifterne stærkt forøget, og afgifternes fordeling mellem kommunerne og vejfonden sker nu på følgende måde:

De nødvendige beløb til betaling af den kommunerne i henhold til lov nr. 158 af 13. april 1938 om snekastning tilkommende refusion afsættes først, hvorefter der ifølge motorafgiftslovens § 9, stk. 1, stilles fire niendedele af det beløb, hvormed vægtafgiften, benzinafgiften og omsætningsafgiften tilsammen overstiger 33 mill. kr., til rådighed for ministeren for offentlige arbejder.

I henhold til § 9, stk. 2, tilfalder en trediedel af dette rådighedsbeløb vejfonden, der administreres af ministeren for offentlige arbejder og fortsat anvendes til at yde tilskud til særlige vejarbejder, der er af betydning for vejnettet som helhed.

De resterende to trediedele af rådighedsbeløbet skal i henhold til § 9, stk. 3, fordeles

af ministeren for offentlige arbejder efter indstilling fra vedkommende kommunale myndigheder til udførelse af forskellige nærmere anførte vejarbejder. Fordelingen af disse midler mellem amtskommuner, sognekommuner, købstæder, København og Frederiksberg skal i hvert finansår ske i overensstemmelse med en i § 9, stk. 4, fastsat procentsats, og de beløb, der ikke udbetales, skal ved finansårets slutning overføres til vejfonden. Det bemærkes dog, at de i § 9, stk. 3, omhandlede midler i praksis opføres i statsregnskaberne som en særlig post.

Restbeløbet af vægt- og benzinafgiften (fem niendedele) samt de før nævnte 33 mill. kr. skal efter fradrag af en række i loven nævnte faste beløb til specielle vejformål fordeles ved finansministerens foranstaltning således, at 1 pct. tilfalder vejfonden, mens resten fordeles mellem kommunegrupperne efter procentsatsen i § 9, stk. 4, som kommunernes direkte andele i afgifterne.

Der er iøvrigt i § 9 givet detaljerede regler for, hvorledes beløbene skal fordeles mellem de enkelte kommuner indenfor hver gruppe, ligesom det i § 9, stk. 9, fastslås, at kommunerne fuldt ud skal anvende de modtagne midler til vejformål.

Det tilføjes, at den ovenfor nævnte tillægsvægtafgift ikke indgår i den her omhandlede fordeling, idet denne afgift i sin helhed tilfalder vejfonden, således at der kun kan disponeres over beløbet med tilslutning fra finansudvalget, jfr. lov nr. 76 af 26. marts 1955.

Af omsætningsafgiften skal ifølge omsætningsafgiftslovens § 22, stk. 2, en fjerdedel af det beløb, som afgiften for tiden indbringer, tilfalde vejfonden, idet der ligeledes kun kan rådes over dette beløb med finansudvalgets tilslutning. Af den resterende del af afgiften indgår en forholdsmæssig del i den foran omhandlede fordeling efter motorafgiftslovens § 9, stk. 1, mens restbeløbet fordeles mellem kommunerne efter en i lov nr. 176 af 14. juli 1927 om ændring i lov af 20. december 1924 om omsætningsafgift af motorkøretøjer fastsat procentsats. De kommunerne således tilfaldende beløb skal ifølge 1927-loven anvendes til vejarbejder.

Disse lovbestemmelser er i de senere år blevet fraveget i betydeligt omfang, og spørgsmålet bliver herefter, i hvilken udstrækning og med hvilken hjemmel afvigelserne har fundet sted. Dette spørgsmål behandles i det

følgende med henblik såvel på kommunernes direkte andele som på vejfondens andel i motorafgifterne.

Som det anføres i motorafgiftskommissionens betænkning 1ste del, s. 11, er grundtanken i det ovenfor nævnte system den, at motorafgifternes provenu i det enkelte år skal være bestemmende for, hvor stort et samlet tilskud der kan gives til vejarbejder, dels som direkte refusion til kommunerne og dels som tilskud til særlige vejarbejder fra vejfonden eller den i motorafgiftslovens § 9, stk. 3, omhandlede særlige fond.

Denne grundtanke har det imidlertid ikke været muligt at fastholde i praksis. Allerede i de første år efter 1932 viste det sig, at motorafgifterne ikke kunne dække udgifterne til vejarbejderne, hvorfor der i trediverne blev ydet betydelige forskud af statskassen til udførelse af vejfundsarbejder. Disse forskud blev dog tilbagebetalt, således at indtægter og udgifter i tiden 1932—39 stort set balancerede.

Under krigsårene faldt provenuet af motorafgifterne stærkt som følge af den indskrænkede motorkørsel. For i denne situation at hjælpe kommunerne blev der, første gang ved tekstanmærkning nr. 8 til § 5 i tillægsbevillingslov nr. 305 af 30. juni 1941 for finansåret 1940/41, garanteret kommunerne mindst 30 mill. kr. som deres direkte andel i motorafgifterne for det pågældende finansår.

Ved tekstanmærkninger til § 5 i tillægsbevillingslovene for finansårene 1941/42—1945/46 blev der givet kommunerne tilsvarende garantier, idet det garanterede beløb dog forhøjedes til 40 mill. kr. for hvert af disse finansår.

Som følge af disse garantier måtte statskassen som forskud på kommunernes direkte andele i motorafgifterne for de pågældende finansår ialt udbetale et beløb på 127,3 mill. kr., idet de fornødne udgiftsbevillinger blev givet på finans- og tillægsbevillingslovene (§ 26 I.G.1.B) for de enkelte finansår. Herudover blev der i disse år ydet kommunerne hjælp til vejarbejder, idet der med hjemmel på finans- og tillægsbevillingslovene blev stillet betydelige beløb til rådighed for vejfonden gennem oprettelsen af nogle millionfunds (15-millionfonden og tre 50-millionfunds). De fra 50-millionfondene modtagne beløb skulle dog kun tilbagebetales med halvdelen. Vejfondens gæld til staten i anledning af disse tilskud er nu udlignet.

Da provenuet af motorafgifterne atter begyndte at stige efter krigen, blev det ved tekstanmærkning til § 5 på tillægsbevillingslovene for 1947/48, 1948/49 og på finansloven for 1949/50 bestemt, at kommunerne skulle tilbagebetale staten de ydede forskud med de beløb, hvormed deres direkte andel i motorafgifterne i finansåret 1947/48 oversteg 50 mill. kr. og i de to følgende finansår 60 mill. kr.

Ved denne tilbagebetaling blev kommunernes gæld med påløbne renter udlignet i løbet af finansåret 1949/50, og da motorafgifternes provenu i dette finansår var så stort, at kommunerne efter motorafgiftslovens fordelingsregler ville have krav på udbetaling af et større beløb udover de 60 mill. kr., blev der ved en tekstanmærkning til § 5 på tillægsbevillingsloven for 1949/50 taget stilling til spørgsmålet.

Ifølge den i det oprindelige forslag til tillægsbevillingsloven optagne tekstanmærkning skulle den overskydende del af motorafgifterne tilfalde »vejfondene«. (I de senere års lovgivning refereres ofte til »vejfondene«, hvorved menes vejfonden efter motorafgiftslovens § 9, stk. 2, og den særlige fond efter § 9, stk. 3. Herudover findes en del særlige vejfunds, hvoraf kan fremhæves vejkrydsfonden (lov nr. 28 af 1. februar 1930) og fonden til drift af et vejlaboratorium m. v.). I anmærkningerne til lovforslaget blev dette begrundet med, at man ikke burde foregribe den under den 24. marts 1947 nedsatte motorafgiftskommissionens indstilling ved nu at forhøje tilskuddet til kommunernes vejgiffter (Rigsdagstidende 1949/50, tillæg A, sp. 6271—72). Under Folketingets finansudvalgs behandling af lovforslaget indstillede trafikministeren dog, at der udover de 60 mill. kr. ydedes sognekommunerne et beløb på 15 mill. kr., og at der tillagdes vejkrydsfonden et beløb på 30 mill. kr. Med denne ændring tiltrådte finansudvalget forslaget, der i den ændrede form blev optaget som tekstanmærkning nr. 19 til § 5. Enkelte medlemmer af finansudvalget tog dog forbehold om, at forslaget ikke måtte få indflydelse på den fremtidige fordeling af motorafgifterne, og at afgifterne efter deres partis opfattelse burde fordeles efter lovens regler og ikke ved en tekstanmærkning (RT 1949/50, tillæg B, sp. 1971—72).

Ved tekstanmærkninger til § 5 på finans-

eller tillægsbevillingslovene for hvert af de følgende finansår er der truffet bestemmelse om, hvor stor en del af motorafgifterne der skal udbetales til kommunerne som disses direkte andele, idet resten er overført til vejfondene. Det bemærkes herved, at de til kommunerne således udbetalte beløb i hvert finansår har været lavere end det beløb, kommunerne ville have modtaget, såfremt fordelingen havde fundet sted i henhold til de ovenfor nævnte regler i motorafgiftsloven og omsætningsafgiftsloven.

Fra og med finansåret 1953/54 har fremgangsmåden været den, at der på hvert års finanslov til § 5 er optaget en tekstanmærkning om, at der ved tillægsbevillingsloven skal træffes bestemmelse om, hvor meget de forskellige kommunegrupper skal have udbetalt som andel i det pågældende finansårs motorafgifter. Ved tekstanmærkning på tillægsbevillingsloven har man derefter fastsat den endelige fordeling mellem kommunegrupperne.

Der er i de sidste to finansår i overensstemmelse hermed udbetalt kommunerne 120 mill. kr. årlig, jfr. således tekstanmærkning nr. 18 til § 5 på tillægsbevillingsloven for 1954/55.

Det må herved fremhæves, at nedskæringen af kommunernes andele ikke er ensbetydende med, at de overskydende beløb indgår i statskassen som en formuemasse, hvorover der frit kan rådes, idet beløbene ifølge tekstanmærkningerne skal tilfalde vejfondene.

Med hensyn til den del af motorafgifterne, der herefter indgår i vejfondene, bestemmes det på de årlige finans- og tillægsbevillingslove, hvor store beløb der må anvendes til vejarbejder, og da disse udgiftsbevillinger i de senere år har været væsentlig mindre end vejfondenes indtægter, der samtidig har været stigende, er vejfondene ifølge statsregnskaberne i tiden 1. april 1946—31. marts 1955 steget fra ca. 8,2 mill. kr. til ca. 1110,5 mill. kr., hvoraf 290,3 mill. kr. indestår på vejfonden, 205,2 mill. kr. ligeledes på vejfonden, men således at der kun kan rådes over beløbet med finansudvalgets tilslutning, 581,7 mill. kr. på fonden i henhold til motorafgiftslovens § 9, stk. 3, og resten på vejkrydsfonden og de øvrige mindre fonds. I RT 1953/54, tillæg D, sp. 2581—82, findes en oversigt over fondenes størrelse for tiden indtil udgangen af finansåret 1952/53.

III. Den offentlige debat om motorafgifterne.

I de senere år har motorafgifterne og vejfondene flere gange været fremdraget i Folketinget. Forsåvidt angår årene 1946—50 kan særlig henvises til RT 1946/47, F.forh. sp. 141, 1016, 5358 og 5397; RT 1949/50, F.forh. sp. 1583 og 1588.

I *rigsdagssamlingen 1951/52* blev spørgsmålet drøftet flere gange, således under finanslovsdebatten den 6. og 7. november 1951, hvor der fra flere sider blev stillet spørgsmål til trafikministeren om motorafgifterne (RT 1951/52, F.forh. sp. 677, 714, 731, 740 og 760). I sit svar den 14. november 1951 (sp. 982) henviste trafikministeren til, at motorafgiftslovens oprindelige fordelingsregler så at sige var blevet suspenderet ved de senere års tekstanmærkninger, og at den almindelige tilbageholdenhed med anlægsarbejder også gjaldt på vejvæsenets område. Endelig anførte trafikministeren, at de fleste af de medlemmer af tinget, der havde været med til at gennemføre forhøjelserne af motorafgifterne, havde været klar over, at der ikke kunne være tale om øjeblikkelig at sætte de indvundne afgiftsprovenuer i omløb igen.

Under behandlingen i slutningen af marts 1952 af et af regeringen fremsat lovforslag om midlertidig tillægsafgift af visse motor køretøjer fremsatte retsforbundets ordfører den 28. marts 1952 et ændringsforslag, hvorefter tilstedeværelsen af de midler, der som følge af tillægsafgiften indkom til vejfonden, men som ikke blev anvendt til vejformål inden finansårets udgang, skulle sikres ved køb af rentebærende, børsnoterede papirer, som kunne realiseres, når vejfonden eventuelt senere manglede dækning for nødvendige vejudgifter (RT 1951/52, F.forh. sp. 3526).

Finansminister Thorkil Kristensen afviste forslaget (sp. 3533—34) som uigennemførligt i forbindelse med det foreliggende lovforslag og udtalte bl. a., at vejfondens midler er anbragt som et tilgodehavende hos staten, og at det fra fondens side er at betragte som en anbringelse i en bank, mens det fra statens side er at betragte som en form for statslån i løbende regning. Ændringsforslaget blev derefter forkastet af Folketinget, jfr. sp. 3541.

I samme rigsdagssamling fremsatte Edvard Sørensen et privat lovforslag om anvendel-

sen af motorafgifterne, der ifølge forslaget § 1 skulle anvendes til vejformål (RT 1951/52, F.forh. sp. 3160). Ved Folketingets 1. behandling af dette forslag den 3. april 1952 blev det af den socialdemokratiske ordfører hævdet (sp. 3684), at det ikke var sikkert, at det under enhver økonomisk situation var rigtigt at fastholde, at motorafgifterne ikke skulle anvendes til dækning af andre af statens udgifter end vejudgifter. Fra anden side blev dette imidlertid imødegået (sp. 3687 og 3689), og trafikminister Victor Larsen sluttede debatten med at udtale, at det også var hans opfattelse, at motorafgifterne, bortset fra den statskassen tilfaldende benzinafgift, burde bruges til vejformål (sp. 3697). Lovforslaget blev henvist til udvalg, men blev ikke senere behandlet i Folketinget.

Også i *rigsdagssamlingen 1952/53* og *folketingsamlingerne 1953/54* og *1954/55* er forholdet flere gange blevet drøftet. Der henvises herom til RT 1952/53, F.forh. sp. 1106, 1113, 1115, 3052 og 3053; Folketingstidende 1953/54 sp. 4021 og fortryk til FT 1954/55 sp. 2911, 2918, 2948, 2949, 2953, 3131, 3133 og 3141—43. Under behandlingen af et lovforslag om forhøjelse af den statskassen direkte tilfaldende benzinafgift udtalte finansminister Kampmann den 24. marts 1955 (sp. 3137—38), at han var tilfreds med, at man ikke havde stillet krav om, at provenuet af forhøjelsen skulle indgå i vejfonden, og at man altså ikke til stadighed opretholdt den fiktion, at motorafgifterne absolut skal gå ind i vejfonden og anvendes til vejarbejder. Finansministeren udtalte dernæst, at vejfondens midler er anbragt i statens aktiver, og at det ville være helt urimeligt, om midlerne skulle sættes ind på en konto og staten samtidig låne penge til dyre renter på en anden konto.

Spørgsmålet om motorafgifternes anvendelse er dernæst som tidligere omtalt blevet udførligt behandlet i den af motorafgiftskommissionen den 21. maj 1954 afgivne betænkning. Et flertal af kommissionens medlemmer går ind for, at motorafgifterne i deres helhed skal anvendes til vejformål, omend det erkendes, at det ofte vil være vanskeligt at indpasse princippet om motorafgifternes anvendelse i statens almindelige økonomiske politik (betænkningens 1ste del, s. 17—19). Flertallet foreslår derfor i det udarbejdede lovforslags §§ 8 og 10, at alle motorafgifter

går til en af ministeren for offentlige arbejder administreret vejfond, hvis i statskassen indestående midler bør forrentes med 4 pct. p.a. Kommunernes årlige andele i afgifterne skal efter forslaget udbetales af vejfonden, mens de vejfondstilskud, der iøvrigt skal uddrages, skal fastsættes ved hvert års finanslov.

Under Folketingets 1. behandling den 8. december 1955 af et privat lovforslag om anbringelse af vejfondens indtægter fra 1. april 1955 i rentebærende værdipapirer udtalte finansminister Kampmann, at regeringen agter i begyndelsen af 1956 at fremsætte forslag til en ny motorafgiftslov, og at drøftelserne om vejfondens midler bør udsættes, indtil dette lovforslag foreligger (fortryk til FT 1955/56 sp. 1816—17).

Under forhandlingen udtaltes det iøvrigt fra anden side i tilslutning til finansministerens udtalelser, at det er Folketinget, der hvert år bestemmer, hvor store beløb af de opsparede midler der skal ydes som tilskud til veje, og at det således ligger i tingets hånd at bestemme, hvor meget af »motor-millionerne« der skal bruges til vejformål (sp. 1828).

IV. Finansministeriets udtalelse i sagen.

Finansministeriet har i sit svar til mig udtalt, at det ved udarbejdelsen af motorafgiftslovens § 9 var forudsat, at motorafgifternes provenu skulle være bestemmende for det samlede tilskud til kommunerne til udførelse af vejarbejder, men at de stærkt svingende økonomiske vilkår i årene siden 1932 har bevirket, at der i næsten alle finansår har været en ikke uvæsentlig forskel mellem statens indtægter af motorafgifterne og udgifterne til vejformål. Med hensyn til årene efter krigen udtaler Finansministeriet bl. a., at det som led i de skiftende regeringers finanspolitik har været nødvendigt at gennemføre en række forhøjelser af motorafgifterne, og at man samtidig har søgt at dæmpe den økonomiske aktivitet, bl. a. ved at begrænse de beløb, der i de enkelte finansår kunne stilles til rådighed til vejformål.

V. Konklusion.

Det fremgår af den foranstående undersøgelse, at de i de senere år stedfundne afvigelser fra motorafgiftslovenes forde-

lingsregler er sket i henhold til de på de årlige finans- og tillægsbevillingslove optagne tekstanmærkninger samt indtægts- og udgiftsbevillinger. Det bemærkes herved, at motorafgiftsloven af 1932 ikke forudsatte, at vejfondens indtægter i det enkelte finansår nødvendigvis skulle bruges i samme finansår, jfr. § 9, stk. 3, sidste pkt., ligesom § 9, stk. 8, sidste pkt., gav udtryk for, at kommunernes indtægter fra motorafgifterne kunne blive for store i forhold til vejudgifterne, og derfor pålagde administrationen i en sådan situation at fremkomme med lovforslag om revision af afgiftsbestemmelserne. Som anført i motorafgiftskommissionens betænkning har denne situation i virkeligheden foreligget i de senere år.

Hvad angår det forhold, at lovhjemmelten for fravigelserne er givet ved tekstanmærkninger på de årlige finans- og tillægsbevillingslove, bemærkes, at det falder udenfor min kompetence at udtale mig om det forfatningsretlige spørgsmål om en sådan lovgivning. Jeg skal herom alene henvise til forhenværende finansminister Bramsnæs' afhandling i: Den danske Rigsdag 1849—1949, bind V, s. 348—54, og professor Poul Andersen: Dansk Statsforfatningsret, 1954, s. 418—25. Begge forfattere anser en lovgivning af denne art for fuldt ud gyldig, omend professor Poul Andersen af hensyn til overskueligheden i lovstoffet finder lovgivning ved tekstanmærkning uheldig.

Da dernæst de midler, der i henhold til lovgivningen — herunder bevillingslovene — skal tilfalde vejfondene, til stadighed er blevet opført på finans- og tillægsbevillingslovene samt i statsregnskaberne på særlige konti til vejformål, jfr. således statsregnskabet for 1954/55 s. 422—23 under H. 1 og 6, er der på regnskabsmæssig behørig måde givet udtryk for, at midlerne skal anvendes til vejformål.

Det i realiteten afgørende spørgsmål bliver herefter, om de til vejfondene bogføringsmæssigt henførte midler skal være tilstede som en særlig aktivmasse. Uanset de forventninger herom, som måtte være blevet vakt gennem afgiftslovgivningens grundelse og bestemmelser, må spørgsmålet besvares benægtende. Dels indeholder lovgivningen ingen udtrykkelig forskrift

om en sådan særlig anbringelse af vejfondenes midler, og dels fremgår det af det foran anførte, at der vel fra forskellig side i Folketinget har været fremsat ønske om de her omhandlede motorafgifters udsondring som en til rådighed stående særlig vejkapital, men at sådanne ønsker ikke har kunnet gennemføres i tinget. Det bemærkes herved, at det falder udenfor min kompetence at udtale mig om, hvorvidt lovgivningsmagten bør gennemføre bestem-

melser, hvorefter vejfondenes midler skal være tilstede som en selvstændig aktivmasse.

Jeg må herefter udtale, at de af de skiftende regeringers ministre truffne dispositioner med hensyn til motorafgifterne, såvidt jeg har kunnet konstatere, har haft fornøden lovhjæmmel dels gennem de særlige love om disse afgifter og dels gennem de årlige finans- og tillægsbevillingslove.«

- 22.** *Udtalt, at en konsulent ved Statens Plantetilsyn ikke burde have udleveret et udfyldt sundhedscertifikat vedrørende en kartoffelforsendelse til udlandet, og at plantetilsynet, efter at en af tilsynet foranlediget politiundersøgelse var sluttet, burde have underrettet vedkommende klager om, at der ikke blev foretaget videre i sagen.*

Henstillet til plantetilsynets overvejelse, om ikke de i bekendtgørelse om udførsel af spisekartofler nr. 83 af 7. marts 1951 §§ 11 og 12 omhandlede certifikater bør affattes således, at inspektørens underskrift påføres certifikatet under rubrikkerne for identificering af varepartiet og datering af besigtigelsen. (j. nr. 300/55).

Gårdejer Peder Jensen, Rolighed pr. Varde, beklagede sig den 12. juni 1955 bl. a. over, at han ikke havde fået underretning om resultatet af en politiundersøgelse, som Statens Plantetilsyn havde iværksat i anledning af, at han i to skrivelser af henholdsvis 17. september og 1. oktober 1954 overfor tilsynet bl. a. havde oplyst, at der på en sortecentral var foretaget sammenblanding af forskellige partier kartofler under ét avlnummer, og at en af tilsynets medarbejdere havde udleveret ikke-udfyldte sundhedscertifikater til vedkommende firma, som herpå havde udført en kasseret vognladning spisekartofler.

Fra politimesteren i Varde og fra Statens Plantetilsyn modtog jeg udtalelser tilligemed sagens akter. Det fremgik heraf, at gårdejer Peder Jensen i november 1952 af firmaet havde købt en vognladning løse spisekartofler, som dette havde fået tilbage fra Tyskland. Da han ønskede at eksportere den pågældende vognladning til Tyskland, blev det aftalt, at firmaets forretningsfører skulle ordne forsendelsen og også fremskaffe fornødent certifikat fra Statens Plantetilsyn. Der blev herefter af konsulent J. P. Hansen, Bramminge, der havde besigtiget vognladningen ved dens første forsendelse til Tyskland, udleveret et certifikat til forretningsføreren til videreforsendelse til en speditør i Tønder, idet forretningsføreren havde oplyst, at vognladningen

nu skulle omekspereres i Tønder. Certifikatet var ikke underskrevet eller udfyldt forsåvidt angik rubrikken vedrørende vægt, vognummer og øvrige identifikation af sendingen, da konsulenten var af den opfattelse, at vognladningen skulle besigtiges og ekspereres af den lokale inspektør i Tønder.

Herefter blev vognladningen eksporteret til Tyskland, hvorfra den atter blev sendt retur.

Da gårdejer Jensen i skrivelse af 13. december 1952 til Statens Plantetilsyn havde beklaget sig over forholdet, indhentede plantetilsynet en erklæring af 18. december 1952 fra konsulent K. Jacobsen, Bramminge, der beklagede, at certifikatet var kommet udenfor de officielle baner, hvorefter Statens Plantetilsyn i skrivelse af 22. december 1952 meddelte gårdejeren, at kartofler, der eksporteres løse i jernbanevogne, ikke bliver efterkontrolleret i Tønder, således at certifikatet ikke kunne være blevet udfyldt af inspektøren i Tønder.

På grundlag af det oplyste udtalte jeg den 11. januar 1956, at konsulent J. P. Hansen ikke burde have udleveret det ikke-udfyldte certifikat til forretningsføreren.

Med hensyn til klagen over, at Statens Plantetilsyn ikke havde givet underretning

om, at politiundersøgelsen var afsluttet, fremgik det af sagen, at plantetilsynet den 26. oktober 1954 havde anmodet politimesteren i Varde købstad m. v. om at foretage en undersøgelse og samtidig givet gårdejereren underretning herom, at politiundersøgelsen blev foretaget af politimestrene i Varde og Ribe, og at politimesteren i Ribe den 3. maj 1955 indsendte sagen til Statens Plantetilsyn, der i skrivelse af 23. maj 1955 til politimesteren meddelte, at tilsynet ikke fandt grundlag for, at der blev foretaget videre.

Den 26. maj 1955 sendte politimesteren sagen tilbage til tilsynet og anførte, at det var bemærket, at der ikke ønskedes foretaget videre i sagen fra det offentlige side.

Tilsynet henlagde derefter sagen.

Den 25. oktober 1955 udtalte Statens Plantetilsyn overfor mig, at man ikke havde underrettet gårdejer Jensen, fordi man gik ud fra, at når sagen havde været genstand for politimæssig undersøgelse, var der af politimesteren blevet givet ham meddelelse om resultatet.

I denne anledning udtalte jeg den 11. januar 1956 bl. a., at tilsynet burde have påset, at gårdejereren var blevet underrettet om, at der ikke blev foretaget videre i sagen, hvorved jeg bemærkede, at tilsynet havde underrettet gårdejereren om, at der ville blive optaget politirapport, og at tilsynet på grundlag af politimesterens bemærkning ved tilbagesendelsen af sagen den 26. maj 1955 burde være blevet opmærksom på, at gårdejereren ikke af politiet var underrettet om resultatet af undersøgelsen.

Sagen gav mig dernæst anledning til at henstille til tilsynets overvejelse, om ikke de i bekendtgørelse om udførsel af spisekartofler nr. 83 af 7. marts 1951 § 11 og § 12 omhandlede blanketter til sundhedscertifikater bør affattes således, at inspektørens underskrift påføres certifikatet under rubrikkerne for identificering af varepartiet og datering af besigtigelsen.

Statens Plantetilsyn tog i skrivelse af 18. januar 1956 min udtalelse til efterretning.

- 23.** *Udtalt, at finansministerens beføjelse til at overtrække ministeriets foliokonto i Nationalbanken må anses for at være anerkendt gennem en mangeårig praksis, der yderligere indirekte må anses for anerkendt ved den nye grundlov, idet denne i § 43, uanset at spørgsmålet i de senere år gentagne gange har været drøftet af lovgivningsmagten, har optaget de tidligere grundlovs statslånsbestemmelse uændret, og uden at der i forarbejderne til § 43 anføres noget, der kan støtte den opfattelse, at bestemmelsen skulle være til hinder for en fortsættelse af den hidtil fulgte af lovgivningsmagten anerkendte praksis. (j. nr. 302/55).*

I anledning af en henvendelse af 14. juni 1955 fra Grossist-Sammenslutningen af 1930 tilskrev jeg den 14. november 1955 sammenslutningen således:

»I skrivelse af 14. juni 1955 har Grossist-Sammenslutningen anmodet mig om en udtalelse om, hvorvidt statens træk på Finansministeriets foliokonto i Danmarks Nationalbank efter min opfattelse er foreneligt med grundlovens § 43, der bl. a. fastslår, at intet statslån må optages uden ifølge lov.

Det bemærkes, at jeg efter omstændighederne har måttet anse sammenslutningens henvendelse som en klage over finansministeren, og at jeg har optaget sagen til undersøgelse på dette grundlag.

Grundlovens § 43 er, bortset fra en ændring med hensyn til afhændelse af domæner, enslydende med § 51 i grundloven af 1849, § 47 i grundloven af 1866 og § 46 i grundloven af 1915. Spørgsmålet om bestemmelsens nærmere betydning ses ikke at være gjort til genstand for drøftelse under forhandlingerne om grundloven af 1915 eller om grundlovsændringen i 1920 eller af forfatningskommissionerne af 1937 og 1946. Derimod har spørgsmålet været rejst i den grundlovgivende rigsdag i 1849, hvor Ørsted stillede forslag om, at ordene »intet statslån optages« blev ændret til »ingen statsgjeld stiftes«. Finansminister Sponneck gik imidlertid stærkt imod forslaget, hvorefter Ørsted trak det tilbage.

De første overtræk på statens foliokonto i Nationalbanken ses at have fundet sted i 1901 og 1909. I begge tilfælde blev overtrækket dækket ved statslån, uden at det under debatten i Rigsdagen blev afklaret, om de stedfundne overtræk måtte anses for stridende mod § 47 i grundloven af 1866.

Under debatten i 1909 udtalte finansminister Brun, at han, så længe Rigsdagen ikke udtrykkelig havde misbilliget, at kontoen i banken blev overtrukket, anså sig for berettiget til mod regnskabsaflæggelse overfor Rigsdagen at trække i fornødent omfang på banken, når det var nødvendigt (Rigsdagstidende 1909/overordentlig samling/ Folketingets forhandlinger, sp. 716).

Under den første verdenskrig samt i 1919 og 1921 fandt der ligeledes overtræk sted, som dækkedes ved forskellige statslån.

I forbindelse med finanslovsdebatten i oktober-november 1924 blev spørgsmålet på ny drøftet, og det blev herunder af Ove Rode bl. a. gjort gældende, at overtræk ofte ville være nødvendigt, hvis ikke staten måtte have en uforholdsmæssig stor kassebeholdning (RT F.forh. 1924/25, sp. 1085).

Under behandlingen samme efterår af regeringens valutalovforslag foreslog det af Landstinget nedsatte udvalg i en den 19. december 1924 (RT 1924/25, tillæg B, sp. 151) afgivet betænkning, at der i loven indsattes en bestemmelse, hvorefter finansministeren bemyndigedes til at udstede kortfristede skatkammerbeviser til et samlet pålydende af 50 mill. kr., for at finansministeren herved kunne blive i stand til at undgå midlertidigt at optage lån i Nationalbanken til afholdelse af løbende udgifter. Dette forslag blev vedtaget og optaget som § 6 i loven, der udstedtes som lov nr. 314 af 20. december 1924 om valutaforanstaltninger. Loven udløb med udgangen af 1926, men da man fortsat ønskede at give finansministeren mulighed for at udstede skatkammerbeviser, blev bemyndigelsen hertil fornyet til udgangen af året 1929 ved lov nr. 265 af 6. november 1926 og atter til udgangen af 1932 ved lov nr. 146 af 15. april 1930. Ved lov nr. 333 af 23. december 1932 blev der endelig uden tidsbegrænsning givet finansministeren bemyndigelse til at udstede skatkammerbeviser indtil et beløb af 50 mill. kr.

Ifølge aftale mellem finansminister Bramsnæs og Nationalbanken har Finansministe-

riets foliokonto i banken været offentliggjort siden 1924. Til nærmere belysning af bevægelserne på kontoen vedlægges en af mig på grundlag af Nationalbankens årsberetninger (for indeværende år bankens månedsbalancer) udarbejdet oversigt, hvoraf det bl. a. fremgår, at foliokontoen har været overtrukket fra september 1931 til december 1940 på enkelte måneder nær.

Under finanslovsdebatten i oktober 1933 oplyste finansminister H. P. Hansen, at staten havde et overtræk i Nationalbanken på ca. 72 mill. kr., men at regeringen ikke havde fundet anledning til at udnytte en bemyndigelse til at optage et statslån på 85 mill. kr. Ordføreren for socialdemokratiet Hans Nielsen udtalte herved, at så længe man kan låne penge til 3 pct. i Nationalbanken, er det ikke særligt presserende at tage et lån, som man eventuelt skal forrente med en højere rente, og venstres ordfører A. V. Pinholt fandt denne fremgangsmåde finansielt fornuftig (RT F.forh. 1933/34, sp. 7, 31, 51, 63, 151, 166, 873 og 881).

Under behandlingen i foråret 1936 af forslaget til lov om Danmarks Nationalbank blev spørgsmålet om overtrækket atter rejst i et af retsforbundet fremsat lovforslag om Danmarks Bank. Ifølge dette lovforslags § 14 måtte statens konto i banken, bortset fra nogle specielle i lovforslagets § 11 omhandlede rentefri lån, ikke overtrækkes. Denne bestemmelse anså venstres ordfører Himmelstrup det for umuligt at praktisere, omend han fandt problemet interessant (RT F.forh. 1935/36, sp. 2752). Spørgsmålet blev dog ikke yderligere drøftet, og det private lovforslag blev efter 1. behandling i Folketinget trukket tilbage.

I loven om Danmarks Nationalbank (nr. 116 af 7. april 1936) blev der ikke taget stilling til finansministerens adgang til at overtrække foliokontoen, jfr. herved, at det i lovens § 16 alene bestemmes, at statens tilgodehavende hos eller skyld til banken skal fremgå af bankens månedsbalancer.

I januar 1939 fremsatte finansminister Buhl forslag om, at bemyndigelsen til at udstede skatkammerbeviser blev udvidet fra 50 til 80 mill. kr. Under lovforslagets 1. behandling i Folketinget udtalte ministeren bl. a., at det er et praktisk spørgsmål, om det midlertidige lånebehov, som statsforvaltningen altid vil have, skal tilfredsstilles

enten gennem overtræk eller gennem udstedelse af skatkammerbeviser. Ministeren påpegede endvidere, at man ved hjælp af skatkammerbeviserne ville kunne få de for staten nødvendige penge på en billigere måde end ved overtræk i Nationalbanken (RT F.forh. 1938/39, sp. 2579—80).

Forslaget blev vedtaget og udfærdiget som lov nr. 6 af 13. januar 1939. Ved lov nr. 404 af 20. november 1939 blev bemyndigelsen for tiden indtil udgangen af 1940 yderligere udvidet til 130 mill. kr. Under debatten i Folketinget om den sidstnævnte lov blev det af venstres ordfører J. Jensen-Broby gjort gældende, at den tidligere udvidelse fra 50 til 80 mill. kr. burde have nedbragt overtrækket, og at den påtænkte udvidelse formentlig ikke kunne hindre, at overtrækket i Nationalbanken kom lige så højt op som tidligere (RT F.forh. 1939/40, sp. 453—54).

Ved fremsættelsen af forslaget til lov om midlertidig forlængelse af den sidstnævnte lov udtalte finansminister Buhl den 21. november 1940 bl. a., at skatkammerbeviserne var placeret med det fulde beløb i markedet til en rente, der var betydelig lavere end Nationalbankens diskonto, med hvilken statskassens træk på banken forrentes, og at det af hensyn til forholdene på penge-markedet var ønskeligt at holde dette træk nede (RT F.forh. 1940/41, sp. 689). Ved lov nr. 628 af 30. november 1940 blev bemyndigelsen derefter forlænget indtil udgangen af 1941.

Bemyndigelsen til at udstede skatkammerbeviser blev ved lov nr. 535 af 22. december 1941 begrænset til 100 mill. kr., og denne lov var gældende, indtil bemyndigelsen som et led i et forlig omkring vareforsyningsloven (jfr. RT 1949/50, tillæg B, sp. 1797 ff.) ved lov nr. 232 af 27. maj 1950 blev udvidet til 200 mill. kr.

Som det fremgår af den vedlagte oversigt*), har Finansministeriet fra juni 1941 og til udgangen af oktober 1949 til stadighed haft tilgodehavender, i visse perioder af meget betydelig størrelse, indestående på folio-kontoen.

I foråret 1950 blev statens overtræk i Nationalbanken drøftet ved flere lejligheder i Rigsdagen, jfr. således RT F.forh. 1949/50,

sp. 2801, 2835, 2859, 2874, 2876, 2893, 3160, 3666, 4214, 4227, 4239, 4268, 4275 og 4540, uden at nogen afklaring af spørgsmålet fandt sted.

Emnet har yderligere været fremme i debatten i rigsdagssamlingerne 1950/51 og 1951/52, jfr. således RT F.forh. 1950/51, sp. 33, 34, 94, 116, 222, 650, 746, 757, 762, 763 og 974 og RT F.forh. 1951/52, sp. 373. Det blev herunder gjort gældende, at statens likviditet er nøje forbundet med likviditeten i samfundet som helhed, og at finansministeren må være berettiget til at trække på folio-kontoen, såfremt likviditeten i samfundet ikke tillader optagelse af vedtagne statslån.

Med hensyn til overtrækket i 1954, der er fortsat i indeværende år, har Nationalbanken i sin årsberetning for 1954 (side 23) udtalt, at statens nettosalg af obligationer i 1954 kun androg 127 mill. kr., mens statens udlånsvirksomhed samme år alene til boligbyggeriet androg ca. 500 mill. kr., og at det svigtende salg af statsobligationer, der satte ind fra midten af juli 1954, medførte en stigning i statens gæld til Nationalbanken.

Det bemærkes herved, at der i § 1, stk. 2, i lovebekendtgørelse nr. 288 af 14. juni 1951 om byggeri med offentlig støtte, jfr. § 1, stk. 2, i de senere boligstøttelove, nr. 312 af 21. oktober 1954 og nr. 107 af 14. april 1955, er givet finansministeren bemyndigelse til at udstede statsobligationer i det omfang, der gives lån til boligbyggeri.

Det nuværende overtræk er endelig blevet drøftet i Folketinget den 12.—14. marts 1955 (fortryk til FT 1954/55, sp. 928, 2768, 2800, 2804, 2812, 2854, 2861, 2863, 2907, 2934 og 2943) og den 18.—20. oktober 1955 (fortryk til FT 1955/56, sp. 73, 90, 118, 133, 181, 218, 239, 250, 258 og 289—294).

Finansministeriet har overfor mig udtalt, at den stærkt forøgede stigning i omsætningen i statshusholdningen i forbindelse med et højere prisniveau har medført et naturligt behov for en tilsvarende forøget kreditmargin i Nationalbanken, og at grundlovens § 43 efter ministeriets opfattelse ikke kan forstås således, at enhver gældsstiftelse fra statens side skal hjemles ved lov uanset karakter og omfang, idet man ikke kan administrere på en for staten forsvarlig måde uden at benytte sig af

*) Se side 68.

løbende kredit i det omfang, det er økonomisk fordelagtigt og forsvarligt.

Finansministeriet har herved anført, at det må tages i betragtning, at såvel optagelse som tilbagebetaling af statslån af hensyn til statskassens tarv og gennemførelsen af en forsvarlig pengepolitik såvidt muligt må ske på de tidspunkter, der må anses for mest velegnede, hvilket i overgangsperioder kan nødvendiggøre betydelige udsving på Finansministeriets foliokonto i Nationalbanken i form af såvel overtræk som tilgodehavender.

På grundlag af det ved den foretagne undersøgelse oplyste skal jeg udtale følgende:

Finansministerens beføjelse til at overtrække ministeriets foliokonto i Nationalbanken må anses for at være anerkendt gennem en mangeårig praksis. Denne praksis må yderligere indirekte anses for anerkendt ved den nye grundlov, idet denne i § 43, uanset at spørgsmålet som foran påvist i de senere år gentagne gange har været drøftet i Rigsdagen, har optaget de tidligere grundloves statslånsbestem-

melse uændret, og uden at der i forarbejderne til § 43 anføres noget, der kunne støtte den opfattelse, at bestemmelsen skulle være til hinder for en fortsættelse af den hidtil fulgte af lovgivningsmagten anerkendte praksis.

Under hensyn til det således oplyste finder jeg ikke, at jeg udfra retlige synspunkter kan udtale nogen kritik overfor finansministeren i anledning af overtrækket i Nationalbanken.

Det erkendes, at der må trækkes en grænse for en regerings adgang til at trække på Nationalbanken til dækning af de af lovgivningsmagten bevilgede udgifter, men den nærmere fastlæggelse af denne grænse beror ikke på retlige, men på politiske overvejelser, hvorfor jeg savner beføjelse til at udtale mig derom.

Værnet mod eventuelle misbrug af en siddende regerings adgang til at trække på foliokontoen i Nationalbanken må søges i det politiske ministeransvar overfor Folketinget.«

Oversigt over Finansministeriets foliokonto i Danmarks Nationalbank siden ult. juli 1924.

År	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December	
1924	11,7	÷	29,9	÷	23,1	÷	26,4
1925	5,1	1,1	3,3	9,5	÷	3,0	10,5	22,4	10,8	9,5	÷	1,7	8,5
1926	30,7	20,5	6,8	35,5	29,6	2,2	8,5	7,7	3,6	7,6	÷	1,0	12,7
1927	19,8	7,1	1,2	7,2	4,9	÷	7,5	13,2	2,9	0,9	÷	5,5	6,0
1928	12,2	3,7	0,1	17,6	12,0	3,2	8,2	10,1	00,1	13,1	÷	3,7	9,4
1929	26,2	21,3	3,3	9,9	9,8	÷	4,6	÷	0,8	7,7	÷	1,2	10,0
1930	34,8	38,3	24,1	38,7	21,9	0,6	14,5	15,3	6,6	15,2	÷	6,3	8,8
1931	25,8	25,9	16,2	19,5	6,7	÷	3,8	5,5	10,4	11,4	÷	18,0	12,9
1932	14,4	9,5	16,4	13,4	18,2	53,5	58,4	27,0	37,5	29,6	÷	59,7	60,2
1933	10,4	30,1	44,1	52,0	59,7	50,0	67,4	65,0	93,8	74,5	÷	72,2	99,2
1934	11,4	17,8	46,1	32,2	30,7	65,7	38,2	45,7	51,9	44,1	÷	73,3	46,2
1935	18,9	26,5	34,2	33,2	28,2	80,5	62,0	66,0	73,5	63,9	÷	90,5	101,9
1936	60,4	73,2	82,9	69,0	43,8	85,6	56,5	65,4	77,6	55,0	÷	77,6	91,7
1937	13,8	40,1	46,6	50,4	68,2	116,9	105,4	96,8	102,7	63,6	÷	89,3	92,5
1938	20,7	3,7	12,8	40,8	22,7	51,1	20,7	26,7	109,9	86,7	÷	74,6	60,1
1939	1,0	1,8	0,9	7,4	14,5	76,0	46,4	53,6	85,0	72,5	÷	112,2	148,2
1940	77,3	96,2	82,6	90,8	136,1	208,1	122,8	113,5	43,4	18,3	÷	17,0	0,1
1941	2,3	1,0	3,4	2,3	3,5	16,3	54,1	21,1	81,6	239,5	÷	154,6	148,2
1942	188,8	150,3	155,9	114,4	71,2	144,5	131,6	147,4	192,8	164,8	÷	144,3	242,0
1943	226,3	210,9	228,9	189,6	151,6	159,0	157,2	155,0	214,2	232,2	÷	174,2	264,4
1944	409,9	374,6	347,7	360,1	387,6	426,4	394,9	425,6	558,6	584,0	÷	621,2	609,7
1945	665,6	640,1	625,6	664,9	588,8	572,8	525,1	476,3	503,3	449,4	÷	331,1	291,9
1946	304,4	193,2	157,1	192,4	256,8	185,0	176,8	174,3	290,0	299,8	÷	245,2	286,2
1947	338,6	240,2	67,4	89,5	18,3	42,8	79,1	83,5	194,0	222,2	÷	199,0	140,1
1948	271,0	264,4	376,0	355,6	245,7	139,5	134,2	73,2	269,2	285,7	÷	202,1	218,1
1949	313,2	251,4	155,8	154,9	55,7	11,8	1,0	32,6	43,2	6,7	÷	71,7	73,2
1950	119,9	147,5	4,5	30,6	36,9	33,8	65,9	1,2	63,4	41,9	÷	134,2	199,5
1951	195,3	122,5	234,2	283,1	239,6	309,7	338,8	374,8	324,8	360,9	÷	411,5	465,3
1952	382,2	296,3	41,6	58,1	14,3	66,8	6,0	78,1	69,0	73,6	÷	223,8	159,3
1953	39,2	187,8	33,1	26,3	34,0	83,3	153,7	89,9	189,4	231,1	÷	76,2	8,3
1954	154,3	82,0	200,8	105,7	45,0	40,0	41,7	215,9	190,6	265,0	÷	296,6	326,5
1955	288,8	517,3	387,7	502,4	697,8	604,2	540,7	774,7	696,4	678,2	÷	÷	÷

Oversigten er udarbejdet på grundlag af de i Nationalbankens årsberetninger offentliggjorte regnskaber samt for indeværende års vedkommende bankens offentliggjorte månedsbalancer. Oversigten omfatter kun Finansministeriets foliokonto (løbende konto).

De med ÷ anførte tal angiver *overtruk* af kontoen. De øvrige tal angiver ministeriets *tilgødeligheder*.

Alle beløbene er anført i millioner kroner og angiver stillingen ult. den pågældende måned.

24. Udtalt, at den tid, der medgik til behandling af sager vedrørende indkomst- og formuebeskatning i Landsskatteretten, var uforsvarlig lang, og at der så hurtigt som muligt burde træffes foranstaltninger, der ville kunne bevirke en væsentlig afkortning af ekspeditionstiden.

Endvidere udtalt, at den af Landsskatteretten anvendte fremgangsmåde ved sagernes afgørelse måtte antages at være i strid med § 8, stk. 2, i landsskatteretsloven nr. 108 af 31. marts 1938, og at det var påkrævet, at enten praksis eller loven ændredes, således at rettens behandling af sagerne med sikkerhed kunne finde sted i overensstemmelse med loven.

Meddelelse om sagen givet Folketingets ombudsmandsudvalg og finansministeren i medfør af ombudsmandslovens §§ 10 og 11. (j. nr. 308/55).

Fra en skatteyder i Silkeborg modtog jeg den 25. juni 1955 en klage over, at en af ham ca. den 1. januar 1953 for Landsskatteretten indanket sag vedrørende hans skatteansættelse for skatteåret 1952/53 endnu ikke var afsluttet.

Sagen, der gav anledning til en større undersøgelse fra min side, blev afsluttet med mine skrivelser af 15. november 1955 til Folketingets ombudsmandsudvalg og finansministeren, idet jeg i medfør af ombudsmandslovens §§ 10 og 11 fandt det rigtigst straks at underrette udvalget og ministeren om de ved min undersøgelse tilvejebragte oplysninger.

I skrivelsen til udvalget udtalte jeg følgende:

»I anledning af en af en skatteyder i Silkeborg indgivet klage over den tid, der var medgået til behandlingen af en af ham for Landsskatteretten indanket sag vedrørende hans skatteansættelse for skatteåret 1952/53 anmodede jeg ved skrivelse af 7. juli 1955 Landsskatteretten om nærmere oplysninger om sagens ekspedition.

Den 13. juli 1955 fremsendte Landsskatteretten de ønskede oplysninger, hvoraf det bl. a. fremgik, at klagen over skatteansættelsen blev modtaget den 2. januar 1953, at sagen blev afgjort ved et møde i retten den 26. maj 1955, og at rettens kendelse var tilstillet klageren den 8. juli 1955. Af oplysningerne fremgik det dernæst, at sagen fra den 11. februar til den 2. juli 1953 havde beroet på uddeling til referent, at sagen dernæst havde beroet fra den 3. februar 1954 til den 12. oktober 1954 på forhandling i Silkeborg med klageren, og at der til den skriftlige votering, hvori retsformanden og 2 medlemmer af retten havde deltaget, var medgået tiden fra den 22. november 1954 til den 10. maj 1955.

Da ekspeditionstiden for klagesagen således havde været godt 2¹/₂ år, og da efter det oplyste kun retsformanden og 2 medlemmer havde deltaget i behandlingen af sagen, uanset at § 8, stk. 2, i lov nr. 108 af 31. marts 1938 om oprettelse af en landsskatteret m. v. bestemmer, at retten ikke kan træffe nogen afgørelse, medmindre foruden formanden mindst 4 medlemmer deltager i afgørelsen, fandt jeg det påkrævet at få nærmere oplysninger om disse forhold. Den 17. august og den 6. september 1955 havde jeg personlige samtaler med Landsskatterettens formand, hvorefter jeg i skrivelse af 20. september 1955 anmodede Landsskatteretten om en redegørelse for ekspeditionstiden og for de af retten foretagne afvigelser fra de i landsskatteretslovens § 8, stk. 2, foreskrevne regler for sagernes behandling.

Landsskatteretten har besvaret de stillede spørgsmål i en skrivelse af 28. oktober 1955.

Til nærmere belysning af forespørgslen om ekspeditionstiden har retten blandt sagerne fra skatteåret 1951/52 udtaget 449 tilfældigt valgte sager, hvis ekspeditionstid fordelte sig således:

1—250 dage	105 sager
251—350 »	99 »
351—450 »	102 »
451 dage og derover	143 »

Ialt: 449 sager

82 sager har imidlertid kunnet henlægges uden kendelse, f. eks. fordi klagen er blevet tilbagekaldt, eller fordi sagen er blevet foretaget i ligningsdirektoratet, og der er således kun afsagt kendelse i 367 sager. Ekspeditionstiden for 143 af disse 367 sager har været 1 år 3 måneder og derover. Retten har endelig oplyst, at den gennemsnitlige ekspeditionstid er 13 måneder, og at ekspeditionstiden for

de nævnte 143 sager i flere tilfælde er nået op på omkring 1000 dage, d. v. s. knap 3 år, uden at det dog er oplyst, for hvor stor en del af disse sager ekspeditionstiden har været så lang.

Landsskatteretten, der i sin skrivelse anerkender, at behandlingen er særdeles langvarig, har fremdraget følgende forhold, der er medvirkende hertil:

1) Indhentelsen af erklæringer og oplysninger fra de lokale skattemyndigheder igennem Statens Ligningsdirektorat, jfr. landskatteretslovens § 14, stk. 1, 2. pkt., beslaglægger herved en fjerdedel af den samlede gennemsnitlige behandlingstid.

2) Ifølge lovens § 14, stk. 1, påhviler det Landsskatteretten at foranledige alle de til sagens påkendelse nødvendige oplysninger indhentet. Den officialvirksomhed, som retten således skal udfolde, kræver i de fleste sager en omfattende korrespondance med klageren eller hans repræsentant, og sagerne må ofte bero i længere tid på besvarelsen af rettens forespørgsler. Undertiden kræver sagen også indhentelse af yderligere oplysninger fra de lokale myndigheder, hvilket da atter skal ske gennem Statens Ligningsdirektorat. Landsskatteretten har herved henvist til, at mange klager er overmåde ubehjælpsomt affattet og ofte indskrænker sig til en ikke nærmere begrundet protest mod den skete ansættelse og en begæring om personlig forhandling med retten. Uanset den iøvrigt ret uklare forskrift i lovens § 12, stk. 1, om klagerens affattelse afviser retten yderst sjældent sådanne klager, og navnlig ikke når manglerne ses at skyldes, at klageren ikke har benyttet sagkyndig bistand; men i sådanne tilfælde kan det være overordentlig vanskeligt at få sagerne tilstrækkeligt oplyst.

3) Ifølge lovens § 12, stk. 1, 2. pkt., kan klageren begære adgang til selv eller ved sin befuldmægtigede at udtale sig mundtligt for retten. Bortset fra de (relativt få) tilfælde, hvor begæringen udtrykkelig går ud på fremmøde for selve retten på et retsmøde, skal en sådan begæring om mundtlig forhandling ifølge § 8, stk. 1, i forretningsordenen nr. 299 af 7. juli 1942 kunne fyldestgøres, ved at klageren tilsiges til personlig forhandling med en af rettens tjenestemænd.

Begæring om personlig forhandling foreligger i en meget stor del af samtlige klagesager.

Når det drejer sig om indenbys klager, imødekommes begæringen ved tilsigelse til rettens kontor, men når det drejer sig om udenbys klager, overgår sagen som regel til behandling ved et af de hold af rettens tjenestemænd, der med korte mellemrum udsendes til afholdelse af forhandlingsmøder ude i skattekredsene med klagerne og repræsentanter for de stedlige myndigheder. Disse forhandlingsrejser må planlægges omhyggeligt i forvejen og møder berammes i de for handlingernes afholdelse egnede byer, og da det af hensyn til omkostningerne er nødvendigt, at der på hver enkelt rejse medtages det størst mulige antal sager til behandling, må sagerne ofte stilles foreløbig i bero, indtil deres behandling kan indpasses i rejseplanen. Denne behandlingsform medfører derfor ofte en væsentlig forlængelse af sagernes behandlingstid, men den frembyder så betydelige fordele for klagerne og giver tillige så gode muligheder for fremskaffelse af det fornødne grundlag for sagernes bedømmelse, at retten ikke mener at kunne undlade at benytte denne behandlingsform, som iøvrigt også anvendes i en del tilfælde, hvor mundtlig forhandling ikke udtrykkelig er begæret, men hvor man skønner at en sådan forhandling er den eneste udvej til at få sagen tilstrækkeligt oplyst.

4) Landsskatterettens personale- og lokaleforhold.

Retten har om sagsantallet oplyst, at antallet af indkomne sager, der for skatteåret 1938/39 var 3436, steg til 7260 for skatteåret 1945/46, til 6703 for 1946/47 og til 13.867 for 1947/48. Derefter har der været en årlig tilgang på ca. 9000 sager, således vedrørende skatteåret 1952/53 9780 sager og vedrørende skatteåret 1953/54 8278 sager. Landsskatteretten har herved oplyst, at den voldsomme stigning af klager vedrørende skatteåret 1947/48 sprængte rettens organisation og medførte en ophobning af 14—15.000 uafgjorte klagesager, som det trods udvidelser af rettens personale ikke har været muligt at nedbringe.

Personalet i rettens afdeling for indkomst- og formueskattesager bestod ved oprettelsen i 1938 af 1 kontorchef, 1 ekspeditionssekretær, 2 fuldmægtige og 1 fast sekretær samt 28 halvdagsmedarbejdere. Personalet var allerede da utilstrækkeligt, og navnlig var forholdet mellem det ringe antal faste tjeneste-

mænd og det relativt store antal løse medarbejdere lidet heldigt.

Ved den nuværende formands udnævnelse i oktober 1948 var rettens afdeling for indkomst- og formueskat stadig kun normeret med ét kontor, men antallet af normerede fuldmægtig- og sekretærstillinger var udvidet med henholdsvis 2 og 3, og endvidere var der knyttet 7 sekretæraspiranter til kontoret. Antallet af halvdagsreferenter var samtidig forøget med 20 til ialt 48. Personalet var dog stadig ganske utilstrækkeligt til at klare den store årlige arbejdsforøgelse, endsigte til at afvikle de ophobede restancer.

I de følgende år har man derfor gennem antagelsen af flere medarbejdere og gennem en omorganisering af rettens administrative apparat søgt at opbygge en nogenlunde adækvat kontororganisation, men dette har været vanskeliggjort af statens sparebestræbelser og en næsten katastrofal lokalemangel. Efterhånden lykkedes det at få gennemført en opdeling af det oprindelige kontor i 3 kontorer, først fra 1. april 1949 ved etablering af et midlertidigt 2det kontor og henlæggelse af ca. 20 pct. af klagesagerne under chefen for rettens kontor for ejendomsskyldvurderinger, derefter fra 1. januar 1951 ved etablering af et nyt midlertidigt kontor (3die kontor) og fra 1. april 1952 ved normering af det først etablerede midlertidige kontor som fast kontor, hvorefter kontorapparatet til behandling af indkomst- og formueskattesager udgør 2 faste og 1 midlertidigt kontor. Kontorerne er samtidig blevet spredt, idet de to nye kontorer fra henholdsvis 1. januar 1951 og november 1952 har fået lokaler i »Vesterport«.

Det samlede akademiske personale består nu af:

- 2 kontorchefer
- 2 ekspeditionssekretærer, hvoraf 1 fungerer som kontorchef
- 7 fuldmægtige, hvoraf 2 fungerer som ekspeditionssekretærer
- 18 sekretærer, hvoraf 2 fungerer som fuldmægtige
- 15 sekretæraspiranter
- 44 halvdagsbeskæftigede referenter og overreferenter,

fordelt over 3 kontorer.

Kontordelingerne og lokaleudvidelserne har

væsentligt forbedret rettens kapacitet, men spredningen af kontorerne på to steder i byen vanskeliggør det for sagernes ensartede behandling så vigtige samarbejde med kontorerne og besværliggør i høj grad retsformandens arbejde som forbindende organ mellem kontorerne og som leder af rettens administration.

Retten har herved udtalt, at med denne organisation må kontorerne anses for at være i stand til at klare forbehandlingen af den normale årlige tilgang af klagesager, men kan næppe siges at magte nedbringelsen af den foreliggende restancemængde i det fornødne tempo. Kontorerne, der hver især beskæftiger 13—15 sekretærer og fuldmægtige (en del af de faste sekretærer fungerer som fuldmægtige uden vederlag), er formentlig væsentlig større end gennemsnittet af de ministerielle kontorer, og dette i forbindelse med det betydelige antal halvdagsbeskæftigede referenter vanskeliggør kontorerens administration. Rettens behov må mindst være 3 faste kontorer samt et midlertidigt assistentkontor til nedbringelse af restancerne.

5) Afviklingen af de i krigsårene og de første efterkrigsår ophobede restancer sker kun langsomt, og denne afvikling indvirker stærkt på den gennemsnitlige ekspeditionstids længde.

6) Klagerne indkommer ikke jævnt fordelt over årets måneder, men koncentrerer sig navnlig om tiden august-oktober, hvilket medfører en tidvis ophobning af sager og en deraf følgende forlængelse af ekspeditionstiden.

7) Mødebehandlingen.

Selvom der under den skriftlige votering har været enighed om afgørelsen, skal sagen ifølge forretningsordenen forelægges på et retsmøde, og selvom kendelse udfærdiges før retsmødet i disse sager, kan sagens medtagelse på møde medføre en forsinkelse på op til 4 uger.

En anmodning fra en klager om adgang til personligt fremmøde for retten i et af dennes møder vil, da der i hvert retsmøde kun kan behandles 2—3 personlige mødesager, for tiden medføre en forsinkelse af sagens behandling på 6—9 måneder.

8) Endelig indeholder sagerne ofte vanskelige fortolkningsproblemer eller kræver en grundig gennemgang af regnskabsmateriale,

hvorfor en forsvarlig behandling kan være ret tidkrævende.

I anledning af det stillede spørgsmål om, hvorvidt der foreligger fravigelser fra landskatteretslovens § 8, stk. 2, har retten oplyst, at rettens medlemmer er inddelt i voteringshold på 2 medlemmer. I hver sag, der udgår til skriftlig votering, voterer normalt 2 medlemmer samt som oftest retsformanden. — Hvis der opnås enighed om resultatet blandt de voterende, optages sagen på mødeliste og betragtes uden drøftelse på mødet som afgjort i overensstemmelse med resultatet af den skriftlige votering ved en retsprotokollen tilføjet generel beslutning. Kun hvor der ikke er opnået enighed, eller hvor særskilt drøftelse ønskes, eller hvis en klager ønsker foretræde for retten, behandles sagen af en større kreds af medlemmer.

Lettere sager (såkaldte »udvalgssager«) forelægges af vedkommende kontor for et enkelt medlem, og hvis dette medlem kan tiltræde kontorets indstilling, optages sagen på mødeliste og betragtes derefter ligeledes ved en generel beslutning til retsprotokollen som afgjort uden drøftelse på vedkommende møde i overensstemmelse med den af medlemmet tiltrådte indstilling. Kan det pågældende medlem af retten ikke tiltræde kontorets indstilling, overgår sagen til votering i en voteringsgruppe.

Retten har oplyst, at indskrænkningen af voteringsgrupperne til 2 medlemmer går helt tilbage til 1938, og at også den forenklede behandling af »udvalgssagerne« har været praktiseret i en årrække.

Landskatteretten har med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt den fulgte fremgangsmåde er i overensstemmelse med lovens § 8, stk. 2, udtalt, at bestemmelsen er ret uklart formuleret, og at der fortolkningsmæssigt kan rejses tvivl om, hvorvidt den rummer et krav til behandlingen af hver enkelt retten forelagt sag, eller om den alene præciserer, hvad der skal til, for at retten er beslutningsdygtig i almindelighed.

Landskatteretten har endvidere anført, at uanset om den fortolkning af § 8, stk. 2, som den ovennævnte forretningsgang er baseret på, er den rette, har man allerede fra kort tid efter rettens oprettelse anset det for absolut nødvendigt at følge denne fortolkning, da en forretningsgang, hvorefter hver sag skulle forelægges formanden og 4 medlemmer til vo-

tering, allerede med det dengang foreliggende antal klagesager skønnedes umulig at praktisere, hvis ikke enten ekspeditionen af sagerne skulle gå helt i stå eller medlemmernes votering indskrænkes til en ren formalitet i de fleste sager. Med det i årenes løb stærkt stigende antal indgående sager har opretholdelsen af denne forretningsgang været en stadig mere bydende nødvendighed, og selv den udvidelse af rettens medlemstal med 4 midlertidige medlemmer, som fandt sted pr. 1. april 1952, har på ingen måde tilladt og var heller ikke forudsat at kunne tillade en mere omstændelig voteringsbehandling af de enkelte sager.

Den foran omtalte tvivl med hensyn til den rette forståelse af bestemmelsen i § 8, stk. 2, har man ikke været blind for fra rettens side, og der har derfor gennem adskillige år været foretaget gentagne henvendelser til skattedepartementet og finansministeren for eventuelt i forbindelse med en mere almindelig revision af landsskatteretsloven at få tilvejebragt en ændring af denne lovbestemmelse, således at den, også forstået som et krav til voteringsbehandlingen af de enkelte sager, lod sig praktisere. Retten har herved henvist til, at det i november 1953 af finansministeren nedsatte udvalg til overvejelse af en revision af landsskatteretsloven har foreslået, at § 8, stk. 2, ændres, således at der til gyldig afgørelse af retten alene udkræves deltagelse af formanden eller en viceformand og 2 retsmedlemmer.

På grundlag af det foranstående finder jeg anledning til at udtale, at den tid, der medgår til behandling af sagerne i Landskatteretten, efter min opfattelse er uforvarsvarlig lang, og at der så hurtigt som muligt bør træffes foranstaltninger, der vil kunne bevirke en væsentlig afkortning af den nuværende behandlingstid.

Jeg skal herved henvise til Landsskatterettens foran omtalte forslag om forøgelse af antallet af rettens kontorer, men skal yderligere henlede opmærksomheden på, at spørgsmålet om kontorernes størrelse og organisation formentlig bør optages til overvejelse, hvorved bemærkes, at det synes uhensigtsmæssigt, at der i hvert kontor beskæftiges 13—15 sekretærer og fuldmægtige og et lignende antal halvdagsbeskæftigede.

Med hensyn til fortolkningen af lands-

skatteretslovens § 8, stk. 2, skal jeg dernæst udtale, at jeg finder, at Landsskatterettens fortolkning er uholdbar, og at bestemmelsen efter sin ordlyd må forstås således, at rettens formand og 4 medlemmer i realiteten og ikke blot rent formelt skal have deltaget i behandlingen af sager, hvori retten træffer afgørelse. Denne forståelse af § 8, stk. 2, er også forudsat i forretningsordens § 12, stk. 6, hvorefter retten ikke kan træffe nogen afgørelse, medmindre foruden formanden 4 medlemmer deltager i afgørelsen, og i § 13, stk. 1, 2. pkt., der bestemmer, at rettens kendelse skal indeholde oplysning om datoen for det møde af retten, på hvilket afgørelsen er truffet.

Jeg finder derfor, at den af retten med hensyn til sagernes afgørelse anvendte fremgangsmåde, uanset om den på grund af det store sagsantal har været praktisk nødvendig, er i strid med § 8, stk. 2, og at det er påkrævet, at enten praksis eller loven ændres, således at rettens behandling af sagerne med sikkerhed kan finde sted i overensstemmelse med loven.

Da jeg må tillægge det afgørende betydning, at de foran påpegede mangler ved Landsskatterettens behandling af indkomne klagesager afhjælpes, har jeg i medfør af ombudsmandslovens §§ 10 og 11 fundet det rigtigst allerede på indeværende tidspunkt at underrette det ærede udvalg om de ved min undersøgelse tilvejebragte oplysninger, under hensyn til at disse kan have betydning for behandlingen af det af finansministeren den 21. oktober 1955 fremsatte forslag til lov om ændring i lov om oprettelse af en landsskatteret m. v. (jfr. fortryk til FT 1955/56, sp. 323 f. og sp. 382—96).

Det bemærkes herved, at jeg ikke på

grundlag af de foreliggende oplysninger har kunnet tage stilling til, om de foreslåede ændringer i landsskatteretsloven vil være tilstrækkelige til at afhjælpe de påpegede mangler ved skattesagsbehandlingen.

Det tilføjes, at jeg samtidig har tilsendt finansministeren en tilsvarende skrivelse.«

Det ovenfor omtalte lovforslag (FT 1955/56, tillæg A, sp. 343) tilsigtede bl. a. en ændret affattelse af landsskatteretslovens § 8, stk. 2, således at det er tilstrækkeligt, at formanden eller en viceformand og mindst 2 medlemmer deltager i afgørelsen. For at fremme sagernes behandling var det dernæst foreslået (§ 8, stk. 3), at kontorchefer ved retten under visse betingelser kan deltage i afgørelser af klager over ansættelser af indkomst og formue i stedet for formanden eller en af viceformændene.

Det af Folketinget efter forslaget 1. behandling nedsatte udvalg afgav betænkning den 1. december 1955 (FT 1955/56, tillæg B, sp. 143), og udtalte bl. a.:

»Udvalget har under sit arbejde drøftet de spørgsmål, der under Folketingets 1. behandling af lovforslaget blev rejst angående en hurtigere afvikling af de til Landsskatteretten indgivne klager, og henstiller til finansministeren at foranledige, at der i Landsskatterettens forretningsorden optages bestemmelser, som — i det omfang det er foreneligt med loven — kan fremme rettens kontormæssige arbejde.«

Med enkelte ændringer, der ikke har betydning for de omtalte spørgsmål om ekspeditionstiden og sagernes behandling, blev lovforslaget vedtaget og stadfæstet som lov nr. 311 af 21. december 1955.

25. Handelsministeriets afgørelse om, at et aktieselskabs aktier skulle udgå af noteringen på Københavns fondsbørs gav ikke anledning til kritik. (j. nr. 314/55).

Som repræsentant for en aktionærgruppe i A/S Christiansholms Fabriker besværede statsaut. revisor Erik Asner sig den 11. juni 1955 over den af handelsministeren den 27. november 1954 truffne afgørelse, hvorefter selskabets aktier skulle udgå af noteringen på Københavns fondsbørs, samt over, at handelsministeren havde undladt at besvare hans til

ministeren rettede henvendelse af 4. december 1954, hvori han beklagede sig over den truffne afgørelse.

Fra Handelsministeriet modtog jeg en redegørelse med sagens akter. Det fremgik heraf, at bestyrelsen for A/S Christiansholms Fabriker i skrivelse af 28. juni 1954 havde rettet henvendelse til fondsbørsbestyrelsen med an-

modning om, at selskabets aktier måtte udgå af kurslisten. Til støtte for denne anmodning havde bestyrelsen anført, at selskabets aktier i de senere år, på grund af en aktionærgruppes bestræbelser for at opkøbe aktier, var blevet noteret i en meget høj kurs, der ikke stod i rimeligt forhold til selskabets aktiver, indtjeningsevne og udbytte muligheder, hvilket bl. a. medførte, at aktionærerne på grund af reglen i statskattelovens § 14, nr. 2, kom til at betale formueskat af ikke eksisterende værdier.

Ved skrivelse af 7. juli 1954 havde fondsbørsbestyrelsen efter et møde samme dag meddelt, at man først ville kunne afgøre spørgsmålet om aktiernes udslettelse af kurslisten, når selskabets generalforsamling havde haft lejlighed til at tage stilling til forslaget.

Aktieselskabets bestyrelse indankede ved skrivelse af 14. juli 1954 fondsbørsbestyrelsens afgørelse for Handelsministeriet, idet man henviste til, at der ikke i fondsbørsloven eller selskabets vedtægter fandtes nogen bestemmelse, der gav hjemmel for det af fondsbørsens bestyrelse stillede krav. — Aktieselskabets bestyrelse havde dernæst forespurgt Skattedepartementet, om selskabets aktier ved skatteansættelsen for skatteåret 1955/56 kunne ansættes efter en lavere kurs end den på børsen noterede. Skattedepartementet meddelte ved skrivelse af 14. september 1954 såvel bestyrelsen som Handelsministeriet, at der ikke var hjemmel for at fravige reglen i statskattelovens § 14, nr. 2, hvorefter værdipapirer — for så vidt de noteres på Københavns børs — skal ansættes efter den noterede kursværdi. Skattedepartementet tilføjede, at Ligningsrådet havde udtalt, at såfremt selskabets aktier udgik af børsnoteringen, ville man under hensyn til samtlige foreliggende omstændigheder anslå kursen til 200, under forudsætning af at bedømmelsen skulle finde sted efter forholdene på daværende tidspunkt.

Fondsbørsbestyrelsen, hvis forretningsudvalg havde gjort sig bekendt med Skattedepartementets skrivelse, fastholdt i skrivelse af 23. september 1954 til ministeriet sin i skrivelsen af 7. juli 1954 trufne afgørelse.

Ved skrivelse af 25. september 1954 meddelte Handelsministeriet aktieselskabets bestyrelse, at man fandt det rettest, at sagen blev forelagt selskabets generalforsamling, og det tilføjedes, at selskabets aktier ville blive slettet af kurslisten, såfremt den foreliggende an-

modning blev tiltrådt af generalforsamlingen.

Handelsministeriet udtalte i denne forbindelse overfor mig, at ministeriet måtte være enig med fondsbørsbestyrelsen i, at anmodningen ikke kunne imødekommes, før den havde været forelagt for selskabets generalforsamling, men man fandt, at selskabet, før det besluttede sig til afholdelse af de med en ekstraordinær generalforsamling forbundne udgifter, havde berettiget krav på at få underretning om, hvorvidt dets anmodning ville blive imødekommet, såfremt anmodningen blev vedtaget af generalforsamlingen.

Aktieselskabet afholdt derefter ekstraordinær generalforsamling den 27. oktober 1954, hvor det med 1076 stemmer mod 857 blev vedtaget at anmode om, at selskabets aktier helt blev slettet af kurslisten.

Fondsbørsbestyrelsen afholdt et møde den 8. november 1954, hvor det foreliggende spørgsmål blev drøftet, efter at en skrivelse af 6. november 1954 fra revisor Asner til formanden for fondsbørsbestyrelsen var blevet omdelt til bestyrelsens medlemmer ved mødets begyndelse. Da medlemmerne imidlertid ikke havde haft lejlighed til at gennemlæse skrivelserne før mødet, udsatte formanden mødet til den 11. november 1954, hvor man enedes om at fremsende sagen til Handelsministeriet til endelig afgørelse. — I en skrivelse af 22. november 1954 til Handelsministeriet redegjorde fondsbørsbestyrelsen for de grunde, der kunne anføres for og imod at imødekomme aktieselskabets ansøgning, og henviste til, at sagen tidligere af bestyrelsen for A/S Christiansholms Fabriker havde været indbragt for ministeriet.

Handelsministeriet meddelte derefter i skrivelse af 27. november 1954 aktieselskabets bestyrelse, at man under hensyn til samtlige foreliggende forhold anså det for rettest, at anmodningen om, at aktierne udgik af kurslisten, blev imødekommet. Samtidig anmodede ministeriet fondsbørsens bestyrelse om at fastsætte et tidspunkt for aktiernes udslettelse af kurslisten.

Ved skrivelse af samme dato anmodede statsaut. revisor Asner Handelsministeriet om at udskyde afgørelsen, under hensyn til at han dagen før havde anlagt sag ved Østre Landsret mod selskabet og dets bestyrelse samt dirigenten ved den ekstraordinære generalforsamling den 27. oktober 1954 med påstand bl. a. om, at generalforsamlingens beslutning

var retstridig og ugyldig. --- I skrivelse af 4. december 1954 til Handelsministeriet indankede revisoren derefter den trufne afgørelse for ministeriet, idet han gik ud fra, at afgørelsen alene var truffet af fondsbørsbestyrelsen. Samtidig anmodede han om at få lejlighed til mundtligt at forelægge sagen for ministeren, der modtog ham den 9. december. Ifølge Handelsministeriets redegørelse blev der på dette møde givet revisoren underretning om ministeriets stilling til sagen.

Efter gennemgang af sagen udtalte jeg, at jeg måtte lægge afgørende vægt på, at fondsbørsbestyrelsens oprindelige afgørelse af 7. juli 1954 havde været indanket for Handelsministeriet, der i skrivelse af 25. september 1954 havde indtaget det standpunkt, at aktieselskabets aktier ville blive slettet af kurslisten, såfremt selskabets bestyrelses anmodning herom blev tiltrådt af generalforsamlingen, og at generalforsam-

lingen derefter på lovlig måde, som fastslået ved Østre Landsrets dom af 17. maj 1955, havde vedtaget at rette henvendelse om aktiernes udslettelse. Under hensyn her til og til, at der efter den på generalforsamlingen den 27. oktober 1954 trufne vedtagelse havde været afholdt fornyede møder i fondsbørsbestyrelsen, hvor sagen havde været undergivet saglig prøvelse med det resultat, at bestyrelsen indstillede, at sagen blev endeligt afgjort af Handelsministeriet, og dette påny havde taget stilling til realiteten i sagen, fandt jeg, at den fulgte fremgangsmåde fra fondsbørsbestyrelsens og Handelsministeriets side ikke kunne give mig anledning til kritik*). — Da handelsministeren efter det foreliggende dernæst på mødet den 9. december 1954 havde gjort revisoren bekendt med Handelsministeriets stilling i sagen, måtte jeg i det hele afvise klagen som ubegrundet.

- 26.** *Henstillet til Boligministeriet, at regulativ af 22. januar 1941 angående Boligtilsynsrådet og Sundhedsstyrelsens virksomhed optages i lovtidende. Regulativet er, som ændret den 7. juni 1956, optaget i ministerialtidende. (j. nr. 360/55).*

Under behandlingen af en sag vedrørende en af Boligtilsynsrådet truffet afgørelse blev jeg opmærksom på, at det for Boligtilsynsrådets og Sundhedsstyrelsens virksomhed den 22. januar 1941 udfærdigede regulativ, der er udstedt i medfør af § 5, stk. 5, i lov nr. 212 af 31. maj 1939 om boligtilsyn og sanering af usunde bydele, ikke var optaget i lov- eller ministerialtidende. Da jeg skønnede, at regulativet indeholdt bestemmelser, der kunne have betydelig interesse for offentligheden,

fandt jeg anledning til i skrivelse af 21. oktober 1955, under henvisning til loven af 25. juni 1870 om udgivelsen af en lovtidende og en ministerialtidende, at henstille til Boligministeriet, at regulativet optages i lovtidende.

Boligministeriet har ved skrivelse af 3. juli 1956 meddelt, at regulativet med en ændring af 7. juni 1956 efter anmodning fra redaktøren af lov- og ministerialtidende er optaget i ministerialtidende under nr. 96 i 1956.

- 27.** *En pelsdyravler beklagede sig over, at han ikke havde modtaget meddelelse om resultatet af Forsvarsministeriets undersøgelse vedrørende en overflyvning, hvorved han havde mistet 11 minkhvalpe. Sagen havde i længere tid beroet på, at Forsvarsministeriet havde forelagt den for kammeradvokaten.*

Forsvarsministeriet beklagede forsinkelsen, og der fandtes herefter ikke anledning til at kritisere ministeriets ekspedition af sagen. Samtidig henleddes kammeradvokatens opmærksomhed på den lange tid, der var hengået med hans besvarelse af Forsvarsministeriets forespørgsel. (j. nr. 370/55).

Pelsdyravler Harald Iversen, Thyborøn, beklagede sig i juli 1955 over, at han ikke havde modtaget meddelelse om resultatet af en af Forsvarsministeriet foretaget undersø-

gelse vedrørende en overflyvning den 28. maj 1954, hvorved pelsdyravleren havde mistet 11 minkhvalpe.

Den 5. september 1955 anmodede jeg For-

*) Jfr. § 31 i bekg. nr. 193 af 14. juni 1930 om vedtægter for Københavns Fondsbørs.

svarsministeriet om en udtalelse, og den 27. september 1955 fremsendte ministeriet sagens akter. Det fremgik heraf, at pelsdyravler Iversens bestyrer den 28. maj 1954 havde anmeldt overflyvningen til politiet, og at erstatningskravet var blevet afvist ved Forsvarsministeriets skrivelse af 13. august 1954, efter at sagen havde været forelagt forskellige myndigheder under ministeriet.

Da bestyreren i skrivelse af 15. august 1954 anmodede om en fornyet undersøgelse, blev sagen forelagt Flyverkommandoen og Vestre Flyvebasiskommando, der den 9. september 1954 anmodede auditøren i Viborg om at foretage en undersøgelse. Auditøren foretog denne undersøgelse i tiden 13. september—25. oktober 1954 og afgav rapport til Vestre Flyvebasiskommando. Den 24. november 1954 tilbagesendtes sagen til Forsvarsministeriet, der den 31. december 1954 forelagde den for kammeradvokaten med henblik på en udtalelse vedrørende erstatningskravet. Kammeradvokaten havde indhentet yderligere oplysninger i januar 1955 og havde derefter afventet afgørelsen i en tilsvarende erstatnings-

sag, der blev afgjort ved Østre Landsrets dom af 18. marts 1955. Kammeradvokatens responsum til Forsvarsministeriet blev derefter afgivet den 13. september 1955.

I skrivelsen af 27. september 1955 beklagede Forsvarsministeriet, at afgørelsen af sagen havde trukket så længe ud, og at ministeriet havde forsømt at holde Harald Iversen orienteret om sagens behandling. I skrivelse af samme dato udtalte ministeriet en tilsvarende beklagelse overfor Harald Iversen, idet man påny afviste det af ham rejste erstatningskrav.

I skrivelse af 20. oktober 1955 udtalte jeg såvel overfor Forsvarsministeriet som overfor pelsdyravler Iversen, at jeg, i betragtning af at ministeriet havde beklaget det skete, ikke fandt anledning til yderligere at kritisere ministeriets ekspedition af sagen.

Samtidig henledte jeg kammeradvokatens opmærksomhed på den lange tid, der var hengået med hans besvarelse af Forsvarsministeriets forespørgsel.

28. *Statens Jordlovsudvalg havde ikke benyttet sin forkøbsret ved en i foråret 1955 stedfunden overdragelse af en landejendom, hvorfor der ikke var blevet stillet tillægsjord til rådighed for en parcellist. Det fremgik af sagen, dels at udvalgets lokalkendte medlem på grundlag af oplysninger fra faderen til køberen af ejendommen i sin indstilling havde anført, at parcellistens ejendom var bortforpagtet, dels at indstillingen ikke var Jordlovsudvalget i hænde før udløbet af 14 dages fristen i statshusmandslovens § 8, stk. 5.*

Udtalt, at disse forhold kunne kritiseres. Da de imidlertid ikke fandtes at have haft betydning for sagens udfald, og da det pågældende udvalgsmedlem havde erkendt fejlene, fandtes der ikke at burde foretages videre. (j. nr. 373/55).

I skrivelser af 10. juli, 27. september og 25. november 1955 beklagede værkfører Th. Jensen, Enighedsvej 16, Glostrup, sig over, at Statens Jordlovsudvalg ikke havde benyttet sin i henhold til statshusmandslovens § 8, stk. 2, tinglyste forkøbsret i forbindelse med en i foråret 1955 stedfundet overdragelse af ejendommen matr. nr. 6 a af Lumsås, hvilket medførte, at der ikke blev stillet tillægsjord til rådighed for hans forældre, parcellist Jens Chr. Jensen og hustru fru Jensine Jensen, Toldstedet, Lumsås, som havde fremsat ønske om tillægsjord, og på hvis foranledning forkøbsretten var blevet tinglyst på ejendommen matr. nr. 6 a.

Værkfører Jensen mente på grundlag af

en skrivelse af 25. maj 1955 fra hans forældres sagfører, John Richter, Nykøbing S., at Jordlovsudvalget havde givet afkald på forkøbsretten, fordi hans forældres ejendom skulle være bortforpagtet, og anførte i den anledning, at hans broder driver ejendommen for forældrene, der på grund af alder ikke kan varetage driften. Han kunne ikke indse, at denne omstændighed skulle have nogen betydning for afgørelsen af spørgsmålet om tildeling af tillægsjord.

Fra Statens Jordlovsudvalg modtog jeg den 2. august 1955 sagens akter med en udtalelse. Det fremgik heraf, at ejeren af matr. nr. 6 a af Lumsås, gårdejer Valdemar L. Kofoed, den 20. april 1955 gennem sin sagfører af-

gav behørigt salgstilbud til Jordlovsudvalget, der modtog tilbudet den 21. april og den 25. april anmodede sit lokalkendte medlem, folketingsmand, gårdejer Karl Skytte om en erklæring om, hvorvidt ejendommens erhvervelse skønnedes af en sådan interesse for staten, at udvalget burde benytte sin i statshusmandslovens § 8, stk. 2, hjemlede forkøbsret. Udvalget underrettede samtidig gårdejer Skytte om, at fru Jensine Jensen havde indgivet begæring om tillægsjord, og anmodede om svar snarest belejligt under hensyn til, at den i statshusmandsloven fastsatte frist af 14 dage for Jordlovsudvalgets afgørelse af, om der skulle afgives indstilling til Landbrugsministeriet om køb af den tilbudte gård, udløb den 4. maj 1955.

I en den 4. maj 1955 dateret — af udvalget den 5. maj modtaget — erklæring udtalte gårdejer Karl Skytte, at han havde besigtiget gården (matr. nr. 6 a) og havde forhandlet med køberen, Arne Stigkær, om frivillig afståelse af et mindre areal, men denne havde bestemt nægtet at gå med dertil. Videre udtalte gårdejer Skytte, at der kun kunne være tale om at fraskille et mindre areal af hensyn til bygningerne, og at han ikke ville anbefale, at staten købte den tilbudte jord, under hensyn til at den eneste ansøger til jord fra gården havde bortforpagtet sin egen jord. — På grundlag heraf meddelte Statens Jordlovsudvalg i skrivelse af 9. maj 1955 til sælgerens sagfører, at udvalget ikke agtede at benytte sin forkøbsret.

Jordlovsudvalget udtalte overfor mig i skrivelser af 2. august 1955 bl. a., at da der, for at den tilbudte ejendoms bygninger ikke skulle blive for små i forhold til det tilbageblivende areal, kun kunne være tale om at frastykke 4—5 ha tillægsjord, anså man det ikke for forsvarligt at indtræde i handelen, hvortil kom oplysningen om, at jorden til parcellist Jensens ejendom for tiden var bortforpagtet.

Under hensyn til at Jordlovsudvalget først havde modtaget gårdejer Skyttes erklæring dagen efter 14 dages fristens udløb, og til at værkføreren bestred, at der forelå et forpagtningsforhold vedrørende forældrenes ejendom, anmodede jeg i skrivelse af 1. oktober 1955 Jordlovsudvalget om en fornyet udtalelse, idet jeg bl. a. bad oplyst, hvorpå gårdejer Skytte støttede sin udtalelse om, at ejendommen var bortforpagtet.

Statens Jordlovsudvalg forelagde sagen for gårdejer Skytte, der i en erklæring af 14. oktober 1955 udtalte, at han måtte have fået oplysningen om jordens bortforpagtning af køberen Arne Stigkærs fader, gårdejer Jens Stigkær, Lumsås, der er medlem af husmandsbrugskommissionen og formand for Odsherreds Landboforening, og hvis udsagn han ikke havde grund til at betvivle.

I erklæringen udtalte gårdejer Skytte videre, at selvom jorden ikke havde været bortforpagtet, ville han alligevel have indstillet, at staten ikke benyttede sin forkøbsret. Han henviste herved til, at der til den af Arne Stigkær købte ejendom var 15 ha og store bygninger, at prisen ikke var særlig lav, og at der derfor både af driftsmæssige og økonomiske grunde kunne være betænkelighed ved at fraskille jord, medmindre der kunne opnås en ordning, således at køberen frivilligt afstod et mindre areal; dette var der imidlertid ikke mulighed for. Dernæst udtalte gårdejer Skytte, at han plejer at forhandle med ansøgerne til tillægsjord, når forkøbsretsgårde er i handelen. Imidlertid havde han den 23. juli 1954 besøgt parcellistens ejendom og var herved blevet klar over, at den kunne trænge til supplering, og dette måtte have været årsagen til, at han ikke henvendte sig til ham og hans hustru, da han besigtigede gården.

Endelig udtalte gårdejer Skytte, at det alene skyldtes glemsomhed, at han, da han havde besigtiget gården den 3. maj 1955 og derefter var taget til København, ikke havde afgivet sin udtalelse samme dag, således at Statens Jordlovsudvalg kunne have modtaget den indenfor 14 dages fristen. Han beklagede forsinkelsen, selvom han måtte anse den for betydningsløs.

I skrivelse af 7. november 1955 henholdt Statens Jordlovsudvalg sig med hensyn til forpagtningsforholdet til gårdejer Skyttes erklæring af 14. oktober 1955 og tilføjede, at selvom værkfører Jensen i skrivelser af 10. juli 1955 til mig havde benægtet eksistensen af et (skriftligt) forpagtningsforhold, havde han dog i samme skrivelse erkendt, at der forelå et særegent driftsforhold, hvis karakter ikke var nærmere oplyst.

Med hensyn til betydningen af, at gårdejer Skyttes erklæring først var modtaget af Statens Jordlovsudvalg den 5. maj 1955, udtalte udvalget, at kun hvis særlige forhold

foreligger og er udvalget bekendt, vil der forekomme tilfælde, hvor udvalget vil indstille erhvervelse af forkøbsretsejendomme til Landbrugsministeriets godkendelse, når det lokalkendte medlem har indstillet, at der gives afkald på forkøbsretten.

Udvalget bemærkede yderligere, at når der, som i det foreliggende tilfælde, kun er mulighed for at udstykke en enkelt tillægsparcel, vil man være meget betænkelig ved at indstille erhvervelse af en hel ejendom, dels på grund af nødvendigheden af af jordfondens midler at skulle financiere videre-salget af stamparcellen, dels på grund af muligheden for et økonomisk tab for jord-fonden ved salget af stamparcellen.

Under en drøftelse, jeg havde med gård-ejer Skytte den 9. februar 1956, oplyste den-ne, at køberen af matr. nr. 6 a straks havde erklæret, at han ikke frivilligt ville afstå til-lægsjord. Især under hensyn til størrelsen af bygningerne på matr. nr. 6 a var gårdejer Skytte derefter indstillet på, at Jordlovsud-valget ikke burde overtage ejendommen. Først under den følgende mere almindelige samtale havde køberens fader oplyst, at par-cellist Jensens ejendom var bortforpagtet.

Gårdejer Skytte bekræftede overfor mig, at ganske uanset det om forpagtningsfor-holdet oplyste ville han ikke have indstillet, at Jordlovsudvalget overtog ejendommen. — Gårdejer Skytte erkendte samtidig, at han burde have draget omsorg for, at hans ud-talelse havde været Jordlovsudvalget i hæn-de inden 14 dages fristens udløb.

På grundlag af de tilvejebragte oplys-ninger udtalte jeg den 25. februar 1956, at jeg fandt det godtgjort, at gårdejer Skytte, bl. a. under hensyn til størrelsen af bygningerne på matr. nr. 6 a, ikke havde fundet det forsvarligt, at Statens Jordlovs-udvalg overtog ejendommen alene for at tilvejebringe tillægsjord til parcellist Jen-sens ejendom, samt at jeg ikke fandt, at han ved udøvelsen af dette skøn havde begået fejl eller udvist forsømmelse. Jeg bemærkede herved, at den på parcellist Jensens foranledning tinglyste forkøbsret på matr. nr. 6 a alene medfører, at ejen-dommen ved salg skal tilbydes Statens Jordlovsudvalg, men ikke indebærer, at udvalget er forpligtet til at indtræde i han-delen for at tilvejebringe tillægsjord.

Derimod fandt jeg, at det kunne kriti-seres, at gårdejer Skytte, når han overho-vedet anførte forpagtningsforholdet ved-rørende parcellist Jensens ejendom som et moment i sagen, byggede på oplysninger fra køberens fader, og overfor det prin-cipielt uheldige heri kunne der ikke tillæg-ges det afgørende betydning, at den pågæl-dende var ham bekendt som en særdeles pålidelig mand. Ligeledes måtte det beteg-nes som en fejl fra gårdejer Skyttes side, at han ikke havde draget omsorg for, at hans indstilling var udvalget i hænde før 14 dages fristens udløb.

Da jeg imidlertid ikke fandt, at disse forhold havde haft betydning for sagens afgørelse, og da gårdejer Skytte havde er-kendt de pågældende fejl, gav sagen mig ikke grundlag for at foretage videre.

- 29.** *Efter undersøgelse af de anvendte vidneindkaldelsesblanketter i straffesager henstillet til Justitsministeriets overvejelse, at blanketterne, eventuelt bortset fra indkaldelser i færdselssager o. lign., affattes således, at det forhold, sigtelsen eller tiltalen angår, ikke anføres. (j. nr. 377/55).*

En boghandler, der havde været sigtet under en straffesag, beklagede sig over politime-sterens behandling af sagen, der efter afholdt forundersøgelserforhør var blevet sluttet uden tiltale. I klagen var det bl. a. anført, at en vidneindkaldelse til forundersøgelserforhøret havde indeholdt en oplysning om sigtelsens genstand, og at denne vidneindkaldelse sene-re af vidnet var brugt mod klageren.

Den indgivne klage gav mig ikke anled-ning til kritik, men bevirkede, at jeg foretog en undersøgelse af de af domstolene, an-klagemyndigheden og politiet anvendte vid-neindkaldelsesblanketter. Jeg blev herved op-mærksom på, at de blanketter, der i nogle rets- og politikredse anvendes til indkaldelse af vidner i straffesager, indeholder en rubrik til angivelse af, hvad tiltalen eller sigtelsen

angår, mens de af andre kredse benyttede vidneindkaldelsesblanketter ikke indeholder en sådan rubrik.

fatte vidneindkaldelsesblanketterne, eventuelt bortset fra indkaldelser i færdsels-sager o. l., således, at det forhold, sigtelsen eller tiltalen angår, ikke anføres på blanketterne.

Justitsministeriet har meddelt, at spørgsmålet er optaget til overvejelse, og at sagen henstår på brevveksling med anklagemyndigheden.

Under hensyn hertil, og da det må antages, at en angivelse af tiltalen eller sigtelsen som regel uden skade kan undlades, henstillede jeg den 27. marts 1956 til Justitsministeriet at overveje, om det bør pålægges vedkommende myndigheder at af-

- 30.** *Efter brevveksling med det af Folketinget i henhold til grundlovens § 71, stk. 7, nedsatte tilsyn tilkendegaves det overfor en plejer, der havde givet en patient på et sindssygehospital en lussing, at der må ses med megen alvor på tjenesteforseelser af den art. Der fandtes ikke anledning til at forlange videre foretaget, i betragtning af at vedkommende overlæge havde givet plejeren en alvorlig irettesættelse, at Direktoratet for Statens Sindssygehospitaller havde tiltrådt, at der ikke herudover skulle foretages videre mod plejeren, og at Sundhedsstyrelsen og Tilsynsrådet for Statens Sindssygehospitaller havde akkviesceret herved. (j. nr. 389/55).*

Den 21. juli 1955 modtog jeg fra en patient på sindssygehospital i Augustenborg en klage over, at en plejer havde øvet vold imod ham.

Den 26. juli 1955 anmodede jeg overlægen ved sindssygehospital om en udtalelse, og i skrivelse af 27. juli oplyste denne, at en plejer havde erkendt, at han, mens han var ved at lægge den pågældende patient til sengs og i bælte, havde tildelt denne, der var i stærk affekt, en lussing med flad hånd, men han benægtede derudover at have slået patienten eller tilføjet ham knubs, som påstået i klageskrivelsen.

Overlægen udtalte, at det skete var imod hospitalets reglement og i fuldkommen uoverensstemmelse med de etiske principper, man indprenter plejerspersonalet, hvorfor han havde tildelt den pågældende plejer en meget alvorlig irettesættelse og indberettet hans optræden til direktøren for statens sindssygehospitaller.

Jeg anmodede derefter direktøren om en udtalelse, og den 18. november 1955 meddelte denne, at sagen havde været forelagt Sundhedsstyrelsen og Tilsynsrådet for Statens Sindssygehospitaller, der begge havde tiltrådt

direktørens afgørelse om, at der ikke blev foretaget videre mod plejeren.

Da sagen henhørte under det af Folketinget i henhold til grundlovens § 71, stk. 7, nedsatte tilsyn, forelagde jeg den 3. december 1955 sagen for dette tilsyn, idet jeg udtalte, at såfremt tilsynet ikke fandt anledning til at foretage mere i sagen, ville jeg være sindet at tilkendegive plejeren, at jeg så med megen alvor på tjenesteforseelser af den pågældende art, men at jeg, i betragtning af at overlægen havde givet ham en alvorlig irettesættelse og sagen havde været forelagt Sundhedsstyrelsen og Tilsynsrådet, ikke fandt anledning til at forlange videre foretaget i det foreliggende tilfælde.

I skrivelse af 13. december 1955 meddelte tilsynet, at det i et afholdt møde havde taget min afgørelse til efterretning.

Den 19. december 1955 tilkendegav jeg herefter plejeren min opfattelse i overensstemmelse med det i min skrivelse af 3. december 1955 til tilsynet anførte.

- 31.** Udtalt, at Indenrigsministeriet har haft fornøden hjemmel til i medfør af § 27, stk. 6, i lov nr. 110 af 18. april 1910 om indkomstskat til Københavns kommune, som ændret ved lov nr. 12 af 23. januar 1914, at meddele Københavns kommune tilladelse til uden afholdelse af overordentligt valg til borgerrepræsentationen at udskrive indkomstskatten for regnskabsåret 1955/56 med 130 pct. af grundbeløbet. (j. nr. 390/55).

I anledning af en henvendelse fra Dansk Skatteborgerforening har jeg den 27. juli 1956 tilskrevet foreningen således:

»I skrivelse af 12. juli 1955 har foreningen besværet sig over, at indenrigsministeren i medfør af § 27, stk. 6, i lov nr. 110 af 18. april 1910 om indkomstskat til Københavns kommune, som ændret ved lov nr. 12 af 23. januar 1914, har meddelt Københavns kommune tilladelse til uden afholdelse af overordentligt valg til borgerrepræsentationen at udskrive indkomstskatten for regnskabsåret 1955/56 med grundbeløbet med tillæg af 30 pct.

Af en udtalelse, jeg i den anledning har modtaget fra Indenrigsministeriet, fremgår det, at der i det forslag til indkomstskattelov for Københavns kommune, der blev forelagt i rigsdagssamlingen 1909/10, var optaget en bestemmelse, hvorefter skatteudskrivningen ikke for noget år kunne sættes højere end gennemsnittet af det tilsvarende beløb for de sidste 3 år med tillæg af en femtedel, dog at indenrigsministeren, uden at der i forslaget var opstillet bestemte betingelser derfor, ville kunne meddele dispensation. Under Rigsdagens behandling af lovforslaget, der førte til den ovennævnte lov nr. 110 af 18. april 1910, blev bestemmelsen dog ændret således, at der, såfremt budgettets vedtagelse ville medføre, at der måtte udskrives et større beløb i indkomstskat end grundbeløbet med tillæg af en femtedel, skulle udskrives nyt valg til borgerrepræsentationen, og der blev ikke i bestemmelsen indsat nogen dispensationsbeføjelse for indenrigsministeren.

Allerede efter få års forløb viste det sig, at bestemmelsen, der var optaget i lovens § 27, var utilfredsstillende, hvorfor Københavns kommunalbestyrelse ansøgte om ændringer i § 27. I andragendet påpegedes bl. a. det urimelige i, at der udkrævedes skattevalg også i de tilfælde, hvor forhøjelsen af grundbeløbet hidrørte fra nye byrder, som statsmagten pålagde kommunen. — I rigsdagssamlingerne 1912/13 og 1913/14 fremsattes der derefter forslag til ændringer af § 27. Ved

lov nr. 12 af 23. januar 1914 vedtoges ændringerne, hvorved § 27, stk. 2 og 6, fik følgende formulering:

stk. 2:

»Såfremt budgettets vedtagelse vil medføre, at der i indkomstskat må udskrives et større beløb end grundbeløbet med tillæg af en femtedel, skal der inden den 15. marts afholdes overordentligt valg til borgerrepræsentantskabet.«

stk. 6:

»Hvis nye love medfører, at indkomstskatten i noget år af den pågældende valgperiode må udskrives med et så stort beløb, at der i henhold til foranstående regler skal afholdes overordentligt valg, kan med indenrigsministerens samtykke sådant valg undlades.«

Dispensationsbestemmelsen i § 27, stk. 6, kom første gang til anvendelse for skatteåret 1915/16, hvor en udskrivning med 150 pct. af grundbeløbet uden afholdelse af skattevalg blev tilladt af ministeriet. Forud for kommunalbestyrelsens egentlige andragende havde ministeriet i en skrivelse af 16. januar 1915 udtalt, at den omhandlede dispensationsadgang kunne komme til anvendelse, såfremt forhøjelsen af indkomstskatten udover det tilladte maksimum var forårsaget af den da som følge af krigen foreliggende ekstraordinære situation, selvom det måtte vise sig ugørligt at påvise, at skatteforhøjelsen udelukkende skyldtes de nye love, der var fremkaldt af de ekstraordinære forhold. Under tilsvarende omstændigheder blev dispensation til udskrivning med 150 pct. givet for skatteåret 1916/17.

Dispensationsbestemmelsen har siden været anvendt for skatteårene 1942/43—1945/46 — for de to sidste år af denne periode i første række med begrundelse i lovanordning nr. 61 af 15. marts 1944 om ændring i lov om statens tjenestemænd — og for skatteårene 1951/52—1954/55, hvor de af Københavns kommunalbestyrelse påberåbte nye love bl. a. har omfattet lovene om midlertidige løntillæg til statens tjenestemænd nr. 233 af

27. maj 1950 og nr. 184 af 20. maj 1952, samt lov nr. 486 af 19. december 1951 (ligningsloven), hvis nye regler om skattefradrag ville påføre kommunen indtægtstab.

I Indenrigsministeriets udtalelse til mig anføres det dernæst, at det ovenfor nævnte viser, at ministeriet i årene umiddelbart efter 1914-lovens ikrafttræden anså sig for beføjet til at gå så vidt som til at sidestille udgifter, der — uden at en bestemt lovhjemmel kunne påvises — dog måtte anses for fremkaldt af udefra kommende omstændigheder, som hverken kommunens styre eller de kommunale vælgere ville have haft mulighed for at øve indflydelse på, med udgifter, der skyldtes nye love.

Hvad angår praksis siden 1942 har ministeriet udtalt, at denne må ses som udtryk bl. a. for det synspunkt, at bestemmelsens ordlyd: »Hvis nye love medfører« må betyde, at den nye lov ikke behøver direkte at have gyldighed for Københavns kommune, men at det i hvert fald er tilstrækkeligt, at loven rent faktisk påfører kommunen udgifter — eller eventuelt indtægtstab — i overensstemmelse med lovens regler. Indenrigsministeriet har herved bemærket, at de for statens tjenestemænd gældende regler ikke umiddelbart omfatter de kommunale tjenestemænd i København, hvis vilkår og lønninger er fastsat i en af kommunalbestyrelsen vedtaget og af Indenrigsministeriet stadfæstet vedtægt, der imidlertid er udformet i overensstemmelse med tjenestemandensloven. Indførelsen af f. eks. det nævnte midlertidige løntillæg forudsætter således en beslutning af kommunalbestyrelsen, men det turde være en given sag, at kommunalbestyrelsen, således som tjenestemandensreglerne er opbygget, i realiteten ikke vil have mulighed for at undslå sig for at træffe sådan beslutning.

Med hensyn til det af klagen omfattede skatteår 1955/56 fremgår det af sagens akter, som jeg har modtaget fra Indenrigsministe-

riet, at borgerrepræsentationen ved skrivelse af 10. marts 1955 søgte om dispensation i medfør af § 27, stk. 6. Som begrundelse for andragendet henviste borgerrepræsentationen til, at lov nr. 186 af 11. juni 1954 om midlertidigt løntillæg m. v. til statens tjenestemænd m. fl. måtte påregnes i regnskabsåret 1955/56 at medføre en merudgift for kommunen på ca. 23,8 mill. kr. Derudover ville stigningen i det for januar 1955 udregnede pristal for kommunen betyde merudgifter til lønninger på ca. 4,3 mill. kr. og til alders- og invaliderente samt hjælp til kronisk syge m. v. på ca. 2,5 mill. kr. Endvidere anførtes det, at de ved lov nr. 123 af 13. april 1954 gennemførte ændringer af rateskalaen i loven om indkomstskat til Københavns kommune ville medføre et formindsket skatteprovenu i 1955/56 på ca. 1,5 mill. kr., samt at skatteprovenuet også ville blive formindsket som følge af de i ligningslov nr. 354 af 22. december 1954 indeholdte bestemmelser om ændring af fradragsreglerne vedrørende forsikringspræmier m. v.

Endelig henviste borgerrepræsentationen til, at den merindtægt, som kommunen ville få ved en skatteudskrivning med 10 pct. udover det tilladte maksimum på 120 pct. af grundbeløbet, ville andrage ca. 20,6 mill. kr.

Indenrigsministeriet meddelte derefter den 16. marts 1955 den ønskede dispensation og har herom overfor mig udtalt, at ministeriet allerede som følge af den virkning for kommunens budget, som lov nr. 186 af 11. juni 1954 om midlertidigt løntillæg m. v. ville have, mente at have hjemmel til at anvende dispensationsbestemmelsen.

På grundlag af det ovenfor anførte skal jeg udtale, at jeg finder, at Indenrigsministeriet har haft fornøden hjemmel til at meddele dispensation i henhold til § 27, stk. 6, i den omhandlede lov, og at jeg derfor ikke kan foretage videre i anledning af foreningens henvendelse.«

32. *Kirkeministeriet havde afslået at søge bevilget statstilskud til dækning af udgifterne ved reparation af det under krigen beskadigede spir på Århus Domkirke. — Sagen gav ikke anledning til kritik. (j. nr. 394/55).*

I skrivelse af 23. juli 1955 besværede Århus domsogns menighedsråd sig over, at Kirkeministeriet, sidst ved skrivelse af 18. marts

1954, havde meddelt, at man ikke så sig i stand til at stille noget forslag om statstilskud til dækning af udgifterne ved reparation af

det under krigen beskadigede spir på Århus Domkirke.

Menighedsrådet oplyste, at de samlede udgifter under og efter krigen til sikring af kirkens værdier og udbedring af forskellige krigsskader, bortset fra udgifterne ved istandsættelsen af kirkens spir, havde udgjort 294.655,36 kr., og at kirken til dækning af denne udgift havde modtaget statstilskud på 95.000 kr., mens restbeløbet var blevet afholdt over den kirkelige ligning.

I skrivelse af 28. marts 1956 oplyste menighedsrådet, at udgifterne til den nu tilendebragte istandsættelse af spiret havde beløbet sig til ialt 115.518,70 kr.

Menighedsrådet henviste til, at det forekom urimeligt, at borgerne i Århus gennem den kirkelige ligning også skal udrede udgifterne til istandsættelsen af det som følge af krigsbegivenheder beskadigede spir, når krigsforsikringsforbundene, som kirkerne ved de forskellige krigsforsikringslove blev holdt udenfor, har et overskud på ca. 16 mill. kr.

Fra Kirkeministeriet modtog jeg en udtalelse af 24. september 1955 tilligemed ministeriets akter. Kirkeministeriet udtalte bl. a. med hensyn til vedligeholdelse af folkekirken kirkebygninger og afholdelse af de hermed forbundne udgifter:

»Ifølge § 6 i bekendtgørelse nr. 455 af 23. september 1947 af lov nr. 282 af 30. juni 1922 om vedligeholdelse af kirker og kirkegårde m. v. med senere ændringer påhviler det menighedsrådet at våge over, at kirkebygningen med tilbehør vedligeholdes fuldt forsvarligt, og at drage omsorg for, at brøst og mangler, hvor sådanne viser sig, afhjælpes, om fornødent efter nærmere anvisning.

Ifølge § 12, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 454 af 23. september 1947 af lov nr. 281 af 30. juni 1922 om kirkers bestyrelse m. m. med senere ændringer kan ministeriet efter menighedsrådets forslag og efter indstilling fra provstiudvalget og overtilsynet tillade en kirke at optage lån, eventuelt af kirkens egen formue, til bestridelse af omkostningerne ved omfattende istandsættelsesarbejder og nyan-skaffelser ved kirken.

Når kirkens indtægter ikke er tilstrækkelige til dækning af dens udgifter til vedligeholdelsen og driften, herunder til forrentning og afdragning af lån, tilvejebringes det manglende ifølge samme lovs § 13, stk. 1, ved lig-

ning på sognets til folkekirken hørende beboere i overensstemmelse med lovens bestemmelser.

Efter de anførte regler påhviler det således principielt de enkelte menigheder indenfor folkekirken hver for sig at vedligeholde deres kirker, og nogen lovordnet adgang til statstilskud til større istandsættelses- og restaureringsarbejder findes ikke. Alene for det tilfælde, at en selvejende sognekirkes udvidelse påbydes, findes der i lov nr. 103 af 8. maj 1908 om sognekirkers udvidelse udtrykkelig hjemmel for ydelse af statstilskud, jfr. nævnte lovs §§ 3 og 4.

Man har herefter været af den opfattelse, at det var overladt til ministeriet at træffe bestemmelse om, i hvilke tilfælde statstilskud til istandsættelse af kirkebygninger burde søges opnået, efter et skøn over omstændighederne i det enkelte tilfælde. Ved udøvelsen af dette skøn har man dels taget i betragtning, hvilke midler der i det pågældende finansår efter de fra Finansministeriet foreliggende tilkendegivelser og den hele foreliggende finansielle situation kunne forventes stillet til rådighed fra bevillingsmyndighedernes side til dette formål, dels taget hensyn til den enkelte kirkes og menigheds økonomiske forhold, således at man indenfor rammerne af det forventede samlede statstilskud til kirkelige øjemed først og fremmest har søgt at opnå tilskud i de tilfælde, hvor trang hertil skønnes at være størst, ...

Som et udslag af denne praksis kan det anføres, at der under normale forhold ikke søges opnået statstilskud til nybygning, restaurering eller istandsættelse af kirker i København, hvor de herhen hørende udgifter dækkes ikke gennem ligning på de enkelte kirkesogne i hovedstaden, men ved en fælles ligning på samtlige sognes til folkekirken hørende beboere under eet, jfr. bestemmelsen i for nævnte lov bekendtgørelse nr. 454 af 23. september 1947 § 15, stk. 1. Udenfor København gælder bestemmelsen i samme lov bekendtgørelse § 15, stk. 2, hvorefter kommunalbestyrelsen, såfremt en kommune omfatter flere sogne, sognedistrikter (kirke-distrikter) eller dele af forskellige sogne, kan bestemme, hvorvidt der skal foretages samlet eller særskilt ligning på de enkelte sogne eller sognedistrikter. Med henblik på det foreliggende tilfælde skal man oplyse, at der i Århus købstadkommune i henhold til den

nævnte bestemmelse finder fælles ligning sted af kirkelige afgifter, således at disse for samtlige sogne i Århus lignedes under eet på samtlige til folkekirken hørende beboere i købstaden.

I overensstemmelse hermed vil udgifterne ved reparation af Århus Domkirkes spir såvel som andre udgifter vedrørende domkirken således ikke falde udelukkende på medlemmerne af domsognets menighed, men på samtlige folkekirkemedlemmer i Århus købstad.

Hvad dernæst angår det af menighedsrådet berørte spørgsmål om ydelse af tilskud til det omhandlede arbejde af det i krigsforsikringsforbundene foreliggende overskud bemærkes, at ifølge bestemmelserne i lov nr. 473 af 22. december 1939 om krigsforsikring af bygninger, jfr. lov nr. 340 af 8. juli 1943, var de af folkekirkens kirker, der er selvejende eller bestyres efter bestemmelserne for selvejende kirker, ikke omfattet af krigsforsikringen. I overensstemmelse hermed har Århus Domkirke ikke udredet bidrag til nævnte forsikring og er som følge heraf heller ikke lodtaget i det i krigsforsikringsforbundene oparbejdede overskud.«

Efter Kirkeministeriets seneste afslag på menighedsrådets andragende forespurgte kirkeministeren i skrivelse af 13. april 1954 boligministeren, om der ville kunne ydes støtte til reparation af domkirkens spir af krigsforsikringsforbundenes overskud. Boligministeren svarede herpå i skrivelse af 28. april 1954 ved at henvise til, at regeringen på det tidspunkt netop havde fremsat lovforslag vedrørende overskuddenes anvendelse. Dette lovforslag blev imidlertid ikke gennemført, og spørgsmålet om midlernes anvendelse er fremdeles genstand for overvejelser i regeringen.

I forbindelse med den ændring, der i 1943 blev gennemført i krigsforsikringsloven, havde det af Folketinget nedsatte udvalg samråd med indenrigsministeren og kirkeministeren, jfr. herved Rigsdagstidende 1942/43, tillæg B, sp. 923. Da det af Folketingets behandling den 23. juni 1943 af udvalgets betænkning (Rigsdagstidende 1942/43, Folketingets forhandlinger, sp. 1870 og 1872) synes at fremgå, at der under samrådene er givet udvalget visse tilsagn om dækning af krigsskader på de kirkebygninger, der ikke

var omfattet af krigsforsikringsloven, anmodede jeg såvel Kirkeministeriet som Boligministeriet om oplysning om indholdet af disse tilsagn.

Denne forespørgsel besvarede Kirkeministeriet i skrivelsen af 24. september 1955 således:

»Med hensyn til spørgsmålet om kirkernes stilling i forhold til krigsforsikringen bemærkes endvidere, at loven af 22. december 1939 blev vedtaget, uden at der forinden havde været givet nærværende ministerium lejlighed til at ytre sig om lovforslaget. Det fremgår imidlertid af ... skrivelse af 28. juli 1941 fra formanden for forvaltningsnævnene for krigsforsikring af bygninger, at man i sin tid undtog kirkerne, for at de meget store skader, der ville kunne opstå på de særlig kostbare kirkebygninger, ikke skulle belaste den ved loven tilsigtede forsikringsordning, der gik ud på at sikre reparation og genopførelse af befolkningens boliger og de til erhvervslevet hørende bygninger.

Under debatten i Folketinget om lovens ændring i 1943 var spørgsmålet om kirkernes stilling genstand for nærmere drøftelse. Der blev herunder af den daværende indenrigsminister givet udtryk for, at det — set fra kirkens og menighedernes synspunkter — var den gunstigste ordning, at folkekirkens kirker som hidtil blev holdt udenfor krigsforsikringen, og at det måtte anses for tilfredsstillende, hvad der var opnået gennem de tilsagn, der var givet under samrådene, om den stilling, man ville indtage overfor forekommende tilfælde i fremtiden.

Om det nærmere indhold af disse tilsagn foreligger der ikke her noget skriftligt, men man må formode, at der fra den daværende kirkeministers side og antagelig også fra bevillingsmyndighedernes side er givet udtryk for en vis velvillig indstilling overfor spørgsmålet om ydelse af statsstøtte til afhjælpning af krigsskader på de af folkekirkens kirker, der ikke var omfattet af krigsforsikringsloven.

Ministeriet har derefter i en række tilfælde søgt og opnået bevillingsmyndighedernes tilslutning til, at der til afhjælpning af krigsskader på folkekirkens kirker er ydet statstilskud svarende til 80 pct. af udgifterne ved skadernes afhjælpning. Eksempelvis kan således nævnes følgende bevillinger:

1942/43	§ 20 II B 2	ææ:	Thomas Kingos Kirke, Odense
—	» » » » »	øø:	Nr. Vium Kirke
—	» » » » »	ab:	Guldager Kirke
—	» » » » »	ac:	Gudme Kirke
1945/46	» » » » »	m:	Christianskirken, Kbh.
—	» » » » »	n:	Domkirken, Kbh.
—	» » » » »	o:	Helligaandskirken, Kbh.
—	» » » » »	p:	Jesuskirken, Kbh.
—	» » » » »	q:	Fredriks Kirke, Kbh.
—	» » » » »	s:	Nyborg Kirke
—	» » » » »	t:	Neksø Kirke
1948/49	» » » » »	t:	Halk Kirke
1951/52	» » » » »	oo:	Rønne Kirke«

Boligministeriet oplyste overfor mig i skrivelse af 23. februar 1956, at ministeriet har gennemgået Indenrigsministeriets sag vedrørende loven om krigsforsikring af bygninger, men at det i folketingsudvalgets samråd med indenrigsministeren passerede ikke fremgår af sagen.

Med hensyn til Kirkeministeriets afgørelse af de fra Århus domsogns menighedsråd modtagne andragender har Kirkeministeriet dernæst i skrivelsen af 24. september 1955 udtalt:

» . . . , at de under og efter krigen bestående vanskeligheder med hensyn til gennemførelse af byggearbejder havde medført, at talrige bygge- og restaureringsarbejder vedrørende kirker, uagtet deres gennemførelse måtte anses for påkrævet, blev udskudt til bedre tider, og at ministeriet derfor, da der igen blev mulighed for gennemførelse af sådanne arbejder, modtog et meget betydeligt antal andragender om statstilskud til arbejder, som nu ikke tålte længere udsættelse, samt til nyopførelse af kirker, hvis opførelse måtte anses for højst påkrævet. Man henviser i så henseende til de i anmærkningerne til de årlige finanslove indeholdte oplysninger om de kirker, til hvis opførelse eller istandsættelse tilskud er søgt bevilget.

Man undlader i denne forbindelse ikke at pege på, at hovedrestaurering af en skrøbelig middelalderlig landsbykirke er en opgave,

der selv i et forholdsvis velbefolket sogn kræver en sådan anspændelse af de stedlige økonomiske kræfter, at statsstøtte er rimelig, og at det i de talrige sogne med kun få hundrede indbyggere som altovervejende regel vil være udelukket at gennemføre en sådan sag uden offentlig støtte, medmindre der skal lægges aldeles urimelige byrder på menighedens medlemmer, idet forrentning og afdragning af det til arbejdets gennemførelse fornødne lån i sådanne tilfælde må påregnes at ville medføre en betydelig forøgelse af den kirkelige ligning igennem en længere årrække, varierende efter lånetidens længde, ofte op til 41 år.

Hertil kommer, at der jo ikke på de årlige finanslove har kunnet opnås ubegrænsede midler til nyopførelse eller restaurering af kirker, og at det således i mange tilfælde er forekommet, at bevillingsforslag, som efter nærværende ministeriums formening var særdeles velbegrundede, er blevet udskudt ved bevillingsmyndighedernes behandling af de årlige finanslovsforslag. For i videst muligt omfang at undgå, at bevillingsandragender udskydes fra det ene år til det næste, har man, som det fremgår af nærværende ministeriums budgetter på de siden krigen vedtagne finanslove, måttet »strække« de til rådighed stillede midler ved at gøre selv forholdsvis små bevillinger flerårige.

Ved behandlingen af de af Århus domsogns menighedsråd fremsatte andragender om yderligere statstilskud til domkirkens istandsættelse har ministeriet således befundet sig i den situation, at man har måttet tage stilling til, om man skulle søge opnået et yderligere statstilskud til det anførte formål udover de allerede hertil bevilgede beløb af ialt 95.000 kr., eller om man fortrinsvis skulle søge de foreliggende talrige andragender om statstilskud til restaurering af landsbykirker og opførelse af nye kirker imødekommet. Ud fra de i det foregående omtalte synspunkter har ministeriet herefter fundet, at de to sidstnævnte grupper af andragender burde have fortrinnet, og da de til rådighed stillede midler som nævnt ikke har været ubegrænsede, har man herefter ment at burde afstå fra at søge statstilskuddet til Århus Domkirkes istandsættelse yderligere forøget.

Man skal i denne forbindelse henlede opmærksomheden på . . . , at domkirken pr.

1. juli 1945 ejede båndlagte kapitaler på 250.000 kr. og havde en gæld på 70.000 kr.

Endvidere har man fra Århus kommunes hovedbogholderikontor indhentet . . . fortegnelse over den kirkelige ligningsprocent i Århus købstadkommune i de sidste 10 år. Det fremgår heraf, at den kirkelige ligningsprocent uanset de affholdte udgifter til domkirkens istandsættelse som følge af den foran omtalte fællesligning har været så godt som uændret i dette tidsrum, idet ligningsprocenten bortset fra årene 1949/50 og 1950/51, da den udgjorde 0,5, konstant har udgjort 0,4 i de øvrige år. Denne ligningsprocent ligger i det væsentlige på linie med gennemsnitsprocenten for købstæderne, men en del under gennemsnitsprocenten for sognekommunerne . . .«

Endelig anførte Kirkeministeriet, i anledning af at menighedsrådet besværede sig over, at dets sidste andragende af 21. marts 1953 først blev besvaret den 18. marts 1954, at ministeriet følger den praksis, at der først efter finanslovens endelige vedtagelse eller eventuelt umiddelbart forinden dette tidspunkt gives vedkommende menighedsråd meddelelse om, hvorvidt dets andragende har kunnet imødekommes. Denne praksis havde ministeriet også fulgt i dette tilfælde.

33. *I anledning af en klage over, at en politikommissær ved et pressemøde skulle være fremkommet med nedsættende og urigtige udtalelser om en tidligere til politistationen indbragt person, udtalt, at der på det foreliggende grundlag ikke kunne rettes kritik mod politikommissæren. Samtidig henledt politikommissærens opmærksomhed på betydningen af, at meddelelser til pressen gives på en sådan måde, at misforståelser eller uklarheder undgås. (j. nr. 413/55).*

En musiker beklagede sig i skrivelse af 22. august 1955 bl. a. over, at en politikommissær på et pressemøde overfor den lokale presse skulle være fremkommet med nedsættende og urigtige udtalelser om ham, herunder at det var unødvendigt, at han bar solbriller, da hans øjne intet fejlede, hvilket medførte, at der i en lokal avis for den 11. marts 1955 og senere i flere andre dagblade fremkom nogle for ham skadelige meddelelser om hans virksomhed som gårdmusikant.

Det fremgik af sagen, at musikeren før henvendelsen til mig havde klaget over det

Den 12. juni 1956 udtalte jeg, at menighedsrådet, efter det oplyste, ikke havde noget krav på at modtage statstilskud til dækning af udgifterne ved spirets istandsættelse, ligesom menighedsrådet ikke havde krav på at få del i krigsforsikringsforbundenes overskud. Jeg bemærkede herved, at uanset de på dette punkt noget mangelfulde oplysninger fandt jeg ikke grundlag for at antage, at der ved samrådene i 1943 mellem det af Folketinget nedsatte udvalg og den daværende indenrigsminister og den daværende kirkeminister var afgivet noget for statskassen bindende tilsagn om støtte til de krigsskadede kirker.

Uanset at der tidligere i flere tilfælde er ydet statstilskud til dækning af 80 pct. af udgifterne ved reparation af krigsskader på forskellige kirker, fandt jeg dernæst ikke at kunne kritisere det af Kirkeministeriet i årene 1952—54 udøvede skøn over, hvorledes de midler, der stod til ministeriets rådighed til anvendelse til statsstøtte, mest hensigtsmæssigt burde fordeles mellem de indkomne andragender.

Endelig fandt jeg efter det om Kirkeministeriets praksis oplyste ikke anledning til at kritisere, at ministeriet først den 18. marts 1954 besvarede menighedsrådets andragende af 21. marts 1953.

samme forhold til Justitsministeriet, og at politikommissæren den 20. april 1955 i anledning af denne klage havde erklæret, at musikeren under en samtale den 25. februar 1955, hvor han var indbragt på politistationen, bar solbriller og oplyste, at det gjorde han altid, ligesom han på opfordring tog brillerne af og viste, at han manglede det ene øje.

Politikommissæren havde dernæst oplyst, at han under sin daglige meddelelse af nyhedsstof til den lokale presse mundtligt havde omtalt den pågældendes indbringelse til poli-

tistationen uden at angive hans navn, men med oplysning om, at han manglede det ene øje. Politikommissæren havde omtalt forholdet under en samtale om, at man ikke altid skulle have ondt af gårdmusikanter, men han havde ikke haft noget at gøre med den nærmere ordlyd af den i den lokale avis fremkomne meddelelse eller med denne meddelelses viderebefordring til andre blade.

Den 8. juni 1955 udtalte Justitsministeriet overfor musikeren, at man ikke fandt anledning til at foretage videre i sagen.

Den til mig indgivne klage forelagde jeg for politimesteren i, der den 4. november 1955 udtalte, at han ikke fandt, at musikeren havde nogen rimelig grund for sin klage.

Herefter udtalte jeg, at der ikke i sagen forelå bevisligheder, der godtgjorde, at politikommissæren havde udtalt sig anderledes til pressen end af ham anført, og at jeg på det foreliggende grundlag ikke fandt at jeg kunne udtale nogen kritik af politikommissæren.

Da den i den lokale avis den 11. marts 1955 optagne notits indeholder vendingen: »Det viste sig imidlertid, at mandens øjne intet fejler. . .«, fandt jeg anledning til at henlede politikommissærens opmærksomhed på betydningen af, at meddelelser til pressen gives på en sådan måde, at misforståelser eller uklarheder undgås.

- 34.** *Haderslev amt havde henlagt et andragende om fri proces under en erstatnings sag mod en entreprenør og meddelt, at spørgsmålet om ydelse af erstatning til ansøgeren ville blive behandlet i forbindelse med en mod entreprenøren indledet straffesag. — Udtalt, at amtet ikke burde have afgivet denne meddelelse, da der ikke havde været rejst sigtelse mod entreprenøren for et strafbart forhold overfor ansøgeren og dennes krav således ikke kunne påkendes under straffesagen, jfr. retsplejelovens § 991, stk. 2. (j. nr. 417/55).*

En arbejdsmand beklagede sig over, at der ikke var draget omsorg for, at et af ham fremsat krav mod en entreprenør var blevet påkendt under en mod denne indledet straffesag.

Det fremgik af de fra anklagemyndigheden og Haderslev amt modtagne akter, at arbejdsmanden den 9. december 1949 havde ansøgt Haderslev amt om fri proces mod entreprenøren, idet han hævdede, at han ikke havde fået udbetalt den fulde løn for et dræningsarbejde, han havde udført for denne. Da der under behandlingen af ansøgningen opstod en formodning om, at entreprenøren havde begået dokumentfalsk, blev der indledt en kriminel undersøgelse, hvilket politiet efter anmodning fra amtet gjorde arbejdsmanden bekendt med den 22. november 1950. Amtet meddelte dernæst ved skrivelse af 2. december 1950 arbejdsman-

den, at spørgsmålet om ydelse af erstatning til ham ville blive behandlet i forbindelse med den mod entreprenøren verserende straffesag, og at amtet derfor havde henlagt fri-proces-sagen.

Ved straffesagen blev entreprenøren fundet skyldig i dokumentfalsk, men da der ikke under sagen havde været rejst sigtelse mod entreprenøren for strafbart forhold overfor arbejdsmanden, havde anklagemyndigheden efter retsplejelovens § 991, stk. 2, ikke haft hjemmel for at forfølge arbejdsmandens erstatningskrav under straffesagen, hvorunder han ikke kunne anses som forurettet.

I skrivelse af 21. januar 1956 udtalte jeg, at Haderslev amt ikke burde have meddelt arbejdsmanden, at hans erstatningskrav ville blive behandlet under straffesagen mod entreprenøren.

35. *Klage over en af en kommune vedtaget ekspropriation til gennemførelse af et vejprojekt, der var godkendt af Ministeriet for offentlige Arbejder. — Udtalt, at ombudsmanden intet kunne foretage i det omfang klagen var rettet mod kommunale myndigheder, og at sagen ikke gav anledning til kritik af nogen statsmyndighed. Samtidig udtalt, at indbringelse af en sag for Folketingets ombudsmand ikke har opsættende virkning. (j. nr. 433/55).*

I anledning af en henvendelse af 19. august 1955 fra De danske Grundejeres Landsorganisation tilskrev jeg den 23. september 1955 organisationen således:

»I skrivelse af 19. august d. å. har landsorganisationen besværet sig over en af Vejby-Tibirke kommune foretaget ekspropriation af den grosserer L. Peiter-Hansen, Gl. Vartovvej 2, Hellerup, tilhørende ejendom matr. nr. 4b, c og d, Tisvildeleje, Tibirke sogn.

Landsorganisationen har oplyst, at Vejby-Tibirke sogneråd den 30. januar 1943 gennem Frederiksborg amtsråd indsendte et andragende til Ministeriet for offentlige Arbejder om tilskud fra vejfonden til dækning af udgifterne ved en projekteret regulering af hovedgaden i Tisvildeleje, og at ministeriet ved skrivelse af 19. marts 1945 gav sognerådet tilsagn om tilskud på visse nærmere betingelser, herunder at det endelige detailprojekt skulle godkendes af ministeriet.

Sognerådet lod derefter Frederiksborg amts vejinspektorat udarbejde et detailprojekt, og da projektet medførte nødvendigheden af kommunens overtagelse af visse arealer, hvorunder også grosserer Peiter-Hansens ovennævnte ejendom, afholdtes der den 9. og 10. november 1945 en syns- og besigtigelsesforretning i Tisvildeleje. Under denne forretning, hvori sognerådsformanden og 5 medlemmer af kommunens vejudvalg samt 3 repræsentanter for amtsvejvæsenet deltog, nægtede grosserer Peiter-Hansen frivilligt at afhænde sin ejendom og protesterede mod ejendommens ekspropriation. I den under mødet førte protokol indførtes derefter følgende bemærkning: »Ekspropriation af ejendommen foretages ikke, før vejarbejderne er påbegyndt, og i hvert fald eksproprieres areal og ejendom ikke før den 1. oktober 1946.«

Sognerådet indsendte planerne til Ministeriet for offentlige Arbejder, der i skrivelse af 5. marts 1946 godkendte projektet.

Ved et møde i sognerådet den 26. marts 1946 vedtoges det i medfør af lov af 20. august 1853 angående forpligtelse til jords af-

givelse til offentlige biveje at foretage de for vejprojektets gennemførelse nødvendige ekspropriationer, hvorefter der den 29. oktober 1946 afholdtes ekspropriationsforretning i Tisvildeleje. Under denne forretning, hvor samtlige medlemmer af sognerådet og 3 repræsentanter for amtsvejvæsenet var tilstede, protesterede grosserer Peiter-Hansen mod ekspropriationen under henvisning til den nævnte protokoltilførsel, og da ekspropriationen blev fastholdt, indgav grosserereren klage til Frederiksborg amtsråd, som imidlertid ved skrivelse af 19. marts 1947 meddelte, at amtsrådet i sit møde den 12. marts 1947 havde vedtaget at afvise klagen, men at man tilbød at udsætte overtagelsen af ejendommen og forhandlingen om erstatningen, eventuelt dennes fastsættelse ved taksation, indtil der fra Ministeriet for offentlige Arbejder var givet tilladelse til vejarbejdets udførelse.

Efter at ministeriets tilladelse forelå i slutningen af 1954, afholdtes der den 11. januar 1955 et møde med grosserer Peiter-Hansen, der påny protesterede mod ekspropriationen og nægtede at deltage i en forhandling om en forligsmæssig ordning. Den 5. februar 1955 afholdtes derefter taksationsforretning, hvori landinspektør Erik Jørgensen, Helsingør, hele Vejby-Tibirke sogneråd med undtagelse af 2 medlemmer, 2 repræsentanter for amtsvejvæsenet samt grosserer Peiter-Hansen, dennes hustru og sagfører deltog. Den grosserer Peiter-Hansen tilkommende erstatning blev fastsat til 65.000 kr., under forudsætning af at grosserereren fraflyttede ejendommen inden 1. april 1955.

Inden taksationsforretningen havde grosserer Peiter-Hansen i skrivelser af 12. januar, 27. januar og 2. februar 1955 overfor Vejdirektoratet protesteret mod vejprojektets tekniske udformning.

Med brevet af 2. februar 1955 fremsendte grosserer Peiter-Hansen en erklæring af 30. januar 1955 fra fhv. sognerådsformand Laur. Corneliussen, Tisvildeleje, der udtalte, at han havde håbet, at vejen var forblevet og

udvidet på sin nuværende plads, men at »vi ikke har haft mulighed for at gennemføre dette, idet det fremsendte projekt skulle gennemføres«. Den forhenværende sognerådsformand gav samtidig udtryk for, at beboerne i Tisvildeleje alle ønskede vejen udvidet på dens nuværende plads, og at den nye projekterede vej ville skade altfor meget.

Ved skrivelse af 2. marts 1955 til Vejdirektoratet indsendte grossererens sagfører et af civilingeniør Erik B. Nimskov udarbejdet ændringsforslag til vejprojektet. Efter dette forslag, hvor vejbredden i lighed med det af amtsvejvæsenet udarbejdede projekt var 9 meter, undgik man at ekspropriere og nedrive grosserer Peiter-Hansens villa, idet grossererens samtidig tilbød vederlagsfrit at afstå et mindre stykke jord med et udhus samt 1 meter af villabebyggelsen mod at få erstattet udgifterne ved opførelsen af en ny gavl på villaen og en støttemur. I sit forslag gjorde civilingeniør Nimskov gældende, at de ekstraordinære foranstaltninger, projektet ville medføre, androg ca. 35.000 kr., og at besparelsen, da ekspropriationen derved kunne undgås, følgelig androg ca. 30.000 kr.

Vejdirektoratet indhentede kort efter modtagelsen af skrivelsen af 12. januar 1955 udtalelser fra de lokale myndigheder.

I skrivelse af 18. februar 1955 udtalte sognerådet, at det ønskede klagen afvist og arbejdet udført efter det godkendte projekt.

Amtsrådets vejudvalg besigtigede den 28. februar 1955 forholdene i Tisvildeleje og udtalte derefter, at udvalget ønskede, at man fulgte sognerådet ved at afvise klagen og lade arbejdet udføre efter det godkendte projekt.

Endelig meddelte Frederiksborg amt den 5. marts 1955 ved sagens tilbagesendelse til Vejdirektoratet, at amtsrådet finder, at det af ministeriet godkendte projekt bør gennemføres og klagen fra grosserer Peiter-Hansen afvises.

I skrivelse af 25. april 1955 meddelte Ministeriet for offentlige Arbejder derefter grosserer Peiter-Hansen under henvisning til de indhentede udtalelser, at ministeriet ikke fandt anledning til at foretage videre i sagen.

Da grosserer Peiter-Hansen ikke har villet afstå ejendommen, har fogeden i Kronborg-Vestre birk ved kendelse af 21. juni 1955 indsat Vejby-Tibirke sogneråd og Frederiks-

borg amts vejinspektorat i besiddelsen af grossererens ejendom. Denne afgørelse blev af grossererens påanket til Østre Landsret, som ved dom af 7. september 1955 har stadfæstet kendelsen.

Landsorganisationen har endelig overfor mig anført, at Tisvildeleje Grundejerforening i en erklæring af 18. august 1955 har protesteret mod sognerådets vejplan, ligesom også tre af grosserer Peiter-Hansens naboer overfor sognerådet har protesteret mod planen.

Under et møde med de interesserede parter, der på min foranledning afholdtes i Tisvildeleje den 13. september 1955, blev det oplyst, at sognerådets tidligere vedtagelser om ekspropriation af ejendommen har været enstemmige, og at Vejdirektoratet ikke har foretaget nogen ændring af de af amtsvejinspektoratet udarbejdede planer for vejføjringen.

Under hensyn til grosserer Peiter-Hansens stærke ønske om at bevare ejendommen, og til, at vejen for biler alene er adgangsvej til parkeringspladsen på stranden, fremsatte jeg et mæglingforslag, hvorefter vejen skulle deles, således at den ene vejbane fulgte den nuværende vej syd om grosserer Peiter-Hansens ejendom, mens den anden vejbane førtes nord om huset og derefter tilsluttedes den oprindelige vejbane. Dette mæglingforslag forudsatte, at grosserer Peiter-Hansen mod erstatning afgav noget jord, et udhus og en lukket veranda, samt at ejeren af en nabogrund afgav et stykke jord udover det, der allerede var eksproprieret fra denne ejendom.

På mødet erklærede såvel sognerådsformanden på kommunens vegne som landsorganisationen og grosserer Peiter-Hansen sig villige til at overveje mæglingforslaget.

Landsorganisationen har ved skrivelse af 19. ds. meddelt, at organisationen kan tiltræde forslaget, mens grosserer Peiter-Hansen har gjort sin tiltrædelse betinget af, at et andet efter mødet den 13. ds. udarbejdet projekt, der går ud på en tilbagerykning af huset, ikke kan gennemføres.

Ved skrivelser af 16. og 17. ds. har Vejby-Tibirke kommune meddelt, at sognerådet ved et ekstraordinært møde den 16. ds. enstemmigt har vedtaget at fastholde det oprindelige projekt, idet sognerådet fandt, at mæglingforslaget såvel færdselsmæssigt som

skønhedsmæssigt og økonomisk set var en dårligere løsning end det oprindelige projekt.

Mæglingforslaget har således ikke kunnet tiltrædes af alle parter og må derfor anses for bortfaldet.

Da den kommunale administration falder udenfor ombudsmandens virksomhedsområde, kan jeg intet foretage vedrørende landsorganisationens klage, i det omfang denne er rettet mod Frederiksborg amtsråd og amtsvejnspektoratet samt Vejby-Tibirke kommune.

Med hensyn til den af Ministeriet for offentlige Arbejder foretagne behandling af sagen må jeg efter det oplyste lægge til grund, at ministeriet har godkendt projektet uden ændring af de af amtsvejnspektoratet udarbejdede planer for vejføring og arealerhvervelse.

Da jeg ikke kan kritisere et af den rette myndighed udøvet teknisk skøn, medmindre der er handlet usagligt eller urimeligt, og da der ikke er grundlag for at antage, at der ved den af ministeriet foretagne vurdering af det udarbejdede projekt er taget andre end saglige, vejtekniske hensyn, finder jeg ikke, at der er grundlag for indskriden fra min side.«

I skrivelse af 29. september 1955 forespurgte landsorganisationen dernæst, om indbringelse indenfor en rimelig tid for ombudsmanden af en sag, der vedrører myndigheder under hans tilsyn, har opsættende virkning, og om retsplejelovens regler om fuldbyrdelsesfrist for domme finder analogisk anvendelse på ombudsmandens afgørelser.

I den anledning udtalte jeg den 4. oktober 1955:

»Da der ikke i lov nr. 203 af 11. juni 1954 om Folketingets ombudsmand findes nogen bestemmelse, der giver ombudsmandens behandling af en sag opsættende virkning overfor administrationen, og da ombudsmanden ikke er i stand til at omgøre administrationens afgørelser, men alene virker som et i reglen efterfølgende tilsyn med statsadministrationen, kan det i mangel af udtrykkelig lovhjemmel ikke antages, at en sådan opsættende virkning er knyttet til ombudsmandens behandling af en indgivet klage.

Allerede som følge af det foran anførte kan retsplejelovens regler om fuldbyrdelsesfrist for domme ikke anvendes analogt i tilfælde, hvor ombudsmanden ikke finder at kunne give en klager medhold.«

- 36.** *En lagerarbejder beklagede sig over størrelsen af den erstatning, der af Direktoratet for Ulykkesforsikringen og Ulykkesforsikrings-Rådet var tillagt ham i anledning af en eksemplidelse, idet han henviste til, at en specialarbejder havde opnået højere erstatning for samme lidelse. — Udtalt, at det ved erstatningens fastsættelse udøvede skøn ikke gav anledning til kritik. Samtidig udtalt, at direktoratet burde have gjort lagerarbejderen bekendt med, at der i anledning af hans besværing og hans henvisning til sagen vedrørende specialarbejderen var foretaget en undersøgelse og sammenligning af de to sager, og at begge sager havde været forelagt Ulykkesforsikrings-Rådet, da dette tiltrådte direktoratets afgørelse. (j. nr. 445/55).*

Den 20. august 1955 beklagede lagerarbejder H. F. S. Andersen, Hillerød, sig over, at en erstatning, som Direktoratet for Ulykkesforsikringen og Ulykkesforsikrings-Rådet havde tillagt ham for en eksemplidelse, kun var beregnet efter en invaliditetsprocent på 10, idet han henviste til, at direktoratet i en tilsvarende sag vedrørende en specialarbejder havde fastsat en erstatning beregnet efter en invaliditetsprocent på 20, uagtet specialarbejderens eksemplidelse var blevet hurtigere helbredt end hans.

Fra Direktoratet for Ulykkesforsikringen modtog jeg akterne vedrørende begge sager tilligemed en redegørelse. Det fremgik heraf, at direktoratet den 24. august 1953 havde modtaget anmeldelse om, at Andersen, der bl. a. havde været beskæftiget med rensning af farverimaskiner, havde pådraget sig allergisk eksem på begge hænder som følge af berøring med terpentiniolie.

Mens direktoratet med henblik på afgørelsen af invaliditetsspørgsmålet afventede sygdommens udvikling, blev det oplyst, at

lidelsen havde været i akut oplussen, efter at lagerarbejder Andersen havde gennemgået en behandling på Finseninstituttet. I erklæring af 22. februar 1954 udtalte instituttet overfor direktoratet bl. a., at tilbagefaldet skyldtes, at lagerarbejderen i sit hjem havde anvendt en arbejdshandske, hvori der sad gammel maling.

Direktoratet fandt herefter, at lidelsen berettigede til erstatning efter ulykkesforsikringsloven, bortset fra den senere oplussen af sygdommen, der ikke var forvoldt ved Andersens arbejde, og den 19. marts 1954 tillagde direktoratet lagerarbejder Andersen en erstatning beregnet efter en invaliditetsprocent på 10.

Lagerarbejder Andersen, der den 26. marts 1954 modtog meddelelse herom, anmodede den 20. april 1954 om genoptagelse af sagen, da han stadig ikke måtte arbejde. Direktoratet afslog imidlertid ved skrivelse af 13. maj 1954 at genoptage sagen, under henvisning til at den seneste oplussen af lidelsen ikke havde forbindelse med hans arbejde.

Den 19. maj 1954 protesterede Andersen mod denne afgørelse, hvorfor direktoratet lod ham undersøge af en hudspecialist, uden at denne undersøgelse dog ændrede direktoratets indstilling.

I skrivelser af 1. august og 21. oktober 1954 protesterede lagerarbejder Andersen atter mod direktoratets afgørelse, idet han bl. a. anførte, at der forelå et tilsvarende eksem-tilfælde, hvor skadelidte var blevet behandlet gunstigere.

Gennem Dansk Arbejdsmands Forbunds Hillerød-afdeling fik direktoratet oplyst, at det drejede sig om en specialarbejder, hvem direktoratet den 8. maj 1954 for en eksemplidelse havde tillagt en erstatning beregnet efter en invaliditetsprocent på 20. Direktoratets læger foretog en sammenligning mellem de to sager, som derefter begge blev forelagt Ulykkesforsikrings-Rådet, der den 25. januar 1955 tiltrådte direktoratets afgørelse i lagerarbejder Andersens sag, og den 28. januar 1955 underrettede direktoratet ham om Ulykkesforsikrings-Rådets afgørelse, uden at man meddelte, at de to sager havde været sammenlignet og begge forelagt rådet.

Med hensyn til spørgsmålet om størrelsen af den fastsatte invaliditetsprocent og dermed størrelsen af den erstatning, der var blevet tilkendt lagerarbejder Andersen, samt

dennes klage over at være blevet stillet ringere end specialarbejderen, udtalte direktoratet den 24. september 1955:

»Overfølsomhed for terpentin går normalt i ro, når pågældende ikke kommer i forbindelse med terpentin eller terpentinholdige stoffer, og invaliditetserstatningerne i sådanne tilfælde er derfor i overvejende grad erstatning for de økonomiske ulemper ved erhvervsskifte. Ved vurderingen spiller derfor de erhvervsmæssige forhold en meget betydelig rolle, og netop på dette punkt er der stor forskel på de to tilfælde.

Det fremgår af den blandt akterne værende journaludskrift fra Rigshospitalets arbejdsmedicinske klinik, at pågældende, der er uddannet i kolonialfaget, fra 1940 til 1944 var ansat hos Sadolin & Holmblad i dette firmas tørfarveafdeling. Der foreligger intet om, at han i dette tidsrum har lidt af eksem. Fra 1950 var han ansat hos købmand Mel-skens, men først da han i slutningen af juli 1953 kom til at arbejde på lageret, hvor han kom i berøring med terpentin, begyndte der at optræde eksem. Efter at han har skiftet erhverv, har der vel været recidiver, men disse forventes at ville aftage, når hans påpasselighed opøves.

Sagen angående drejede sig derimod om en specialarbejder, der i 23 år havde malet barnevogne, men som nu havde udviklet overfølsomhed overfor terpentin, så at han måtte betragtes som »faginvalid«, der var slået helt ud af sit erhverv. Han ville derfor for fremtiden være afskåret fra alt arbejde indenfor sit fag, mens klageren i nærværende sag måtte anses at kunne påtage sig arbejde i det fag, han var uddannet i, og iøvrigt også påtage sig arbejde af den art, han tidligere var beskæftiget med, før han kom i berøring med terpentin.«

På grundlag af de tilvejebragte oplysninger udtalte jeg den 10. februar 1956, at der ikke ved Direktoratet for Ulykkesforsikringens udøvelse af skønnet over, hvilken invaliditetsprocent der burde fastsættes for lagerarbejder Andersens vedkommende, var begået nogen fejl eller udvist nogen forsømmelse, og at jeg derfor ikke kunne kritisere afgørelsen.

Derimod fandt jeg, at direktoratet i skrivelsen af 28. januar 1955 burde have

gjort Andersen bekendt med, at der i anledning af hans besværing og henvisning til den afgørelse, der var truffet vedrørende specialarbejderen, var foretaget en

sammenligning af de to sager, og at de begge havde været forelagt for Ulykkesforsikrings-Rådet, da dette tiltrådte direktoratets afgørelse i hans sag.

- 37.** *Udtalt, at det ville have været ønskeligt, om Handelsministeriet havde underrettet en dykker om, at ministeriet havde oversendt nogle af ham indsendte skrivelser til Dansk Dykkerforening. (j. nr. 472/55).*

Dykker Aage Hansen, Ålborg, beklagede sig den 1. september 1955 over, at Handelsministeriet uden meddelelse til ham havde oversendt nogle af ham til ministeriet indsendte skrivelser til Dansk Dykkerforening.

Af de af mig tilvejebragte oplysninger fremgik det, at der i maj 1951 var indgået en aftale mellem Handelsministeriet og Dansk Dykkerforening om, at al korrespondance med foreningen burde foregå via foreningens hovedkontor i København, der alene var berettiget til at korrespondere med myndighederne i foreningens navn. Under hensyn hertil havde Handelsministeriet den 14. januar 1955 oversendt 4 skrivelser, som ministeriet havde modtaget fra dykker Hansen i tiden fra 31. oktober 1954, uden at underrette denne om oversendelsen. Nogle skrivelser fra marts, april og august 1955 fra dykker Hansen oversendte Handelsministe-

riet ligeledes til Dansk Dykkerforening og gav samtidig, den 13. august 1955, dykkeren underretning om oversendelsen.

I den anledning udtalte jeg den 22. december 1955, at Handelsministeriet havde været berettiget til at oversende skrivelserne til Dansk Dykkerforening, men at jeg ville have fundet det ønskeligt, om ministeriet den 14. januar 1955 havde underrettet dykker Hansen om oversendelsen af de første skrivelser, på samme måde som man den 13. august 1955 underrettede ham om oversendelsen af de senere skrivelser.

Udover de foranstående bemærkninger fandt jeg, under hensyn til sagens hele karakter, ikke anledning til at påtale forholdet overfor Handelsministeriet.

- 38.** *Den motorsagkyndige i X-by havde godkendt en brugt lastmotorvogn til indregistrering, uanset at nogle af den motorsagkyndige i Z-by overfor den tidligere ejer påpegede mangler ikke var udbedret.*

Justitsministeriet oplyste, at spørgsmålet om kontrol med, at mangler, der er påpeget under et syn, også udbedres inden indregistrering, uanset hvor denne finder sted, ville blive taget op til overvejelse i forbindelse med revision af motorbekendtgørelsens afsnit om indregistrering.

Herefter fandtes ikke grundlag for at foretage videre i sagen. (j. nr. 482/55).

I skrivelser af 8. september og 18. november 1955 besværede en vognmand sig over, at den motorsagkyndige i Z-by den 13. april 1954 havde stillet krav bl. a. om fornyelse af forskærmene på hans lastmotorvogn, for at nummerpladerne kunne udleveres, mens den motorsagkyndige i X-by, da det firma, til hvem vognmanden havde overdraget lastvognen, fremstillede den, havde godkendt, at den blev indregistreret i X-by politikreds, uden at forskærmene var blevet fornyet.

Vognmanden anførte, at den motorsagkyndige i Z-by efter fremstillingen af vognen den 13. april 1954 overgav ham en seddel med angivelse af manglerne, at firmaets repræsentant rev sedlen itu efter handelen om vognen, og at firmaet fremstillede vognen for den motorsagkyndige i X-by uden at omtale denne seddel.

Den 17. oktober 1955 modtog jeg sagens akter fra Justitsministeriet, der henholdt sig til sin skrivelse af 9. juni 1955, hvori mini-

steriet i anledning af en forespørgsel fra vognmanden havde udtalt, at de personer, der havde repræsenteret det pågældende firma, ved det af vognmanden påklagede forhold ikke havde overtrådt motorloven eller begået noget strafbart forhold iøvrigt. Ministeriet tilføjede, at det ofte må bero på et skøn, om et køretøj opfylder betingelserne for at blive indregistreret, hvorfor den omstændighed, at der af flere motorsagkyndige træffes forskellige afgørelser vedrørende samme køretøj, ikke er ensbetydende med, at der kan rettes bebrejdelse mod nogen.

Ministeriet meddelte endelig, at spørgsmålet om kontrol med, at mangler, der er påpeget under et syn, også udbedres inden indregistrering, uanset hvor denne finder sted, ville blive taget op til overvejelse i forbindelse med revision af motorbekendtgørelsens afsnit om indregistrering.

Under hensyn hertil og det iøvrigt i sagen oplyste udtalte jeg den 14. december 1955, at jeg ikke fandt grundlag for at foretage videre i sagen.

- 39.** *En mod en forplejningsforvalter indledet auditorundersøgelse var blevet sluttet uden tiltalerejsning. Da forplejningsforvalterens sagfører derefter anmodede Forsvarsministeriet om en bekræftelse på, at der ikke forelå noget kriminelt mod forplejningsforvalteren, svarede ministeriet bl. a.: »... ligesom der ej heller synes konstateret kriminelle forhold...«. — Udtalt, at det ville have været rigtigst, om Forsvarsministeriet i stedet for vendingen »ej heller synes konstateret« havde anvendt udtrykket »ej heller er konstateret«. (j. nr. 485/55).*

En tidligere forplejningsforvalter beklagede sig den 6. september 1955 over, at han, der den 28. maj 1955 var blevet afskediget som forplejningsforvalter ved kasernen i til fratræden med udgangen af november 1955, ikke havde kunnet opnå en klar udtalelse om resultatet af den forud for afskedigelsen foretagne auditorundersøgelse.

Det fremgik af Forsvarsministeriets udtalelse af 4. november 1955 og de modtagne akter, at auditøren den 3. maj 1955 havde afsluttet sin undersøgelse med en indstilling om, at »der ikke ses at foreligge noget kriminelt forhold«. Forsvarsministeriet resolve-rede derefter den 27. maj 1955, at forplejningsforvalteren skulle afskediges med 6 måneders varsel.

I skrivelse af 19. juli 1955 til forplejningsforvalterens sagfører, der havde anmodet om oplysning om afgørelsen vedrørende den stedfundne undersøgelse, udtalte Forsvarsministeriet, at de oplysninger, der var fremkommet under de mange afhøringer i sagen, og som forplejningsforvalteren var blevet gjort bekendt med, idet han havde fået lejlighed til at udtale sig om dem og eventuelt imødegå dem, »ikke har været af en sådan karakter, at de umiddelbart kunne motivere en afskedigelse uden varsel, ligesom der ej heller synes konstateret kriminelle forhold,

der kunne give anledning til tiltalerejsning«.

I skrivelse af 9. august 1955 anmodede sagføreren Forsvarsministeriet om en bekræftelse på en af den pågældende auditor til et dagblad afgivet udtalelse om, at der ikke var noget kriminelt mod hans klient, og denne skrivelse besvarede ministeriet med en skrivelse af 19. august 1955, hvori man påny citerede det ovenfor anførte, med bemærkning om, at ministeriet intet havde at føje til.

I skrivelse af 18. januar 1956 udtalte jeg, at Forsvarsministeriet ikke sås at have begået nogen fejl eller udvist nogen forsømmelse i forbindelse med udfærdigelsen af sine skrivelser af 19. juli og 19. august 1955, hvorved jeg bemærkede, at det udtrykkelig var tilkendegivet i skrivelserne, at der ikke forelå oplysninger, der kunne motivere en afskedigelse af forplejningsforvalteren uden varsel.

Under henvisning til at sagen ikke havde givet anledning til tiltalerejsning, udtalte jeg dog, at jeg ville have fundet det rigtigst, om man i stedet for vendingen: »ligesom der ej heller synes konstateret kriminelle forhold...« havde anvendt udtrykket: »ligesom der ej heller er konstateret kriminelle forhold...«.

- 40.** *Henstillet til Socialministeriet, at Invalideforsikringsrettens forretningsorden af 30. september 1921 optoges i lovtidende, samt henledt ministeriets opmærksomhed på, at Invalideforsikringsrettens instruks af 25. april 1951 om fremgangsmåden vedrørende ydelse af hjælp af invalideforsikringsfondens midler til de i folkeforsikringslovens § 60, stk. 1 a, nævnte hjælpemidler, ikke var optaget i ministerialtidende. (j. nr. 490/55).*

Under behandlingen af en sag vedrørende en af Invalideforsikringsretten truffet afgørelse blev jeg opmærksom på, at den af Indenrigsministeriet i medfør af § 12, stk. 5, i lov nr. 253 af 6. maj 1921, jfr. nu lov om folkeforsikring nr. 176 af 15. april 1948 § 45, stk. 6, den 30. september 1921 for Invalideforsikringsretten udfærdigede forretningsorden ikke var optaget i lovtidende.

Da jeg fandt, at forretningsordenen indeholdt bestemmelser, som kan have betydelig interesse for offentligheden, henstillede jeg i skrivelse af 23. november 1955 til Socialministeriet, at forretningsordenen blev optaget i lovtidende.

Da det yderligere af sagen fremgik, at en af Invalideforsikringsretten udfærdiget

instruks af 25. april 1951 til samtlige kommunalbestyrelser (sociale udvalg) om fremgangsmåden vedrørende ydelse af hjælp af invalideforsikringsfondens midler til de i folkeforsikringslovens § 60, stk. 1 a, nævnte hjælpemidler (kunstige lemmer, proteser, bandager, ortopædisk fodtøj m. v.) ikke var optaget i ministerialtidende, henledte jeg Socialministeriets opmærksomhed på dette forhold.

Socialministeriet meddelte i skrivelse af 10. marts 1956, at ministeriet havde anmodet om optagelse af Invalideforsikringsrettens forretningsorden og af den ovennævnte instruks i henholdsvis lovtidende og ministerialtidende.

- 41.** *Politiet havde iværksat en undersøgelse mod en forsorgssekretær og havde herved bl. a. rettet henvendelse til personer udenfor politiet samt lejet et hotelværelse for at overvåge ham.*

Udtalt, at det ikke kunne kritiseres, at politiet havde rettet henvendelse til personer udenfor politiets egen kreds. Samtidig henstillet til chefen for politiets efterretningstjeneste, at det påny indskræpes politipersonalet at udvise den yderste forsigtighed og omhu ved udvælgelsen af de personer udenfor politiets kreds, til hvem der i sager af denne art rettes henvendelse. — Endvidere udtalt, at det i betragtning af det grundlag, hvorpå undersøgelsen hvilede, måtte findes betænkeligt, at man havde lejet hotelværelset med henblik på overvågelsen. — Endelig udtalt, at tjenestemænd indenfor kriminalpolitiet i Århus havde begået en alvorlig tjenestefejl ved i en rapport at give en urigtig fremstilling for at dække over efterretningstjenestens virksomhed. (j. nr. 517/55).

En forsorgssekretær beklagede sig i oktober 1955 over, at politiet havde iværksat en undersøgelse mod ham under en tjenesterejse til Jylland i september 1953, og over politiets fremgangsmåde under undersøgelsen, herunder særlig, at politiet havde rettet henvendelse til personer udenfor politiets kreds, bl. a. til forsorgssekretær N.N., og henledt disses opmærksomhed på ham på en sådan måde, at de ikke kunne være i tvivl om, at han mistænktes for en alvorlig forbrydelse.

Der blev herved henvist til, at forsorgssekretær N.N. på et bestyrelsesmøde i en faglig organisation i december 1953 havde oplyst mødedeltagerne om, at den pågældende mistænktes af politiet, og at hans færden under tjenesterejser blev observeret af politiet.

Fra Justitsministeriet modtog jeg en udtalelse tilligemed akterne vedrørende en i 1954 til ministeriet indgivet klage. Det fremgik heraf, at forsorgssekretæren havde anmodet om, at der måtte blive foretaget en

undersøgelse i anledning af den måde, hvorpå undersøgelsen mod ham var blevet iværksat, at der blev skredet ind overfor de polititjenestemænd, som måtte have overskredet deres kompetence, og at det blev tilkendegivet overfor offentligheden, at der ikke havde været noget grundlag for undersøgelsen. Endelig havde klageren anmodet om, at der måtte blive rejst tiltale mod forsorgssekretær N.N. i anledning af hans udtalelser på det pågældende møde.

Forsorgssekretæren og hans sagfører havde haft lejlighed til en mundtlig drøftelse af sagen i Justitsministeriet den 7. april 1954, hvorunder det blev tilkendegivet, at ministeriet ikke fandt, at der var grundlag for at rejse tiltale eller foretage disciplinære skridt mod de polititjenestemænd, der havde deltaget i undersøgelsen.

Den 8. april 1954 tilsendte Justitsministeriet sagføreren et udkast til erklæring om, at den mod forsorgssekretæren rettede undersøgelse havde vist sig at mangle grundlag. Denne skrivelse blev ikke besvaret, hvorimod forsorgssekretæren den 1. juli 1954 påny krævede tiltale rejst mod de polititjenestemænd, der havde deltaget i undersøgelsen, offentliggørelse af deres navne samt erstatning.

Spørgsmålet om at rejse tiltale mod forsorgssekretær N.N. for ærefornærmelse og overtrædelse af straffelovens § 152 blev af Justitsministeriet forelagt for rigsadvokaten, der den 28. juli 1954 resolverede, at han ikke fandt grundlag for at rejse tiltale og iøvrigt ikke fandt anledning til at foretage politimæssig efterforskning.

I skrivelse af 19. august 1954 meddelte Justitsministeriet derefter forsorgssekretæren, at man fortsat var af den opfattelse, at der ikke var grundlag for at foretage noget skridt overfor politiets tjenestemænd eller for at tillægge ham en erstatning. Endelig meddelte ministeriet, at man i overensstemmelse med rigsadvokatens erklæring ikke fandt grundlag for at rejse tiltale mod forsorgssekretær N.N.

Efter fornyet henvendelse fra forsorgssekretæren udstedte Justitsministeriet i medfør af retsplejelovens § 1018 d den 22. december 1954 en erklæring, hvorefter undersøgelsen har manglet grundlag og ikke har været forskyldt ved hans forhold, hvorfor sagen var blevet henlagt af politiet før hans henvendelse til ministeriet. Endelig beklagede mini-

steriet i erklæringen de ulemper, undersøgelsen havde forvoldt ham.

I skrivelse af 13. maj 1955 udtalte ministeriet dernæst overfor forsorgssekretæren, at man ikke så sig i stand til at meddele ham oplysning om de i politiets efterretningstjeneste anvendte arbejdsmetoder.

Om grunden til den i september 1953 foretagne undersøgelse er det overfor mig oplyst, at der til politiets efterretningstjeneste fra to politikredse var indgået to af hinanden uafhængige meddelelser om, at forsorgssekretæren på sine tjenesterejser varetog ikke-tjenstlige opgaver, der kunne stå i forbindelse med en mod statens sikkerhed rettet virksomhed. Politiets efterretningstjeneste fandt det herefter påkrævet at undersøge, om den fremkomne mistanke kunne underbygges, eller om den måtte anses for ubegrundet, hvorfor man anmodede politimestrene i nogle jyske politikredse om at foranledige foretaget en diskret undersøgelse til bekræftelse eller afkræftelse af mistanken.

I anledning af forsorgssekretærens klage til Justitsministeriet har de pågældende politimestre efter Justitsministeriets anmodning nærmere redegjort for de i de forskellige politikredse truffene foranstaltninger.

Forsorgssekretæren havde i sin klage til mig yderligere fremhævet, at politiet havde rettet henvendelse til et hotel i Århus, og at vedkommende kriminalbetjent i anledning af en forespørgsel af 17. oktober 1953 fra lederen af forsorgssekretærens tjenestested i rapport af 27. oktober 1953 herom har oplyst, at han søgte kontakt med forsorgssekretæren, for at denne kunne være ham behjælpelig med at skaffe arbejde til en tidligere straffet ung mand.

Det fremgik imidlertid af de tilvejebragte oplysninger, at kriminalbetjentens henvendelse stod i forbindelse med politiundersøgelsen, og at den i rapporten givne fremstilling om årsagen til henvendelsen var urigtig. — Jeg forelagde derfor denne del af klagen for den pågældende kriminalbetjent, der den 7. marts 1956 erklærede, at han af en nu afdød kriminaloverbetjent var blevet beordret til at udfærdige en redegørelse i anledning af forespørgslen af 17. oktober 1953, og at redegørelsen var blevet dikteret ham af kriminaloverbetjenten efter et forud affattet udkast, hvorefter kriminalbetjenten underskrev den. Kriminalbetjenten erklærede yderligere, at

han var betænkelig ved at være med til udfærdigelsen af en sådan rapport, der ikke var i overensstemmelse med de faktiske forhold, men at han på grund af de overfor ham fremsatte udtalelser gik med dertil.

Politimesteren i Århus udtalte den 8. marts 1956 overfor mig, at han først i februar 1954 var blevet bekendt med, at der var afgivet en rapport med et urigtigt indhold, og at han dengang tilkendegav, at sagen ikke burde have været ekspederet som sket. Politimesteren erkendte, at der var begået en alvorlig fejl, men henledte samtidig opmærksomheden på de vanskelige arbejdsforhold for de polititjenestemænd, der er beskæftiget med undersøgelser af de i nærværende sag omhandlede art.

På grundlag af de foreliggende oplysninger udtalte jeg i skrivelse af 28. april 1956, at der af tjenestemænd indenfor kriminalpolitiet i Århus var begået en alvorlig tjenestefejl, ved at der i rapporten af 27. oktober 1953 var givet en urigtig fremstilling af årsagen til henvendelsen på hotellet. Jeg anmodede derfor politimesteren i Århus om at tilkendegive kriminalbetjenten min opfattelse af dette forhold. Derimod fandt jeg efter samtlige foreliggende oplysninger ikke, at forholdet gav mig tilstrækkelig anledning til at begære straffesag eller disciplinærsag rejst i medfør af ombudsmandsloven § 9, stk. 1 og 2.

Med hensyn til det af rigsadvokaten og Justitsministeriet udøvede skøn over, om der var grundlag for at rejse tiltale mod de polititjenestemænd, der havde deltaget i undersøgelsen, og mod forsorgssekretær N.N. eller at indlede disciplinær undersøgelse, udtalte jeg dernæst, at jeg ikke fandt, at Justitsministeriet eller rigsadvokaten herved havde begået fejl eller udvist forsømmelse.

Videre fandt jeg ikke, at der var grundlag for at kritisere, at Justitsministeriet havde afslået at yde forsorgssekretæren erstatning i anledning af den mod ham iværksatte undersøgelse, hvorved jeg bemærkede, at betingelserne for tilkendelse af erstatning efter retsplejelovens § 1018 c ikke sås at være tilstede, og at der ikke nu kunne anlægges erstatningssag, jfr. retsplejelovens § 1018 g, stk. 2.

Forsåvidt angik forsorgssekretær N.N.s

udtalelse på det nævnte bestyrelsesmøde udtalte jeg, at det må anses for tvivlsomt, om forsorgssekretæren med hensyn til dette forhold henhører under mit tilsyn, ikke blot fordi han ikke er statsansat, men også fordi forholdet ikke med sikkerhed kan henføres til hans tjenestevirksomhed.

Da jeg således fandt, at jeg ikke ville kunne udtale nogen kritik overfor forsorgssekretær N.N., mente jeg ikke at burde afkræve ham en udtalelse.

Under hensyn til det overfor mig oplyste, herunder at politiet havde modtaget to af hinanden uafhængige henvendelser vedrørende forsorgssekretæren, før undersøgelsen blev iværksat, mente jeg ikke at kunne udtale nogen kritik i anledning af, at politiet iværksatte undersøgelsen.

Vedrørende klagen over politiets fremgangsmåde i forbindelse med undersøgelsen udtalte jeg dernæst, at der ikke derved sås at være begået nogen overtrædelse af retsplejeloven. Ved bedømmelsen af politiets fremgangsmåde må alvorligheden af den forbrydelse, hvorom mistanke var rejst, tages i betragtning, samt de særlige vanskeligheder, der gør sig gældende ved efterforskning i sager af denne art. Politiets efterretningstjeneste oplyste i denne forbindelse overfor mig, at det er pålagt politiets tjenestemænd at vise den største varsomhed med hensyn til, hvilke personer udenfor politiets kreds der rettes henvendelse til, og at sådan henvendelse normalt kun bør rettes til personer, som man gennem længere tids kendskab har en begrundet tillid til.

Jeg fandt herefter ikke at kunne kritisere, at politiet havde rettet henvendelse til personer udenfor politiets egen kreds. Forsåvidt forsorgssekretæren særlig havde fremhævet, at det havde været til ulempe for ham, at politiet havde lejet et hotelværelse for at overvåge ham, udtalte jeg dog, at jeg i betragtning af det grundlag, hvorpå undersøgelsen mod ham hvilede, måtte finde det betænkeligt, at en sådan foranstaltning havde været iværksat.

På grundlag af de foreliggende oplysninger fandt jeg i det foreliggende tilfælde anledning til at henstille til chefen for politiets efterretningstjeneste, at det påny blev indskræpet politipersonalet at udvise den yderste forsigtighed og omhu ved ud-

vælgelsen af de personer, til hvem der i sager som denne rettes henvendelse udenfor politiets kreds.

Endelig fandt jeg anledning til at ud-

tale, at undersøgelsen havde bekræftet, at der intet var fremkommet, som kunne give grundlag for nogen mistanke om ulovlig virksomhed fra forsorgssekretærens side.

42. *Undervisningsministeriet havde ikke besvaret en genealogs ansøgninger om ophævelse af et forbud mod, at han drev studier i Rigsarkivet og landsarkiverne.*

Da Undervisningsministeriet havde beklaget forsinkelsen, der var blevet påtalt overfor vedkommende tjenestemand, fandtes der ikke grund til at foretage videre (j. nr. 544/55).

En genealog beklagede sig den 8. november 1955 over, at Undervisningsministeriet ikke havde besvaret hans ansøgninger af 21. december 1953 og 20. marts 1954 om ophævelse af en i august 1948 truffet beslutning om at formene ham adgang til at drive studier i Rigsarkivet og landsarkiverne.

Af sagen fremgik det, at Undervisningsministeriet den 16. august 1948, bl. a. som følge af at genealogen i 1945 var blevet idømt fængselsstraf og fortabelse af almen tillid, bemyndigede rigsarkivaren til for bestandig at formene ham adgang til at drive studier i Rigsarkivet og landsarkiverne.

På foranledning af genealogen rejste rigsarkivaren den 19. september 1953 overfor Undervisningsministeriet spørgsmålet om ændring af den trufne afgørelse, idet genealogen fra den 27. juni 1953 havde generhvervet sine ved dommen mistede rettigheder.

Undervisningsministeriet, hvem jeg den 22. november 1955 havde anmodet om en udtalelse, oplyste den 3. december 1955, at man med øjeblikkelig virkning havde ophævet forbudet af 16. august 1948. Samtidig beklagede ministeriet den skete forsinkelse og oplyste yderligere overfor mig, at man havde

påtalt forholdet overfor den tjenestemand, hos hvem sagen havde henligget.

Den 22. februar 1956 anmodede jeg derefter Undervisningsministeriet om oplysning om årsagen til den meget lange tid, der var hengået med sagens behandling, og den 7. april 1956 meddelte ministeriet, at vedkommende underreferent den 10. oktober 1953 havde forelagt rigsarkivarens skrivelse af 19. september 1953 med henblik på indhentning af supplerende oplysninger fra Justitsministeriet, at sagen derefter sammen med genealogens senere ansøgninger af 21. december 1953 og 20. marts 1954 havde henligget hos en fuldmægtig, der i mellemtiden var overgået til andet sagsområde, og at ministeriet ikke havde været opmærksom på forholdet, før jeg i anledning af klagen rettede henvendelse til ministeriet den 22. november 1955.

Under hensyn til at Undervisningsministeriet havde beklaget forsinkelsen af sagens ekspedition og havde påtalt forholdet overfor vedkommende tjenestemand, fandt jeg at kunne undlade at foretage videre i sagen.

43. *Amtsligningsinspektoret for Præstø amt havde ikke påset, at behandlingen af en af en sognepræst i 1949 indgivet klage over ansættelsen til indkomstskat for skatteåret 1948/49 blev afsluttet.*

Udtalt overfor amtsligningsinspektøren, at det var beklageligt, at en sag havde kunnet henstå som uafsluttet i journalen siden 1949 og særlig beklageligt, at sagen ikke havde været medtaget på en til Statens Ligningsdirektorat i juli 1954 indsendt fortegnelse over uafsluttede sager. (j. nr. 555/55).

Sognepræst H. Lyhne Thøgersen, Bogø, beklagede sig den 30. november 1955 over, at der endnu ikke var truffet afgørelse i en siden januar 1949 af amtsligningsinspektora-

tet for Præstø amt behandlet sag vedrørende hans skatteansættelse for skatteåret 1948/49. Sognepræsten havde den 15. september 1950 og den 28. januar 1951 spurgt til sagen,

og disse forespørgsler var forblevet ubesvarede.

Af udtalelser, som jeg modtog fra Statens Ligningsdirektorat og amtsligningsinspektøren for Præstø amt, fremgik det, at amtsligningsinspektoratet den 31. januar 1949 anmodede sognepræst Lyhne Thøgersen om nærmere oplysninger til brug for behandlingen af hans andragende om ændring af den for skatteåret 1948/49 foretagne ansættelse til indkomstskat til staten. Samme dag sendte amtsligningsinspektoratet andragendet til udtalelse hos Vordingborg skatteråd, der den 1. februar 1949 sendte sagen til Bogø kommune. De af sognepræsten fremsendte yderligere oplysninger sendte amtsligningsinspektoratet den 5. februar 1949 til Vordingborg skatteråd, der den 8. februar 1949 videresendte dem til Bogø kommune.

På grundlag af den foretagne undersøgelse måtte det antages, at sagens akter aldrig var tilbagesendt fra Bogø kommune, og at der ikke var sket yderligere ekspedition i sagen. Rubrikken for sagens udfald i amtsligningsinspektoratets journal henstod udfyldt.

Med hensyn til sognepræstens forespørgsler af 15. september 1950 og 28. januar 1951 oplyste amtsligningsinspektøren, at disse skrivelser ikke sås at være modtaget, og anførte, at amtsligningsinspektoratet indtil udgangen af maj 1951 havde kontor på Næstved rådhus, og at det af og til skete, at postforsendelser adresseret til Næstved rådhus fejlagtigt blev afleveret til kommunen.

Det oplystes endvidere, at sagen vedrørende klagen over skatteansættelsen ikke har været opført på en fortegnelse, som amtsligningsinspektoratet i juli 1954 tilstillede ligningsdirektoratet over uekspederede sager tilbage til 1. november 1946.

Amtsligningsinspektoratet, som den 10. de-

cember 1955 modtog min skrivelse vedrørende pastor Lyhne Thøgersens klage, rettede den 12. december 1955 henvendelse til formanden for Vordingborg skatteråd, der bl. a. oplyste, at sognepræsten i efteråret 1955 havde givet møde for skatterådet efter forudgående tilkaldelse vedrørende fradrag på selvangivelsen for skatteåret 1955/56, men at han ikke dér havde fremført noget om den uafsluttede sag.

Amtsligningsinspektoratet beklagede den 13. december 1955 overfor sognepræsten, at sagen var bortkommet, og meddelte, at hans klage over skatteansættelsen omgående ville blive behandlet. Ved skrivelse af 14. december 1955 ændrede amtsskatterådet for Præstø amtsskattekreds den i 1949 påklagede skatteansættelse.

Fra amtsligningsinspektoratet indhentede jeg dernæst oplysning om, hvilken fremgangsmåde inspektoratet følger med hensyn til at erindre de myndigheder, hos hvem man indhenter udtalelser, såfremt svar udebliver. Amtsligningsinspektoratet oplyste, at et erindringsystem har været etableret fra den 15. november 1949, på hvilket tidspunkt der skete en udvidelse af inspektoratets personale.

Da kommunale myndigheder ifølge ombudsmandsloven ikke henhører under mit tilsyn, kunne jeg ikke tage stilling til Bogø kommunes behandling af sagen.

Overfor amtsligningsinspektøren for Præstø amt udtalte jeg den 24. maj 1956, at jeg fandt det beklageligt, at en sag havde kunnet henstå som uafsluttet i journalen siden 1949, uden at man havde foretaget noget i den anledning, og at det måtte anses for særlig beklageligt, at sagen ikke havde været medtaget på den til Statens Ligningsdirektorat i juli 1954 indsendte fortegnelse over uafsluttede sager.

44. *Flyverkommandoen havde hjemsendt en math i flyvevåbnet og afslået at genantage ham til frivillig tjeneste.*

Sagen gav ikke anledning til kritik. Henstillet til Forsvarsministeriet, at de af Flyverkommandoen benyttede blanketter til forholdsattester ændres således, at den ved bedømmelsen anvendte graduering påføres blanketten. (j. nr. 560/55).

En flyvemekaniker besvarede sig den 14. november 1955 over, at han den 30. september 1954 var blevet hjemsendt som math i flyvevåbnet, og over, at han ikke senere havde

kunnet opnå genantagelse til frivillig tjeneste. Han anførte dernæst, at de overfor ham afgivne mundtlige og skriftlige udtalelser om hans forhold havde været modstridende.

Fra Forsvarsministeriet modtog jeg sagens akter med en udtalelse samt en redegørelse fra Flyverkommandoen. Det fremgik heraf, at flyvemekanikeren havde været math fra den 1. oktober 1952, at der havde været udfærdiget duelighedsbedømmelser for ham den 14. maj 1953 og den 9. juli 1954, og at han, hvis pligtige tjeneste udløb den 30. september 1954, den 10. august 1954 havde ansøgt om frivillig langtidstjeneste som oversergent i perioden 1. oktober 1954—30. september 1955. Denne ansøgning var blevet anbefalet af tjenestestedet, mens flyvestation under henvisning til den senest udfærdigede duelighedsbedømmelse ikke mente at kunne anbefale det ansøgte, men dog indstillede et halvt års prøvetjeneste som math efter Flyverkommandoen's nærmere bestemmelse.

I skrivelse af 31. august 1954 meddelte Flyverkommandoen flyvestationen, at hverken ansøgningen om langtidstjeneste eller flyvestationens indstilling om prøvetjeneste kunne imødekommes, hvorfor hjemsendelse skete den 30. september 1954.

Flyverkommandoen's motivering for afslaget var dels det af eskadrillekommandøren i duelighedsbedømmelsen af 9. juli 1954 udtalte, hvorefter mathens interesse for tjenesten var mindre god og hans forhold i tjenesten mindre godt, dels den omstændighed, at han i tiden efter august 1953 i tre tilfælde var ikendt bøder for færdselsforseelser.

I skrivelse af 28. januar 1955 anmodede flyvemekanikeren om genansættelse og henviste til, at de oplysninger om hans tjeneste, der var givet ham af henholdsvis eskadrillekommandøren og den tekniske leder flyverløjtnant N.N. måtte forekomme modstridende. Flyverkommandoen indhentede en redegørelse fra flyverløjtnanten, der den 8. februar 1955 udtalte:

»Efter at flyvermath ... var gjort bekendt med, at han skulle hjemsendes, henvendte flyvermathen sig på undertegnede kontor og spurgte, hvad årsagen kunne være til hans hjemsendelse. Undertegnede henviste flyvermathen til eskadrillekommandøren med besked om, at der kunne han få alle oplysninger om sagen. Efter at flyvermathen havde været hos eskadrillekommandøren og fået klar besked om årsagen til hjemsendelsen, henvendte flyvermathen sig igen på undertegnede kontor for at få flere oplysninger.

Undertegnede svarede flyvermathen ordret som skrevet: »Jeg har ikke flere oplysninger end dem, chefen har givet Dem, men jeg personlig havde ikke ventet, at De ville være blevet hjemsendt, men Flyverkommandoen er åbenbart strengere.« Ovenstående's rigtighed kan om fornødent bekræftes af vidner, der overværede samtalen.

Undertegnede beklager, at jeg gennem mine udtalelser har givet flyvermathen det indtryk, at årsagen til hans hjemsendelse ikke kunne være flyvermathens karakterer.«

Flyverkommandoen afslog i skrivelse af 15. februar 1955 andragendet om genansættelse og oplyste, at tjenestefornyelse pr. 30. september 1954 ikke havde fundet sted på grund af »mindre god« interesse for tjenesten og »mindre godt forhold« i tjenesten.

Den 11. oktober 1955 havde Flyverkommandoen efter flyvemekanikerens begæring udstedt forholdsattest for ham med følgende indhold:

»Mathens faglige duelighed er god.

Han har under sin tjeneste vist gode evner både som arbejdsleder og for selvstændigt arbejde, men en aftagende interesse for sit arbejde henimod tjenestens afslutning har svækket disse indtryk.

Hans øvrige forhold i tjenesten har været tilfredsstillende.«

Da bedømmelsen af flyvemekanikerens duelighed den 9. juli 1954 var væsentlig ringere end bedømmelsen den 14. maj 1953, og da det kunne synes, som om den periode, for hvilken duelighedsbedømmelsen den 14. maj 1953 var afgivet, også var inkluderet i bedømmelsen af 9. juli 1954, anmodede Forsvarsministeriet i anledning af den hertil indgivne klage udstederen af sidstnævnte bedømmelse, eskadrillekommandøren, kaptajn løjtnant om at redegøre nærmere herfor og for det grundlag, hvorpå bedømmelsen var udfærdiget. Kaptajn løjtnanten udtalte herefter den 17. februar 1956, at de to duelighedsbedømmelser dækker hver sin fortløbende periode, samt at han inden udfærdigelsen af sin bedømmelse af 9. juli 1954 rådførte sig med eskadrillens tekniske leder, flyverløjtnant N.N. som den under hvis umiddelbare ledelse flyvemekanikeren stod i den daglige tjeneste ved eskadrillen. Kaptajn løjtnant

nanten udtalte endvidere, at det indtryk, han havde af flyvemekanikeren, stemte ganske nøje med den tekniske leders udtalelser.

I sin foran nævnte redegørelse oplyste Flyverkommandoen med hensyn til forholdsattesten, at betegnelsen »tilfredsstillende« om »øvrige forhold i tjenesten« (d. v. s. tjenstlige forhold i modsætning til de faglige) ikke er nogen høj bedømmelse, idet Flyverkommandoen ved udtalelser om »forhold« benytter følgende af kommandoen selv fastsatte standardbedømmelser: »særdeles tilfredsstillende«, »meget tilfredsstillende«, »tilfredsstillende«, »mindre tilfredsstillende« og »slet«.

Forsvarsministeriet udtalte den 1. marts 1956 overfor mig, at flyvemekanikeren havde ret i sin anke over uoverensstemmelsen mellem de af Flyverkommandoen i skrivelse af 15. februar 1955 fremsatte udtalelser og den pr. 11. oktober 1955 udstedte forholdsattest. Ministeriet oplyste dog, at uoverensstemmelsen for en stor del skyldes den omstændighed, at forholdsattesten dækker hele det tidsrum, hvori flyvemekanikeren havde forrettet tjeneste ved forsvaret, og ikke blot den periode, der omfattes af den sidst udfærdigede duelighedsbedømmelse.

I skrivelsen oplyste Forsvarsministeriet, at spørgsmålet om forholdsattester for mather for tiden er under behandling, og erkendte, at anvendelsen af standardudtryk kræver, at den anvendte graduering anføres på forholdsattesten, således at udenforstående sættes i stand til at vurdere de benyttede udtryks vægt. Forsvarsministeriet udtalte dernæst, at de myndigheder, der udsteder forholdsattester — som det var sket i det foreliggende tilfælde —, bør tage hensyn til hele den i forsvaret forrettede tjeneste og ikke lade en uheldig periode af kortere varighed få uforholdsmæssig stor indflydelse på bedømmelsen i forholdsattesten, idet den bedømtes mulighed for at opnå beskæftigelse efter hjemsendelsen herved kan vanskeliggøres i urimelig grad.

Ministeriet fandt i det hele Flyverkom-

mandoens skrivelse af 15. februar 1955 mindre heldigt formuleret, idet skrivelsen burde have været uddybet derhen, at afslaget skyldtes, at flyvemekanikerens interesse for tjenesten gennem det sidste år havde været i stadig aftagende, ligesom hans forhold iøvrigt i samme periode var forringet væsentligt. Efter ministeriets opfattelse burde det derfor i skrivelsen have været udtrykkelig anført, at de afgivne bedømmelser kun angik perioden 14. maj 1953—9. juli 1954, idet der med en sådan tilføjelse ville have været mulighed for, at flyvemekanikeren ved modtagelsen af forholdsattesten havde kunnet forstå, at den tidligere meddelte motivering for, at han ikke kunne genantages, ikke nødvendigvis måtte være overensstemmende med forholdsattesten, der dækker 3 års tjeneste i forsvaret.

Forsvarsministeriet udtalte endelig, at man ikke i det foreliggende havde fundet noget grundlag for at anfægte Flyverkommandoens skøn.

På grundlag af samtlige foreliggende oplysninger udtalte jeg den 7. maj 1956, at jeg kunne tiltræde Forsvarsministeriets udtalelse om, at der ikke var grundlag for at kritisere det af Flyverkommandoen udøvede skøn, hvorefter flyvemekanikeren ikke er egnet til genantagelse i militær stilling.

Sagen gav mig dernæst anledning til at anmode Forsvarsministeriet om at tilkendegive Flyverkommandoen, at skrivelsen af 15. februar 1955 også efter min opfattelse måtte anses for mindre heldigt formuleret.

Endelig udtalte jeg, at jeg kunne tiltræde Forsvarsministeriets udtalelse om, at anvendelsen af standardudtryk i forholdsattester forudsætter, at den anvendte graduering anføres på attesten. Jeg henstillede derfor til Forsvarsministeriet, at de af Flyverkommandoen anvendte blanketter til forholdsattester snarest søges ændret i overensstemmelse hermed.

45. *En anmelder havde ikke modtaget underretning om en af statsadvokaten for Sjælland den 2. september 1955 truffet afgørelse om, at der på grund af bevisets stilling ikke ville være videre at foretage i anledning af hans den 10. juli 1955 indgivne tyverianmeldelse, men fik først meddelelsen herom, da han den 28. november 1955 rettede henvendelse til politiet om sagen.*

Statsadvokaten for Sjælland beklagede den skete fejl og instruerede vedkommende politimester om fremtidig at iagttage, at der gives anmeldere underretning om de af statsadvokaten sluttede sager.

Rigsadvokaten, som statsadvokaten havde gjort bekendt med sagen, meddelte derefter, at han var sindet at instruere statsadvokaterne om fremtidig selv at give underretning eller, hvor praktiske hensyn taler for en afvigelse herfra, i den enkelte sag at pålægge politimestrene at foretage underretningen.

Udtalt, at der herefter ikke fandtes anledning til at foretage videre vedrørende klagen.

Samtidig henstillet til rigsadvokaten at overveje, om det bør pålægges statsadvokaterne at give anmeldere underretning i skrivelser, hvor retsplejelovens § 826 er aftrykt, om anmeldere bør have underretning om opgivelse af forfølgning uden hensyn til, om det må antages, at anmelderen i det enkelte tilfælde har en særlig interesse i sagen, om det uanset bestemmelsen i retsplejelovens § 805 bør pålægges politidirektøren i København og politimestrene at give underretning til anmeldere i alle tilfælde, hvor der findes at mangle grund til at foretage noget i anledning af en indgivet anmeldelse, og om politidirektøren i København og politimestrene bør instrueres om at give underretning til anmeldere ved slutning af politisager, jfr. retsplejelovens § 721, sidste stk., og om at anvende blanketter, hvor den nævnte bestemmelse er aftrykt. (j. nr. 587/55).

I skrivelse af 5. december 1955 besværede Magnus Carlson, St. Heddinge, sig over en af statsadvokaten for Sjælland den 2. september 1955 truffet afgørelse, hvorefter der på grund af bevisets stilling ikke ville være videre at foretage i anledning af en af hans søn indgivet anmeldelse om tyveri. Han besværede sig dernæst over, at der ikke var givet sønnen underretning om afgørelsen.

Den 16. december 1955 anmodede jeg politimesteren i Kalundborg købstad m. v. om en udtalelse og modtog den 27. februar 1956 sagens akter fra rigsadvokaten med en udtalelse samt erklæringer af 20. december 1955 fra politimesteren i Kalundborg og af 3. februar 1956 fra statsadvokaten for Sjælland. Det fremgik af sagen, at Magnus Carlsons søn den 10. juli 1955 til politimesteren i Kalundborg anmeldte, at han var blevet bestjålet for 2 lydpotter til en motorcykel til en værdi af 100 kr., og navngav den, han sigtede for tyveriet. Efter afhøring af sønnen og den sigtede indstillede politimesteren den 29. august 1955 til statsadvokaten for Sjælland, at sagen blev sluttet på grund af bevisets stilling, og denne indstilling tiltrådte statsadvokaten den 2. september 1955.

Den 28. november 1955 forespurgte Magnus Carlson på foranledning af sin søn politimesteren i Kalundborg, hvad der var passeret i sagen, og den 1. december 1955 underrettede denne ham om den af statsadvokaten den 2. september 1955 truffne afgørelse.

I erklæringen af 20. december 1955 udtalte politimesteren i Kalundborg, at der ved hans embede kun blev givet underretning til anmeldere om slutning af straffesager, når det blev forlangt af statsadvokaten.

Statsadvokaten for Sjælland udtalte i erklæringen af 3. februar 1956, at han måtte fastholde rigtigheden af den truffne afgørelse. Med hensyn til klagen over, at der ikke var givet anmelderen underretning om afgørelsen, udtalte statsadvokaten dernæst:

»Derimod er det uanset sagens karakter en beklagelig fejl, at anmelderen ikke er blevet underrettet om afgørelsen.

Herom skal jeg nærmere bemærke følgende:

Jeg står uforstående overfor det af politimesteren i Kalundborg i påtegningsskrivelse af 20. december 1955 oplyste, at underretning til anmeldere i sluttede sager alene sker, når det begæres herfra.

Ved et i sagens anledning foretaget rundspørge til de 16 sjællandske politimestre har samtlige disse erklæret, at der altid gives anmeldere underretning om herfra sluttede sager, når anmelderen har en økonomisk interesse i sagen, og derudover også i særlige tilfælde. De 13 af politimestrene har givet deres udtalelse den formulering, at der altid gives underretning til anmeldere.

Da Justitsministeriet i 1949 gennem rigsadvokaturen hørte statsadvokaterne i anled-

ning af de daværende statsadvokater Olafsons og Bachs artikel om tiltalefrafald i »Juristen« og herunder om et i artiklen fremsat forslag om, »at man i videre omfang, end det nu er praksis, gav anmelderne underretning om sagernes henlæggelse . . .«, tiltrådte man fra nærværende embede en udtalelse fra statsadvokaten for København om, at anmeldere burde underrettes, hvor de havde en retlig interesse. Det tilføjedes såvel fra København som herfra, at det var opfattelsen, at der også gaves underretning af politidirektøren og politimestrene i overensstemmelse hermed.

Jeg har da også i mangfoldige tilfælde konstateret — således i klagesager, ved senere gennemgang af sluttede sager samt ved gennemgang af journaler under inspektion af politimesterembederne — at sådan underretning til anmelderne er givet umiddelbart efter modtagelsen af min afgørelse.

Fra nærværende embede gives der derhos direkte underretning til anmeldere — foruden selvfølgelig i de tilfælde, hvor anmeldelse eller henvendelse om sagen er sket hertil — i tilfælde, hvor sagen efter sin karakter er tvivlsom eller klage over min afgørelse må eller kan forudses, samt iøvrigt når jeg må skønne, at det er af særlig vigtighed, at det sikres, at anmelderen får omgående underretning om afgørelsen.

Denne praksis, der altså har til forudsætning, at underretning til anmeldere normalt gives af politimestrene, og som der også blev redegjort for ved embedets fornævnte udtalelse i 1949, har såvidt mig bekendt altid været fulgt her ved embedet.

Til denne praksis har jeg yderligere føjet, at jeg i tilfælde, hvor spørgsmålet om nødvendigheden af underretning måske kunne give anledning til tvivl, altid anmoder politimesteren om at give sådan underretning.

Endelig bemærkes, at jeg på den givne anledning har instrueret politimesteren i Kalundborg om fremtidig at iagttage, at der gives anmeldere underretning om herfra sluttede sager.«

Med skrivelsen af 27. februar 1956 fremsendte rigsadvokaten eksemplarer af sine cirkulærskrivelser af 23. marts 1925 og 26. juni 1940, hvorefter det påhviler statsadvokaterne selv at give underretning til anmeldere, men bemærkede, at det gennem længere tid

har været praksis og stiltiende accepteret af hans embede, at det overlades til politimestrene at foretage denne underretning, således som anført af statsadvokaten for Sjælland. Rigsadvokaten tilføjede, at han var sindet at instruere statsadvokaterne om fremtidig selv at give sådan underretning eller, hvor praktiske hensyn taler for en afvigelse herfra, i den enkelte sag at pålægge politimestrene at foretage underretningen.

Jeg udtalte herefter den 14. april 1956, at jeg ikke fandt, at statsadvokaten for Sjælland havde begået fejl eller udvist forsømmelse ved udøvelsen af skønnet over, om nogen kunne findes skyldig til straf.

Videre udtalte jeg, at det var en beklagelig fejl, at der ikke var givet underretning om, at sagen var sluttet. Da statsadvokaten imidlertid havde beklaget dette og samtidig taget skridt til, at lignende fejl fremtidig undgås, fandt jeg ikke grundlag for at foretage videre.

I skrivelse af samme dato henstillede jeg til rigsadvokatens overvejelse, om det ikke burde pålægges statsadvokaterne at give anmeldere underretning i skrivelser, hvor retsplejelovens § 826 er aftrykt, og henviste til, at statsadvokaten i Aalborg anvender sådanne skrivelser. Endvidere bad jeg rigsadvokaten overveje, om ikke reglen i hans utrykte cirkulærskrivelse af 26. juni 1940, hvorefter det i den enkelte tilfælde afgøres, om vedkommende anmelder underrettes om sagens slutning, burde ændres således, at der gives anmeldere underretning, uden hensyn til om det må antages, at de har en særlig interesse i sagen.

Samtidig henledte jeg rigsadvokatens opmærksomhed på, om ikke der var anledning til at pålægge politidirektøren i København og politimestrene at give underretning til anmeldere i alle tilfælde, hvor der ikke findes grund til at foretage noget i anledning af en indgivet anmeldelse, uanset at det i retsplejelovens § 805 kun er bestemt, at en skriftlig erklæring skal afgives på begæring.

Endelig henstillede jeg til rigsadvokatens overvejelse, om ikke politidirektøren i København og politimestrene bør instrueres om at give underretning til anmeldere ved slutning af politisager, jfr. retsplejelovens

§ 721, sidste stk., og om at anvende blanketter med en tekst, der er udformet på tilsvarende måde som den for statsadvokaterne foreslåede. Jeg henviste til, at en sådan pligt ikke er pålagt politidirektøren og politimestrene ved rigsadvokatens cirkulære nr. 285 af 27. december 1932, afsnit IV, nr. 2.

Rigsadvokaten har i et i midten af april 1956 udgivet meddelelsesblad instrueret statsadvokaterne udenfor København om som hovedregel selv at give anmeldere, der har retlig interesse deri, underretning om, at efterfølgning opgives. Rigsadvokaten har dernæst oplyst, at de rejste spørgsmål er optaget til overvejelse.

46. *Henstillet til Handelsministeriet, at den af ministeriet i medfør af § 10, stk. 3, i bekendtgørelse nr. 302 af 14. december 1955 af lov om erhvervsøkonomiske foranstaltninger, vareforsyning m. v. udfærdigede forretningsorden af 4. januar 1956 for ankenævnet vedrørende vareforsyningsager optages i lovtidende. (j. nr. 607/55).*

Under behandlingen af en sag vedrørende en af Direktoratet for Vareforsyning truffet afgørelse blev jeg opmærksom på, at den af Handelsministeriet i medfør af § 10, stk. 3, i bekendtgørelse nr. 302 af 14. december 1955 af lov om erhvervsøkonomiske foranstaltninger, vareforsyning m. v. udfærdigede forretningsorden af 4. januar 1956 for ankenævnet vedrørende vareforsyningsager ikke var optaget i lovtidende.

Da jeg fandt, at forretningsordenen indeholder bestemmelser, der kan have betydelig interesse for offentligheden, henstillede jeg den 14. april 1956 under henvisning til § 2, 2. pkt., i lov af 25. juni 1870 om udgivelsen af en lovtidende og en ministerialtidende til Handelsministeriet, at forretningsordenen blev optaget i lovtidende.

47. *Et statsfængsel havde i to af en fange afsendte breve indlagt en tryksag, således at modtagerne kunne se, at han var fange.*

Såvel vedkommende fængselsinspektør som Direktoratet for Fængselsvæsenet beklagede forholdet. — Sagen gav dernæst anledning til, at direktoratet ved cirkulærskrivelse af 15. marts 1956 henledte opmærksomheden på, at tryksager som de omhandlede ikke må indlægges i breve, som en fange afsender, medmindre denne er indforstået dermed.

Herefter udtalt, at der ikke fandtes grundlag for at foretage videre i sagen. (j. nr. 609/55).

I skrivelse af 16. december 1955 beklagede en i statsfængsel hensiddende fange sig over, at fængslet, i strid med bestemmelsen i § 29, stk. 3, i kgl. anordning nr. 364 af 10. maj 1947, havde indlagt en tryksag i to af ham afsendte breve, således at modtagerne kunne se, at han sad i fængsel.

I den anledning indhentede jeg udtalelser af 15. marts 1956 fra Direktoratet for Fængselsvæsenet og af 7. januar og 5. marts 1956 fra inspektøren for statsfængslet.

Inspektøren oplyste, at det var almindelig praksis, at der i tiden op til jul blev lagt en tryksag i breve, som fangerne afsendte, for at undgå, at der i anledning af julen tilsend-

tes fangerne ekstraforplejning eller andet, som disse ikke må modtage, og som derfor eventuelt måtte returneres. Inspektøren erkendte, at den omhandlede tryksag ikke burde have været lagt i fangens to breve, og beklagede, at det var sket.

Direktoratet for Fængselsvæsenet tiltrådte inspektørens beklagelse og meddelte, at direktoratet i et den 15. marts 1956 udsendt cirkulære til inspektørerne for de under fængselsvæsenet hørende anstalter har henledt opmærksomheden på, at der i breve som en fange afsender, ikke af anstalten må indlægges vejledninger angående reglerne om aflæggelse af besøg hos fanger eller om til-

sendelse af breve el. lign. til fanger eller iøvrigt noget, der kan vise, at vedkommende afsender opholder sig i fængsel, medmindre fangen på forhånd er gjort bekendt med, at sådan vejledning gives, og ikke har anmodet om fritagelse herfor.

Da det skete således var beklaget, og da direktoratet havde draget omsorg for, at tilsvarende fejlekspeditioner fremtidig undgås, udtalte jeg den 9. april 1956, at jeg ikke fandt anledning til at foretage videre.

- 48.** Den 29. oktober 1952 nedlagde sundhedskommissionen i Sundby-Hvorup kommune forbud mod, at en ejendom benyttedes til beboelse. Sundhedskommissionen havde truffet afgørelsen i overensstemmelse med § 54, stk. 2, i den af Indenrigsministeriet den 11. juli 1950 stadfæstede sundhedsvedtægt for Sundby-Hvorup kommune.

Sagen indbragtes for Boligtilsynsrådet, der henledte opmærksomheden på, at forbudet burde have været nedlagt i medfør af § 10 i boligtilsynsloven nr. 212 af 31. maj 1939, da ejendommen var beliggende i et bymæssigt bebygget område med mere end 1.000 indbyggere. Sundhedskommissionen bøjede sig herfor og nedlagde nyt forbud den 29. august 1955 i henhold til sidstnævnte lovs § 10, hvorefter Boligtilsynsrådet den 25. november 1955 stadfæstede forbudet.

Den af Boligtilsynsrådet trafte afgørelse gav ikke anledning til kritik.

Da sundhedsvedtægtens § 55 a var affattet således, at det kunne frembyde tvivl, om sundhedsvedtægtens § 54 eller boligtilsynslovens § 10 fandt anvendelse, henstilledes det til Indenrigsministeriet, at formuleringen af den til § 55 a svarende bestemmelse ændredes i de af ministeriet fremtidig godkendte sundhedsvedtægter.

Ministeriet har herefter meddelt, at man vil være sindet ved stadfæstelse af sundhedsvedtægter for landkommuner at søge formuleringen af bestemmelsen ændret. (j. nr. 614/55).

I skrivelse af 18. december 1955 beklagede arbejdsmand Jens Peter Nielsen, Lindholm, sig over, at Boligtilsynsrådet den 25. november 1955 havde stadfæstet det den 29. august 1955 af sundhedskommissionen i Sundby-Hvorup kommune i medfør af § 10 i lov nr. 212 af 31. maj 1939 om boligtilsyn og sanering af usunde bydele nedlagte forbud mod, at ejendommen matr.nr. 57e af Lindholm by og sogn benyttedes til beboelse.

Fra Boligtilsynsrådet modtog jeg sagens akter med en udtalelse. Det fremgik heraf, at sundhedskommissionen i Sundby-Hvorup kommune efter indhentet udtalelse fra kreds-lægen i Nørresundby og med politimesterens samtykke i medfør af § 54, stk. 2, i den af Indenrigsministeriet stadfæstede sundhedsvedtægt for Sundby-Hvorup kommune den 29. oktober 1952 meddelte ejendommens administrator og skifteretten i Nørresundby, at kommissionen havde nedlagt forbud mod, at ejendommen anvendtes til beboelse.

§ 54, stk. 2, lyder således:

»Finder sundhedskommissionen, at en bolig er så slet holdt eller så usselt indrettet, at dens beboelse må anses for farlig for sund-

heden, skal den indhente en erklæring fra kredslægen over sagen og kan derefter eventuelt påbyde den fornødne rensning og istandsættelse. Går kredslægens erklæring ud på, at man ikke ved rensning og istandsættelse kan opnå, at lejligheden kan benyttes uden fare for sundheden, eller efterkommes et givet pålæg om rensning og istandsættelse ikke inden udløbet af den dertil fastsatte frist, kan sundhedskommissionen med politimesterens samtykke forbyde benyttelse af lejligheden og påbyde, at boligen skal rømmes inden en måned. Forbudet skal tilkendegives ejeren skriftlig og være møtiveret.«

Den 24. november 1953 blev det på kommunens folkeregisterkontor foreholdt arbejdsmand Nielsen, at huset var kasseret, og at han måtte flytte derfra inden den 1. december 1953. Ved skrivelse af 10. december 1953 meddelte sognerådet ham, at såfremt han ikke flyttede inden den 1. januar 1954, ville man søge ham sat ud ved fogeden.

Den 1. marts 1955 klagede arbejdsmanden til Ålborg amt over, at sognerådet gentagne gange havde søgt at forhindre et salg af huset.

Amtslægen i Ålborg udtalte den 9. maj 1955 efter at have beset huset, at det sikkert ikke kunne lade sig gøre at foretage en så omfattende reparation, at ejendommen i sin nuværende skikkelse kunne beboes af mennesker uden fare for deres sundhed.

Sagen blev herefter af Ålborg amt oversendt til Boligministeriet, der videresendte den til Boligtilsynsrådet. Rådet sendte den 6. juli 1955 sagen til sundhedskommissionen i Sundby-Hvorup kommune og henledte opmærksomheden på, at da huset lå i et bymæssigt bebygget område med mere end 1000 indbyggere, burde forbudet have været nedlagt i medfør af § 10 i boligtilsynsloven af 31. maj 1939. Sundhedskommissionen svarede, at der ikke i kommunen fandtes noget boligtilsyn, at dettes virksomhed udøvedes af sundhedskommissionen, og at man havde nedlagt forbudet i medfør af sundhedsvedtægtens § 54, stk. 2, hvorfor man ikke fandt anledning til at foretage videre.

Det bemærkes, at det i sundhedsvedtægtens § 55 a bestemmes:

»I det eller de bymæssigt bebyggede områder i kommunen, for hvilke boligtilsyn er oprettet, jfr. Indenrigsministeriets cirkulære nr. 281 af 2. november 1940 om boligtilsyn og sanering, gælder med hensyn til krav til bygninger, der benyttes til beboelse eller ophold for mennesker, i stedet for de i §§ 54 og 55 fastsatte bestemmelser kapitlerne I—IV i lov nr. 212 af 31. maj 1939 om boligtilsyn og sanering af usunde bydele.«

Boligtilsynsrådet fastholdt imidlertid, at forbudet burde have været nedlagt i medfør af boligtilsynslovens § 10, da ejendommen var beliggende i en større bymæssig bebyggelse. Kommissionen bøjede sig herfor og nedlagde den 29. august 1955 forbud i henhold til § 10 i boligtilsynsloven mod, at huset anvendtes til beboelse.

Den 2. september 1955 indbragte arbejdsmand Nielsen sundhedskommissionens afgørelse for Boligtilsynsrådet, og sagen blev derefter gennem kommissionen forelagt kreds-lægen i Nørresundby, der den 20. september 1955 efter foretaget besigtigelse udtalte, at huset var »i en så ussel og faldefærdig tilstand, at det er helt utænkeligt, at det for en rimelig bekostning — om overhovedet — kan bringes i en til beboelse forsvarlig stand«.

Den 25. november 1955 meddelte Boligtilsynsrådet, at det havde stadfæstet sundhedskommissionens afgørelse af 29. august 1955.

Jeg meddelte herefter i skrivelse af 20. marts 1956, at jeg ikke kunne tage stilling til, om de kommunale myndigheder ved sagens behandling havde begået nogen fejl eller udvist forsømmelse, idet jeg ifølge ombudsmandsloven alene har indseende med statsmyndighederne.

Med hensyn til klagen over Boligtilsynsrådet udtalte jeg, at jeg ikke fandt, at dette ved udøvelsen af skønnet over, om det i sagen omhandlede hus var egnet til beboelse, havde begået nogen fejl eller udvist forsømmelse.

Samtidig henledte jeg Indenrigsministeriets opmærksomhed på, at udtrykket: »I det eller de bymæssigt bebyggede områder i kommunen, for hvilke boligtilsyn er oprettet ...« i § 55 a i sundhedsvedtægten for Sundby-Hvorup kommune havde givet anledning til, at sundhedskommissionen anvendte sundhedsvedtægtens § 54, stk. 2, ved nedlæggelsen af forbudet mod beboelse af det omhandlede hus. Jeg anmodede dernæst om en udtalelse om, hvorvidt ministeriet fortsat godkender sundhedsvedtægter med en formulering svarende til § 55 a i sundhedsvedtægten for Sundby-Hvorup kommune, idet jeg i bekræftende fald henstillede til ministeriets overvejelse, at der fremtidig søgtes gennemført en ændret formulering af den nævnte bestemmelse.

I skrivelse af 21. juni 1956 har Indenrigsministeriet meddelt, at ministeriet efter stedfunden brevveksling med Sundhedsstyrelsen og Boligministeriet fremtidig ved stadfæstelsen af sundhedsvedtægter for landkommuner vil være sindet at søge bestemmelsen affattet således:

»I det eller de bymæssigt bebyggede områder i kommunen, for hvilke lov nr. 212 af 31. maj 1939 om boligtilsyn og sanering af usunde bydele er gældende, jfr. Indenrigsministeriets cirkulære nr. 281 af 2. november 1940 om boligtilsyn og sanering, anvendes i stedet for de i §§ 54 og 55 fastsatte bestemmelser med hensyn til krav til bygninger, der benyttes til beboelse eller ophold for mennesker, de i kapitel I—IV i ovennævnte lov fastsatte bestemmelser.«

49. Wamberg-sagen m. v. (j. nr. 184/55 m. fl.).

Den 13. juni 1956 afgav jeg nedenstående betænkning vedrørende Wamberg-sagen m. v. Jeg har fundet det mest hensigtsmæssigt at fremsætte mine udtalelser i tilknytning til hvert enkelt forhold. I afsnit VIII (s. 171) findes en sammenfattende bedømmelse, hvorunder de vigtigste af konklusionerne vedrørende de enkelte forhold resumeres og sammenstilles.

Indledning

I begyndelsen af juni 1955 modtog jeg fra forskellig side opfordring til at undersøge en række forhold, der var blevet fremdraget offentligt i forbindelse med behandlingen af reservedyrlæge Kjeld Wambergs doktordisputats ved Den kongelige Veterinær- og Landbohøjskole (i det følgende kaldet højskolen).

Inden jeg havde taget stilling til disse henvendelser, forespurgte Landbrugsministeriet i skrivelse af 15. juni 1955, om jeg ville tage de nævnte forhold op til undersøgelse. Med skrivelsen fremsendtes ministeriets akter vedrørende dyrlæge Wambergs disputats og akterne vedrørende tre andre i dagspressen omtalte sager. Disse angik:

et af amanuensis, dyrlæge P. A. Bruhn i 1950 udtaget patent på en fremgangsmåde til fremstilling af et antigen til brug ved undersøgelse for smitsom kastning,

en af reservedyrlæge, nuværende professor N. O. Rasbech i april 1951 til højskolens direktør indgivet klage over professor Aage Jepsen og

en af laborator Per Schambye til erhvervelse af den veterinærvidenskabelige doktorgrad i juni 1952 indleveret afhandling.

Den 17. juni 1955 gjorde jeg mundtligt landbrugsministeren bekendt med, at jeg fandt en sådan offentlig interesse knyttet til de nævnte sager, at jeg burde tage dem op til undersøgelse. Jeg meddelte samtidig landbrugsministeren, at jeg endnu ikke havde det fornødne personale til at igangsætte undersøgelsen, som derfor først ville kunne påbegyndes efter nogle måneders forløb.

Ved skrivelse af 24. juni 1955 anmodede jeg dr. Wamberg om at fremsætte de klagepunkter, han ønskede inddraget under undersøgelsen. I skrivelse af 6. juli 1955 besvarede Wamberg denne henvendelse.

På min anmodning fremsendte højskolen

med skrivelse af 19. oktober 1955 de protokoller, der var ført over undervisningsrådets og veterinærafdelingens møder siden 1953, samt højskolens akter vedrørende Wambergs disputats, amanuensis Bruhns patentsag, daværende reservedyrlæge Rasbechs klage over professor Aage Jepsen og akterne vedrørende den i 1953 stedfundne besættelse af stillingen som forstander for højskolens ambulatoriske klinik.

Ved skrivelse af 7. januar 1956 forespurgte Landbrugsministeriet, om jeg i forbindelse med min løbende undersøgelse ville medinddrage en af dyrlæge J. Ludvigsen til ministeriet indgivet klage over professor Johs. Moustgaard, hvad jeg i skrivelse af 11. januar 1956 indvilgede i.

Herudover har dyrlæge E. Engberg, Vildbjerg, den 8. januar 1956 skriftligt besværet sig over professor Moustgaards optræden overfor ham i forbindelse med eksamen i fysiologisk kemi i 1945, og forstander, dr. Knud Rottensten, der var en af ansøgerne til det ved højskolen ledige professorat i dyrefysiologi, har i skrivelse af 20. januar 1956 besværet sig over, at professorerne H. Møllgaard, L. Hansen Larsen og Moustgaard var medlemmer af det af undervisningsrådet nedsatte udvalg til bedømmelse af ansøgerne til professoratet.

Af de fra Landbrugsministeriet modtagne akter vedrørende dyrlæge Schambye fremgik det, at denne i en skrivelse af 20. maj 1955 til højskolens direktør erklærede, at han ikke havde udtalt »ønsket om en klage over den sagkyndige behandling« af hans afhandling, og at han »meget (måtte) beklage, at fortrolige oplysninger om denne sag (var) fejlagtigt benyttet i pressen med det formål at gribe ind«, før bedømmelsen af hans afhandling havde fundet sted.

Af disse udtalelser måtte jeg få det indtryk, at dyrlæge Schambye ikke ønskede forhold ham vedrørende inddraget under min under-

søgelse, og det var derfor mit oprindelige standpunkt ikke at gå nærmere ind på forholdet mellem dyrlæge Schambye og højskolen.

Imidlertid har jeg på et meget sent tidspunkt, nemlig den 30. april 1956, gennem dagspressen fået kendskab til, at dyrlæge Schambye dog ønsker, at klagepunkter fra

hans side medinddrages under min undersøgelse, og jeg har efter en samtale med Schambye den 4. maj 1956 besluttet at imødekomme hans ønske.

For ikke at sinke afgivelsen af min betænkning vedrørende de øvrige forhold har jeg ment at burde udskyde de Schambye vedrørende forhold til en særskilt redegørelse.

Datoliste vedrørende Wamberg-sagen

20/4 1953	Forstanderstillingen ved højskolens ambulatoriske klinik opslås.	30/8 1954	} Professorerne Wirstad og Møller-Sørensen indstiller afhandlingen til antagelse.
1/6 1953	Nedsættelse af 1. bedømmelsesudvalg.	18/9 1954	
2/7 1953	Nedsættelse af 2. bedømmelsesudvalg.	7/10 1954	Veterinærafdelingen tiltræder indstillingen om antagelse.
25/8 1953	Wamberg indsender sin afhandling til bedømmelse.	13/12 1954	Undervisningsrådet antager afhandlingen til forsvar.
10/9 1953	Veterinærafdelingen beslutter at anmode professorerne Wirstad og Møller-Sørensen om at bedømme afhandlingen.	25/2 1955	Det mundtlige forsvar finder sted.
14/9 1953	Veterinærafdelingens formand spørger Wamberg, om han vil ansøge om, at afhandlingen vedlægges hans ansøgning om forstanderstillingen.	28/2 1955	Møde i veterinærafdelingen. Undervisningsrådet nedsætter undersøgelseskommissionen.
15/9 1953	Wamberg meddeler, at han ikke vil ansøge herom.	1/3 1955	Møde mellem direktør Thorkil-Jensen, inspektør Paludan og Wamberg.
15/9 1953	Wamberg ansøger Landbrugsministeriet om at udskyde besættelsen af forstanderstillingen.	3/3 1955	Nyt møde mellem direktør Thorkil-Jensen, inspektør Paludan og Wamberg.
28/9 1953	Undervisningsrådet opfordrer professor Wirstad til at indtræde i forstanderudvalget.	5/3 1955	Kommissionen anmoder Wamberg om at fremsende sit materiale.
5/10 1953	Et eksemplar af Wambergs afhandling fremsendes til professor Lagerlöf.	7/3 1955	Møde mellem direktør Thorkil-Jensen, højesteretssagfører Rohbeck, Wamberg og inspektør Paludan.
26/10 1953	Wamberg protesterer herimod.	9/3 1955	Kommissionen anmoder påny Wamberg om at fremsende sit materiale.
31/10 1953	Møde mellem direktør Thorkil-Jensen, professor Dalgaard-Mikkelsen og Wamberg.	10/3 1955	Wamberg fremsender materialet.
3/11 1953	Forstanderudvalget afgiver indstillinger.	16/3 1955	Skrivelse fra dyrlæge Oluf Jørgensen til kommissionen.
9/11 1953	Undervisningsrådet vedtager at indstille, at reservedyrlæge N. O. Christensen udnævnes til forstander.	17/3 1955	Samtale mellem lektor Henrik Jensen og Wamberg.
Januar 1954	Wamberg indsender den rettede afhandling.	18/3 1955	Kommissionen afgiver sin betretning.
		21/3 1955	Politiken omtaler, at kommissionen har gjort bemærkninger til 26 journaler.
		21/3 1955	Undervisningsrådet vedtager, at Wamberg skal spørges.

23/3	1955	Møde mellem direktør Thorkil-Jensen, professor Milthers, professor Ed. Sørensen, højestetssagfører Rohbeck og Wamberg.	22/4	1955	Undervisningsrådet forkaster med 18 stemmer mod 18 indstillingen om godkendelse af forsvaret og vedtager at protestere overfor Landbrugsministeriet.
24/3	1955	} Kommissionens materiale tilsendes Wamberg.	24/4	1955	Højestetssagfører Rohbeck tilskriver Landbrugsministeriet og rejser spørgsmål om enkelte af veterinærafdelingens medlemmers habilitet.
25/3	1955		5/5	1955	Professorerne Wirstad og Møller-Sørensen afgiver fornyet indstilling om godkendelse af forsvaret.
2/4	1955	Højestetssagfører Rohbeck kræver på Wambergs vegne bestemmelserne af 25. februar 1935 anvendt ved sagens videre behandling.	5/5	1955	Professor Wirstad sender et brev til professor Ed. Sørensen.
3/4	1955	Højestetssagfører Rohbeck orienterer Landbrugsministeriet om kravet.	9/5	1955	Veterinærafdelingen vedtager med 7 stemmer mod 6 at godkende forsvaret.
5/4	1955	Direktør Thorkil-Jensens to skrivelser til højestetssagfører Rohbeck om sagens videre behandling.	9/5	1955	Undervisningsrådet tager veterinærafdelingens afgørelse til efterretning.
12/4	1955	Wamberg fremsender sit den 6. april 1955 daterede svar.	11/5	1955	Doktorbrevet overrækkes Wamberg.
13/4	1955	Information refererer Wambergs svar.	20/5	1955	Departementschef Stahl-schmidt, Landbrugsministeriet, har møde med direktør Thorkil-Jensen.
15/4	1955	Overdyrlæge Moltzen-Nielsen tilskriver direktør Thorkil-Jensen.	27/5	1955	Landbrugsministeren afholder møde med direktør Thorkil-Jensen og flere af undersøgelseskommissionens medlemmer.
16/4	1955	Redegørelse fra professorerne Bendixen og Jepsen samt docent Fritzboeger.	6/6	1955	Undervisningsrådet vedtager en udtalelse om kommissionens arbejde.
18/4	1955	Professorerne Wirstad og Møller-Sørensen indstiller forsvaret til godkendelse, og veterinærafdelingens flertal tiltræder dette.	15/6	1955	Landbrugsministeren afholder pressemøde.
20/4	1955	Veterinærafdelingens mindretal afgiver særindstilling til undervisningsrådet.			

I. Besættelsen af stillingen som forstander for højskolens ambulatoriske klinik

Den 20. april 1953 opslug Landbrugsministeriet den ledige stilling som forstander for højskolens ambulatoriske klinik.

Ved ansøgningsfristens udløb den 10. maj 1953 var der indkommet 6 ansøgninger, hvorimellem en ansøgning fra reservedyrlæge Wamberg. Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte undervisningsrådet den 1. juni 1953 på veterinærafdelingens forslag et udvalg bestående af højskolens direktør og veterinærafdelingens medlemmer, og ved skrivelse af 27. juni 1953 til undervisnings-

rådet meddelte udvalget, at et flertal på 7 medlemmer indstillede reservedyrlæge J. Has-holt til den ledige stilling, mens et mindretal på 5 medlemmer indstillede reservedyrlæge N. O. Christensen.

Indstillingerne behandledes på et møde i undervisningsrådet den 2. juli 1953, og da der såvel i bedømmelsesudvalget som i undervisningsrådet var uenighed om, hvorvidt man ved stillingens besættelse burde lægge mest vægt på ansøgernes videnskabelige kvalifikationer eller på deres praktiske erfaringer som

dyrlæger, besluttede rådet at nedsætte et nyt bedømmelsesudvalg, bestående af professorerne V. Adersen, A. Møller-Sørensen, H. C. Bendixen og N. O. Rasbech i deres egenkab af bestyrere af højskolens fire klinikker samt professor J. Flatla fra Norges Veterinærhøgskole og professor N. Lagerlöf fra Kungl. Veterinärhögskolan i Stockholm.

Den 25. august 1953 indsendte Wamberg 3 eksemplarer af sin afhandling til antagelse til forsvar for den veterinærvidenskabelige doktorgrad, og i et møde i veterinærafdelingen den 10. september 1953 besluttedes det at anmode professor Møller-Sørensen og professor H. F. Wirstad, Norges Veterinærhøgskole, om at foretage en bedømmelse af afhandlingen og afgive indstilling til veterinærafdelingen.

Af veterinærafdelingens protokol fremgår det, at professor Adersen på det samme møde foreslog, at det den 2. juli 1953 nedsatte udvalg vedrørende besættelsen af forstanderstillingen (i det følgende benævnt »forstanderudvalget«) snarest muligt fik Wambers afhandling til gennemsyn, da Wamberg var en af ansøgerne til stillingen. Professor Møller-Sørensen fandt dette forslag uheldigt, da det efter hans opfattelse kunne bevirke, at forstanderudvalget på den ene side og professorerne Wirstad og Møller-Sørensen på den anden side kunne komme til forskellige resultater i deres bedømmelse af afhandlingen. Professor Møller-Sørensen foreslog derfor, at forstanderudvalget afventede de to sagkyndige bedømmers indstilling. — Dette forslag blev imidlertid, som omtalt nedenfor, ikke taget til følge.

Da veterinærafdelingens daværende formand, professor S. Dalgaard-Mikkelsen, erklærede, at det ikke var korrekt uden forfatterens samtykke at videresende en afhandling, der var indleveret til bedømmelse for antagelse til doktorgraden, til andre personer end dem, der specielt var valgt til at bedømme arbejdet, gav afdelingen sin tilslutning til, at formanden anmodede Wamberg om et sådant samtykke. Samtidig vedtog afdelingen på forslag af professor J. Moustgaard at henstille til undervisningsrådet, at professor Wirstad blev optaget som medlem af forstanderudvalget, idet man herved mente at kunne undgå udskydelsen af besættelsen af forstanderstillingen, da begge de sagkyndige bedømmere herefter ville være medlemmer

af udvalget og overfor dette kunne redegøre for deres bedømmelse af afhandlingen.

Ved skrivelse af 14. september 1953 spurgte professor Dalgaard-Mikkelsen derefter Wamberg, om han agtede at ansøge om, at hans afhandling blev vedlagt hans ansøgning om forstanderstillingen. Wamberg svarede ved skrivelse af 15. september 1953, at han ikke havde til hensigt at ansøge herom, idet han samtidig meddelte, at han ved skrivelse af samme dato havde ansøgt Landbrugsministeriet om at udskyde besættelsen af forstanderstillingen, indtil der forelå en udtalelse om hans afhandling fra de to af veterinærafdelingen udpegede sagkyndige.

Wamberg har overfor mig begrundet sit standpunkt med, at professorerne Møller-Sørensen, Ed. Sørensen og Rasbech efter mødet i veterinærafdelingen den 10. september 1953 kraftigt rådede ham fra at gå ind på, at hans afhandling blev sendt rundt blandt forstanderudvalgets medlemmer. Ifølge Wamberg havde professorerne henvist til, at den principielt rigtige fremgangsmåde måtte være, at afhandlingen først skulle bedømmes af de særlig sagkyndige, og at det kunne befrygtes, at professorerne Bendixen og Lagerlöf ville fremkomme med uberettiget kritik, fordi de for enhver pris ønskede, at reservedyrlæge N. O. Christensen fik forstanderstillingen.

Professor Rasbech har herom udtalt, at det er rigtigt, at han har talt med Wamberg om spørgsmålet om disputatsens udlevering til forstanderudvalgets medlemmer, og han tør ikke udelukke, at Wamberg har kunnet opfatte hans udtalelser som en advarsel mod udleveringen. Det var ud fra principielle betragtninger, han var modstander af, at disputatsen blev sendt til Sverige, men han har samtidig understreget, at hans opfattelse ikke skyldtes frygt for, at disputatsen af forstanderudvalgets medlemmer ville blive bedømt ud fra usaglige motiver.

Professor Ed. Sørensen har anført, at hans standpunkt var, at disputatsen først burde bedømmes af de to sagkyndige, hvilket han dengang gav udtryk for overfor Wamberg. Professor Ed. Sørensen husker derimod ikke, at han direkte skulle have advaret Wamberg mod udlevering af disputatsen til forstanderudvalget.

Endelig har professor Møller-Sørensen udtalt, at han har sagt til Wamberg, at han

burde afslå anmodningen om udlevering af disputatsen. Han gav Wamberg samme begrundelse, som han havde givet for sit standpunkt i veterinærafdelingens møde den 10. september 1953. Efter sin bedste overbevisning må Møller-Sørensen derimod bestride Wambergs påstand om, at han skulle have begrundet sit råd med, at det kunne ventes, at professorerne Bendixen og Lagerlöf ville fremkomme med uberettiget kritik af afhandlingens.

Wambergs ansøgning af 15. september 1953 til Landbrugsministeriet om udskydelse af besættelsen af forstanderstillingen blev den 23. september 1953 af ministeriet tilstillet højskolen. Samme dag afholdt veterinærafdelingen et møde, hvor man diskuterede sagen på grundlag af Wambergs skrivelse af 15. september 1953 til professor Dalgaard-Mikkelsen. Herunder blev et forslag om at udskyde besættelsen af forstanderstillingen, indtil afhandlingen var bedømt, forkastet med 6 stemmer mod 3. Samtidig vedtog man at fastholde ønsket om, at professor Wirstad indvalgte i forstanderudvalget, og ved skrivelse af 26. september 1953 underrettede professor Dalgaard-Mikkelsen undervisningsrådet om den truffe beslutning, idet han tilføjede, at veterinærafdelingens flertal var af den opfattelse, at såvel højskolens som Wambergs interesser blev varetaget ved den foreslåede ordning. Undervisningsrådet vedtog derefter i sit møde den 28. september 1953 at opfordre professor Wirstad til at indtræde i forstanderudvalget, hvilken opfordring denne efterkom.

Wamberg blev ikke underrettet om undervisningsrådets vedtagelse om professor Wirstads indtræden i forstanderudvalget eller om, at hans ansøgning om udskydelse af forstanderstillingens besættelse ikke var taget til følge. På min forespørgsel om årsagen hertil har direktør Thorkil-Jensen oplyst, at det ikke er kutyme at meddele ansøgere til stillinger, hvem bedømmelsesudvalgene består af. Direktøren kan derimod ikke huske, hvorfor man ikke straks meddelte Wamberg, at besættelsen af stillingen ikke ville blive udskudt. Muligvis havde man overset, at der skulle gives en sådan meddelelse.

Den 29. september 1953 rekvirerede professor Adersen et eksemplar af Wambergs disputats fra højskolens kontor (de to eksemplarer var da tilsendt de sagkyndige bedøm-

mere), og efter gennemlæsning videresendte han eksemplaret til professorerne Bendixen og Rasbech, hvorefter det på professor Adersens foranledning den 5. oktober 1953 sendtes til professor Lagerlöf i Stockholm, som senere videresendte det til professor Flatla i Oslo.

Da Wamberg erfarede, at det tredje eksemplar af hans afhandling var sendt til professor Lagerlöf, protesterede han herimod i skrivelse af 26. oktober 1953 til direktøren og anmodede om, at der måtte blive foretaget en undersøgelse, i anledning af at hans afhandling trods hans protest var blevet udsendt til forstanderudvalgets medlemmer, og at der blev ydet ham oprejsning herfor.

Wambergs skrivelse blev drøftet på et møde i veterinærafdelingen den 29. oktober 1953, hvor professor Adersen ifølge det optagne mødeprotokollat påtog sig det fulde ansvar for disputatsens udsendelse. På mødet begrundede Adersen sit standpunkt med, at det efter hans opfattelse måtte være den logiske konsekvens af undervisningsrådets vedtagelse den 28. september 1953, at man så bort fra Wambergs ønsker, idet man ikke kunne holde møde i forstanderudvalget, uden at dets medlemmer var gjort bekendt med et så vigtigt aktstykke som et indsendt doktorarbejde. Når man ikke ville udskyde besættelsen af stillingen, ville det være urimeligt, om Wamberg skulle kunne gennemtrumfe sin vilje ved at hindre, at udvalgets medlemmer fik kendskab til arbejdet. Adersen henviste også til, at hverken professor Bendixen, professor Rasbech eller afdelingens formand, professor Dalgaard-Mikkelsen, der var informeret om udsendelsen, havde indvendt noget derimod.

Da professor Ed. Sørensen pegede på, at det var en formel fejl, når Wamberg ikke havde fået svar på ansøgningen af 15. september 1953 til Landbrugsministeriet, vedtog afdelingen enstemmigt at rette denne fejl og søge sagen bilagt ved en mundtlig forhandling mellem direktøren, professor Dalgaard-Mikkelsen og Wamberg.

Forhandlingen fandt sted den 31. oktober 1953. Der blev ikke optaget noget referat, men i veterinærafdelingens møde den 13. november 1953 oplyste professor Dalgaard-Mikkelsen ifølge afdelingens protokol, at Wamberg var blevet underrettet om den truffe ordning og om, at han ikke burde

have sendt ansøgningen til Landbrugsministeriet, men direkte til højskolen. Dalgaard-Mikkelsen udtalte videre, at Wamberg på mødet havde indset, at han var tjent med den fremgangsmåde, der var blevet anvendt ved behandlingen af hans afhandling, og at han havde erklæret sig tilfreds med den givne mundtlige meddelelse.

Dr. Wamberg har i skrivelsen af 6. juli 1955 anført, at direktøren på mødet den 31. oktober 1953 havde beklaget, at der ikke var givet ham svar på ansøgningen til Landbrugsministeriet, men undskyldt det med, at det var en fejl, at han havde sendt ansøgningen til ministeriet i stedet for til undervisningsrådet. Direktøren havde dernæst udtalt, at det var på hans ansvar, disputatsen var blevet sendt til forstanderudvalgets medlemmer, da man ikke kunne vente længere med at besætte den ledige stilling. Wamberg har overfor mig bestridt, at han skulle have erklæret sig tilfreds med direktørens meddelelse.

Direktør Thorkil-Jensen kan ikke nu huske de nærmere omstændigheder ved det nævnte møde, men han tør ikke bestride, at han muligvis på mødet har påtaget sig ansvaret for disputatsens udsendelse.

Dernæst har professor Adersen bekræftet, at det var på hans foranledning, disputatsen blev sendt til udvalgets medlemmer. Han var en af de første, der havde læst disputatsen, som han havde glædet sig over, idet han havde fundet, at Wamberg havde ydet en betydelig arbejdsindsats. Han havde derfor ment, at det måtte være en fordel for Wamberg, at de øvrige medlemmer af forstanderudvalget fik disputatsen at se, og udsendelsen af den var derfor kun sket for at gavne Wamberg.

Professor Adsensens udtalelse har jeg forelagt dr. Wamberg, som har erklæret, at han ikke tvivler om, at professor Adersen ikke har ønsket at skade ham ved udsendelsen.

Den 3. november 1953 holdt forstanderudvalget møde, hvor det viste sig, at der ikke kunne opnås enighed om en enkelt af ansøgerne, idet 4 af udvalgets medlemmer, der fandt, at der ved besættelsen af stillingen vel burde tages hensyn til praktisk erfaring, men i overvejende grad til videnskabelige kvalifikationer, i indstilling af 3. november 1953 gik ind for reservedyrlæge N. O. Christensen, mens 3 af medlemmerne, der lagde

hovedvægten på den praktiske erfaring, i indstilling af samme dato foretrak reservedyrlæge Hasholt.

Flertallet fandt, at Wambergs afhandling måtte komme ham til fortjeneste, idet man dog — skønt ikke sagkyndig på det kirurgiske område — anførte, at arbejdet fra et almindeligt klinisk og videnskabeligt synspunkt var behæftet med væsentlige mangler og fejlurderinger, der i betydelig grad forringede værdien af arbejdet i dets da foreliggende form. Endelig fandt flertallet, at Wamberg havde betydelig erfaring i diagnostik og behandling af kirurgiske lidelser, specielt hos heste, men at denne uddannelse var for ensidig.

Mindretallet fandt, at afhandlingen, trods den kritik der kunne rettes og også var rettet mod den af de til bedømmelsen udpegede sagkyndige, betød en væsentlig forøgelse af Wambergs kvalifikationer, som derved kom fuldt på højde med reservedyrlæge Christensens.

På undervisningsrådets møde den 9. november 1953 blev udvalgets to indstillinger forelagt, og det vedtoges med 18 stemmer mod 7 at indstille til Landbrugsministeriet, at reservedyrlæge N. O. Christensen udnævntes til forstander. — Reservedyrlæge Christensen blev derefter udnævnt fra 1. januar 1954 at regne.

Dr. Wamberg har i skrivelsen af 6. juli 1955 hævdet, at professor Møller-Sørensen havde meddelt ham, at professor Bendixen og professor Lagerlöf på mødet den 3. november 1953 havde kritiseret afhandlingen stærkt, og at det under mødet blev oplyst, at professor Lagerlöf havde forelagt afhandlingen for andre, som ikke var medlemmer af udvalget.

Professor Møller-Sørensen har anført, at han, da han underrettede Wamberg om de forandringer, han måtte foretage i afhandlingen, omtalte, at de to professorer havde kritiseret den. Han havde bl. a. nævnt dette for at vise Wamberg nødvendigheden af, at afhandlingen blev omarbejdet. Møller-Sørensen har dog herved bemærket, at hverken professor Bendixen eller professor Lagerlöf er særlig sagkyndige på det område, afhandlingen vedrører.

Professor Bendixen har angående dette spørgsmål oplyst, at han på mødet i forstanderudvalget den 3. november 1953 havde

udtalt, at han fandt arbejdet interessant, når man betragtede det som et klinisk studie, men han fandt allerede dengang, at det ikke lå på højde med, hvad der måtte kræves af en doktordisputats.

Med hensyn til Wamberg's ansøgning om udskydelse af besættelsen af forstanderstillingen skal jeg udtale, at Wamberg ikke havde noget retskrav på, at besættelsen blev udskudt, indtil hans afhandling, der først blev indleveret godt 3 måneder efter udløbet af ansøgningsfristen, var blevet bedømt af de to af veterinærafdelingen udpegede særligt sagkyndige, og der findes i det hele, også under hensyn til at professor Wirstad blev indvalgt i forstanderudvalget, ikke grundlag for at kritisere, at man ikke imødekom Wamberg's ansøgning.

Hvad angår det forhold, at Wamberg ikke modtog svar på ansøgningen af 15. september 1953 til Landbrugsministeriet, finder jeg, at det havde været ønskeligt, om Landbrugsministeriet, der ikke optog ansøgningen til behandling, havde underrettet Wamberg om, at ansøgningen blev oversendt til højskolen. — Jeg finder dernæst, at det er en fejl, at højskolen ikke efter undervisningsrådets vedtagelse i mødet den 28. september 1953 meddelte Wamberg, at hans ansøgning om udskydelse af forstanderstillingens besættelse ikke kunne imødekommes. Da dette forhold imidlertid er erkendt, og da direktøren på mødet den 31. oktober 1953 har beklaget

det overfor Wamberg, giver den begåede fejl mig ikke anledning til yderligere bemærkninger.

Med hensyn til den stedfundne udsendelse til forstanderudvalgets medlemmer af et eksemplar af Wamberg's afhandling skal jeg udtale, at der, da Wamberg havde tilkendegivet, at han modsatte sig udsendelsen, herved er begået en fejl, og at svaret herfor må påhvile professor Adersen. Det er imidlertid ubestridt, at professor Adersen ikke har ønsket at skade Wamberg. Tværtimod må han antages at have handlet udfra det synspunkt, at afhandlingen betød en forøgelse af Wamberg's videnskabelige kvalifikationer for stillingen.

Efter de af professorerne Møller-Sørensen, Ed. Sørensen og Rasbech afgivne forklaringer kan det dernæst ikke anses for godtgjort, at disse overfor Wamberg skulle have udtalt, at det kunne befrygtes, at professorerne Bendixen og Lagerlöf ville fremkomme med uberettiget kritik af afhandlingen.

Jeg skal til slut udtale, at samtlige medlemmer i forstanderudvalget har anset Wamberg's afhandling som en forøgelse af hans kvalifikationer, og at det ikke ved min undersøgelse er godtgjort eller blot sandsynliggjort, at der fra nogen side i forstanderudvalget er foretaget en på usaglige motiver baseret bedømmelse af afhandlingen.

II. Bedømmelsen af Wamberg's disputats

A. Afhandlingens antagelse til forsvar.

På mødet i forstanderudvalget den 3. november 1953 afgav de to sagkyndige bedømmere professorerne Wirstad og Møller-Sørensen en foreløbig indstilling vedrørende Wamberg's afhandling.

Konklusionen af professor Wirstad's indstilling var, at han under tvivl ville foreslå arbejdet godkendt, idet han dog fandt det ønskeligt, at afhandlingen blev omarbejdet og suppleret med mere overbevisende data for en række punkters vedkommende.

Professor Møller-Sørensen har oplyst, at han i skrivelse af 2. november 1953 til veterinærafdelingen bl. a. udtalte, at han trods

en række indvendinger fandt, at afhandlingen burde antages til forsvar, såfremt Wamberg foretog visse mindre ændringer. Wamberg havde derefter foretaget de ønskede ændringer og indsendte i januar 1954 den omarbejdede afhandling. Møller-Sørensen har herved oplyst, at der ikke var tale om, at afhandlingen var blevet forkastet, men at de to bedømmere, som det ofte sker, havde henstillet til doktoranden at foretage visse ændringer, som dog ikke på noget punkt kunne karakteriseres som væsentlige, men snarere som en afpudsning af afhandlingen.

I skrivelser af 30. august og 18. september 1954 afgav professor Wirstad og professor

Møller-Sørensen de endelige indstillinger, som trods kritik på en række punkter gik ud på, at arbejdet var værdigt til at antages til forsvar for den veterinærvidenskabelige doktorgrad.

De to indstillinger blev forelagt i veterinær-afdelingen den 23. september 1954. På dette møde, hvor 8 af veterinærafdelingens 13 medlemmer deltog, blev der under hensyn til kritikken i de sagkyndiges indstillinger yttret betænkelighed ved at antage afhandlingen til forsvar for doktorgraden, og da de to sagkyndige ikke var tilstede, besluttedes det at udsætte afgørelsen.

Sagen forelagdes påny i veterinærafdelingens møde den 7. oktober 1954, hvor professor Møller-Sørensen og 9 andre medlemmer deltog. I dette møde udtrykte professorerne Bendixen og Moustgaard betænkelighed ved disputatsens antagelse, men da flere af de andre medlemmer af afdelingen, som i mellemtiden havde haft lejlighed til at læse afhandlingen, gik ind for, at den blev antaget, blev dette vedtaget, idet professorerne Bendixen og Moustgaard afholdt sig fra at stemme.

Veterinærafdelingens indstilling om afhandlingens antagelse til forsvar blev derefter den 13. december 1954 forelagt undervisningsrådet, som uden diskussion tiltrådte indstillingen.

B. Forsvaret af disputatsen.

Forsvaret af Wamberg's disputats fandt sted på højskolen fredag den 25. februar 1955. Forsvarshandlingen lededes af professor Dalgaard-Mikkelsen som formand for veterinærafdelingen, og som officielle opponenter virkede professorerne Wirstad og Møller-Sørensen. Ex auditorio opponerede veterinær Håkonstad, Norge, dyrlæge J. Hasholt samt overdyrlægerne H. Moltzen-Nielsen, Kbh., og Uffe Jørgensen, Århus. Sidstnævnte havde den 23. februar skriftligt anmeldt sit ønske om at opponere, mens de to andre danske uofficielle opponenter skriftligt havde anmeldt sig den 25. februar.

De tre danske uofficielle opponenter fremsatte meget skarpe angreb mod arbejdet. Overdyrlæge Moltzen-Nielsen mente således at have identificeret flere af de af Wamberg for spat opererede travheste, der i disputatsens sygehistorier var betegnet med numre,

og anmodede Wamberg om at opgive hestenes navne, idet han var af den opfattelse, at disputatsens journaloplysninger vedrørende disse hestes starter, placeringer og diskvalifikationer før og især efter anvendelsen af den af Wamberg i disputatsen forsvarede operationsmetode var urigtige. Wamberg svarede imidlertid, at han ikke kunne diskutere hestenes navne, da han i sygehistorierne i vidt omfang havde fremsat kritiske bemærkninger om hestenes ejere eller trænere. Moltzen-Nielsen spurgte derefter professor Dalgaard-Mikkelsen, om Wamberg var berettiget til at nægte at opgive hestenes navne, og da Dalgaard-Mikkelsen svarede bekræftende, erklærede Moltzen-Nielsen, at han under disse omstændigheder ikke kunne fortsætte oppositionen, hvorefter han forlod katederet.

Dyrlæge Hasholt kritiserede især Wamberg's litteraturbearbejdelse og gjorde gældende, at afhandlingen viste, at Wamberg manglede kritisk indstilling overfor sit materiale.

Overdyrlæge Uffe Jørgensen hævdede i sit oppositionsindlæg, at han også havde identificeret nogle af de af Wamberg opererede heste, og at journaloplysningerne om disse hestes løbspræstationer både før og efter Wamberg's operationer var urigtige eller mangelfulde. Wamberg nægtede imidlertid også overfor denne opponent at diskutere hestenes navne.

Efter forsvarshandlingens slutning fandt de to officielle opponenter, at forsvaret havde været tilfredsstillende, og de underskrev straks samme dag erklæring herom til undervisningsrådet. Denne erklæring, der er optrykt som bilag 1, blev samtidig tiltrådt af professor Dalgaard-Mikkelsen på veterinærafdelingens vegne.

Professor Dalgaard-Mikkelsen har udtalt, at han godkendte Wamberg's vægring ved at opgive hestenes navne, fordi han fandt, at anmodningen burde have været fremsat tidligere. Disputatsen havde været offentliggjort i 4 uger før forsvaret, og hvis de uofficielle opponenter i løbet af denne tid havde henvendt sig til højskolen, ville de have fået adgang til det originale journalmateriale. Overdyrlæge Moltzen-Nielsen havde iøvrigt under en telefonsamtale 3—4 dage før forsvarshandlingen meddelt Dalgaard-Mikkelsen, at han ikke ønskede at opponere. — Denne fandt det under disse omstændigheder rimeligt, at Wamberg, der i disputatsen havde fremsat

ofte stærkt kritiske bemærkninger om hestenes ejere og trænere, modsatte sig, at hestenes navne blev nævnt under den offentlige forsvarshandling. Dalgaard-Mikkelsen har samtidig beklaget, at han ikke havde begrundet sit standpunkt overfor Moltzen-Nielsen.

På mit spørgsmål har professor Dalgaard-Mikkelsen dernæst udtalt, at det under forsvarshandlingen ville have været muligt at give de uofficielle opponenter skriftlige oplysninger om hestenes navne med kodebetegnelser, uden at offentligheden fik kendskab til navnene. Forsvarshandlingen havde i så fald måttet afbrydes en halv til en hel time, men man havde ikke herved været sikret mod usaglige episoder under forsvarshandlingen.

Jeg skal herefter udtale, at jeg finder det tvivlsomt, om professor Dalgaard-Mikkelsen har handlet rigtigt ved at støtte Wamberg i hans vægring ved at give opponenterne de begærede oplysninger. Disse oplysninger måtte kunne være givet skriftligt med pålæg om ikke at nævne hestenes navne i den videre diskussion. Da der imidlertid må være overladt forhandlingslederen ved en disputats et bredt skøn med hensyn til afgørelser, der skal træffes på stedet, skal jeg undlade at fremsætte nogen kritik i denne forbindelse, hvorved bemærkes, at der ikke kan være tvivl om, at professor Dalgaard-Mikkelsen har handlet ud fra motiver, der fuldt ud må anerkendes.

C. Klagen over de uofficielle opponenter.

1) Dr. Wamberg har overfor mig hævdet, at overdyrlæge Moltzen-Nielsen om morgenen den 25. februar 1955 telefonisk spurgte Wambergs forlægger, direktør Carl F. Mortensen, om de formelle tidsfrister for disputatsens udsendelse var overholdt, idet Moltzen-Nielsen samtidig skulle have udtalt, at han i modsat fald ville vælte disputatsen på dette grundlag. Dette forhold blev omtalt i en artikel i Information den 20. april 1955, hvilket havde til følge, at direktør Mortensen i en skrivelse af 21. april 1955 til undervisningsrådet meddelte, at Moltzen-Nielsen i anden anledning havde talt med ham ca. en time før forsvaret skulle finde sted, og havde spurgt, om afhandlingen var indleveret ret-

tidigt, hvilket Mortensen havde bekræftet. Nogle dage senere havde Wamberg spurgt direktør Mortensen, om han ville underskrive en erklæring om, at Moltzen-Nielsen havde udtalt, at han ville vælte disputatsen, hvis den ikke var rettidigt indleveret, men Mortensen havde svaret, at Moltzen-Nielsen *ikke* overfor ham havde udtalt sig således, hvorimod Mortensen gerne ville bekræfte, at Moltzen-Nielsen telefonisk havde spurgt, hvornår disputatsen var indleveret.

Foreholdt direktør Mortensens skrivelse af 21. april 1955 har Wamberg overfor mig fastholdt den af ham givne fremstilling.

Efter de foreliggende oplysninger kan det her omtalte forhold ikke give anledning til nogen berettiget klage.

2) Wamberg har dernæst hævdet, at de tre uofficielle opponenter har haft usaglige motiver for deres angreb på hans disputats.

Det anførte har ikke kunnet give mig grund til undersøgelse. Det pågældende forhold falder ikke under mit tilsyn som ombudsmand, og en eventuel usaglig motivation hos uofficielle opponenter ved en disputats må i hvert fald ligge udenfor højskolens ansvar.

D. Beklagelserne over professor Moustgaards udtalelser.

1) I skrivelsen af 6. juli 1955 har Wamberg besværet sig over, at professor Moustgaard den 25. februar 1955 efter forsvarshandlingen skal have udtalt overfor professor Rasbech, at han med alle til rådighed stående midler ville bekæmpe, at Wamberg fik doktorgraden, da han i så fald ville være selvskreven til professor Adersens professorat.

Jeg har forelagt denne klage for professor Moustgaard, der har udtalt, at han ikke under sin samtale med professor Rasbech anvendte udtrykket »med alle til rådighed stående midler«. Forholdet var det, at Moustgaard, der havde overværet forsvarshandlingen, var blevet stærkt ophidset over Wambergs optræden overfor de uofficielle opponenter, som han fandt var akademisk uværdig. Da Moustgaard havde forladt audito-

riet, havde han set professor Rasbech, som ligeledes havde overværet forsvarshandlingen, og var fulgtes med denne hjem, hvor man diskuterede det passerede, som havde chokeret dem begge. — Moustgaard vil ikke bestride, at han under samtalen var gået ind for, at man ikke burde godkende forsvaret, men har samtidig overfor mig fremhævet, at udtalelsen er faldet under en privat samtale mellem kolleger.

Professor Rasbech har udtalt, at både han og Moustgaard havde været chokerede over forsvarshandlingens forløb. Rasbech havde selv haft det indtryk, at man ikke uden videre kunne afvise, at der kunne være tale om et forkert grundlag for visse afsnit i disputatsen. Under den private samtale i Rasbechs hjem var professor Moustgaard fremkommet med en udtalelse, der såvidt Rasbech huskede gik ud på, at han ville bekæmpe, at Wamberg fik doktorgraden. På min forespørgsel erklærede professor Rasbech, at han også selv var kommet i tvivl om doktorandens videnskabelige hæderlighed, og at det ikke er hans opfattelse, at Moustgaards udtalelse havde været motiveret af usaglige hensyn.

Det omtalte forhold giver mig ikke anledning til at fremsætte kritik.

2) Dr. Wamberg har endvidere besværet sig over en udtalelse, professor Moustgaard den 26. februar 1955 har fremsat overfor Information. I denne udtalelse hedder det bl. a.:

»Denne sag rejser jo spørgsmålet, om selve grundlaget for overhovedet at bedømme et videnskabeligt arbejdes kvalitet er tilstede, når kildematerialet ikke opgives, siger professor Johs. Moustgaard ... Personlig mener jeg ikke, at man kan antage en disputats eller godkende et forsvar, når præses nægter at give oplysning om sit materiale, sådan som tilfældet var igår. Jeg synes, at Landbohøjskolens og Københavns Universitets ære går forud for travhesteejeres interesser eller andre private økonomiske interesser.«

Professor Moustgaard har udtalt, at han, da han kom på sin afdeling den 26. februar 1955, havde fået besked om, at der var blevet ringet fra Information. Han var ikke klar over, hvad det drejede sig om, men da

han i den nærmest foregående tid havde afgivet flere udtalelser til bladet angående det radioaktive støv, troede han, at det var dette, man havde ønsket at tale med ham om, og han havde derfor ringet bladet op og var kommet til at tale med en journalist, som han kendte fra tidligere tid. Denne havde spurgt ham om hans syn på disputatsagen, og Moustgaard afgav derefter den foran citerede udtalelse, som efter hvad han husker er en korrekt gengivelse.

Professor Moustgaard har pointeret, at han ikke kan anerkende, at det var på hans initiativ, udtalelsen kom i stand.

Jeg skal herefter udtale, at jeg ikke finder, at professor Moustgaard ved den ovenfor citerede udtalelse til Information er gået ud over grænserne for den ytringsfrihed vedrørende et videnskabeligt spørgsmål, som i den givne situation måtte tilkomme ham.

Det bemærkes, at udtalelsen udtrykkelig angiver at være udtryk for Moustgaards personlige opfattelse, og at han har måttet kunne gå ud fra, at Information var klar over, at Wambergs nægtelse af at meddele de pågældende oplysninger var godkendt af forsvarshandlingens leder.

3) Dr. Wamberg har endelig hævdet, at professor Moustgaard den 28. februar 1955 har indledt en forelæsning med at udtale: »Ja, mine herrer, dette er jo hektiske dage for vor højskole, men efter min mening ikke for hektiske, der skal sgu være en blonde.«

Vedrørende denne udtalelse har professor Moustgaard erklæret, at han ikke nu kan huske episoden, men han vil ikke bestride, at han kan have udtalt sig som påstået overfor de studerende. Han har imidlertid henvist til, at man må erindre, at sagen på det tidspunkt var det stående samtaleemne på højskolen, og at forholdet vel har været det, at de studerende, da han kom ind til forelæsningen, heftigt havde diskuteret den, hvilket kan have foranlediget ham til at fremsætte en udtalelse i den nævnte retning.

Hvis professor Moustgaard har udtalt sig som anført, har han anvendt en uakademisk form. — Iøvrigt giver dette forhold mig ikke anledning til at fremsætte kritik.

E. Nedsættelsen af en undersøgelseskommission.

Undervisningsrådet skulle den 28. februar 1955 afholde møde, hvor man bl. a. skulle drøfte konfereringen af doktorgraden til Wamberg. En time før mødet blev der afholdt ekstraordinært møde i veterinærafdelingen med forsvaret af disputatsen som eneste punkt på dagsordenen.

Af veterinærafdelingens protokol fremgår det, at 9 medlemmer var tilstede, og at afdelingens formand professor Dalgaard-Mikkelsen indledte mødet med kort at redegøre for forløbet af forsvarshandlingen og for de beskyldninger, de to overdyrlæger havde rettet mod doktoranden med hensyn til rigtigheden af oplysningerne i sygejournalerne. Formanden erklærede, at angrebene var af en sådan karakter, at man kunne overveje nedsættelse af en kommission til undersøgelse af deres berettigelse. — Under den videre drøftelse gik de fleste af mødets deltagere ind for nedsættelse af en kommission, idet kun professor Ed. Sørensen udtalte sig imod.

Der var derimod mere delte meninger om den eventuelle kommissions sammensætning. Professor Jepsen fandt, at veterinærafdelingen ikke burde have nogen afgørende indflydelse i kommissionen, og at de officielle opponenter ikke skulle være medlemmer, hvorimod de uofficielle opponenter burde indtræde. Professor Moustgaard var også af den opfattelse, at de officielle opponenter ikke burde være medlemmer, hvorimod docent Fritzboeger frarådede at desavouere de officielle opponenter ved kommissionens sammensætning. — Uden at der blev foretaget nogen afstemning, konstaterede formanden til slut, at der i afdelingen var overvejende stemning for nedsættelse af en undersøgelseskommission, men at der ikke var enighed om dens sammensætning.

På mødet i undervisningsrådet umiddelbart efter oplyste direktør Thorkil-Jensen, at han fra de tre veterinærvidenskabelige doktorer N. Plum, Axel Thomsen og E. Mallings Olsen havde modtaget en skrivelse af 28. februar 1955 (bilag 2), hvori disse, som havde overværet forsvarshandlingen, opfordrede direktøren til at foretage en tilbundsgående undersøgelse i anledning af de angreb, de uofficielle opponenter havde rettet mod doktoranden.

Ifølge undervisningsrådets protokol gav professor Dalgaard-Mikkelsen en kort redegørelse for sagen og udtalte, at veterinærafdelingen var enig om at foreslå, at der blev nedsat en undersøgelseskommission med direktøren som formand, men at der ikke urtherover var enighed om kommissionens sammensætning. Direktør Thorkil-Jensen tilsluttede sig forslaget, idet han fandt, at det var højskolens pligt at undersøge sagen.

Man diskuterede derefter kommissionens sammensætning. Professor Jepsen gentog sin udtalelse om, at de uofficielle opponenter burde være medlemmer, mens de officielle opponenter ikke burde medtages, ligesom han fandt, at veterinærafdelingens formand ikke kunne være medlem, og at afdelingen som sådan var blevet inhabil, hvorfor kommissionen burde have et bredere grundlag og have direktøren som formand.

Professor Ed. Sørensen udtalte, at han var modstander af kommissionens nedsættelse, men han ville bøje sig for flertallet. Han foreslog en kommission med direktøren som formand og iøvrigt bestående af veterinærer, ligesom han gik ind for, at de to officielle opponenter skulle med i kommissionen, for at de kunne få lejlighed til at se, om de var ført bag lyset.

Professor Møller-Sørensen fandt ikke, at de uofficielle opponenter burde være medlemmer af kommissionen. Han gjorde herved gældende, at de havde kendt disputatsen så længe, at de havde kunnet meddele højskolen deres kritik i tide. Møller-Sørensen havde selv undersøgt materialet, selvom han ikke havde kunnet gå på travbanen og se hestene.

Under den videre diskussion blev det foreslået også at anmode personer udenfor højskolen om at indtræde i kommissionen, og professor Mathias Thomsen foreslog i denne forbindelse forstanderen for Statens veterinære Serumlaboratorium, dr. med. vet. N. Plum.

Man enedes derefter om følgende sammensætning af kommissionen:

Direktør N. Thorkil-Jensen (formand).

Professor H. C. Bendixen, veterinærafdelingen.

Professor Aage Jepsen, veterinærafdelingen.

Professor A. Milthers, valgt i sin egenskab af sekretær for undervisningsrådet.

Dr. N. Plum, Statens veterinære Serumlaboratorium.

Docent E. Fritzbøger, veterinærafdelingen.

Højskolens inspektør, cand. jur. A. Paludan, valgtes på direktørens forslag til sekretær.

Det besluttedes samtidig, at kommissionen skulle have til opgave at undersøge berettigelsen af de ex auditorio fremførte angreb mod rigtigheden af det i disputatsen indeholdte journalmateriale.

Ved afstemningen om kommissionens nedsættelse med den ovenfor anførte sammensætning stemte 25 af undervisningsrådets medlemmer for, mens ingen stemte imod. Flere af rådets medlemmer, herunder en række veterinærer, undlod at stemme.

F. Kritikken i forbindelse med undersøgelseskommissionens nedsættelse.

Såvel dr. Wamberg som andre har fremst sat kritik i forbindelse med kommissionens nedsættelse. I det følgende behandles de enkelte punkter, der har givet anledning til kritik.

1. Spørgsmålet om lovligheden af kommissionens nedsættelse.

Dr. Wamberg har, støttet af højesterets-sagfører Paul G. Rohbeck, hævdet, at nedsættelsen af kommissionen var i strid med de for højskolen gældende regler, og under samtal er med mig har såvel Wamberg som Rohbeck nærmere begrundet dette standpunkt, ligesom Rohbeck i skrivelser af 24. januar og 20. april 1956 har uddybet sine synspunkter.

De gældende regler for meddelelse af doktorgrader ved højskolen er følgende:

- 1) Kgl. anordning nr. 43 af 22. februar 1935 angående indførelse af den veterinærvidenskabelige og den jordbrugsvidenskabelige doktorgrad ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.
- 2) Landbrugsministeriets bekendtgørelse nr. 45 af 22. februar 1935 angående doktorgrader ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole (udstedt i henhold til § 8 i den kgl. anordning).
- 3) De af højskolens undervisningsråd den 25. februar 1935 med hjemmel i § 7 i den

ovennævnte bekendtgørelse udstedte: Bestemmelser vedrørende erhvervelse af doktorgraden.

Af betydning for spørgsmålet er endvidere de af undervisningsrådet den 7. maj 1917 udstedte bestemmelser vedrørende Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles undervisningsråd og dets virksomhed.

De dele af de ovennævnte bestemmelser, der har interesse for nærværende undersøgelse, er aftrykt som bilag 3, 4, 5 og 6.

Højesterets-sagfører Rohbeck har gjort gældende, at der hverken i anordningen, bekendtgørelsen eller bestemmelserne af 25. februar 1935 findes hjemmel for nedsættelse af undersøgelseskommissioner i sager vedrørende doktorgrader, og at der ved bestemmelserne af 25. februar 1935 er givet udtømmende regler for, hvem der skal afgive indstilling om og i det hele taget behandle doktordisputater, og for fremgangsmåden herved. Ved disse bestemmelser har det efter Rohbecks opfattelse været meningen at sikre, at disputaterne såvel i højskolens som i doktorandens interesse underkastes en sagkyndig behandling, hvilket især kommer til udtryk ved reglen i bestemmelsernes stk. 7 om afdelingernes afgørende indflydelse på spørgsmålet om disputatsers antagelse til forsvar. Højesterets-sagfører Rohbeck finder herefter, at det ikke kan være meningen med de i bestemmelserne af 25. februar 1935 givne regler, »at et organ som undervisningsrådet, hvor de i veterinære spørgsmål usagkyndige på forhånd udgør en overvældende majoritet, skal kunne tilsidesætte de officielle opponenter og dekanens afgørelse med hensyn til godkendelsen af forsvaret«.

Hvis der under det mundtlige forsvar var fremkommet begrundet mistanke om, at der i forbindelse med disputatsen forelå yderligere momenter, som de officielle opponenter ikke tidligere havde kunnet tage i betragtning, måtte fremgangsmåden efter Rohbecks mening være den, at disse momenter blev forelagt de officielle opponenter til afgørelse af, om de herefter mente at kunne fastholde deres godkendelse af forsvaret.

Højesterets-sagfører Rohbeck har endvidere fremhævet, at nedsættelsen af undersøgelseskommissionen efter hans opfattelse heller ikke kan anses for hjemlet ved bestemmelserne af 7. maj 1917 for undervisningsrådets virksom-

hed. I disse bestemmelsers § 19 gives der regler om de af undervisningsrådet nedsatte faste komitéer, og i § 19, stk. 6, hedder det:

»Til udvalg, der nedsættes over ekstraordinære sager, kan også tilkaldes sagkyndige mænd udenfor rådet.«

Rohbeck mener ikke, at denne almindeligt holdte bestemmelse kan fortrænge de for doktordisputater specielt fastsatte regler af 1935, idet § 19 ikke kan have haft disputater for øje, og idet § 19, stk. 6, har sin naturlige forbindelse med og forklaring i de foregående bestemmelser om de faste komitéer. Rohbeck har endelig anført, at det ikke kan være meningen, at opponenter ex auditorio, uanset at de officielle opponenter og dekanen har fundet forsvaret tilfredsstillende, ved at fremsætte påstand om, at afhandlingen ikke hviler på et videnskabeligt forsvarligt grundlag, skal kunne gøre spørgsmålet om konfereringen af doktorgraden til en »ekstraordinær sag«, der undergives behandling af helt andre organer og efter en helt anden fremgangsmåde end den, der er fastsat i bestemmelserne om doktordisputater.

I anledning af det af højesteretssagfører Rohbeck anførte skal jeg indledningsvis bemærke, at § 19, stk. 6, naturligt må fortolkes således, at et af rådet nedsat udvalg, der har andre opgaver end dem, der er henlagt til de faste komitéer omhandlet i paragraffens stk. 2, 3 og 4, er et udvalg, der er nedsat over »ekstraordinære sager«.

§ 19, stk. 6, har endvidere den selvstændige betydning, at den giver undervisningsrådet hjemmel for at tilkalde sagkyndige, der ikke er medlemmer af rådet, til ethvert udvalg nedsat med en særlig opgave.

Da det dernæst fremgår af den kgl. anordnings § 3, stk. 1, nr. 4, at undervisningsrådet efter afdelingens indberetning skal finde forsvaret tilfredsstillende, før doktorgraden kan erhverves, og da det må følge af almindelige retsgrundsætninger, at en forsamling, til hvem afgørelsen af et spørgsmål er henlagt, i mangel af modstående regler må være berettiget til at nedsætte udvalg til undersøgelse af spørgsmålet, inden afgørelse træffes, finder jeg ikke, at rådet har været uberettiget til at nedsætte et undersøgelsesudvalg. — Det bemærkes herved, at bestemmelserne af 25.

februar 1935 vedrørende erhvervelse af doktorgrader ikke ses at kunne være til hinder for kommissionens nedsættelse, ganske uanset om bestemmelsernes stk. 7, der direkte alene vedrører spørgsmålet om disputaters *antagelse til forsvar*, kan anvendes analogt på spørgsmålet om *godkendelse af forsvaret*. Også efter affattelsen af stk. 7 skal nemlig undervisningsrådet tage stilling til spørgsmålet om antagelse eller forkastelse, før der kan være tale om fornyet drøftelse »i udvalg (bedømmelsesudvalg) og afdeling«.

Jeg kan herefter ikke anerkende den opfattelse, højesteretssagfører Rohbeck har gjort gældende vedrørende dette spørgsmål.

2. Kritik af kommissionens sammensætning.

I skrivelse af 3. marts 1955 til direktøren protesterede overdyrlæge, lektor Henrik Jensen mod, at de to officielle opponenter ikke var blevet medlemmer af kommissionen, idet han fandt, at dette var en grundløs mistænkeliggørelse af dem.

Overfor mig har Henrik Jensen nærmere forklaret, at han deltog i veterinærafdelingens møde den 28. februar 1955, men var forhindret i at deltage i undervisningsrådets følgende møde, og at han afgav sin protest, fordi han mente, at kommissionens opgave krævede en vis sagkundskab, og at denne ikke var blevet tilstrækkelig repræsenteret i kommissionen.

I en til direktøren fremsendt redegørelse af 9. maj 1955 for sagens behandling, herunder også spørgsmålet om kommissionens sammensætning, har professor Dalgaard-Mikkelsen bl. a. hævdet, at professor Jepsens udtalelse i rådets møde den 28. februar 1955 om, at veterinærafdelingen var inhabil, og hans forslag til kommissionens sammensætning havde forhindret, at undersøgelsen blev overladt til direktøren og veterinærafdelingen. Professor Jepsens forslag var yderligere blevet støttet af professor Moustgaard, hvortil kom, at der fra anden side blev foreslået inddragelse af veterinærer udenfor højskolen. Professor Dalgaard-Mikkelsen udtaler videre i sin redegørelse, at veterinærafdelingens flertal på mødet i undervisningsrådet havde givet udtryk for, at sagen burde holdes indenfor

højskolen og bero i veterinærafdelingen, men at dette kun vandt spredt tilslutning blandt rådets medlemmer, hvorfor afdelingens flertal måtte anse kommissionens sammensætning som så u hensigtsmæssig for en saglig behandling, at flertallet klart måtte placere kommissionen som et råds-anliggende, hvilket skete ved forslag om valg af undervisningsrådets sekretær, professor Milthers. Veterinærafdelingens flertal, herunder professor Dalgaard-Mikkelsen, havde ifølge redegørelsen afholdt sig fra at stemme.

Professor Dalgaard-Mikkelsen har overfor mig uddybet sin redegørelse og bl. a. forklaret, at han under mødet i undervisningsrådet blev klar over, at veterinærafdelingen var splittet, og at han derfor foreslog professor Milthers som medlem af kommissionen, idet han derved ville tilkendegive, at det var undervisningsrådets kommission. Det var Dalgaard-Mikkelsens opfattelse, at kommissionen, med den sammensætning den fik, ikke var hensigtsmæssig, da den opgave, der var stillet den, krævede sagkundskab.

Professor Milthers har i skrivelse af 30. januar 1956 til mig udtalt, at han finder, at professor Dalgaard-Mikkelsens redegørelse giver et urigtigt billede af, hvad der skete på rådets møde den 28. februar 1955 med hensyn til kommissionens nedsættelse. Milthers har, under henvisning til det af ham som rådets sekretær udarbejdede protokollat for mødet, udtalt, at det ikke under mødet blev gjort klart for rådets medlemmer, at der var tale om et flertal og et mindretal indenfor veterinærafdelingen. Forholdet var det, at de ikke-veterinære medlemmer af rådet var meget lidt stemt for at befatte sig med sagen, og man måtte, inden man gik til den endelige afstemning, tro, at der var tilvejebragt en ordning, der kunne bifaldes af de særlig interesserede; ellers havde de ikke-veterinære medlemmer utvivlsomt ønsket, at der blev forhandlet videre, indtil et tilfredsstillende resultat var nået. Det store flertal, der stemte for kommissionens nedsættelse, kunne kun have den opfattelse, at man hermed på bedste måde fulgte veterinærafdelingens ønske, og man kunne ikke vide, at en del veterinærer ville undlade at stemme, og heller ikke, hvad der skulle lægges heri.

I skrivelsen anfører professor Milthers dernæst med hensyn til valget af ham som medlem af kommissionen, at han heller ikke på

dette punkt kan godkende professor Dalgaard-Mikkelsens redegørelse, idet forslaget om at vælge ham blev fremsat omtrent samtidig af professorerne Bendixen og Dalgaard-Mikkelsen, på et tidspunkt hvor man endnu ikke kunne vide, hvorledes kommissionens sammensætning ville blive.

Professor Jepsen har oplyst overfor mig, at han på undervisningsrådets møde udtalte sig imod, at de officielle opponenter og veterinærafdelingens formand blev medlemmer af kommissionen, fordi han fandt, at de havde taget stilling i sagen ved at underskrive erklæringen om, at forsvaret havde været tilfredsstillende. På den anden side havde han ment, at de uofficielle opponenter burde med i undersøgelseskommissionen eller i hvert fald have lejlighed til at fremsætte deres indvendinger overfor denne, da de, som følge af at Wamberg med professor Dalgaard-Mikkelsens billigelse havde nægtet at identificere hestene, var blevet afskåret fra at drøfte indvendingerne under forsvarshandlingen. Professor Jepsen ville dog nu indrømme, at de personer, der rettede angreb mod Wamberg, ville være blevet lovlig stærkt repræsenteret i kommissionen, hvis de uofficielle opponenter havde fået sæde i den, men henviste til, at han havde følt det som et chok at overvære forsvarshandlingen, og at det måske derfor bagefter kunne virke mindre velovervejet, hvad han under dette indtryk havde foreslået vedrørende kommissionens sammensætning.

Professor Møller-Sørensen har dernæst udtalt, at han fandt, at det havde været rimeligt, om professor Wirstad og han var blevet medlemmer af kommissionen. Ligesom Ed. Sørensen havde han været modstander af kommissionens nedsættelse, men efter at han på undervisningsrådets møde havde set, hvordan stemningen var, havde han, der selv var part i sagen, ikke villet stemme imod, fordi det kunne have givet indtryk af, at der var noget at skjule, og han havde derfor afholdt sig fra at stemme.

Endelig har direktør Thorkil-Jensen udtalt, at det var hans indtryk, at undervisningsrådet havde ønsket at få kommissionen sammensat af medlemmer, der ikke tidligere havde haft med sagen at gøre, og det var grunden til, at de officielle opponenter ikke var kommet med. Man havde iøvrigt ikke ment, at der krævedes speciel veterinærkirurgisk

indsigt, da kommissionens opgave var at konstatere, om oplysningerne i disputatsens sygehistorier stemte med kilderne.

Det var endvidere direktørens overbevisning, at der ikke under undervisningsrådets drøftelse om kommissionens sammensætning var nogen, der søgte at skade Wamberg ved at foreslå indvalgt personer, der måtte antages at være fjendtligt stemt imod ham.

I anledning af professorerne Dalgaard-Mikkelsen og Milthers' divergerende opfattelser af forløbet af undervisningsrådets drøftelse om undersøgelseskommissionens sammensætning bemærker jeg, at der i det af professor Milthers udfærdigede referat af mødet, som er optaget i undervisningsrådets protokol og oplæst og godkendt på rådets næste møde, ikke findes noget, der kan antyde, at det under mødet var blevet gjort klart for rådet, at veterinærafdelingens medlemmer havde delt sig i et flertal og et mindretal med hensyn til spørgsmålet om kommissionens sammensætning. I denne forbindelse henviser jeg til, at der ikke fandt nogen afstemning sted under veterinærafdelingens forudgående møde, hvorfor der ikke heraf kan udledes noget om, at der var et flertal og et mindretal i afdelingen.

Jeg skal endelig udtale, at jeg ikke finder grundlag for at antage, at de forslag til medlemmer af undersøgelseskommissionen, der blev fremsat på undervisningsrådets møde den 28. februar 1955, fra nogen side har været motiveret af et ønske om at skade Wamberg.

3. Angreb på enkelte medlemmers habilitet.

I skrivelsen af 6. juli 1955 har dr. Wamberg oplyst, at han allerede på et møde den 1. marts 1955 med direktør Thorkil-Jensen og inspektør Paludan havde anført, at en af årsagerne til den for højskolen og ham pinlige situation var, at den kreds, der stod bag dyrlæge N. O. Christensen, nu ønskede at anvende de uofficielle opponenter angreb på Wamberg til at uskadeliggøre ham som kandidat ved besættelsen af det professorat, der bliver ledigt, når professor Adersen trækker sig tilbage. Wamberg havde endvidere på mødet udtalt, at han måtte nære mistillid til kommissionen, når professorerne

Jepsen og Bendixen samt dr. Plum var medlemmer.

Wamberg har yderligere anført, at han overfor direktøren begrundede sin mistillid til professor Jepsen med, at denne ved den sag, der kom frem i 1951 i anledning af reservedyrlæge, nuværende professor Rasbechs klage, en gang for alle havde diskvalificeret sig til at deltage i de af højskolen eller veterinærafdelingen nedsatte udvalg.

Den sidstnævnte sag har jeg optaget til særskilt undersøgelse og henviser herom til mine bemærkninger under afsnit VII, idet jeg i nærværende forbindelse skal udtale, at jeg finder Wambergs påstand om, at professor Jepsen generelt skulle have diskvalificeret sig til at være medlem af de af højskolen nedsatte bedømmelsesudvalg, ganske uholdbar.

Dr. Wamberg har endvidere henvist til, at professor Jepsen ved flere lejligheder stærkt har støttet dyrlæge Christensen, når denne søgte professorater ved højskolen, hvorfor Wamberg mente, at Jepsen ville gøre alt, hvad han kunne, for at hindre, at doktorgraden blev erhvervet af Wamberg, der i så fald ville stå meget stærkt ved besættelsen af professor Adsens professorat.

Med hensyn til professor Bendixen og dr. Plum havde Wamberg anført overfor direktøren, at han i december 1953, efter at disputatsen var indleveret og på et tidspunkt, hvor han faktisk kunne regne med, at den ville blive antaget eller i det mindste indstillet til antagelse af de to sagkyndige bedømmere, havde ansøgt Videnskabsfonden om støtte til videre videnskabelig forskning. Denne ansøgning var i Videnskabsfonden blevet behandlet af kommissionen for veterinærvidenskab, der bestod af professorerne Bendixen og Ed. Sørensen samt dr. Plum. Ansøgningen var blevet afvist af Bendixen og Plum, hvorimod Ed. Sørensen havde været stemt for at imødekomme den. Den sidstnævnte havde senere fortalt Wamberg, at han havde følt sig ilde berørt over den måde, hvorpå Bendixen og Plum havde omtalt Wambergs ansøgning. Bendixen skulle således bl. a. have sagt, at det var meget tvivlsomt, om disputatsen overhovedet ville blive antaget til forsvar.

Wamberg har yderligere henvist til, at professor Bendixen ligesom professor Jepsen hø-

rer til den kreds ved højskolen, der går stærkt ind for dyrlæge N. O. Christensen; og dr. Plum havde allerede tidligere givet sin mening til kende, idet han havde forladt forsvarshandlingen i vrede og senere ved underskriver af den ovennævnte doktorerklæring af 28. februar 1955 (bilag 2).

Prof. Ed. Sørensen har til mig udtalt, at han havde været stemt for at imødekomme Wamberg's ansøgning til Videnskabsfonden, men havde måttet bøje sig, da professor Bendixen og dr. Plum gik imod. Under drøftelsen havde Bendixen bemærket: »Lad os nu først se, hvordan det går med disputatsen.« Denne bemærkning fandt Ed. Sørensen ejendommelig, i betragtning af at professor Møller-Sørensen allerede i november 1953 i et møde i veterinærafdelingen havde redegjort for, at han og professor Wirstad mente at kunne anbefale afhandlingen til antagelse, når visse ændringer var foretaget.

Professor Bendixen har oplyst, at han er formand for bestyrelsen i »Godsejer Viktor A. Goldschmidts Legat«, hvorfra Wamberg efter ansøgning af 18. august 1952 i december samme år fik tildelt 1.500 kr. til støtte til fortsættelse af sine forsøg med en ny spat-operation. De øvrige bestyrelsesmedlemmer havde været af den opfattelse, at travsporten burde financiere undersøgelsen, men Bendixen havde fået gennemført, at Wamberg fik de 1.500 kr., da han skønnede, at en sådan undersøgelse kunne være af stor værdi.

Vedrørende Wamberg's ansøgning til Videnskabsfonden har professor Bendixen dernæst oplyst, at han ikke havde fundet tilstrækkelig saglig motivering for at imødekomme ansøgningen, der blev behandlet i begyndelsen af 1954. Han havde på det tidspunkt som medlem af forstanderudvalget læst Wamberg's afhandling, som han vel fandt interessant, men ikke på højde med, hvad der efter hans opfattelse måtte kræves af en doktordisputats.

Med hensyn til den af professor Ed. Sørensen omtalte bemærkning har professor Bendixen udtalt, at han ikke erindrer, at han har udtalt sig som påstået. Han vil ikke benægte, at Ed. Sørensen havde ønsket at imødekomme Wamberg's ansøgning, men resultatet af drøftelserne blev i hvert fald, at der blev afgivet indstilling om afslag.

Dr. Plum har forklaret, at han af rent saglige grunde fandt, at ansøgningen om støtte

af Videnskabsfonden ikke var tilstrækkeligt motiveret.

Dr. Plum har dernæst bekræftet, at han forlod forsvarshandlingen i vrede. Han og dr. med. vet. Axel Thomsen havde fundet Wamberg's optræden uheldig, og det var grunden til, at de gik. — Kort tid efter kom dr. med. vet. Mallings Olsen med et udkast til den senere doktorerklæring af 28. februar 1955 (bilag 2). Efter foretagelse af en enkelt rettelse havde dr. Plum ikke haft noget imod at underskrive den. Initiativet til at afgive en erklæring lå hos dr. Mallings Olsen. Dr. Plum havde intet personligt kendskab til Wamberg, bortset fra at han i et møde i Dyrlægeforeningen vistnok den 3. december 1954 havde haft en diskussion med Wamberg om et fagligt spørgsmål.

I anledning af dr. Wamberg's henvisning til, at professorerne Jepsen og Bendixen tidligere har støttet dyrlæge N. O. Christensen's kandidatur til forskellige stillinger ved højskolen, skal jeg udtale, at der efter det for mig oplyste ikke er grund til at antage, at de to professorers stillingen i de enkelte tilfælde har været dikteret af andet end saglige motiver.

Ligeledes finder jeg ikke, at der er tilvejebragt noget grundlag for at antage, at professor Bendixen's og dr. Plums behandling af Wamberg's ansøgning til Videnskabsfonden har været usaglig.

Hvad endelig angår dr. Wamberg's påstand om, at dr. Plum ved sin optræden under forsvarshandlingen og ved erklæringen af 28. februar 1955 (bilag 2) skulle have taget sådan stilling til sagen, at han måtte anses for inhabil, skal jeg udtale, at jeg, alt taget i betragtning, ikke finder, at dr. Plum har gjort sig inhabil til at indtræde i kommissionen.

4. Klagen over, at Wamberg ikke straks fik meddelelse om kommissionens nedsættelse.

På undervisningsrådets møde den 28. februar 1955 blev det besluttet at udsende meddelelse om kommissionens nedsættelse gennem Ritzaus Bureau, og denne udsendelse fandt sted samme aften. Der blev ikke sendt nogen meddelelse til Wamberg, som derfor først hørte om kommissionens nedsættelse i radioavisen om aftenen den 28. februar 1955

og ved morgenavisernes meddelelse den 1. marts.

På mit spørgsmål til direktør Thorkil-Jensen om årsagen til, at der ikke blev givet Wamberg, der bor på højskolen, meddelelse om det passerede, inden offentligheden blev underrettet, har direktøren udtalt, at det formentlig skyldtes, at han havde indkaldt Wamberg til et møde den 1. marts 1955, hvor han personlig ville underrette ham om kommissionens nedsættelse. Wamberg har imidlertid i sin skrivelse af 6. juli 1955 hævdet, at mødet den 1. marts fandt sted på hans initiativ, og direktør Thorkil-Jensen har ikke bestemt turdet fastholde, at det var ham, der havde indkaldt til mødet.

Det må herefter, rent bortset fra om mødet den 1. marts 1955 er kommet i stand på højskolens initiativ eller ej, anses for en beklagelig fejl, at Wamberg ikke fik meddelelse om kommissionens nedsættelse, inden offentligheden fik underretning.

G. Undersøgelseskommissionens arbejde.

Den 1. marts 1955 havde undersøgelseskommissionen sit første møde. Det blev her vedtaget at anmode Wamberg om koden vedrørende de i disputatsen omhandlede travheste, journalmaterialet m. v. og manuskriptet til hans indledningstale samt at anmode de uofficielle opponenter om deres indlæg og bemærkninger. I skrivelse af 2. marts 1955 anmodede højskolen Wamberg om at fremsende koden og materialet så hurtigt som muligt.

På Wambergs foranledning fandt der den 3. marts 1955 om formiddagen et nyt møde sted mellem direktør Thorkil-Jensen, inspektør Paludan og Wamberg. På dette møde udtalte Wamberg, ifølge de af inspektør Paludan samtidig udfærdigede notater, at han ønskede undersøgelsen afsluttet inden den 8. marts. Han foreviste forskelligt materiale og anmodede direktøren og inspektøren om at følge med til højskolens kirurgiske klinik for at besigtige journalmaterialet. Direktøren nægtede at besigtige materialet eller afgive nogen udtalelse udenom den samlede kommission og anmodede i stedet Wamberg om at fremføre sine synspunkter i en redegørelse til kommissionen.

Samtidig havde kommissionen modtaget

manuskripterne til overdyrlæge Uffe Jørgensens og afdelingsdyrlæge Hasholts oppositionsindlæg — begge manuskripter blev optaget som bilag til kommissionens beretning —, og på et møde den 5. marts 1955 redegjorde overdyrlæge Moltzen-Nielsen, der ikke havde noget manuskript til sit indlæg, for sine synspunkter overfor kommissionen.

Ved skrivelse af 5. marts 1955 anmodede kommissionen Wamberg om snarest muligt at fremsende koden og journalmaterialet vedrørende de i disputatsen omtalte travheste samt manuskriptet til sin indledningstale. I skrivelsen oplyste kommissionen samtidig numrene på de travheste, hvorom overdyrlægerne Uffe Jørgensen og Moltzen-Nielsen havde gjort bemærkninger.

Wamberg var i mellemtiden blevet sat i forbindelse med højesteretssagfører Rohbeck. Den 7. marts 1955 fandt der et møde sted mellem direktør Thorkil-Jensen, inspektør Paludan, højesteretssagfører Rohbeck og Wamberg. Det oplystes herunder, at Wamberg ikke havde noget manuskript til sin indledningstale. — Højesteretssagfører Rohbeck foreslog, at koden og journalmaterialet blev overgivet til direktøren til udelukkende anvendelse for de to officielle opponenter, således at disse kunne foretage en efterprøvelse af materialets rigtige anvendelse i disputatsen. Wamberg erklærede sig samtidig indforstået med, at materialet, såfremt højskolen ønskede det, blev forelagt for to veterinærkirurger i Tyskland og Østrig til yderligere efterprøvelse. Rohbeck har i denne forbindelse i en berigtigelse, der blev optaget i Politiken den 9. marts 1955, udtalt, at dette ikke var et forslag fra Wambergs eller hans side, men en erklæring, som Wamberg afgav for at gøre det klart, at han ikke havde noget imod, at en efterprøvelse blev foretaget af andre end de officielle opponenter, når det kunne ske uden prisgivelse af den fortrolighed, hvormed materialet ifølge sagens natur måtte behandles.

Direktør Thorkil-Jensen redegjorde samme dag overfor kommissionen for dette møde. Kommissionen kunne ikke gå ind på højesteretssagfører Rohbecks forslag, og ved skrivelse af 9. marts 1955 til Wamberg anmodede kommissionen under henvisning til skrivelserne af 2. og 5. marts 1955 om at få materialet tilsendt senest i løbet af den følgende dag.

Wamberg fremsendte derefter den 10. marts materialet, idet han fralagde sig ansvaret for følgerne af, at det blev gjort tilgængeligt for en større kreds. Sammen med materialet sendte Wamberg en fortegnelse (specifikation) herover, indeholdende forskellige bemærkninger til materialet. Fortegnelsen er i uddrag optaget som bilag 7.

I de følgende dage sammenholdt kommissionens 4 veterinærer, professorerne Bendixen og Jepsen, dr. Plum og docent Fritzbøger, de oplysninger om løbsresultater, der fremgik af de fra Centralforbundet for Travsport til kommissionen udlånte rekordbøger, med Wambergs materiale og med de påstande, der var fremsat af de uofficielle opponenter.

På møder i kommissionen den 16. og 17. marts 1955 drøftede man beretningens udformning. Af inspektør Paludans notater fremgår det, at såvel dr. Plum som professor Milthers havde forelagt udkast, og at man til slut havde anmodet professor Jepsen om på det foreliggende grundlag at udarbejde et forslag, som blev vedtaget med forskellige rettelser.

Kommissionsberetningen, hvoraf jeg som bilag 8 har gengivet de vigtigste afsnit, bestod af en gennemgang af alle afhandlingens journaler vedrørende opererede travheste (ialt 49), idet journalernes oplysninger i hvert enkelt tilfælde var sammenlignet med de i Centralforbundet for Travsports rekordbøger indførte løbsresultater for de pågældende heste. Konklusionen af denne sammenligning var, at kommissionen i 26 tilfælde havde fundet uoverensstemmelser mellem disputatsens journaloplysninger og Centralforbundets protokoller.

Af uoverensstemmelserne vedrørte en stor del hestenes starter, sejre og placeringer, men disse uoverensstemmelser fandt kommissionen, bortset fra et enkelt tilfælde (hest nr. 36), ikke af en sådan størrelse og karakter, at disputatsens oplysninger kunne betragtes som vildledende for bedømmelsen.

Hvad angår hestenes diskvalifikationer for urent trav fandt kommissionen, at disse burde medtages ved bedømmelsen af løbspræstationerne. I flere tilfælde var de uoplyste diskvalifikationer dog så få i forhold til starternes antal, at kommissionen ikke ville tillægge dem betydning, men i 4 tilfælde (vedrørende hestene nr. 6, 9, 38 og 35) havde Wamberg undladt at oplyse om et større antal (fra 3 til

6) diskvalifikationer efter operationer, og her fandt kommissionen at Wamberg, som ved sin omtale af diskvalifikationer i en del af anamneserne selv havde vist, at han tillagde dem betydning, havde udeladt oplysninger, der stod til hans rådighed, og som var væsentlige i sagens sammenhæng.

Kommissionen afgav ikke nogen indstilling til undervisningsrådet.

Som bilag til beretningen var vedlagt et skema for hver af de 49 heste, udvisende Wambergs oplysninger om hestenes løbspræstationer før og efter operationerne, Centralforbundets tilsvarende oplysninger samt de oplysninger, de uofficielle opponenter havde givet om nogle af hestene.

På mødet i kommissionen den 17. marts 1955 blev det drøftet, om man skulle høre Wamberg, inden beretningen blev afgivet til undervisningsrådet. I inspektør Paludans notater herom hedder det:

»Jeg anmodede om at få bilagt beretningen en erklæring om, at Wamberg skulle høres, hvis dette ikke skete, inden beretningen blev afgivet. Spørgsmålet om høring drøftedes. Milthers m. fl. ønskede, at der stilledes Wamberg forskellige spørgsmål. Formanden imod høring i kommissionen; beretningen måtte først forelægges undervisningsrådet, der måtte træffe afgørelse herom. Herefter gik man med til optagelse af sekretærens erklæring.«

Inspektør Paludans erklæring, der blev optaget som bilag til kommissionens beretning, gik ud på, at Wamberg skulle have lejlighed til at gøre sig bekendt med beretningen med bilag og til at fremsætte sine bemærkninger dertil. Erklæringen er aftrykt som bilag 9.

I slutningen af beretningen henviste kommissionen til denne erklæring med bemærkning om, at kommissionen ikke havde anmodet Wamberg om oplysning vedrørende de påpegede mangler.

Direktør Thorkil-Jensen har overfor mig bekræftet, at han i kommissionen indtog det standpunkt, at man ikke skulle forelægge kritikken for Wamberg, inden kommissionens beretning blev afgivet til undervisningsrådet, fordi man måtte forudse, at Wamberg og Rohbeck, såfremt kommissionen ville stille Wamberg enkelte spørgsmål, ville forlange hele materialet udleveret, hvilket efter direktørens opfattelse ikke ville være rigtigt, så længe det ikke havde været forelagt under-

visningsrådet. Det var direktørens håb, at undervisningsrådet på sit møde den 21. marts, hvor kommissionsberetningen skulle forelægges, ville godkende forsvaret af disputatsen, hvorved man kunne undgå at komplicere sagen yderligere ved at udlevere det nævnte materiale. Da det imidlertid på mødet i undervisningsrådet den 21. marts blev klart, at der ikke var stemning for straks at godkende forsvaret, var direktøren gået stærkt ind for, at Wamberg skulle have adgang til at udtale sig.

Professor Milthers har forklaret, at han var gået stærkt ind for, at kommissionen inden afgivelsen af beretningen skulle spørge Wamberg vedrørende de forhold, som man havde fundet væsentlige, d. v. s. de 4 eller eventuelt 5 heste, hvorom kommissionen fandt at der i disputatsens sygehistorier manglede væsentlige oplysninger. Da direktør Thorkil-Jensen havde indvendt, at man ikke kunne udlevere Wamberg hele materialet, før undervisningsrådet havde haft det forelagt, havde professor Milthers erklæret, at man kunne begrænse det til at angå de heste, man ville stille spørgsmål om. Inspektør Paludan havde imidlertid hævdet, at man ud fra et juridisk synspunkt ikke kunne spørge Wamberg om en begrænset del af undersøgelsen og kun udlevere ham en tilsvarende begrænset del af materialet.

I dagene efter at beretningen var udarbejdet, men inden rådsmødet den 21. marts 1955, havde professor Milthers igen forsøgt at få direktøren til at indkalde Wamberg til en samtale, således at man kunne forelægge hans udtalelser for undervisningsrådet. Milthers havde ment, at dette ville være en praktisk fremgangsmåde, for når man havde Wambergs egen udtalelse om, at han havde haft saglige grunde for ikke at nævne diskvalifikationer, ville det være meget vanskeligt at bevise det modsatte, hvorfor undervisningsrådet måtte godkende forsvaret og konferere doktorgraden. — Direktøren havde imidlertid ikke villet bøje sig for disse argumenter.

Endelig har inspektør Paludan udtalt, at ingen indenfor kommissionen havde været imod at spørge Wamberg; der var blot ikke enighed om, *hvornår* denne høring skulle finde sted, idet direktør Thorkil-Jensen vel var enig i, at Wamberg skulle have lejlighed til at afgive forklaring, men først efter at un-

dervisningsrådet havde taget stilling til kommissionsberetningen. — Det var under disse omstændigheder, at Paludan havde anmodet om, at hans erklæring måtte blive optaget som bilag til beretningen, da han ikke er medlem af undervisningsrådet og derfor ikke kunne redegøre for sit synspunkt overfor rådet.

Inspektør Paludan har i denne forbindelse henvist til den som bilag 10 aftrykte redegørelse til Landbrugsministeriet af 20. maj 1955, hvori han yderligere havde begrundet sit standpunkt.

Hvad angår professor Milthers har Paludan udtalt, at denne ganskevist kun ville spørge Wamberg om de 4—5 heste, hvor der var tale om en egentlig kritik, men da Milthers var den af kommissionens medlemmer, der var ivrigst for, at kommissionen skulle spørge Wamberg, fandt Paludan, at det var uretfærdigt, når man af fremstillingen i pressen kunne få det indtryk, at Milthers var imod, at Wamberg skulle spørges.

Jeg skal herefter udtale, at jeg finder, at kommissionen burde have spurgt Wamberg og forelagt ham hele det tilvebragte materiale, inden den afgav beretning til undervisningsrådet. Kun derved ville man fuldt ud have sikret sig mod, at rådet tog stilling på grundlag af et ikke fuldt oplyst materiale.

Det må herved bemærkes, at det burde have stået formanden og kommissionens øvrige medlemmer klart, at der ved rådets behandling af sagen kunne blive lagt vægt på forhold omtalt i kommissionsberetningen, som kommissionen selv havde anset for uvæsentlige med henblik på spørgsmålet om godkendelse af disputatsen. Overfor den her påpegede mulighed måtte hensynet til sagens forenkling vige, selvom gode saglige grunde kunne anføres for at lægge vægt på dette hensyn.

H. Professor Møllgaards udtalelse til Politiken den 6. marts 1955.

I et interview, der blev bragt i Politiken den 6. marts 1955 under overskriften: »Nægter han, har han ikke hjemme hos os«, blev professor Møllgaard spurgt, om det var rigtigt, som hævded af andre dagblade, at det var professor Moustgaard, der stod bag kommis-

sionens nedsættelse. Det hedder herefter i artiklen:

»Vrøvl, sagde professor Møllgaard, det er det rene sludder. Skal man tale om nogen skyld, så er det min, og ønsker man at vide det, så var det mig, der nedskrev kommissoriet det, der er kernen i sagen, er selve det princip, som er det livsbærende i den internationale videnskab, nemlig dette, at videnskaben er offentlig. En hvilken som helst privatperson skal til enhver tid kunne få adgang til dokumenterne i et videnskabeligt arbejde. Derpå beror tilliden til videnskaben. I virkeligheden var det slet ikke nødvendigt at nedsætte en kommission, men det var den skånsomste måde overfor Wamberg.«

Senere i artiklen, i forbindelse med spørgsmålet om, hvorvidt Wamberg ville aflevere sit materiale til kommissionen, fremsatte professor Møllgaard den bemærkning, der af bladet er anvendt som overskrift.

Wamberg har i skrivelsen af 6. juli 1955 gjort gældende, at professor Møllgaards udtalelser er vildledende og skadelige for ham.

Professor Møllgaard har overfor mig vedstået de refererede bemærkninger, som han hævder at have fremsat ud fra rent saglige motiver.

Til det anførte skal jeg bemærke, at jeg ikke finder, at professor Møllgaard ved de nævnte udtalelser, der klart fremtrådte som udtryk for hans personlige opfattelse vedrørende et principielt videnskabeligt spørgsmål, har overskredet grænserne for den ytringsfrihed, der måtte tilkomme ham i den foreliggende situation.

J. Lektor Henrik Jensens henvendelse til Wamberg den 17. marts 1955.

I flere dagblade havde der i tiden indtil den 21. marts 1955 været fremsat skarpe udtalelser om den nedsatte undersøgelseskommission og dens arbejde.

Under rådsmødet den 21. marts 1955 omtalte professor Ed. Sørensen, at et medlem af veterinærafdelingen havde rettet henvendelse til lektor Henrik Jensen og bedt denne sige til Wamberg, at han ville få doktorgraden, hvis han ville indstille aviskampagnen. Ed. Sørensen oplyste, at Henrik Jensen havde haft en samtale med Wamberg, og at højesterets-sagfører Rohbeck var i besiddelse af et af

Henrik Jensen og Wamberg underskrevet referat af denne samtale.

Ifølge rådets mødeprotokol bekræftede lektor Henrik Jensen straks, at et medlem af veterinærafdelingen, der dog ikke ønskede sit navn opgivet, havde anmodet ham om at søge kontakt med Wamberg for at gøre denne bekendt med det uhensigtsmæssige i at lade diskussionen om disputatsen foregå i dagspressen. Henrik Jensen havde kun påtaget sig at rette henvendelsen ud fra den opfattelse, at avispolemikken ikke gavnede hverken Wamberg eller højskolen, men kunne skabe en animositet mod Wamberg, som muligt kunne skade ham. Det havde ikke været Henrik Jensens ønske på nogen måde at tage parti i sagen; henvendelsen skulle alene ses som et råd til Wamberg om at vise mådehold.

Denne henvendelse blev ikke drøftet videre på mødet den 21. marts.

Med skrivelse af 22. april 1955 sendte højesterets-sagfører Rohbeck en afskrift af det ovenfor nævnte referat (bilag 11) af samtalen mellem lektor Henrik Jensen og Wamberg til landbrugsministeren. I referatet anføres det, at Henrik Jensen havde meddelt Wamberg, at højskolen var foruroliget over pressekampagnen, og at Wamberg, hvis han ville standse den, ville få doktorgraden, mens der i modsat fald var nogle der mente, at han ikke var værdig til den. — Wamberg havde ifølge referatet svaret, at pressekampagnen udelukkende kunne føres tilbage til højskolens erklæring og til forskellige professorers udtalelser til pressen, idet han selv kun havde udtalt sig om rent faktiske forhold.

Da Information i en leder den 10. maj 1955 bl. a. spurgte, om det var rigtigt, at veterinærafdelingens mindretal havde tilbudt Wamberg doktorgraden, mod at pressekampagnen blev afblæst, lod direktør Thorkil Jensen sagen undersøge. Det blev herved oplyst, at det var professor Moustgaard, der havde opfordret Henrik Jensen til at henvende sig til Wamberg. Moustgaard afgav i den anledning en udtalelse til direktøren, som denne den 17. maj 1955 videregav til Landbrugsministeriet tilligemed en erklæring af 13. maj 1955 fra lektor Jensen.

Professor Moustgaard anførte, at han under en samtale med lektor Henrik Jensen havde sagt, at den stedfundne pressekampagne var yderst uheldig for højskolen, og at den heller ikke kunne tjene Wamberg til no-

gen nytte. I samtalen løb havde Moustgaard nævnt overfor Henrik Jensen, at denne, der havde stået udenfor nedsettelsen af kommissionen, godt kunne tilråde Wamberg at tage det roligt. På forespørgsel havde Moustgaard udtalt, at Henrik Jensen ikke skulle meddele Wamberg, at henvendelsen skete på foranledning af ham. Endelig erklærede Moustgaard, at han intet kendskab havde til forløbet af samtalen mellem lektor Jensen og Wamberg.

Lektor Henrik Jensen erklærede, at han ikke havde noget kendskab til, at mindretallet i veterinærafdelingen skulle have tilbudt Wamberg doktorgraden, mod at pressekampagnen blev afblæst, og at han iøvrigt anså dette for ganske udelukket. — Videre bemærkede lektor Jensen, at det af Wamberg udarbejdede referat af samtalen den 17. marts var »som jeg har opfattet den«.

Dr. Wamberg har overfor mig anført, at det måtte være undersøgelseskommissionen, der stod bag henvendelsen til lektor Henrik Jensen, idet han ikke kunne se, hvilken grund professor Moustgaard ellers skulle have haft for henvendelsen; Moustgaard var ganske vist ikke medlem af undersøgelseskommissionen, men der var en nær kontakt mellem ham og professorerne Bendixen og Jepsen.

Lektor Henrik Jensen har udtalt, at han var ked af referatet af hans samtale med Wamberg. Han havde opfattet samtalen som fortrolig og havde ikke tænkt sig, at Wamberg ville anvende referatet; havde han været klar over det, ville han ikke have underskrevet det. Referatet var ganske vist ikke direkte forkert, men havde efter lektor Jensens opfattelse fået en uheldig formulering. Det var Wamberg, der havde affattet det, og han havde senere på dagen, den 17. marts 1955, bedt Henrik Jensen underskrive det, hvad denne havde gjort i tillid til Wambergs diskretion. Henrik Jensen havde senere bebrejdet Wamberg, at han havde anvendt referatet.

Med hensyn til professor Moustgaards henvendelse har lektor Jensen forklaret, at denne var kommet ind på hans kontor, hvor de var kommet til at tale om sagen. På forespørgsel havde Henrik Jensen erklæret, at han fandt, at Wamberg burde have doktorgraden, og hertil svarede Moustgaard, at han var af samme opfattelse, men at det ville være i Wambergs interesse, om pressekampagnen blev standset, da han ved sine angreb på høj-

skolen og kommissionen kunne forskertse sine chancer, idet man eventuelt kunne finde ham uværdig til doktorgraden. Moustgaard havde derefter bedt Henrik Jensen om at lade dette gå videre til Wamberg, idet han dog havde henstillet, at hans navn ikke blev nævnt.

På min forespørgsel har Henrik Jensen udtalt, at han ikke havde det indtryk, at Moustgaard handlede på andres vegne, og han kender ikke noget til, at undersøgelseskommissionen skulle stå bag Moustgaards henvendelse.

Lektor Henrik Jensen har fremhævet, at han kun havde påtaget sig at rette henvendelsen til Wamberg af idealistiske grunde, og at det måtte forekomme bittert, at han skulle inddrages i sagen på en uheldig måde.

Endelig har professor Moustgaard overfor mig bestemt hævdet, at han ikke har handlet på andres vegne, og at han intet udestående havde med Wamberg.

Efter det foreliggende finder jeg ikke grundlag for at antage, at undersøgelseskommissionen eller andre ved højskolen har stået bag professor Moustgaards opfordring til lektor Henrik Jensen om at henvende sig til Wamberg. Jeg finder endvidere ikke grundlag for at kritisere professor Moustgaards opfordring til lektor Jensen eller dennes henvendelse til Wamberg. Det af Wamberg affattede referat må betegnes som misvisende, forsåvidt som det kan forstås således, at lektor Henrik Jensen skulle have givet udtryk for, at han kom på højskolens vegne.

K. Politikens artikel den 21. marts 1955.

Den 21. marts 1955 skulle undervisningsrådet tage stilling til kommissionsberetningen. Samme dag bragte Politiken en artikel med overskriften: »Dyrlæge-affæren: Bemærkninger til 26 journaler. Undersøgelseskommissionen svarer ja til spørgsmålet, om kritikken mod Wambergs doktorafhandling var berettiget«.

I artiklen hed det bl. a., at kommissionen var kommet til det resultat, at kritikken var berettiget, og havde gjort bemærkninger til mere end halvdelen af sygejournalerne; i 26 journaler havde man fundet unøjagtigheder. Det var derimod ikke anført, at kommissionen havde erklæret, at de fleste af forholdene var uden betydning, og at man alene forså-

vidt angik 4 eller 5 heste fandt, at der manglede væsentlige oplysninger; bladet anførte kun, at det ikke var »bekendt med karakteren af alle uøjagtighederne«.

Såvel flere af højskolens lærere som Wamberg har stærkt kritiseret denne artikel, under henvisning til at dens fremkomst må være et brud mod den diskretion, hvormed kommissionsberetningen burde behandles, og at den giver et fordrejet referat af beretningen, idet den intet oplyser om den væsentlige begrænsning af de uoverensstemmelser, som kommissionen tillagde betydning.

Under en samtale med mig har dr. Plum forklaret, at han, før artiklen fremkom, var blevet ringet op af en journalist ved Politiken, der havde spurgt ham om resultatet af kommissionens undersøgelse. Plum havde haft det indtryk, at journalisten var vel informeret og kun søgte yderligere bekræftelse, og ved at spørge sig frem havde journalisten »indkredset« Plum til mere eller mindre at indrømme, at der var fundet 26 uoverensstemmelser. — Efter samtalen med mig har dr. Plum påny talt med vedkommende journalist, der har oplyst, at hans udgangspunkt for samtalen havde været en artikel i Berlingske Aftenavis den 10. marts 1955, hvori der var omtalt 24 heste. Efter at have »indkredset« Plum havde han spurgt, om det ville være meget forkert, hvis han skrev 26 heste, hvortil Plum svarede, at det vist ikke kunne være helt ved siden af. — Under disse omstændigheder finder dr. Plum, at han næppe kan siges at have nogen andel eller i det mindste kun en meget lille andel i de fremkomne oplysninger.

Den pågældende artikel i Berlingske Aftenavis nævner ikke noget om, hvor mange uoverensstemmelser kommissionen havde fundet — allerede af den grund, at Wamberg først samme dag som artiklen fremkom afleverede sit journalmateriale til kommissionen. Når der nævnes 24 heste, drejer det sig om de sygejournaler i disputatsen, som to af de uofficielle opponenter havde fremsat bemærkninger om overfor kommissionen, og hvis 24 numre var opgivet Wamberg i kommissionens tidligere nævnte skrivelse af 5. marts 1955.

Den pågældende journalist har overfor mig bekræftet dr. Plums forklaring og sagt, at han bl. a. på grundlag af artiklen i Berlingske Aftenavis havde formodet, at antallet af til-

fælde, hvor kommissionen havde fundet uoverensstemmelser, måtte ligge mellem 20 og 30. Han havde derefter ved at nævne forskellige tal »indkredset« dr. Plum.

Til det ovenfor anførte skal jeg udtale, at dr. Plum burde have været klar over, at kommissionsberetningen, der endnu ikke havde været forelagt undervisningsrådet, ifølge sagens natur måtte betragtes som fortrolig, så meget mere som Wamberg ikke havde haft lejlighed til at tage stilling til den rejste kritik. Dr. Plum burde derfor, uanset om journalisten havde bibragt ham det indtryk, at han i forvejen vidste besked, have nægtet at udtale sig. Jeg finder dernæst, at dr. Plum, når han udtalte sig, i hvert fald burde have meddelt, at kommissionen var af den opfattelse, at hovedparten af de fremdragne uoverensstemmelser var uden betydning, idet en sådan tilføjelse kunne have bevirket en væsentlig rigtigere gengivelse af de faktiske forhold.

I forbindelse med artiklen i Politiken er det overfor mig blevet hævdet, at den pågældende journalist dagen før artiklen blev bragt i bladet telefonisk skulle have omtalt den overfor højskolens direktør, og at et af bladets motorbude senere samme dag afleverede et eksemplar af artiklen på højskolens kontor.

Direktør Thorkil-Jensen har erklæret, at han intet kendskab havde til artiklen, før den fremkom i bladet, og har med bestemt udtalt, at der ikke har været et motorbud fra bladet på højskolen for at forevise ham den.

Inspektør Paludan har udtalt sig på tilsvarende måde.

Jeg finder herefter den fremsatte påstand ganske ubestyrket.

L. Undervisningsrådets møde den 21. marts 1955.

1. Den af professor Milthers forelagte redegørelse fra 5 af undersøgelseskommissionens medlemmer.

Forud for undervisningsrådets møde den 21. marts 1955 havde kommissionens beretning med bilag været fremlagt til orientering for rådets medlemmer. På mødet oplæste direktør Thorkil-Jensen beretningen, hvorefter

professor Milthers forelagde en redegørelse, som de fem kommissionsmedlemmer, der tilføjede var medlemmer af undervisningsrådet (kommissionsmedlemmerne med undtagelse af dr. Plum) havde udarbejdet »for deres syn på sagens behandling i dette møde«. Redegørelsen (bilag 12) har følgende konklusion:

»Konklusionen af de sidst anførte betragtninger synes at blive, at Wamberg vil kunne hævde at have været i personlig god tro i faglig henseende ved de omtalte forbigåelser,« (d. v. s. de 4 sygejournaler i disputatsen, hvor der var udeladt oplysninger om et større antal diskvalifikationer for urent trav) »men den rejste tvivl om, hvorvidt han virkelig har været det, kan ikke helt afvises.

Såfremt undervisningsrådet kommer til den slutning, at Wamberg ikke kan bebrejdes at have villet give et fortegnet billede af sine resultater, men at det givne billede dog i visse henseender ikke er det videnskabeligt rigtige, kan der rejses spørgsmål om, hvorvidt afhandlingen ville være blevet antaget, hvis de manglende oplysninger havde foreligget.«

Denne konklusion er blevet skarpt kritiseret af såvel Wamberg som højesteretssagfører Rohbeck og professor Ed. Sørensen, der finder det forkasteligt, at de pågældende kommissionsmedlemmer ved denne redegørelse overfor undervisningsrådet på forhånd imødegik de svar, som Wamberg, der på det tidspunkt endnu ikke kendte kommissionsberetningen, kunne tænkes at give på den kritik, der var rettet mod ham.

I redegørelsen forud for konklusionen henviser kommissionsmedlemmerne til, at et vist antal diskvalifikationer for urent trav ikke kan afvises som værende uden væsentlig betydning for bedømmelsen af, om en hest lider af halthed, hvilket atter er et indicium for, at hesten trods en operation for spat ikke kan anses for helbredt. På dette grundlag kommer kommissionsmedlemmerne til, at udeladelsen af de pågældende oplysninger har givet et objektivt forkert billede af de faktiske forhold. Derefter rejser de spørgsmålet om, hvorvidt Wamberg selv har været af den opfattelse, at diskvalifikationerne var uden betydning for bedømmelsen af operationsresultaterne, i hvilken forbindelse de henviser til nogle af de bemærkninger, Wamberg har fremsat i sin skrivelse af 10. marts 1955 (bilag 7), som kunne tyde på, at han udfra fag-

lige motiver ikke vil anerkende kendelser for urent trav som tilstrækkelige. Endelig henviser de fem kommissionsmedlemmer til, at en sådan påstand fra Wambergs side — som det iøvrigt også påpeges i selve kommissionsberetningen — dog svækkes betydeligt af hans egen brug af oplysninger om diskvalifikationer i sygejournalernes anamneser.

Til det anførte skal jeg bemærke, at den kritiserede konklusion ikke kan bedømmes isoleret, men må vurderes i forbindelse med den forudgående udvikling i redegørelsen, og set i denne sammenhæng finder jeg ikke, at den kan give mig anledning til kritik.

2. Mødet's videre forløb.

Efter at professor Milthers havde forelagt redegørelsen, blev den kritiseret af professor Møllgaard, som bl. a. udtalte, at kommissionsmedlemmerne havde et forkert syn på sagen, når de tilsyneladende lagde vægt på, at de konstaterede unøjagtigheder ikke var så alvorlige, at de kunne opfattes som bevidst vildledende.

Professor Møllgaard fremhævede videre, at så længe Wamberg kun arbejdede som praktisk kirurg, var han berettiget til at nægte at give oplysninger til andre om sine patienter, men når han aspirerede til den højeste videnskabelige æresbevisning, højskolen kunne give ham, burde han ikke kunne nægte at give fuld oplysning til fagfæller.

Ud fra disse synspunkter fandt Møllgaard, at inspektør Paludans erklæring om, at Wamberg burde spørges, beroede på en principiel fejlsvurdering, da det alene er undervisningsrådet, der træffer bestemmelse om, hvorvidt en doktorgrad skal tildeles; dette spørgsmål kunne ikke gøres til genstand for partsforklaring som i en retssag.

Professor Møllgaard sluttede med at sige, at disputatsen aldrig ville være blevet antaget, hvis de officielle opponenter havde haft kendskab til de upålideligheder i journalmaterialet, som kommissionen havde fundet, og rådet burde derfor ikke tilkende Wamberg doktorgraden.

Dr. Wamberg har i sin skrivelse af 6. juli 1955 til mig besværet sig over, at professor Møllgaard søgte at bevæge undervisningsrådets medlemmer til at nægte at konferere ham doktorgraden, til trods for at han ikke havde set beretningen og derfor ikke havde

kunnet imødegå den deri fremsatte kritik.

Professor Møllgaard har overfor mig udtalt, at han havde dannet sig sin opfattelse ud fra en betragtning af disputatsen som helhed. Han havde været opmærksom på, at kommissionen kun havde rettet egentlig kritik mod 4 eller 5 af sygejournalerne, men da han i forvejen var modstander af, at disputatsen blev antaget, fordi han fandt, at den langtfra opfyldte de krav, der burde stilles, havde det forekommet ham, at de af kommissionen påpegede fejl eller uoverensstemmelser, uanset om de for hovedpartens vedkommende måske kun skyldtes sløseri, dog var så mange, at rådet uden videre burde afslå at konferere doktorgraden.

Under den videre drøftelse på mødet den 21. marts 1955 pegede professor Ed. Sørensen på, at Wamberg, ifølge hans specifikation af 10. marts 1955 over journalmaterialet (bilag 7), havde indhentet en stor del af sine oplysninger i disputatsen ved personlige iagttagelser på travbanerne for ved affattelsen af sygehistorierne at være så objektiv som muligt. Ed. Sørensen henviste til professor Møller-Sørensens udtalelse om, at diskvalifikationer ikke altid skyldes spat, og rejste det spørgsmål, om ikke det var på grundlag af sine iagttagelser på travbanerne, at Wamberg havde undladt at anføre de diskvalifikationer, der skyldtes andre årsager end spat, og om dette ikke kunne være forklaringen på de uoverensstemmelser, som kommissionen havde påpeget ved de 4 heste.

Professor Ed. Sørensen fandt det beklageligt, at kommissionen ikke havde spurgt Wamberg, før beretningen blev afgivet, og forelagde en af 6 medlemmer af veterinærafdelingen underskrevet erklæring, hvori der, under henvisning til at Wamberg ikke var blevet spurgt, og til inspektør Paludans erklæring af 18. marts 1955, nedlagdes indsigelse mod, at undervisningsrådet traf afgørelse i sagen på det foreliggende grundlag.

Professor Møller-Sørensen udtalte, at urent trav kunne skyldes meget andet end halthed, og man kunne ikke udtale sig så stærkt om betydningen af urent trav, som kommissionen havde gjort.

De fleste af de følgende talere, herunder også en række ikke-veterinære professorer, sluttede sig til, at Wamberg burde have adgang til at svare.

Direktør Thorkild-Jensen udtalte, at han

ikke havde villet forelægge Wamberg enkelte spørgsmål, og heller ikke overlade ham hele materialet, før det havde været forelagt rådet. Direktøren gik samtidig ubetinget ind for, at Wamberg skulle have adgang til at svare.

Professor Milthers var også af den opfattelse, at man skulle spørge Wamberg, og at han skulle have det fornødne materiale udliveret, men ikke alt det, som man var enig om var uvæsentligt; det var vigtigt, at spørgsmålene blev begrænset til de få tilfælde, som kommissionen lagde vægt på, mens det skulle være unødvendigt for alle parter at beskæftige sig med det øvrige materiale.

Ifølge det fyldige referat i undervisningsrådets forhandlingsprotokol resumerede direktør Thorkild-Jensen til slut forhandlingerne således, at Wamberg skulle anmodes om overfor rådet at give en redegørelse for sine udeladelser.

Professor Ed. Sørensen pointerede, at Wamberg kun skulle gøre rede for de 5 heste, som var udskilt som værende af betydning, og direktør Thorkild-Jensen udtalte, at rådet herefter kunne:

- 1) godkende
- 2) forkaste
- 3) spørge Wamberg om de 4 heste, hvor der herskede tvivl.

Professor Skovgaard ønskede alle hestene taget med, men det blev bifaldet, at Wamberg alene skulle spørges om de 4 heste.

Det blev samtidig overladt til direktøren at afgøre, om spørgsmålene skulle stilles skriftligt eller mundtligt. — Svaret skulle gå til undervisningsrådet.

For dette forslag stemte 28, mens 6 stemte imod.

Til det ovenfor anførte angående forhandlingerne i undervisningsrådet skal jeg bemærke, at de bestyrker mit ovenfor fremsatte synspunkt, hvorefter Wamberg burde have været hørt, inden forhandlingerne i undervisningsrådet fandt sted.

Jeg finder det endvidere kritisabelt, at nogle af undervisningsrådets medlemmer har ment at kunne stemme for forkastelse af Wambergs disputats på det da foreliggende grundlag — d. v. s. uden at give Wamberg mulighed for imødegåelse af undersøgelseskommissionens fremstilling.

M. Mødet hos direktør Thorkil-Jensen den 23. marts 1955.

Den 23. marts 1955 indkaldte direktør Thorkil-Jensen Wamberg til et møde. Det var tilkendegivet Wamberg, at han som bisidder måtte vælge hvem han ville af højskolens lærere, og Wamberg valgte professor Ed. Sørensen. Direktøren tiltrådte dernæst, at højesteretssagfører Rohbeck deltog i mødet. Endelig deltog professor Milthers, som havde lovet direktøren at spørge Wamberg om de forskellige forhold.

Ifølge en af direktør Thorkil-Jensen på undervisningsrådets møde den 22. april 1955 afgivet redegørelse var formålet med mødet at gøre Wamberg fortrolig med hovedindvendingerne i kommissionsberetningen og derved lette ham besvarelsen af de spørgsmål, der skulle stilles ham. Direktøren har endvidere i en redegørelse af 20. maj 1955 til Landbrugsministeriet oplyst, at han også havde ønsket under mødet at få klarlagt, hvilket materiale Wamberg ville få brug for ved besvarelsen.

Professor Milthers har dels i undervisningsrådets møde den 22. april 1955, dels overfor mig, givet oplysninger om forløbet af mødet.

Ifølge professor Milthers' fremstilling orienterede han indledningsvis Wamberg om de spørgsmål, man ønskede at stille ham med hensyn til hans udeladelse af oplysninger om diskvalifikationer vedrørende de 4 heste, som kommissionen havde lagt vægt på. Wamberg anførte hertil, at han havde haft sine faglige grunde til udeladelserne; men diskussionen blev efter Milthers' opfattelse vanskeliggjort ved, at højesteretssagfører Rohbeck gentagne gange forsøgte at formulere Wambergs svar. Rohbeck stillede derefter krav om, at hele materialet blev udleveret til Wamberg, og om, at sagen, når Wambergs svar forelå, skulle behandles efter analogien af reglerne i bestemmelserne af 25. februar 1935 om erhvervelse af doktorgrader (bilag 5), hvilket ville medføre, at spørgsmålet om godkendelse af forsvaret på tilsvarende måde som spørgsmålet om antagelse af disputatser til forsvar skulle forelægges de officielle opponenter og veterinærafdelingen, før sagen blev forelagt undervisningsrådet til afgørelse.*) Rohbeck udtalte videre, at det, når

disse krav var opfyldt og Wamberg havde fået doktorgraden, var hans råd til ham ikke at foretage videre overfor dem, der havde haft med sagen at gøre.

Professor Milthers svarede, at Rohbecks råd til Wamberg ikke var noget, der angik højskolen, og at man kunne føle sig ilde berørt over, at dette blev fremdraget på mødet, da det kunne opfattes som en trusel. — Milthers imødegik Rohbecks krav om sagens behandling efter analogien af bestemmelserne af 25. februar 1935 og henviste til, at disse ikke kunne anvendes analogt, da § 3, stk. 1, nr. 4, i den kongelige anordning af 22. februar 1935, hvorefter undervisningsrådet traf bestemmelse om godkendelse af forsvaret, måtte anses for udtømmende. Endelig udtalte Milthers med hensyn til spørgsmålet om materialets udlevering, at det ikke tilkom ham at bestemme, men han ville fraråde, at hele materialet blev udleveret, da dette ville komplicere sagen yderligere, og hans råd til alle sagens parter var, at man i overensstemmelse med undervisningsrådets standpunkt begrænsede sagen ved kun at stille spørgsmål vedrørende de 4 heste og ved alene at udlevere beretningen og den del af materialet, der vedrørte de 4 heste.

Efter nogen diskussion erklærede højesteretssagfører Rohbeck, at dette forslag kunne accepteres, hvis direktøren og professor Milthers på undervisningsrådets vegne gav en skriftlig erklæring om, at kun forholdet vedrørende de 4 heste ville blive lagt til grund ved den videre bedømmelse. Milthers svarede, at en sådan skriftlig erklæring ikke kunne afgives, men man måtte have tillid til, at de tre tilstedeværende medlemmer af undervisningsrådet kunne få sagen gennemført på dette grundlag, som undervisningsrådet havde gjort til sit i mødet den 21. marts 1955. Professor Milthers har herved forklaret, at hverken direktøren eller nogen anden på forhånd gennem en erklæring formelt kan binde rådet.

Efter professor Milthers' fremstilling spurgte professor Ed. Sørensen, om Milthers ville modsætte sig, at hele materialet blev udleveret til Wamberg. Milthers henviste til undervisningsrådets beslutning, og Ed. Sørensen erklærede da, at såfremt ikke hele ma-

*) Se om dette spørgsmål nedenfor under afsnit P (side 134) og afsnit T (side 143).

terialet blev udleveret, ville han søge rådet indkaldt påny.

Herefter fandt professor Milthers, at hans plan om materialets begrænsning var uigen-nemførlig, når et medlem af rådet, som havde givet sin tilslutning til planen, erklærede, at han ikke ville respektere den.

Højesteretssagfører Rohbeck spurgte derefter direktøren, som ikke havde deltaget i diskussionen, om han ville udlevere materialet, hvortil direktøren udtalte, at han ville overveje det, og at hans svar ville foreligge dagen efter.

På min forespørgsel har professor Milthers endelig udtalt, at han ikke mener, at den foran under afsnit K omtalte artikel i Politiken den 21. marts 1955 blev nævnt på mødet, og at kravet om udlevering af hele materialet ikke blev motiveret med, at Wamberg skulle have mulighed for at imødegå artiklen.

Professor Milthers' fremstilling bestrides på flere punkter såvel af dr. Wamberg som af højesteretssagfører Rohbeck og professor Ed. Sørensen.

Dr. Wamberg har forklaret, at professor Milthers under diskussionen om materialets udlevering holdt på, at Wamberg kun burde have det materiale udleveret, der vedrørte de 4 af kommissionen fremhævede heste. Professor Ed. Sørensen protesterede herimod, under henvisning til at undervisningsrådet på mødet to dage før med stort flertal havde vedtaget, at hele materialet skulle udleveres. Ed. Sørensen påberåbte sig den af ham på rådets møde oplæste skrivelse fra en del af veterinærafdelingens lærere, som gik ind for, at Wamberg skulle have hele materialet udleveret, samt inspektør Paludans erklæring af 18. marts 1955.

Efter nogen diskussion, hvorunder professor Milthers efter det af Wamberg anførte skal have udtalt, at Wamberg kunne svare på spørgsmålene uden at kende beretningen med bilag, erklærede Ed. Sørensen, at såfremt Wamberg ikke fik hele materialet udleveret, ville han søge Landbrugsministeriets støtte til at få undervisningsrådets beslutning om materialets udlevering respekteret.

Professor Ed. Sørensen har forklaret, at han, efter at Wamberg havde svaret på de spørgsmål, professor Milthers stillede ham, havde udtalt, at Wamberg var blevet »hængt ud« i avisen for at have begået 26 fejl, hvor-

for han nu måtte være berettiget til at få hele materialet udleveret, for at han kunne rense sig. Milthers fastholdt imidlertid, at Wamberg kun skulle have materialet vedrørende de 4 heste.

Med hensyn til højesteretssagfører Rohbecks krav om garanti for, at undervisningsrådet, såfremt Wamberg gik ind på kun at få materialet vedrørende de 4 heste, ikke ville tillægge den øvrige kritik betydning, har professor Ed. Sørensen forklaret, at Milthers erklærede, at der ikke kunne gives en sådan garanti, men han mener ikke, at Milthers sagde noget om, at man måtte have tillid til, at direktøren og han kunne gennemføre sagen i rådet på det begrænsede grundlag.

Da professor Milthers fortsat nægtede at gå med til materialets udlevering, erklærede Ed. Sørensen, at han ville rejse sagen påny i undervisningsrådet for at få rådets vedtagelse den 21. marts 1955 respekteret.

Professor Ed. Sørensen har yderligere oplyst, at han under mødet også sagde, at han ville søge Landbrugsministeriets støtte til hele materialets udlevering.

Højesteretssagfører Rohbeck har overfor mig henvist til, at han i en skrivelse af 3. april 1955 til Landbrugsministeriet har givet et referat af mødet den 23. marts 1955, ligesom han i to indlæg i Berlingske Tidende den 21. og 23. april 1955 har refereret mødets forløb. Rohbeck hævder, at der ikke forud for mødet den 23. marts 1955 fandt nogen drøftelse sted mellem Wamberg, professor Ed. Sørensen og ham om sagen, og at han iøvrigt traf professor Ed. Sørensen for første gang ved dette møde. Han har dernæst afvist professor Milthers' påstand om, at han skulle have forsøgt at formulere Wambergs svar på de stillede spørgsmål.

Med hensyn til udleveringen af materialet har højesteretssagfører Rohbeck i skrivelser af 3. april 1955 til Landbrugsministeriet anført, at professor Milthers under mødet forsøgte »at opnå dyrlæge Wambergs indforståelse med, at han — trods undervisningsrådets beslutning — ikke skulle gøres bekendt med betænkningen med bilag, men skulle besvare enkelte spørgsmål, som han senere ville få forelagt. En forespørgsel fra min side, om man i så fald samtidig ville tilkendegive, at kritikken mod dyrlæge Wamberg herefter var begrænset til de bebudede spørgsmål, besvarede professor Milthers benægtende. —

Professor Milthers udtalte for sit personlige vedkommende, at han ville modsætte sig, at dyrlæge Wamberg fik tilstillet betænkningen og bilagenes.

I skrivelse af 24. januar 1956 til mig har højesteretssagfører Rohbeck om samme spørgsmål anført:

»Da professor Milthers udtalte, at man ikke ville gøre dyrlæge Wamberg bekendt med betænkningen med bilag, men kun anmode ham om at besvare enkelte spørgsmål, som han senere ville få forelagt, forespurgte jeg, om man i så fald samtidig ville tilkendegive, at kritikken mod dyrlæge Wamberg herefter var begrænset hertil, hvilket professor Milthers besvarede benægtende.

Professor Milthers har ikke i denne forbindelse fremsat nogen udtalelse om, at han personlig mente, eller at han ville gå ind for, at kritikken vedrørende det materiale, dyrlæge Wamberg ikke fik lejlighed til at se, ville blive betragtet som bortfaldet, men at han alene nærede betænkelighed ved at afgive en skriftlig udtalelse herom. Spørgsmålet om, hvorvidt tilkendegivelsen skulle foreligge i skriftlig form eller ej, blev ikke nærmere drøftet — allerede af den grund, at professor Milthers straks tilkendegav det standpunkt, at han ikke mente, at højskolen kunne binde sig til at begrænse den på det foreliggende materiale støttede kritik.«

Overfor professor Milthers' udtalelse om, at han ønskede, at Wamberg skulle have udleveret alt materiale, der vedrørte de spørgsmål, der ville blive stillet, har Rohbeck dernæst i skrivelsen af 24. januar 1956 anført:

»Jeg kan naturligvis ikke udtale mig om, hvilke tanker professor Milthers har haft, men jeg kan med sikkerhed sige, at disse tanker ikke er kommet til udtryk i det pågældende møde, hvor professor Milthers' standpunkt var både klart og skarpt: at han for sit personlige vedkommende ville modsætte sig udleveringen af kommissionsbetænkningen og bilagene til dyrlæge Wamberg, og at han ikke mente, at højskolen kunne binde sig til ved bedømmelsen af doktorgraden at se bort fra det materiale, som således ikke blev udleveret til dyrlæge Wamberg.«

Højesteretssagfører Rohbeck har endelig anført, at professor Ed. Sørensen under hele

mødet fastholdt, at undervisningsrådet den 21. marts 1955 havde vedtaget, at hele materialet skulle udleveres, og dette blev ikke imødegået af direktøren eller af professor Milthers.

Da professor Milthers fastholdt sit standpunkt, erklærede såvel Rohbeck som professor Ed. Sørensen, at de ville søge Landbrugsministeriets bistand. Derefter spurgte de direktøren, om han ville udlevere hele materialet, hvortil han svarede, at hans afgørelse skulle foreligge næste dag.

Direktør Thorkil-Jensen har om mødet den 23. marts 1955 udtalt, at han husker, at der fandt et ordskifte sted mellem professorerne Milthers og Ed. Sørensen vedrørende omfanget af det materiale, der i henhold til undervisningsrådets vedtagelse den 21. marts skulle udleveres Wamberg. Såvidt direktøren husker, havde Ed. Sørensen herunder udtalt, at han ville søge undervisningsrådet indkaldt til et nyt møde, såfremt Wamberg ikke fik hele materialet udleveret, mens Milthers havde hævdet, at man handlede i overensstemmelse med undervisningsrådets vedtagelse ved at begrænse udleveringen af materialet mest muligt. Direktør Thorkil-Jensen havde til slut udtalt, at han næste dag ville meddele, hvilken beslutning han ville træffe med hensyn til materialets udlevering.

Direktør Thorkil-Jensen har endelig udtalt, at han opfattede undervisningsrådets vedtagelse den 21. marts 1955 således, at det var overladt til ham at træffe afgørelse om omfanget af udleveringen.

Bemærkningerne til dette afsnit findes side 133.

N. *Professor Milthers' referat af undervisningsrådets vedtagelse i mødet den 21. marts 1955.*

Da det ikke fremgår af det af professor Milthers som undervisningsrådets sekretær affattede protokollat vedrørende rådets møde den 21. marts, at rådet skal have vedtaget, at hele materialet skulle udleveres til Wamberg ved besvarelsen vedrørende de 4 heste, men alene, at det blev overladt til direktøren at vælge formen for spørgsmålene, har jeg spurgt dr. Wamberg, hvorpå han støtter, at det skal være vedtaget, at materialet vedrørende alle heste skulle udleveres ham. Dr. Wamberg har hertil svaret, at protokollatet

ikke kan være rigtigt, da 4 professorer dagen efter mødet i rådet havde meddelt ham, at han nu ville få hele materialet udleveret. Wamberg har endvidere henvist til, at han vidste, at professor Ed. Sørensen på det næste møde i undervisningsrådet, den 22. april 1955, protesterede mod protokollatet, da dette blev oplæst.

Professor Ed. Sørensen har om dette spørgsmål forklaret, at han ikke er i tvivl om, at rådet havde besluttet, at Wamberg skulle have hele materialet udleveret. Det er rigtigt, at man også besluttede, at direktøren skulle stille Wamberg spørgsmål angående de 4 heste, men Ed. Sørensen fandt, at Milthers' protokollat om mødet ikke var rigtigt, da det intet nævnte om vedtagelsen om udleveringen af hele materialet. Ed. Sørensen havde iøvrigt på undervisningsrådets næste møde, den 22. april 1955, protesteret mod protokollatet, der var blevet læst op. Der var herved opstået en diskussion mellem Milthers og ham, hvorunder Milthers havde indrømmet, at meningen havde været, at Wamberg skulle have hele materialet udleveret. — Ed. Sørensen finder herefter, at det er en fejl, at der ikke i protokollatet over mødet den 22. april 1955 er optaget noget om hans protest.

I en skrivelse af 20. april 1956 til mig har professor Ed. Sørensen anført en række yderligere momenter til støtte for sin opfattelse af, hvad rådet vedtog den 21. marts 1955. Ed. Sørensen anfører således, at en række veterinærlærere umiddelbart efter mødet og uafhængigt af hinanden meddelte Wamberg, at han nu ville få hele materialet udleveret, samt at professor Dalgaard-Mikkelsen i sin tidligere nævnte redegørelse af 9. maj 1955 dels har udtalt, at veterinærafdelingens flertal på mødet, under henvisning til inspektør Paludans erklæring, protesterede mod, at sagen skulle afgøres, uden at Wamberg blev hørt og gjort bekendt med beretningen, dels at dette synspunkt deltes af undervisningsrådet. Professor Ed. Sørensen har yderligere gjort gældende, at mødet den 23. marts 1955 ville have været overflødig, hvis rådet havde vedtaget, at materialet skulle begrænses til de 4—5 heste, som Wamberg skulle spørges om, og at direktøren og professor Milthers, hvis rådet virkelig havde vedtaget en begrænsning i det materiale, der skulle udleveres, ville have påberåbt sig dette under mødet den 23. marts, da Ed. Sørensen krævede rådets ved-

tagelse fulgt og hele materialet udleveret. På rådets møde den 22. april 1955 burde det have været påtalt overfor Ed. Sørensen, hvis han havde handlet imod rådets vedtagelse, men en sådan påtale fandt ikke sted. — Hvis rådet havde vedtaget en begrænsning i det materiale, der skulle udleveres, ville direktøren iøvrigt have handlet imod rådets vedtagelse, da han den 24. og 25. marts 1955 udleverede Wamberg kommissionens samlede materiale.

Professor Milthers har overfor mig udtalt, at han må fastholde rigtigheden af det af ham udarbejdede protokollat vedrørende undervisningsrådets møde den 21. marts 1955. Direktør Thorkil-Jensens afsluttende sammenfatning af forhandlingerne, som er refereret ovenfor under afsnit L, fulgte umiddelbart efter at Milthers for anden gang havde præciseret, at Wamberg i forbindelse med besvarelsen af spørgsmålene ikke skulle beskæftige sig med andet end den væsentlige del af materialet. I direkte tilslutning til direktørens sammenfatning havde professor Ed. Sørensen da også udtalt, at Wambergs redegørelse kun skulle omfatte de 4 eller 5 heste. Direktøren havde ikke i sit resumé nævnt noget om, hvad der skulle udleveres af materiale, men Milthers var — og er stadig — af den opfattelse, at dette heller ikke var nødvendigt for forståelsen af, hvad rådet havde vedtaget, idet direktørens resumé jo ikke kunne indeholde det hele, men måtte ses i forbindelse med den forudgående forhandling, og Milthers havde ikke, da han under mødet refererede direktørens resumé, tænkt sig, at der senere kunne rejses tvivl på dette punkt.

Professor Milthers har endvidere bestridt, at professor Ed. Sørensen på rådets møde den 22. april 1955 protesterede mod protokollatet af mødet den 21. marts 1955, da dette som sædvanlig blev oplæst og godkendt. Da Milthers senere i samme møde havde givet et referat af mødet hos direktøren den 23. marts 1955 og herunder udtalte, at Ed. Sørensen var gået imod hans bestræbelser for at begrænse sagen til de 4 heste, uanset at Ed. Sørensen selv var en af dem, der havde udtalt sig for begrænsning af spørgsmålene, havde Ed. Sørensen heller ikke fremsat nogen bemærkninger.

Ved det næste møde i rådet den 9. maj 1955 blev protokollatet fra mødet den 22.

april 1955 oplæst, og professor Ed. Sørensen, der ikke bestred protokollatets rigtighed eller rigtigheden af Milthers' i protokollatet medtagne referat af mødet den 23. marts, bemærkede nu, at han ikke forstod, hvorfor Milthers havde været overrasket over hans holdning, da han ikke mente, at han tidligere havde udtalt sig for en begrænsning af sagen. Denne udtalelse fremkaldte efter Milthers' udsagn straks spontane indvendinger, og ved hjælp af protokollatet for mødet den 21. marts dokumenteredes Ed. Sørensen udtalelse om, at spørgsmålene skulle begrænses til de 4 eller 5 heste. Professor Ed. Sørensen bestred ikke denne dokumentations rigtighed, og hans indvending blev opfattet som en erindringsfejl, der var blevet berigtiget og af ham selv anerkendt som en sådan.

Professor Milthers har endelig udtalt, at han naturligvis ikke tør udelukke, at professor Ed. Sørensen på mødet den 21. marts ikke har hæftet sig ved, at Milthers i et tidligere indlæg havde peget på, at den begrænsning af spørgsmålene — som Ed. Sørensen også selv gik ind for — måtte betyde, at udleveringen af kommissionens materiale måtte begrænses tilsvarende.

Det bemærkes i denne forbindelse, at det ikke i protokollatet for rådets møde den 22. april 1955 er anført, at professor Ed. Sørensen skulle have protesteret mod protokollatet vedrørende mødet den 21. marts 1955.

Bemærkninger til afsnittene M og N.

På grundlag af de tilvejebragte oplysninger vedrørende undervisningsrådets møde den 21. marts 1955 og mødet hos direktør Thorkil-Jensen den 23. marts 1955 skal jeg udtale, at det må anses for tvivlsomt, om undervisningsrådet udtrykkelig tog stilling til, i hvilket omfang kommissionens materiale skulle udleveres.

Jeg må tillægge professor Milthers' fylde protokollat, der har været fremlagt, oplæst og godkendt på det følgende møde, den 22. april 1955, betydelig vægt.

Da spørgsmålet om udleveringens omfang ikke er nævnt i referatet af direktørens afsluttende bemærkninger, på grundlag af hvilke afstemningen fandt sted, finder jeg ikke, at der i afstemningen kan indlægges nogen stillingtagen fra rådets side til spørgsmålet. Under den herskende

tvivl har direktøren været berettiget til at udlevere hele materialet til Wamberg.

Jeg finder ikke grundlag for at kritisere, at professor Milthers har forstået forhandlingerne og afstemningen i rådet således, at det materiale, der skulle udleveres, måtte begrænses. Efter det foreliggende må det endvidere antages, at professor Milthers alene har handlet ud fra et sagligt ønske om at forenkles sagen.

Der er på den anden side ingen grund til at betvivle, at professor Ed. Sørensen for sit vedkommende har opfattet forholdet således, at spørgsmålene vel var begrænset til de 4 heste, men at rådet iøvrigt var enig i at følge den kreds af veterinærafdelingen, der på mødet var gået ind for, at hele materialet skulle udleveres. Det må imidlertid beklages, at Ed. Sørensen, der så stærkt hævdede denne opfattelse på mødet den 23. marts 1955 hos direktøren, ikke på noget tidspunkt har draget omsorg for, at hans opfattelse blev tilført rådets protokol.

Det har ikke været muligt at tilvejebringe overensstemmelse med hensyn til opfattelsen af det på mødet den 23. marts 1955 faktisk passerede. Påstand står mod påstand, og det lader sig ikke nu afgøre, hvilken af de modstridende fremstillinger der er den rigtige. Det er mit indtryk, at hver af de på mødet tilstedeværende føler sig subjektivt overbevist om rigtigheden af de overfor mig afgivne forklaringer, og jeg må mene, at en vidneførsel for retten ikke ville bringe nogen væsentlig ændring i disse forklaringer.

O. Fremsendelsen af kommissionens materiale til Wamberg.

Den 24. marts 1955 fremsendte direktør Thorkil-Jensen kommissionsberetningen med bilag til Wamberg, og i den som bilag 13 optrykte følgeskrivelse anførtes de tre spørgsmål, som man ønskede Wambergs svar på.

I skrivelse af samme dato meddelte Wamberg direktøren, at han ikke havde modtaget de uofficielle opponenter indlæg, der havde været optaget som bilag til beretningen, og anmodede om at få dem tilsendt. Wamberg anførte samtidig, at han af beretningen kunne se, at kommissionen havde fremsat bemærkninger til en række heste, som ikke hav-

de været nævnt af de uofficielle opponenter. Han henviste herved til, at kommissionen i den ovenfor under afsnit G nævnte skrivelse af 5. marts 1955 til ham havde henvist til numrene på de af de uofficielle opponenter fremdragne heste, og spurgte, på hvilken foranledning og på hvilket grundlag kommissionen havde udvidet kritikken.

Den 25. marts 1955 sendte direktør Thorkil-Jensen Wamberg de uofficielle opponenter indlæg og kommissionens notat om overdyrlæge Moltzen-Nielsens mundtlige oplysninger og anførte, at kommissionen efter sit kommissorium havde anset sig for både berettiget og forpligtet til at foretage en undersøgelse af hele det i disputatsen indeholdte journalmateriale.

Dr. Wamberg har overfor mig påny fremdraget spørgsmålet om omfanget af kommissionens undersøgelse.

I denne anledning skal jeg udtale, at jeg kan tiltræde den af direktør Thorkil-Jensen i skrivelsen af 25. marts 1955 fremsatte opfattelse.

Dr. Wamberg har endvidere hævdet, at han har hørt, at direktøren straks efter at beretningen den 24. marts var sendt til ham, har udtalt overfor professor Dalgaard-Mikkelsen, at han ikke håbede, at Wamberg ville harcellere for meget over de fejl, kommissionen havde begået.

Jeg har forelagt denne påstand for direktør Thorkil-Jensen, som bestemt nægter at have udtalt sig som anført.

Professor Dalgaard-Mikkelsen har overfor mig erklæret, at han ikke kan erindre, at direktøren har fremsat en sådan udtalelse.

Dette anbringende er således ikke blevet bestyrket.

P. Krav om anvendelse af bestemmelserne af 25. februar 1935.

Straks efter at materialet var blevet tilsendt Wamberg, havde direktør Thorkil-Jensen ifølge den af ham på undervisningsrådets møde den 22. april 1955 givne redegørelse nogle forhandlinger med veterinærafdelingens formand, professor Dalgaard-Mikkelsen, der gik ind for, at sagen, når Wamberg havde svaret, burde forelægges de to officielle opponenter og veterinærafdelingen, før den

påny blev behandlet i undervisningsrådet. Direktøren drøftede dernæst spørgsmålet med formændene for højskolens to andre afdelinger, og disse tiltrådte Dalgaard-Mikkelsens standpunkt.

Professor Dalgaard-Mikkelsen har overfor mig udtalt, at han bestemt mener, at disse forhandlinger fandt sted, inden Landbrugsministeriet som nedenfor omtalt rådede direktøren til at følge bestemmelserne af 25. februar 1935 om erhvervelse af doktorgrader. Dalgaard-Mikkelsens forslag blev udelukkende fremsat, for at det fremkomne materiale kunne blive underkastet en forbehandling i den sagkyndige afdeling inden forelæggelsen for undervisningsrådet.

I skrivelse af 2. april 1955 til direktør Thorkil-Jensen meddelte højesteretssagfører Rohbeck, at Wamberg nu havde gennemgået beretningen, og at det ved en under veterinærkyndig medvirken foretaget efterkontrol i Centralforbundet for Travsport var konstateret, at der i 9 af de 26 tilfælde, hvor kommissionen hævdede at have fundet uoverensstemmelser mellem Centralforbundets rekordbøger og de i disputatsens sygehistorier givne oplysninger, »med sikkerhed foreligger positivt urigtige, respektive unøjagtige oplysninger i kommissionsbetænkningen«. Højesteretssagfører Rohbeck oplyste dernæst, at Wamberg i sit svar ville påvise, at det på en for sagkyndige fuldt ud tydelig måde fremgik af disputatsen, at han med rette havde udeladt sådanne diskvalifikationer for urent trav, som ikke stod i forbindelse med spatoperationer eller disses eftervirkninger, men som skyldtes tilfældige årsager. Rohbeck henviste til, at bedømmelsen af disse spørgsmål krævede veterinær sagkundskab, og forlangte, at sagen nu blev viderebehandlet i overensstemmelse med bestemmelserne af 25. februar 1935, der giver afdelingerne en afgørende indflydelse på spørgsmålet om en disputats antagelse til forsvar. Rohbeck anførte, at disse bestemmelser, der sikrer både højskolen og doktoranden, at spørgsmålet om disputatsers antagelse bliver afgjort på sagkyndigt grundlag, måtte finde tilsvarende anvendelse her, hvor spørgsmålet var opstået, efter at forsvaret havde fundet sted. Endelig udtalte Rohbeck, at han, såfremt direktør Thorkil-Jensen ikke ville give et positivt svar på forespørgslen, ville forelægge sagen for Landbrugsministeriet, der i medfør af kongelig

anordning af 22. februar 1935 kan afgøre tvivlsspørgsmål i forbindelse med erhvervelsen af doktorgrader.

Højesteretssagfører Rohbeck tilstillede samme dag pressen afskrifter af sin skrivelse, og da Berlingske Tidende den 3. april 1955 meddelte, at direktør Thorkil-Jensen overfor bladet havde udtalt, at bestemmelserne af 25. februar 1935 kun vedrørte antagelse af afhandlinger til forsvar, mens godkendelse af forsvaret ifølge den kongelige anordnings § 3, stk. 1, nr. 4, var overladt til undervisningsrådet, orienterede Rohbeck ved en skrivelse af 3. april 1955 Landbrugsministeriet om spørgsmålet.

I skrivelsen henviste Rohbeck dels til, at der forelå årsagernes lighed, dels til, at stærke saglige grunde talte for, at den garanti for en sagkyndig behandling, som bestemmelserne giver, også må finde anvendelse ved spørgsmålet om godkendelse af forsvaret, idet følgerne for doktoranden af en usaglig afgørelse af dette spørgsmål er langt alvorligere, end hvor det drejer sig om afhandlingers antagelse til forsvar eller forkastelse, hvilken afgørelse kun bliver kendt for en mindre kreds, mens den offentlige forsvarshandling retter hele pressens og offentlighedens lys mod doktoranden. Rohbeck henviste endvidere til ordningen ved Københavns Universitet, hvor såvel spørgsmålet om disputatsers antagelse til forsvar som spørgsmålet om godkendelse af det afholdte forsvar i henhold til kongelig anordning nr. 259 af 13. oktober 1927 er henlagt til de enkelte fakulteter eller, hvor et fakultet omfatter flere fagafdelinger, den enkelte fagafdeling.

Den 5. april 1955 om formiddagen tilsendte direktør Thorkil-Jensen ved bud højesteretssagfører Rohbeck følgende skrivelse:

»Under henvisning til Deres skrivelse af 2. d.m. vedrørende reservedyrlæge K. Wamberg's disputats skal jeg meddele, at kommissionsberetningen med bilag og reservedyrlæge Wamberg's bemærkninger hertil vil blive forelagt de officielle opponenter og veterinærafdelingen til drøftelse og indstilling, forinden spørgsmålet forelægges undervisningsrådet til stillingtagen.«

Da højesteretssagfører Rohbeck ikke fandt denne skrivelse tilfredsstillende, henvendte

han sig samme dag til Landbrugsministeriet, der senere på dagen indkaldte direktøren til et møde i ministeriet.

Direktør Thorkil-Jensen har herom overfor mig oplyst, at såvel landbrugsministeren som departementschef Stahlschmidt deltog i mødet. Direktøren blev spurgt, om han ved sagens videre behandling ville anvende bestemmelserne af 25. februar 1935, og han svarede, at det lå udenfor hans kompetence at binde undervisningsrådet hertil. På hans forespørgsel om, hvad der ville ske, hvis højskolen nægtede at følge bestemmelserne, svarede man, at højesteretssagfører Rohbeck så ville forelægge sagen for ministeriet, som derefter med hjemmel i § 7 i den kongelige anordning ville anmode højskolen om at følge den i bestemmelserne fastsatte fremgangsmåde. Da direktør Thorkil-Jensen ønskede at undgå, at Landbrugsministeriet greb officielt ind, svarede han, at han under disse omstændigheder ville følge ministeriets råd. — Direktøren sendte derfor samme aften en ny skrivelse til Rohbeck med samme ordlyd som den ovenfor gengivne, men med følgende tilføjelse efter ordet »stillingtagen«:

»i overensstemmelse med de af undervisningsrådet fastsatte bestemmelser vedrørende erhvervelse af doktorgrader af 25. februar 1935.«

Nedenfor i afsnit T (side 143) har jeg taget spørgsmålet om berettigelsen af at anvende bestemmelserne af 25. februar 1935 op til selvstændig behandling.

Q. *Wamberg's svar af 6. april 1955. Forelæggelsen af materialet for de officielle opponenter og veterinærafdelingen samt afdelingens indstillinger til undervisningsrådet.*

Den 12. april 1955 fremsendte Wamberg sine den 6. april 1955 daterede bemærkninger til kommissionsberetningen og sendte samtidig genparter af sit svar til samtlige medlemmer af veterinærafdelingen og til professor Wirstad.

I bemærkningerne anførte Wamberg bl. a., at en af ham med veterinærkyndig bistand foretaget efterkontrol af rekordbøgerne i Centralforbundet for Travsport og Det danske Travelskab havde vist, at en række af de i beretningen anførte uoverensstemmelser

ikke fandtes, idet forholdet tværtimod var det, »at de i mine sygehistorier give oplysninger er korrekte og i overensstemmelse med Det danske Travelskabs og Centralforbundets rekordbøger, mens de i kommissionsbetænkningen anførte oplysninger, der angives at være stemmende med de omtalte rekordbøger, ikke er rigtige, respektive er unøjagtige«.

Wamberg anførte et par eksempler herpå og hævdede, at urigtighederne eller unøjagtighederne i kommissionsberetningen med sikkerhed forelå i 9 tilfælde, og at de kun kunne skyldes, at kommissionen eller dens medhjælpere havde gengivet rekordbøgernes oplysninger urigtigt eller unøjagtigt. Wambergs bemærkninger vedrørende dette spørgsmål er optrykt i bilag 14.

I bemærkningerne tilbageviste Wamberg endvidere kommissionens påstand om, at han i anamneserne selv skulle have lagt vægt på diskvalifikationer, og anførte, at der ikke i anamneserne kan indlægges andet, end at hesteejerne eller trænerne har meddelt ham de oplysninger, der er gengivet, før han foretog sin kliniske undersøgelse. Oplysningerne har kun tjent som udgangspunkt for denne undersøgelse, hvilket er den fremgangsmåde, der benyttes af enhver sagkyndig, hvorfor sagkyndige ikke kunne vildledes af anamnesernes oplysninger.

Med hensyn til spørgsmålet om betydningen af diskvalifikationer for urent trav som led i bedømmelsen af helbredelsesgraden af de opererede heste anførte Wamberg, at urent trav hos travere kan have mange forskellige årsager, herunder også årsager af rent teknisk art. Lidelsen spat er kun en enkelt årsag blandt mange. Af den grund havde Wamberg ikke ment, at det i afhandlingens oplysninger om de enkelte hestes helbredelsesgrad efter operationen kunne have nogen værdi slavisk at benytte rekordbøgernes »statistiske materiale over diskvalifikationer for u. t. (urent trav)«, og Wamberg havde derfor, som også påpeget flere steder i afhandlingen og især på dennes side 66—67, i størst muligt omfang fulgt hver enkelt travers helbredelsestilstand og præstationer såvel under træning som under løb for at kunne give en så sikker bedømmelse af helbredelsesgraden som muligt. Da dette efter Wambergs opfattelse klart fremgik af hans disputats, fandt han det uberettiget, at kommissionen havde

anvendt en slavisk gengivelse af det statistiske materiale som udgangspunkt for en påstand om væsentlige og vildledende unøjagtigheder i afhandlingen.

Wambergs bemærkninger slutter med en besvarelse af de tre spørgsmål, der var stillet ham i skrivelsen af 24. marts 1955 (bilag 13). Besvarelsen er optrykt i bilag 14.

Med hensyn til de 4 heste, hvor kommissionen havde bebrejdet Wamberg at der manglede oplysninger om et større antal diskvalifikationer for urent trav efter operationerne, afviste han kritikken under henvisning til, at diskvalifikationerne var uden betydning for bedømmelsen af helbredelsesgraden og derfor med rette var udeladt. Wamberg begrundede endvidere dette i sine bemærkninger for hver enkelt af de 4 heste og støttede sig for 3 af hestenes vedkommende på udtalelser fra hestenes trænere.

Som bilag til bemærkningerne vedlagde Wamberg et skema over de 49 travheste, hvor han dels anførte kommissionens bemærkninger, dels sine egne modbemærkninger.

Kommissionsberetningen og Wambergs bemærkninger dertil blev tilstillet de to officielle opponenter, som den 18. april 1955 afgav en fælles udtalelse, der tilligemed kommissionsberetningen og Wambergs svar blev forelagt veterinærafdelingen i et møde samme dag.

I deres udtalelser erklærer de to professorer bl. a., at de ikke kan være enige med overdyrlæge Moltzen-Nielsen, der har hævdet, at hestenes helbredelse kun kan anses for bevist ved løbspræstationer, idet de vil anse en hest, der kan gå »hurtigt arbejde« i upåklagelig gangart, for helbredt. Professorerne henviser endvidere til, at de tilfælde, som anføres af urent trav og galop, ikke uden videre kan tilskrives spathalthed, men kan skyldes en række andre årsager, bl. a. hyp-pigt, at en hest forceres.

Efter en gennemgang af journalmaterialet vedrørende en del af de heste, hvorom der havde været diskussion, slutter udtalelsen således:

»Som det vil fremgå af den detaljerede gennemgang af journalmaterialet, er der såvel af doktoranden som af de uofficielle opponenter og kommissionen begået mere eller mindre unøjagtigheder ved gennemgangen af de officielle protokoller. Årsagen må være, at

de til grund for protokollerne liggende kilder ikke er undersøgt, hvorved uoverensstemmelserne er opstået. De fejl, som er påpeget af kommissionen, er af en sådan karakter, at de ikke har kunnet virke vildledende på en sagkyndig bedømmelse, og har ikke formået at ændre vort syn på afhandlingens værdi.«

I mødet den 18. april 1955 deltog 12 medlemmer af veterinærafdelingen samt professor Wirstad. Formanden, professor Dalgaard-Mikkelsen, gav ifølge referatet i afdelingens mødeprotokol en kort redegørelse for sagens hidtidige forløb og oplyste, at han efter direktør Thorkil-Jensens anmodning havde foretaget en undersøgelse af Centralforbundets rekordbøger vedrørende de 9 unøjagtigheder, som Wamberg hævdede at kommissionen havde begået. I 5 tilfælde havde han fundet, at rekordbøgerne var behæftet med afskrivningsfejl, som var at genfinde i kommissionens oplysninger. Vedrørende de øvrige 4 tilfælde bemærkede professor Dalgaard-Mikkelsen dernæst: Ved hest nr. 2 havde kommissionen anført 14 placeringer i 1951, mens rekordbøgerne viste 17 placeringer. Ved hest nr. 9 havde kommissionen anført 5 diskvalifikationer for urent trav, mens der i rekordbøgerne var anført 3 diskvalifikationer for urent trav og 2 gange var anført: opgav, urent trav. Ved hest nr. 28 havde kommissionen undladt at oplyse, at det af rekordbøgerne fremgik, at hesten den 13. juli 1952 blev startet 2 gange og første gang diskvalificeret for urent trav, men anden gang placeret som nr. 5. Endelig havde kommissionen ved hest nr. 49 anført starter, sejre og placeringer i 1953, hvilket burde have været oplyst, da indsamlingen af Wamberg's journalmateriale var afsluttet i 1952.

Professor Dalgaard-Mikkelsen har den 20. april 1955 i den som bilag 15 optrykte redegørelse givet en fremstilling af resultatet af undersøgelsen. I denne skrivelse anfører han bl. a., at Centralforbundets rekordbøger »er afskrifter af løbslister og dommersedler og således ikke originalt kildemateriale«.

I den nedenfor side 138—140 omtalte særintstilling af 20. april 1955 til undervisningsrådet har veterinærafdelingens mindretal taget stilling til de ovenfor nævnte påståede fejl eller unøjagtigheder.

De tre medlemmer af undersøgelseskom-

missionen, der tillige var medlemmer af veterinærafdelingen (professorerne Bendixen og Jepsen samt docent Fritzbøger) havde udarbejdet en den 16. april 1955 dateret redegørelse, som derefter blev gennemgået i mødet. I redegørelsen fremsatte de tre veterinærer bemærkninger til en række af de heste, som Wamberg havde udtalt sig om i sit svar til kommissionsberetningen. Herunder gennemgik de også de 9 tilfælde, hvor Wamberg hævdede at kommissionens oplysninger var urigtige eller unøjagtige. Kun i et enkelt tilfælde (vedrørende hest nr. 2) ville de tre veterinærer indrømme at kommissionen havde begået en fejl, der angik det antal placeringer, hesten havde haft i 1951, men de anførte, at Wamberg i sin disputats havde en tilsvarende fejl vedrørende den samme hests placeringer i 1952, og at forholdet i begge tilfælde var ganske uvæsentligt.

Hvad angår nogle af de andre af Wamberg påståede fejl henviste de tre veterinærer til, at kommissionens opgivelser var i overensstemmelse med det i Centralforbundets rekordbøger indførte, men at det ved et besøg, som Wamberg efter at have modtaget kommissionens materiale havde aflagt i Centralforbundet sammen med professor Ed. Sørensen, havde vist sig, at rekordbøgerne på de pågældende punkter var behæftede med fejl. Wamberg havde imidlertid ikke oplyst noget herom i sit svar til kommissionsberetningen.

De tre veterinærer fremsatte dernæst forskellige modbemærkninger overfor Wamberg's oplysninger vedrørende de 4 heste, om hvilke kommissionen særlig havde fremsat kritik, og omtalte yderligere forskellige heste, herunder hest nr. 44 og hest nr. 48.

Med hensyn til hest nr. 44, som Wamberg havde opereret for spat på højre bagben den 13. juni 1952 og i disputatsen henført blandt de helbredte heste, henviste de til, at dyrlæge Oluf Jørgensen, Charlottenlund, i en skrivelse af 16. marts 1955 til kommissionen havde oplyst, at han i en artikel i Information den 15. marts 1955 havde set navnet på hest nr. 44, og at han herefter ønskede at gøre opmærksom på, at han den 6. september 1952 havde brændt hesten for spat på begge bagben og for en formodet kronledsforvridning på højre bagben.

Det bemærkes herved, at dyrlæge Oluf Jørgensen's skrivelse ikke er omtalt i kommis-

sionsberetningen eller optaget som bilag til denne. Kommissionen har om den pågældende hest kun anført, at overdyrlæge Moltzen-Nielsens indvendinger måtte anses for berettigede, da hesten ikke havde deltaget i løb efter operationen og dens halbredelse derfor ikke var bevist ved løbspræstationer.

Wamberg svarede i sine bemærkninger af 6. april 1955, at han i sin disputats havde anført, at »jeg har haft lejlighed til at se den gå hurtigt arbejde; den går stadig upåklageligt«, hvorfor han havde ment sig berettiget til at anse hesten for helbredt, hvad det iøvrigt også fremgik af løbsresultaterne for 1955 at den var, idet den havde vundet 3 løb i træk.

Vedrørende hest nr. 48 henviste man til, at overdyrlæge Moltzen-Nielsen, på grundlag af Wambergs i Information den 13. april 1955 refererede svar, i skrivelse af 15. april 1955 til direktør Thorkil-Jensen bl. a. havde oplyst, at hesten, som Wamberg i september 1952 havde opereret for spat på begge bagben og anset for helbredt, efter en af overdyrlæge Moltzen-Nielsen foretaget undersøgelse var blevet slagtet i maj 1953 som lidende af spat. — I bemærkningerne af 6. april 1955 havde Wamberg, under henvisning til en trænererklæring, anført, at denne hest blev slået ned på grund af en senebetændelse på det ene forben og på grund af manglende evne som travet.

De tre veterinærer anførte til slut, at der er en så nær forbindelse mellem diskvalifikation for urent trav og halthed, at indvendingerne mod at undlade at omtale og diskutere de stedfundne diskvalifikationer var fuldt berettigede. Undersøgelsen havde ikke afkræftet de af de uofficielle opponenter fremsatte indvendinger, men havde vist, at Wambergs journalmateriale var behæftet med så væsentlige mangler og uøjagtigheder, at det i flere tilfælde ikke dannede tilstrækkeligt grundlag for hans konklusioner med hensyn til operationens resultater.

Under mødet den 18. april 1955 udtalte professor Wirstad bl. a., at han ikke havde næret betænkeligheder ved at anse doktorandens svar under forsvarshandlingen for tilfredsstillende, og at han ved en fejltagelse ikke ved sin opposition havde fået medtaget nogle afsluttende bemærkninger om, at der kunne rettes en masse indvendinger mod afhandlingen, men at den dog havde så mange

gode sider, at han måtte gratulere doktoranden.

Professor Bendixen anførte bl. a., at kommissionen aldrig havde identificeret diskvalifikationer med spat, men man måtte oprettholde det synspunkt, at da diskvalifikationer for urent trav er nært sammenhængende med halthed, var det en væsentlig mangel ved afhandlingen, at disse oplysninger manglede.

Professor Ed. Sørensen henviste til, at det afgørende måtte være, om Wamberg havde givet forkerte oplysninger for at pynte på sine operationsresultater. Han fandt, at det havde været rigtigst, om Wamberg havde anført alle diskvalifikationerne og motiveret dem, han mente at kunne udskyde, men var ikke af den opfattelse, at Wamberg havde begået noget uhæderligt.

Under den videre diskussion drøftede man flere af hestene, og til slut satte formanden spørgsmålet, om afdelingen kunne tiltræde de officielle opponenteres indstilling om forsvarets godkendelse, under afstemning. For stemte 7 (professorerne Adersen, Dalgaard-Mikkelsen, Møller-Sørensen, Rasbech, Sjolte og Ed. Sørensen samt lektor Henrik Jensen), mens 5 stemte imod (professorerne Bendixen, Jepsen, Moustgaard og Møllgaard samt docent Fritzbøger).

I skrivelse af 20. april 1955 til undervisningsrådet meddelte professor Dalgaard-Mikkelsen, at veterinærafdelingen havde besluttet at følge de officielle opponenteres indstilling. Med skrivelse af samme dato fremsendte det mindretal, som i veterinærafdelingens møde den 18. april havde stemt imod at følge de officielle opponenter, en særindstilling, der også var tiltrådt af professor Hansen Larsen, som havde været forhindret i at deltage i veterinærafdelingens møde.

I særindstillingen afviste mindretallet Wambergs påstand om, at kommissionen skulle have begået 9 fejl; man kunne kun anerkende, at der forelå en uvæsentlig fejl vedrørende hest nr. 2. Mindretallets bemærkninger på dette punkt er aftrykt som bilag 16. — Mindretallet udtalte videre, at man fandt Wambergs svar vedrørende de 4 heste, som kommissionen havde lagt vægt på, utilfredsstillende, og henviste bl. a. til, at en træners udtalelser om forhold, der lå 2—3 år tilbage i tiden, ikke kunne erstatte et på faglig måde samtidig med begivenhederne udarbejdet journalmateriale.

Mindretallet gentog dernæst den af de tre veterinærer på grundlag af dyrlæge Oluf Jørgensens skrivelse af 16. marts 1955 og overdyrlæge Moltzen-Nielsens skrivelse af 15. april 1955 fremsatte kritik vedrørende hestene nr. 44 og 48.

Til slut udtalte mindretallet, at den foretagne undersøgelse ikke havde afkræftet væsentlige punkter i de af de uofficielle opponenter fremsatte indvendinger, og at den havde vist, at doktorandens journalmateriale var behæftet med så væsentlige mangler og unøjagtigheder, at det i flere tilfælde ikke dannede tilstrækkeligt grundlag for hans konklusioner med hensyn til operationsresultaterne.

Dr. Wamberg har i skrivelserne af 6. juli 1955 oplyst, at professorerne Dalgaard-Mikkelsen og Møller-Sørensen den 28. april 1955 forelagde ham indstillingerne fra veterinærafdelingens flertal og mindretal, og har besværet sig over, at mindretallet har gjort brug af overdyrlæge Moltzen-Nielsens og dyrlæge Oluf Jørgensens erklæringer på et tidspunkt, hvor han ikke havde haft lejlighed til at tage stilling til dem. Wamberg har samtidig hævdet, at dyrlæge Oluf Jørgensens erklæring vedrørende hest nr. 44 er positivt urigtig, og har til støtte herfor vedlagt en af lektor Henrik Jensen den 2. maj 1955 udstedt erklæring, hvorefter det ikke kan ses, at hesten skal have været brændt for spat, hvad man normalt ville kunne se efter en regelret udført brænding.

Wamberg har omtalt forholdet i en artikel den 1. august 1955 i Medlemsblad for Den danske Dyrlægeforening, hvorefter dyrlæge Oluf Jørgensen i et indlæg i bladet den 1. september 1955 har fastholdt, at han den 6. september 1952 havde brændt hesten for spat, og støttet dette på forskellige erklæringer fra hestens ejer og andre.

Docent Fritzboeger har overfor mig udtalt, at han ikke nu kan huske, hvorfor de tre veterinærer anvendte dyrlæge Oluf Jørgensens skrivelse af 16. marts 1955, men han slutter, at det skyldes, at Wamberg i sit svar af 6. april 1955 henviste til, at hesten var helbredt og havde løbet i 1955.

Med hensyn til overdyrlæge Moltzen-Nielsens skrivelse af 15. april 1955 til direktør Thorkil-Jensen bl. a. vedrørende hest nr. 48 har docent Fritzboeger erklæret, at han hverken før eller efter det mundtlige forsvar af

Wambergs disputats har drøftet sagen med Moltzen-Nielsen, og at dennes skrivelse ikke er sendt på hans foranledning.

Professor Jepsen har ligeledes udtalt, at han ikke kan huske den nærmere begrundelse for, at man anvendte de to erklæringer. Han har heller ikke været i forbindelse med overdyrlæge Moltzen-Nielsen eller foranlediget, at denne fremsendte skrivelserne af 15. april 1955.

Endelig har professor Bendixen udtalt, at han husker, at man i undersøgelseskommisionen drøftede dyrlæge Oluf Jørgensens skrivelse af 16. marts 1955, men at man var enig om ikke at medtage den i beretningen, da kommissionens bemærkninger vedrørende hest nr. 44 ikke berørtes af det i skrivelserne anførte.

Med hensyn til de tre veterinærers redegørelse af 16. april 1955 har professor Bendixen forklaret, at han efter en samtale med professor Dalgaard-Mikkelsen var gået ud fra, at der på veterinærafdelingens møde den 18. april 1955 skulle finde en saglig drøftelse sted mellem afdelingen og de to officielle opponenter, inden disse afgav deres indstilling. Det var med henblik på denne drøftelse, at redegørelsen var blevet udarbejdet, og han var derfor blevet forundret, da man i veterinærafdelingens møde blev stillet overfor en færdig indstilling fra de to opponenter side. Da proceduren var blevet lagt om, således at Wambergs svar først skulle behandles af de to opponenter og veterinærafdelingen, før sagen påny forelagdes undervisningsrådet, havde han fundet det naturligt, at man medtog hele det foreliggende materiale i den drøftelse, han ventede skulle finde sted.

Professor Bendixen har endvidere udtalt, at han ikke på noget tidspunkt har talt med overdyrlæge Moltzen-Nielsen om skrivelserne af 15. april 1955. Personlig havde han ikke overvejet, om man i mindretallets indstilling af 20. april 1955 til undervisningsrådet burde medtage de to erklæringer uden at forelægge dem for Wamberg, og dette spørgsmål havde ham bekendt ikke været drøftet indenfor mindretallet. I denne forbindelse har Bendixen henvist til, at han finder det tvivlsomt, om menige medlemmer af undervisningsrådet eller afdelingerne kan rette henvendelser til udenforstående uden først at indhente samtykke fra direktøren eller afdelingernes formænd. Iøvrigt er professor Bendixen af den

opfattelse, at man måtte gå ud fra, at det måtte være veterinærafdelingens formand, som i hvert fald siden den 18. april 1955 havde kendt de to erklæringer, der tog stilling til, om disse burde forelægges Wamberg inden rådets møde den 22. april 1955.

Til det anførte skal jeg udtale, at det ligger udenfor min saglige kompetence at tage stilling til dr. Wamberg's og dyrlæge Oluf Jørgensens modstridende påstande vedrørende hest nr. 44.

Med hensyn til de tre veterinærers redegørelse af 16. april 1955 til veterinærafdelingen og den af afdelingens mindretal den 20. april 1955 afgivne særindstilling til undervisningsrådet skal jeg udtale, at der intet kan indvendes mod, at man har ønsket at fremsætte sin opfattelse skriftligt, og at de tilvejebragte oplysninger ikke giver grundlag for at antage, at redegørelsen og særindstillingen er begrundet i andet end saglige hensyn.

Jeg finder dernæst, at de tre veterinærer har været berettigede til i deres redegørelse af 16. april 1955 til brug ved den forventede drøftelse i veterinærafdelingens møde den 18. april 1955 at medtage de to erklæringer fra dyrlæge Oluf Jørgensen og overdyrlæge Moltzen-Nielsen, men veterinærafdelingens mindretal burde have sikret sig, at disse erklæringer var blevet forelagt Wamberg, før sagen blev behandlet på undervisningsrådets møde den 22. april 1955.

R. *Wamberg's kritik af undersøgelseskommissionens arbejde samt de 5 kommissionsmedlemmers bemærkninger til Wamberg's svar af 6. april 1955.*

Dr. Wamberg har overfor mig hævdet, at undersøgelseskommissionen har handlet uberettiget ved udelukkende at lægge vægt på *rekordbøgernes* materiale om hestenes løbspræstationer, og henvist til, at han i sin disputats (side 66—67) har taget afstand fra anvendelsen af et sådant statistisk materiale ved bedømmelsen af hestenes helbredelsesgrad. Han har i denne forbindelse anført, at hans oplysninger i disputatsen om de enkelte hestes præstationer fortrinsvis var baseret på personlige iagttagelser og notater samt på

den officielle travkalender. Når kommissionen imidlertid havde anvendt det statistiske materiale fra rekordbøgerne, havde det været dens pligt at sørge for, at de faktiske oplysninger var rigtige, og den burde derfor have undgået de før omtalte 9 fejl eller unøjagtigheder. Wamberg har herved peget på, at det burde have stået kommissionen klart, at Centralforbundets håndskrevne protokoller var ført på basis af et originalmateriale bestående af dommersedler, løbslister m. v., hvorfor kommissionen ikke burde have anvendt protokollerne, medmindre den havde sikret sig, at disse stemte med originalmaterialet.

Fleere af kommissionens medlemmer har under samtaler med mig udtalt, at de under deres undersøgelse var gået ud fra, at Centralforbundets rekordbøger kunne anses for officielle. Dr. Plum har således henvist til, at Centralforbundet ham bekendt ikke tidligere har konstateret, at der var fejl i dets bøger.

Kommissionens medlemmer med undtagelse af direktør Thor kil-Jensen har dernæst i skrivelse af 2. februar 1956 anført, at Wamberg ikke selv har anvendt løbslisterne, og at han som sit kildemateriale har henvist til rekordbøgerne, men ingen steder til løbslisterne, ligesom han heller ikke har henvist til disse i sit svar af 6. april 1955 til kommissionsberetningen. Kommissionsmedlemmerne hævder endvidere, at Centralforbundets rekordbøger er det rette sted at søge oplysninger om travhestes præstationer, da disse bøger omfatter samtlige travløb i Danmark. Endelig har kommissionsmedlemmerne fastholdt, at kommissionen kun har begået een fejl, mens de med hensyn til de øvrige af Wamberg påståede fejl har benægtet, at de foreligger, og har henvist til redegørelsen i særindstillingen af 20. april 1955 fra veterinærafdelingens mindretal (bilag 16).

Som det fremgår af det foranstående, er der ikke blandt de sagkyndige enighed om, hvilken betydning man må tillægge travløbspræstationer ved bedømmelsen af, om travheste er helbredt for spat. Hvilken opfattelse der her er den rette; er et fagvidenskabeligt spørgsmål, som jeg ikke kan tage stilling til.

Hvorvidt det kan bebrejdes undersøgelseskommissionen, at den som *bevis* for trav-

løbspræstationerne har anvendt rekordbøgerne uden at efterse løbslisterne, er ligeledes et spørgsmål, der er genstand for modstridende bedømmelse. Efter de af mig indhentede oplysninger tør jeg ikke betegne den anvendte fremgangsmåde som uforsvarlig. Udfra et principielt videnskabeligt synspunkt kan der dog peges på det ønskelige i, at en undersøgelse i videst muligt omfang baseres på originalt kildemateriale. Som det fremgår af professor Dalgaard-Mikkelsens erklæring af 20. april 1955 (bilag 15), ville nogle af de konstaterede uoverensstemmelser, der hidrører fra afskrivningsfejl i rekordbøgerne, være undgået, hvis dette i det foreliggende tilfælde havde fundet sted.

Det bemærkes endelig, at jeg ikke har fornøden sagkundskab til med sikkerhed at kunne bedømme, hvorvidt der i de øvrige tilfælde, hvor Wamberg har kritiseret kommissionen og denne har imødegået kritikken, kan rettes bebrejdelse mod kommissionen for unøjagtighed af betydning for undersøgelsens resultat.

Alt i alt må jeg udtale, at det ikke ved den stedfundne undersøgelse overfor mig har kunnet godtgøres, at undersøgelseskommissionen ved sin indhentning eller gengivelse af oplysninger vedrørende de i sagen omhandlede heste har begået reelle fejl af betydning.

I den førnævnte skrivelse af 2. februar 1956 har de 5 kommissionsmedlemmer bebrejdet Wamberg, at denne i sit svar af 6. april 1955 til kommissionsberetningen i nogle tilfælde har fremstillet forholdet således, at kommissionen har gengivet rekordbøgernes oplysninger urigtigt, mens han efter den undersøgelse, han sammen med professor Ed. Sørensen foretog i Centralforbundet, måtte være klar over, at kommissionens gengivelse af rekordbøgernes oplysninger var rigtig, men at bøgerne, dengang kommissionen brugte dem, på grund af afskrivningsfejl i enkelte tilfælde ikke stemte med løbslisterne.

Dr. Wamberg har herom forklaret, at han med udtrykket »rekordbøger« i sine bemærkninger af 6. april 1955 havde ment såvel de håndskrevne protokoller som den offentligt udgivne travkalender og de indbundne bøger, hvori programmer, dommersedler og

løbslister findes samlet fra de enkelte travbaner.

Da den af dr. Wamberg hævdede forståelse af udtrykket »rekordbøger« ikke fremgår af hans svar af 6. april 1955, og da den efter det oplyste ikke kan anses for at være i overensstemmelse med den sædvanlige opfattelse af dette udtryk, må jeg give kommissionsmedlemmerne medhold i, at Wamberg ved ikke at have gjort opmærksom på de tilfælde, hvor rekordbøgerne indeholdt afskrivningsfejl, som gik igen i kommissionens beretning, har givet en fremstilling, der var egnet til at virke villedende. Det bemærkes herved, at Wamberg i ét tilfælde (hest nr. 22) i svaret af 6. april 1955 henviser til, at der var en fejl i Centralforbundets protokoller vedrørende antallet af starter.

S. Undervisningsrådets møde den 22. april 1955.

Den 20. april 1955 sendte direktør Thorkil-Jensen eksemplarer af en af professor Milthers udfærdiget skrivelse af 18. april 1955 til samtlige medlemmer af undervisningsrådet. I skrivelsen gjorde Milthers gældende, at det ville være i strid med § 3, stk. 1, nr. 4, i kongelig anordning af 22. februar 1935 (bilag 3), såfremt sagens forelæggelse for de officielle opponenter og veterinærafdelingen betød, at afdelingen skulle afgive en indstilling, som efter analogien af stk. 7 i bestemmelserne af 25. februar 1935 (bilag 5) skulle blive bindende for undervisningsrådet med hensyn til spørgsmålet om godkendelse af forsvaret.

Milthers anførte, at det ikke kunne anses som en mangel ved anordningens § 3, stk. 1, nr. 4, hvorefter det er rådet, der *godkender det mundtlige forsvar*, at der ikke som ved § 3, stk. 1, nr. 2, om afhandlingens *antagelse til forsvar* er givet supplerende detaljerede regler for tilfælde af uenighed mellem rådet og den pågældende afdeling, og at der derfor intet grundlag var for at anvende bestemmelserne af 25. februar 1935 analogt. Det måtte tværtimod antages, at der er en reel forskel på indholdet af § 3, stk. 1, nr. 2 og 4, og at denne forskel er grunden

til, at bestemmelserne af 25. februar 1935 kun supplerer § 3, stk. 1, nr. 2. Den afgørende sagkyndige bedømmelse bliver foretaget ved afhandlingens antagelse til forsvar, hvorfor vægten her er lagt på den sagkyndige afdelings vurdering, der kommer til udtryk i den af afdelingen afgivne indstilling, som i tilfælde af uenighed kan blive afgørende. Ved godkendelsen af forsvaret drejer det sig derimod om andre forhold, f. eks. om formerne og kravet om offentlighed har været overholdt, om kritikken har kunnet komme til orde, og om forsvaret er gennemført på åben og redelig vis. Selv en stærk saglig kritik vil ikke føre til omstødelse, hvis arbejdet er videnskabeligt redeligt.

Professor Milthers henviste endvidere til, at der i § 3, stk. 1, nr. 2, tales om afdelingens »indstilling«, mens der i nr. 4 tales om afdelingens »indberetning«.

Ved behandlingen af spørgsmålet om Wamberts doktordisputats i undervisningsrådets møde den 22. april 1955 indledte direktør Thorkil-Jensen med at give en redegørelse for sagens forløb siden sidste undervisningsrådsmøde den 21. marts 1955. Direktøren gav et kortfattet referat af mødet i Landbrugsministeriet den 5. april 1955 og gik udførligt ind på spørgsmålet om anvendelsen af bestemmelserne af 25. februar 1935. Han fandt det rigtigt, at bestemmelserne kom til anvendelse, og opfordrede medlemmerne til at følge de officielle opponenter og veterinærafdelingens flertal.

Professor Milthers refererede mødet den 23. marts 1955 mellem direktør Thorkil-Jensen, højesteretssagfører Rohbeck, professor Ed. Sørensen, Wamberg og ham og redegjorde for sit synspunkt med hensyn til anvendelsen af bestemmelserne af 25. februar 1935. Han udtalte, at en analogisk anvendelse af bestemmelserne ikke var mulig, idet anordningens ord i § 3, stk. 1, nr. 4, med hensyn til rådets godkendelse af forsvaret var udtømmende. Han fandt heller ikke, at anordningens § 7 om Landbrugsministeriets ret til at afgøre tvivlsspørgsmål kunne anvendes i et så klart tilfælde som det foreliggende.

Professor i landboret F. Tolstrup henviste til forskellen mellem på den ene side Universitetet og Polyteknisk Lærestalt og på den anden side højskolen, som ikke har nogen fakultetsordning. Ved udarbejdelsen af anordningen havde man formentlig ikke for-

udset muligheden af forkastelse, hvorfor der ikke var givet supplerende bestemmelser om fremgangsmåden herved således som ved afhandlingens antagelse. Det var derfor tilrådeligt at følge bestemmelserne af 25. februar 1935, ganske vist ikke ud fra en analogi, da der manglede årsagernes lighed, men ud fra forholdets natur. For doktoranden var det af endnu større betydning, hvordan man behandlede godkendelsen af forsvaret, end hvordan man behandlede antagelsen til forsvar.

Professor Milthers svarede, at § 3, stk. 1, nr. 4, var indholdsløs, såfremt forkastelse ikke var forudset, og at betragtninger over forholdets natur alene kunne have betydning, hvis der ikke var fastlagte regler, hvad der imidlertid var i anordningen.

Formanden for højskolens afdeling for grund- og hjælpevidenskab, professor K. Gram, meddelte, at sagen havde været drøftet i hans afdeling, der i det væsentlige var enig med professor Milthers. Professor Gram foreslog, at rådet vedtog en udtalelse om, at det var rådets opfattelse, at doktorgraden i henhold til den kongelige anordnings § 3, stk. 1, nr. 4, ikke kunne konfereres, før rådet havde fundet forsvaret tilfredsstillende, og at man derefter skulle stemme om godkendelse eller forkastelse af forsvaret.

Direktør Thorkil-Jensen erklærede, at han efter Landbrugsministeriets holdning ikke kunne gå med til at sætte spørgsmålet om godkendelse eller forkastelse af forsvaret til endelig afstemning.

Efter yderligere diskussion blev der fra flere sider stillet forslag om, at undervisningsrådet skulle vedtage en protest mod Landbrugsministeriets indgriben. Indstillingerne fra veterinærafdelingens flertal og mindretal blev oplæst. Derefter blev der foretaget afstemning om protesten til Landbrugsministeriet, og forslaget herom blev vedtaget med 26 stemmer mod 8.

Direktør Thorkil-Jensen satte så forslaget om godkendelse af forsvaret under afstemning, idet han pointerede, at afstemningen skete på de vilkår, ministeriet havde forlangt. 18 stemte for godkendelse og 18 imod, hvorfor forslaget i overensstemmelse med § 4, stk. 2, i bestemmelserne af 7. maj 1917 om undervisningsrådets virksomhed var forkastet. — Direktøren meddelte derefter, at han ville tilbagesende sagen til veterinærafdelingen.

T. Berettigelsen af den stedfundne anvendelse af bestemmelserne af 25. februar 1935 vedrørende erhvervelse af doktorgrader ved højskolen.

Undervisningsrådets protest til Landbrugsministeriet blev indsendt den 4. maj 1955. Protestskrivelsen, der er optrykt som bilag 17, blev udarbejdet af professor Milthers og tiltrådt af professorerne Gram og M. Sode-Mogensen som formænd for afdelingen for grund- og hjælpevidenskaber og jordbrugsafdelingen. De synspunkter, der gøres gældende i protesten, falder i hovedsagen sammen med de synspunkter, Milthers fremsatte i redegørelsen af 18. april 1955.

Højesteretssagfører Rohbeck har i skrivelser af 3. april og 9. maj 1955 til Landbrugsministeriet samt i en skrivelse til mig nærmere redegjort for, hvorfor han mener at bestemmelserne af 25. februar 1935 må anvendes analogisk på spørgsmålet om godkendelsen af forsvaret. Rohbeck henviser til, at bestemmelserne af 25. februar 1935, ved den afgørende indflydelse der i stk. 7 tillægges den sagkyndige afdeling i tilfælde af uenighed mellem denne og undervisningsrådet, har til formål at sikre såvel højskolen som doktoranden en sagkyndig behandling og afgørelse af spørgsmålet om afhandlingens antagelse til forsvar eller forkastelse. Denne sikring har været nødvendig, fordi der ikke ved højskolen som f. eks. ved Universitetet findes en fakultetsordning.

Overfor professor Milthers' opfattelse, hvorefter der er en reel forskel mellem spørgsmålet om afhandlingens antagelse til forsvar og spørgsmålet om godkendelsen af forsvaret, har højesteretssagfører Rohbeck anført, at afgørelsen af spørgsmål og forsvarshandlingens form, overholdelse af offentlighedskravet, kritikens mulighed for at komme til orde og forsvarets gennemførelse på åben og redelig vis er henlagt til lederen af forsvarshandlingen. Godkendelsen af forsvaret angår derimod spørgsmålet om, hvorvidt doktoranden på tilfredsstillende måde har imødegået den kritik, der under forsvarshandlingen er rettet mod hans arbejde. Da bedømmelsen af dette spørgsmål kræver ganske den samme sagkundskab som bedømmelsen af spørgsmålet om afhandlingens antagelse til forsvar, og da følgerne af en usagkyndig afgørelse vedrørende forsvarets god-

kendelse er langt alvorligere for doktoranden end ved spørgsmålet om afhandlingens antagelse til forsvar, taler stærke saglige grunde for, at retningslinierne i bestemmelserne af 25. februar 1935 anvendes analogisk ved godkendelsen af forsvaret. Rohbeck har endelig anført, at den for en analogisk anvendelse af en bestemmelse krævede »årsagernes lighed« efter hans opfattelse fuldt ud foreligger.

Til det anførte skal jeg indledningsvis bemærke, at det for anvendelse af analogi ikke er tilstrækkeligt, at der foreligger årsagernes lighed, men at det desuden må kræves, at reglerne på det område, hvortil man analogisk vil overføre andre regler, ikke er udtømmende.

Ifølge den kongelige anordning af 22. februar 1935, § 3, stk. 1, nr. 2 og nr. 4, er afgørelsen af spørgsmålet om afhandlingens antagelse til forsvar og bedømmelsen af, om forsvaret har været tilfredsstillende, henlagt til undervisningsrådet.

Bestemmelserne af 25. februar 1935, hvorefter afdelingen i tilfælde af uenighed mellem bedømmelsesudvalget og afdelingen på den ene side og undervisningsrådet på den anden side om en afhandlingens antagelse til forsvar eller forkastelse har den afgørende indflydelse, er derfor formelt i strid med anordningens § 3, stk. 1, nr. 2, idet rådet i et sådant tilfælde kan blive tvunget til at tage bedømmelsesudvalgets og afdelingens vedtagelser til efterretning.

Det må imidlertid antages, at § 7 i Landbrugsministeriets bekendtgørelse nr. 45 af 22. februar 1935 angående doktorgrader ved højskolen, jfr. den kongelige anordnings § 8, har givet rådet formel hjemmel for udfærdigelsen af bestemmelserne af 25. februar 1935.

Den indskrænkning af rådets myndighed, der er sket ved vedtagelsen af bestemmelserne af 25. februar 1935, er endvidere af så begrænset og speciel art, at den stedfundne delegation af den rådet ved den kongelige anordning tillagte beføjelse må anses for lovlig, så meget mere som bestemmelserne er udfærdiget i direkte tilknytning til anordningen og det omhandlede afsnit af bestemmelserne upåtalte har været i kraft i 20 år.

Spørgsmålet er herefter, om rådets be-

føjelse i henhold til anordningens § 3, stk. 1, nr. 4, med hensyn til godkendelse af forsvarret ved en analogisk anvendelse af bestemmelserne af 25. februar 1935 ligeledes må anses for delegeret til afdelingen i tilfælde af uenighed.

Ved afgørelsen af dette spørgsmål finder jeg at måtte lægge til grund, at det ikke kan antages, at forkastelse af forsvarret ikke skulle have været forudsat, da anordningen blev givet, idet § 3, stk. 1, nr. 4, da ville være uden indhold.

Det forekommer dernæst rimeligst at antage, at undervisningsrådet ved udfærdigelsen af bestemmelserne af 25. februar 1935 bevidst har indskrænket disse til alene at supplere reglen i § 3, stk. 1, nr. 2. Jeg finder at måtte give professor Milthers medhold i, at der vil kunne være stor forskel på de spørgsmål, hvortil der skal tages stilling ved antagelse eller forkastelse af en afhandling og ved godkendelse af det mundtlige forsvar. I det sidste tilfælde vil bedømmelsen af de spørgsmål, der kan opstå, som regel i mindre grad kræve sagskundskab med hensyn til den konkrete afhandling.

Da spørgsmålet om anvendelse af bestemmelserne af 25. februar 1935 dog alt i alt må anses for tvivlsomt, finder jeg ikke tilstrækkeligt grundlag for at kritisere, at Landbrugsministeriet, til hvem afgørelsen af tvivlsspørgsmål i henhold til anordningens § 7 er henlagt, rådede direktøren til at følge bestemmelserne af 25. februar 1935.

Under hensyn til den ovenfor omtalte uklarhed og til forløbet af den foreliggende sag finder jeg anledning til at henstille, at samtlige regler om erhvervelse af doktorgrader ved højskolen optages til fornyet overvejelse, således at den tvivl, de nuværende regler har kunnet give anledning til, kan blive fjernet. Det falder udenfor min kompetence at stille konkrete forslag til ændringer på dette punkt.

U. Spørgsmål om inhabilitet.

I skrivelse af 24. april 1955 meddelte høje-steretssagfører Rohbeck Landbrugsministeriet, at sagen påny var sendt til de officielle opponenter og veterinærafdelingen, og rejste på Wamberges vegne indsigelse mod, at de

stemmer, der måtte blive afgivet af professorerne Møllgaard, Bendixen og Jepsen samt docent Fritzbøger, blev medregnet ved den kommende afstemning i veterinærafdelingen, såfremt disse stemmer måtte blive afgørende for afstemningens resultat.

Rohbeck begrundede dette med, at de pågældende havde handlet uretmæssigt overfor Wamberg, og at deres standpunkter derfor i højere grad måtte anses for influerede af hensynet til at forsvare deres egen handling end af hensynet til at tage et uvildigt standpunkt til de officielle opponenter indstilling.

Forsåvidt angår professor Møllgaard henviste Rohbeck til den i afsnit H omhandlede udtalelse til Politiken den 6. marts 1955 og til, at Møllgaard i talen på undervisningsrådets møde den 21. marts 1955 havde søgt at bevæge rådet til at nægte at konferere Wamberg doktorgraden, uden at han fik lejlighed til at fremsætte bemærkninger til kommissionsberetningen.

Med hensyn til professorerne Bendixen og Jepsen samt docent Fritzbøger henviste Rohbeck til, at disse som medlemmer af undersøgelseskommissionen havde ansvaret for, at Centralforbundets rekordbøger i kommissionens beretning i en række tilfælde var gengivet positivt urigtigt, henholdsvis unøjagtigt, og for, at kommissionen trods det af Wamberg i disputatsen anførte slavisk havde sammenlignet rekordbøgernes oplysninger om diskvalifikationer med de i disputatsen indeholdte sygehistorier og bygget kritikken på dette grundlag.

Ifølge det foreliggende foretog Landbrugsministeriet intet i anledning af skrivelserne.

Med skrivelse af 3. maj 1955 sendte høje-steretssagfører Rohbeck Landbrugsministeriet et eksemplar af Medlemsblad for Den danske Dyr lægeforening for 1. maj 1955, hvor professor Møllgaard havde skrevet en artikel med titlen: »Tilfældet Wamberg«. I artiklen kritiserede Møllgaard afhandlingen skarpt. Rohbeck fandt dette ejendommeligt, i betragtning af at afhandlingen var antaget til forsvar af de officielle opponenter, veterinærafdelingen og undervisningsrådet, og at forsvaret to gange var godkendt af de officielle opponenter og sidste gang tillige af veterinærafdelingens flertal. Rohbeck betegnede flere af de i artiklen anvendte udtryk som i allerhøjeste grad krænkende.

Jeg har forelagt artiklen for professor Møllgaard, som har udtalt, at den var udtryk for hans opfattelse af sagen, og at han udelukkende har handlet ud fra saglige motiver. Møllgaard har tillige henvist til, at artiklen ikke er blevet imødegået fra nogen side.

Forsåvidt angår professor Møllgaards udtalelser til Politiken den 6. marts 1955 skal jeg henvide til mine bemærkninger under afsnit H, side 124.

Hvad angår professor Møllgaards udtalelser på undervisningsrådets møde den 21. marts 1955 finder jeg ikke, at den omstændighed, at han har gjort sig til talsmand for et standpunkt, der ikke blev anerkendt af undervisningsrådet, og som jeg iøvrigt har kritiseret, jfr. side 128, skulle medføre, at han måtte anses for inhabil under sagens videre forløb.

Det må endvidere med hensyn til professor Møllgaards artikel i Dyr lægeforeningens blad haves for øje, at det følger af den videnskabelige ytringsfrihed, at en videnskabsmand må være berettiget til i et fagtidsskrift at kritisere ethvert videnskabeligt arbejde, herunder en doktorafhandling, og jeg finder ikke, at den omstændighed, at professor Møllgaard som medlem af veterinærafdelingen og undervisningsrådet senere ville komme til at tage stilling til, om forsvaret af Wamberg's disputats skulle godkendes, kan bevirke, at han ikke burde have offentliggjort artiklen på det pågældende tidspunkt.

Dernæst skal jeg udtale, at jeg, uanset artiklens skarpe form, ikke finder grundlag for at tilsidesætte professor Møllgaards udtalelse om, at han har handlet ud fra saglige motiver.

Med hensyn til påstanden om, at der ikke burde tages hensyn til de stemmer, der måtte blive afgivet af de tre medlemmer af undersøgelseskommissionen, skal jeg endelig udtale, at der, ganske uanset om der er begået fejl af undersøgelseskommissionen, ikke ved min undersøgelse er fremkommet noget, der berettiger til at betvivle, at de pågældende som kommissionsmedlemmer har handlet i overensstemmelse med det givne kommissorium, eller som iøvrigt kan begrunde, at de ikke skulle

kunne stemme på lige fod med de øvrige medlemmer af veterinærafdelingen.

Jeg må herefter i det hele finde, at det af højesteretssagfører Rohbeck i skrivelsen af 24. april 1955 på Wamberg's vegne hævdede standpunkt er uholdbart.

Y. *Sagens fornyede forelæggelse for de officielle opponenter, veterinærafdelingen og undervisningsrådet.*

Ved skrivelse af 26. april 1955 anmodede højskolen påny de officielle opponenter om at tage stilling til spørgsmålet om godkendelsen af forsvaret, og samtidig fremsendte højskolen det materiale, der var fremkommet, siden opponenterne sidst havde beskæftiget sig med sagen.

I en på norsk affattet fælles-indstilling af 5. maj 1955 indstillede de to opponenter atter, at forsvaret blev godkendt. I indstillingen behandlede opponenterne den tidligere nævnte indstilling af 20. april 1955 fra veterinærafdelingens mindretal. Opponenterne anførte, at Wamberg i sin disputats (side 64) som kriterium for, om de af ham opererede heste var helbredt, angav, at hestene efter operationen skulle kunne præstere fuldt arbejde. Opponenterne fandt, at dette måtte forstås således, »at hestene kan gå haltfritt i hurtigt tempo«, og henviste til, at der på travbanerne findes mange heste, der aldrig når at blive placeret. Hestenes præstationer alene kan derfor ikke være noget bevis for hestenes gangart, og opponenterne kunne ikke uden videre godtage diskvalifikationer for urent trav som ensbetydende med, at hestene led af spat. Opponenterne fandt derfor ikke, at uoverensstemmelserne på dette punkt var af væsentlig betydning for forsvarets godkendelse.

Efter at have taget stilling til enkelte af de særligt fremdragne sygehistorier sluttede opponenterne deres indstilling således:

»Som resultat av vår gjennomgang av det foreliggende materiale skal vi anføre at det etter vårt skjønn ikke er fremlagt slike beviser på feil at disse kan berettige til å avise forsvaret som ikke tilfredsstillende. Til tross for den finkjemming som dette materiale nå i lengre tid har vært utsatt for fra forskjellige kanter, er det ikke lykkes å bestride redeligheten av de i disputasen gitte

opplysninger. Doktoranden sier i sin avhandling at han såvidt mulig har søkt å følge sine pasienter, og dette mener vi han har innfridd. Selv om vi kan se oss enig i, at det også kan reises kritikk mot denne side av arbeidet, må kritikken også vurderes ut fra den betydning de påtalte mangler har. En slavisk sammenligning med statistiske data alene, slik det er fremhevet i de vedlagte dokumenter, har etter vår mening ingen vitenskapelig verdi, hvilket klart er presisert i avhandlingen. Det er følgelig den kliniske vurdering som må være det avgjørende.

Vi er derfor fortsatt av den mening, at det nye og positive i reservedyrlæge Wamberg's arbeide er så verdifullt at det langt oppveier de feil og mangler som blev anført av opponentene og som vi hver for oss *særdeles tydelig* har tilkjennegitt, ikke alene i våre separate innstillinger om arbeidets antagelse, men også ved den muntlige forsvarshandling.

Vi skal derfor tillate oss atter å innstille til veterinæravdelingen at reservedyrlæge Wamberg's forsvar av hans arbeide godkjennes.«

Indstillingen blev forelagt i veterinæravdelingens møte den 9. maj 1955, hvor samtlige medlemmer med undtagelse af docent Fritz-bøger deltog. Professor Bendixen meddelte, at mindretallet havde drøftet sagen på grundlag af den nye indstilling, men ikke fundet, at denne gav mindretallet anledning til at ændre sin hidtidige opfattelse, som den var kommet til udtryk i indstillingen af 20. april 1955.

Ved afstemningen stemte 7 medlemmer for at følge de officielle opponenter's indstilling, mens 6 stemte imod, idet den fraværende docent Fritz-bøger havde afgivet sin stemme skriftligt.

Professor Dalgaard-Mikkelsen underrettede ved skrivelse af 9. maj 1955 undervisningsrådet om resultatet af afdelingens afstemning, og sagen blev derefter drøftet på rådets møde samme aften.

Ifølge referatet af mødet oplæste direktør Thorkil-Jensen den foran under afsnit F. 2 omtalte redegørelse til ham af 9. maj 1955 fra professor Dalgaard-Mikkelsen vedrørende sagens forløb. Direktøren oplæste videre en skrivelse af samme dag, som han i anledning af Dalgaard-Mikkelsens redegørelse havde modtaget fra professor Milthers, og hvori

Milthers protesterede mod, at det i redegørelsen bl. a. hævdes, at han på undervisningsrådets møde den 21. marts 1955 havde sluttet sin muntlige forelæggelse af sagen med at anføre, at rådet kunne træffe afgørelse i sagen, uden at doktoranden fik lejlighed til at knytte bemærkninger til det indsendte materiale.

Direktøren bekræftede dernæst, at professor Milthers i kommissionen havde været talsmand for udlevering af materiale til Wamberg, og at det var direktøren selv, der var betænkelig herved og ønskede spørgsmålet forelagt i rådet.

Professor Dalgaard-Mikkelsen erkendte, at han havde haft uret på dette punkt, og gav professor Milthers en undskyldning.

Under den videre drøftelse blev der fra flere sider rejst forslag om, at rådet, samtidig med at det i overensstemmelse med stk. 7 i bestemmelserne af 25. februar 1935 tog veterinæravdelingens afgørelse til efterretning, skulle opretholde den tidligere til Landbrugsministeriet indgivne protest.

Det blev i den anledning overladt til nogle enkelte medlemmer af rådet at udforme en sådan udtalelse, og på basis af et forslag fra professor Møllgaard fik udtalelsen følgende ordlyd:

»Undervisningsrådet beslutter, i det konkrete tilfælde som Wamberg-sagen frembyder, at tage veterinæravdelingens flertalsindstilling til efterretning, men opretholder den givne indsigelse og udtaler, at denne afgørelse ikke kan tjene som præcedens for rådets fremgangsmåde ved behandlingen af fremtidige doktordisputater.«

Professor Dalgaard-Mikkelsen fremsatte et modforslag, hvorefter rådet alene skulle udtale, at det tog veterinæravdelingens meddelelse om forsvarets godkendelse til efterretning.

Ved afstemningen blev der afgivet 24 stemmer for professor Møllgaards forslag, mens 12 stemte for professor Dalgaard-Mikkelsens.

Wamberg fik derefter den 11. maj 1955 sit doktorbrev overrakt af direktøren.

Z. Professor Wirstads skrivelse af 5. maj 1955 til professor Ed. Sørensen.

I sin leder den 13. maj 1955 spurgte Information, om det var rigtigt, at man havde

søgt at øve pres mod professor Wirstad — »sådan at forstå, at man endog har ladet ham vide, at der ikke blot var saglige grunde til at ændre indstilling«.

I den anledning indhentede direktøren en udtalelse fra veterinærafdelingens formand, professor Dalgaard-Mikkelsen, som den 14. maj 1955 erklærede, at det hverken var veterinærafdelingen eller højskolen bekendt, at det skulle være forsøgt at øve pres mod professor Wirstad, hvorimod formanden oplyste, at han var vidende om, at et medlem af veterinærafdelingen, samtidig med at de officielle opponenter afsluttende udtalelse forelå, havde modtaget et privat brev fra Wirstad. Professor Dalgaard-Mikkelsen oplyste endelig, at brevet var tilstillet Landbrugsministeriet, og at det efter hans opfattelse kun sikkert kunne fortolkes af brevskriveren.

I det pågældende brev, som professor Wirstad den 5. maj 1955 havde sendt til professor Ed. Sørensen, og som denne den 9. maj 1955 sendte til Landbrugsministeriet, udtales det bl. a.:

»Er nå endelig ferdig med saken. Jeg kan ikke si annet enn at de etter mitt syn har svært lite å fare med. Jeg er riktignok ad omveie blitt betydet at jeg ennå hadde frist til å kunne redde mitt ansikt, men så feig er jeg ikke blitt ennå at jeg ikke tør stå ved det jeg mener er rett og riktig, selv om en rekke av mine kolleger dernede har gitt utvetydige beviser på, at jeg ikke lenger har deres tillit, og at den sakkyndige bedømmelse må vike for andre synspunkter.«

Professor Ed. Sørensen har overfor mig udtalt, at han ikke ved, hvad baggrunden var for professor Wirstads brev, og at han ikke kan sige, om nogen skulle have søgt at lægge pres på Wirstad.

Jeg har derefter spurgt professor Wirstad, om han til brug for min undersøgelse ønskede at udtale sig om det af ham i brevet anførte, men Wirstad har i skrivelse af 25. maj 1956 meddelt, at han ikke ønsker at udtale sig.

Jeg finder herefter ikke grundlag for at fremsætte bemærkninger til professor Wirstads brev af 5. maj 1955.

Æ. *Den af undervisningsrådet den 6. juni 1955 vedtagne udtalelse vedrørende undersøgelseskommissionen og dens arbejde.*

I tiden efter at Wamberg havde fået doktorgraden konfereret, blev der fortsat i dagspressen rettet angreb mod højskolen og især mod medlemmerne af undersøgelseskommissionen. Dette medførte, at 4 af kommissionens medlemmer den 17. eller 18. maj 1955 henvendte sig til direktøren med anmodning om, at denne overfor offentligheden ville tilbagevise presseangrebene.

Direktør Thorkil-Jensen havde den 20. maj 1955 et møde med departementschef Stahlschmidt, og den 27. maj 1955 afholdtes der i Landbrugsministeriet et nyt møde, hvori landbrugsministeren, departementschefen, direktør Thorkil-Jensen og flere af medlemmerne af kommissionen deltog. På dette møde foreslog departementschef Stahlschmidt, at man i undervisningsrådet kunne vedtage en udtalelse om kommissionen og dens arbejde, såfremt der i rådet var ønske herom. Ministeren stillede samtidig i udsigt, at han ville tiltræde en eventuel udtalelse.

På den 2. juni 1955 udsendte dagsorden for undervisningsrådets møde den 6. juni 1955 var som punkt 6 optaget: Forslag om udtalelse til tilbagevisning af den kritik, der offentligt er fremført mod den af undervisningsrådet den 28. februar 1955 nedsatte undersøgelseskommission.

Den 6. juni 1955 fremsendte professorerne Bendixen, Milthers og Jepsen samt docent Fritzbøger en redegørelse til direktør Thorkil-Jensen om kommissionens forhold. Skrivelsen, der forelå omdelt til undervisningsrådets medlemmer på mødet samme aften, blev oplæst og anvendt som udgangspunkt for drøftelse af forslaget til udtalelse.

Efter at direktøren havde givet en kort fremstilling af møderne i Landbrugsministeriet, rejste professor Adersen indvending mod, at rådet skulle realitetsbehandle en sag, der ikke, som foreskrevet i § 2, stk. 1, i bestemmelserne af 7. maj 1917, havde været fremlagt i to dage før mødet.

Professor Adersen har overfor mig oplyst, at hans indsigelse især skyldtes, at han fandt det meget beklageligt, at kommissionens fortrolige beretning var blevet refereret i Politiken den 21. marts 1955, og at bladets referat på væsentlige punkter havde været

urigtigt. Adersen havde da også fremdraget dette forhold i forbindelse med sin indsigelse. — Rådet havde imidlertid ikke taget hensyn til indsigelsen, og da Adersen havde givet udtryk for sit synspunkt, havde han forholdt sig passiv under resten af mødet.

Direktør Thorkil-Jensen har forklaret, at han først modtog forslagsstillernes redegørelse samme dag som mødet skulle finde sted. Han kunne have undladt at tage forslaget med på dagsordenen, men det ville han dog ikke, da det var forslagsstillerne meget magtpåliggende at få udtalelsen vedtaget straks. — Professor Adersens indsigelse havde ikke givet anledning til diskussion, og Adersen havde ikke insisteret på, at der blev taget hensyn til den.

Under den videre drøftelse af forslaget blev det fra flere sider fremhævet, at udtalelsen burde være ganske kort, og efter en længere diskussion blev der nedsat et redaktionsudvalg, hvis forslag til udtalelse blev oplæst af direktøren. Efter at et enkelt ord i forslaget var blevet ændret, havde forslaget følgende ordlyd:

»I anledning af de mange angreb, der i pressen er rettet mod højskolens behandling af Wamberg-sagen og specielt mod den i sagen nedsatte kommission, udtaler undervisningsrådet enstemmigt:

Kommissionens nedsættelse var i fuld overensstemmelse med de for højskolen gældende regler, og den har løst sin opgave på en i enhver henseende uangribelig måde.«

I referatet i undervisningsrådets protokol hedder det om afstemningen:

»Direktøren: Vil rådet tiltræde dette? Er der nogen, som ønsker at gøre bemærkninger?

Er der nogen, der stemmer imod?

Så er udtalelsen tiltrådt enstemmigt.«

Udtalelsen blev derefter den 8. juni 1955 udsendt gennem Ritzaus Bureau.

I skrivelse af 9. juni 1955 til direktøren beklagede professor Møller-Sørensen sig imidlertid over, at forretningsordenen var blevet tilsidesat, hvilket han havde påtalt under mødet, og at der ikke fra direktørens side var givet lejlighed til sædvanlig afstemning.

I anledning af den i dagspressen frem-

komne kritik af højskolen, herunder af undervisningsrådets den 8. juni 1955 udsendte erklæring, afgav landbrugsministeren på et pressemøde den 15. juni 1955 en skriftlig meddelelse til repræsentanter for dagspressen. Denne meddelelse, hvori landbrugsministeren også tager stilling til lovligheden af nedsættelsen af undersøgelseskommissionen — jfr. herom min udtalelse under afsnit F. 1 —, har jeg optaget som bilag 18.

Under henvisning til et dagbladsreferat af landbrugsministerens mundtlige udtalelse på pressemødet fandt professorerne Møller-Sørensen, Ed. Sørensen og Sjolte samt lektor Henrik Jensen anledning til i skrivelse af 23. juni 1955 til landbrugsministeren at underrette denne om, at der ikke på undervisningsrådets møde var blevet taget hensyn til de indsigelser, der blev fremsat mod, at sagen blev behandlet, og at der ikke var blevet givet lejlighed til afstemning.

Direktør Thorkil-Jensen har overfor mig udtalt, at han på mødet spurgte, om der var nogen, der stemte imod, og har hævdet, at det havde stået ethvert medlem frit for at rejse indvending mod den endelige vedtagelse. — På det følgende møde i rådet, den 27. juni 1955, havde professor Møller-Sørensen protesteret mod protokollatet vedrørende afstemningen, idet han havde erklæret, at direktøren ikke havde spurgt: »Er der nogen, der stemmer imod?«, men derimod udtalt: »Ingen stemmer imod.« — Direktøren havde heroverfor erklæret, at han mente at have sagt som refereret, men han turde dog ikke udelukke, at han havde brugt den vending, Møller-Sørensen havde nævnt; men i så fald havde udtalelsen været i spørgende form.

Professor Milthers har overfor mig udtalt, at han ikke nu er i stand til at sige, hvorledes direktørens ord var faldet, men Milthers havde i hvert fald selv opfattet ordene på den måde, som det var anført i hans protokollat. Erklæringen var blevet læst op flere gange, så at alle kunne være fuldstændig klar over dens indhold, og i selve forslaget stod der, at udtalelsen var enstemmig, hvilket dog ikke havde foranlediget nogen til at rejse indvendinger.

Professor Milthers har dernæst med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt der er begået en formel fejl, ved at skrivelser af 6. juni 1955 til direktøren ikke har været fremlagt i to dage før mødet, udtalt, at skrivel-

sen alene skulle tjene som en hjælp ved sagens behandling, og at det i skrivelsen anførte kunne have været fremsført mundtligt på mødet. Det er derfor hans opfattelse, at der ikke foreligger nogen fejl.

Endelig har professor Møller-Sørensen udtalt, at han vil fastholde, at der ikke blev givet lejlighed til at stemme imod.

På grundlag af det oplyste skal jeg udtale, at det vel kan betegnes som en formel fejl, at skrivelsen af 6. juni 1955 har været omdelt og benyttet som forhandlingsgrundlag, uden at den, som foreskrevet i § 2, stk. 1, i bestemmelserne af 7. maj 1917 om undervisningsrådets virksomhed, har været fremlagt til gennemsyn to dage før mødet. Men denne formalitet kan der dog ikke tillægges betydning med hensyn til gyligheden af rådets vedtagelse, hvorved bemærkes, at spørgsmålet var optaget som punkt 6 på den for mødet den 2. juni 1955 udsendte dagsorden, at spørgsmålet således kunne have været behandlet alene på grundlag af en mundtlig fremstilling, og at den vedtagne udtalelse blev formuleret af et på mødet nedsat redaktionsudvalg.

Jeg finder det dernæst ikke godtgjort, at direktør Thorkil-Jensen skulle have forhindret nogen af de i mødet deltagende i at rejse indvendinger mod udtalelsen, eller at han skulle have undladt at give nogen, der ønskede at stemme imod, lejlighed dertil.

Ø. *Vedtagelsen på undervisningsrådets møde den 6. juni 1955 angående indiskretioner.*

I en skrivelse af 1. juni 1955 til direktøren har professor Gram bl. a. anført følgende:

»Der har — navnlig i den senere tid — været så mange og alvorlige indiskretioner angående rådets interne forhandlinger, sidst vedrørende nedsættelsen af et udvalg til bedømmelse af de indkommende ansøgninger til professor, dr. phil. Th. Sørensens nu ledige professorat, at det med rette må befrygtes, at adskillige af rådets medlemmer — om en sådan tilstand opretholdes — vil føle sig

utrygge ved frit at udtale deres meninger om foreliggende sager, idet farvede meddelelser til pressen kan give — som de også har gjort — offentligheden et forvansket og meget skadeligt indtryk af Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole og dens undervisningsråd.

Da der ikke, såvidt jeg har kunnet se i »Bestemmelser vedrørende Den kongelige Veterinær- og Landbohøjskoles undervisningsråd og dets virksomhed« (7. maj 1917) findes spor af bestemmelser om mødernes fortrolige karakter, vil det ikke være muligt at rejse tjenestemandssag mod den eller de af rådets medlemmer, der ved utilbørlige indiskretioner har skadet højskolen, jeg tør sige langt frem i tiden.

Det er imidlertid givet, at langt de fleste af rådets medlemmer anser rådets møder for strengt fortrolige. Jeg stiller derfor følgende forslag til afstemning i rådet:

Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles undervisningsråd misbilliger på det alvorligste de indiskretioner, som een eller flere af rådets medlemmer har gjort sig skyldig i, og udtaler endvidere, at for fremtiden skal rådets forhandlinger betragtes som strengt fortrolige, undtagen hvor det vedtages, at en meddelelse i en bestemt form skal gives til offentligheden.«

Spørgsmålet blev drøftet på rådets møde den 6. juni 1955, og under diskussionen blev der givet tilslutning til, at udtalelsen også bør gælde afdelingernes forhandlinger.

Direktør Thorkil-Jensen konstaterede ifølge protokollatet, at der var almindelig tilslutning til udtalelsen, og spurgte, om nogen stemte imod. Da dette ikke var tilfældet, erklæredes udtalelsen for vedtaget.

Endelig vedtog rådet, at direktøren og professor Milthers skulle anmode Landbrugsmilthers ministeriet om en bevarelse af den indsigelse, som rådets flertal den 4. maj 1955 havde indsendt til ministeriet. Professor Milthers har overfor mig oplyst, at man, under hensyn til at jeg havde taget sagen op til undersøgelse, har stillet henvendelsen til ministeriet i bero.

Mine sammenfattende bemærkninger findes nedenfor i afsnit VIII, side 171.

III. Dyrslæge Engbergs klage over professor Moustgaard

I skrivelse af 8. januar 1956 har dyrslæge E. Engberg, Vildbjerg, besværet sig over daværende undervisningsassistent Moustgaards optræden overfor ham i forbindelse med eksamen i fysiologisk kemi ved højskolen i 1945. Det siges i skrivelsen, at klagen er fremkommet på foranledning af en kreds af videnskabelige assistenter ved højskolen.

Engberg anfører, at han i 1945, umiddelbart efter befrielsen, som studerende ved højskolen deltog i et kursus i fysiologisk kemi, der lededes af Moustgaard. Denne var en dag kommet ind til de studerende og havde sagt: »Nu må I hellere skynde jer at komme med de amerikanske cigaretter, jeg skal have for at lade jer bestå eksamen.« Dette bevirkede, at flere af Engbergs kammerater gav Moustgaard nogle Players-cigaretter, en enkelt endda en hel pakke. Engberg havde straks i skarpe vendinger påtalt forholdet overfor Moustgaard, og under det følgende skænderi skal Moustgaard have udtalt, at han ville lade Engberg dumpe til den nært forestående eksamen.

Da Engberg under den følgende eksamen var ved at skrive rapport over sit undersøgelsesresultat, kom Moustgaard hen til ham og sagde, at han lige så godt kunne lade være, da han alligevel ville dumpe. Som følge heraf var Engberg, så snart han havde afleveret sin rapport, taget ind til Sygekassernes Laboratorium med noget af det præparat, han som eksamensopgave havde haft til undersøgelse, og anmodede laboratoriet om at undersøge det.

Da Engberg få dage efter modtog laboratoriets undersøgelsesrapport, henvendte han sig til professor Møllgaard, under hvis ledelse eksamen var blevet afholdt, og spurgte, om han var bestået. Professor Møllgaard fandt Engbergs eksamensrapport frem og meddelte, at Moustgaard havde indstillet ham til at dumpe. Engberg foreviste derefter rapporten fra Sygekassernes Laboratorium og forklarede, at han havde indhentet den, fordi han havde ventet, at han ville blive indstillet til at dumpe. På Møllgaards forespørgsel havde Engberg bekræftet, at han havde haft et sammenstød med Moustgaard, men at han helst ikke ville oplyse, hvad det drejede sig om. Møllgaard sammenholdt derefter de to rap-

porter og erklærede, at det var Engberg, der havde ret, og at han ville bestå.

Da eksamensresultatet forelå kort efter, var Engberg bestået, og dette gav anledning til et nyt sammenstød mellem Moustgaard og ham.

Dyrslæge Engberg hævder endvidere, at flere af hans kammerater havde opfordret ham til at klage til højskolens direktør, men han havde undladt dette, da han efter at have bestået eksamen ikke længere ville få noget at gøre med Moustgaard.

Engberg har henvist til, at dyrslæge A. Ljungquist, København, og dyrslæge Th. Skovdal Kristensen, Bjæverskov, overværede de omtalte optrin, og at hans eksamensrapport må være i højskolens arkiv.

Den 11. januar 1956 anmodede jeg højskolens direktør om en udtalelse samt om, at klagen måtte blive forelagt for professorerne Moustgaard og Møllgaard, ligesom jeg anmodede direktøren om at fremsende Engbergs eksamensrapport. Den 19. januar 1956 fremsendte direktøren udtalelser fra de to professorer samt en af højskolens bibliotekar samme dag underskrevet erklæring om, at eksamensrapporten var blevet destrueret i henhold til højskolens bestemmelser om, at mindre, skriftlige eksamensopgaver kun opbevares i 10 år. De nævnte bestemmelser er vedtaget af undervisningsrådet den 28. marts 1915.

Direktøren fremsendte endvidere eksemplarer af eksamensplanerne og afskrift af censurlisterne for den praktisk-skriftlige prøve i fysiologisk kemi i juni og december 1945, hvoraf det fremgår, at Engberg var tilmeldt til prøven den 8. juni 1945, hvor han ikke bestod, og igen til prøven den 13. december 1945, hvor han bestod. Af eksamensplanerne fremgår det iøvrigt, at de to af Engberg påberåbte vidner ikke deltog i prøverne på samme dag som han, idet Skovdal Kristensen aflagde prøve den 12. juni 1945 og Ljungquist den 17. december 1945.

Den 2. februar 1956 sendte jeg afskrift af dyrslæge Engbergs skrivelse til Skovdal Kristensen og Ljungquist med anmodning om en udtalelse. Jeg har ikke modtaget svar fra dyrslæge Skovdal Kristensen, hvorimod jeg har haft en samtale med dyrslæge Ljungquist.

Professor Moustgaard har overfor mig oplyst, at han ikke så længe efter har nogen klar erindring om forholdet. Det eneste, han kan huske, er, at en dyrlægestuderende engang efter en eksamen i fysiologisk kemi havde meddelt ham, at han havde taget prøver med sig hjem og fået dem analyseret på Sygekassernes Laboratorium.

Professor Moustgaard vil ikke bestride, at han i tiden lige efter befrielsen i flere tilfælde modtog cigaretter af de studerende, i enkelte tilfælde en pakke. Han har imidlertid peget på, at han på det tidspunkt var undervisningsassistent og desuden manuelduktør, hvorfor han stod på kammeratlig fod med mange af de studerende.

Professor Moustgaard hævder bestemt, at det er urigtigt, at han skulle have indstillet Engberg til at dumpe, idet han som undervisningsassistent overhovedet ikke kunne foretage indstillinger om, hvorvidt de studerende skulle bestå. Forholdet var det, at Moustgaard inden eksamen lavede de præparater, som eksaminanderne skulle analysere, og udarbejdede en liste over præparaternes indhold. Professor Møllgaard og de to censorer udtog derefter en del stikprøver blandt præparaterne, hvorefter Moustgaard demonstrerede, at de pågældende præparater indeholdt de i listen anførte stoffer. Efter eksamen gennemgik Moustgaard de studerendes besvarelser på grundlag af en kopi af den udarbejdede liste og anførte, om besvarelserne var rigtige eller forkerte, men han afgav ingen indstilling og var ikke med ved den endelige bedømmelse af, om de studerende havde bestået.

Disse oplysninger om fremgangsmåden ved eksamen er i det hele blevet bekræftet af professor Møllgaard, som overfor mig har udtalt, at han finder det ganske udelukket, at Moustgaard kan have begået noget ukorrekt i forbindelse med den nævnte eksamen.

Møllgaard og de to censorer nøjedes ikke med at se, hvilke rettelser undervisningsassistenten havde foretaget, de kontrollerede dem også. Professor Møllgaard kan iøvrigt intet erindre om den samtale, Engberg hævder at have haft med ham om eksamensrapporten.

Endelig har dyrlæge Ljungquist bekræftet, at de studerende i tiden efter befrielsen ofte gav Moustgaard cigaretter, og at det skete i et omfang, som Ljungqvist følte sig stødt over. Han har dog ikke overværet, at Moustgaard har forlangt cigaretter af de studerende for at lade dem bestå eksamen, og heller ikke, at Moustgaard har truet Engberg. Han husker, at der flere gange var skænderi mellem Moustgaard og Engberg, som bl. a. havde bebrejdet Moustgaard, at han modtog cigaretter fra de studerende. Engberg havde også dengang fortalt Ljungqvist, at Moustgaard havde truet ham med, at han skulle dumpe, og refereret sin samtale med professor Møllgaard. Det referat, Engberg dengang gav, stemmer efter Ljungqvists opfattelse med fremstillingen i Engbergs klageskrivelse.

Efter det ovenfor oplyste skal jeg udtale, at jeg må finde det uheldigt, at professor Moustgaard i 1945, da han var undervisningsassistent, har modtaget cigaretter af de studerende i et ikke helt ubetydeligt omfang.

I betragtning af de tilvejebragte oplysninger, herunder det af professor Møllgaard anførte, finder jeg det ikke bevist eller blot antageliggjort, at professor Moustgaard i 1945 har forsøgt at udvirke, at Engberg ikke bestod eksamen i fysiologisk kemi, ligesom jeg ikke finder det bevist, at professor Moustgaard har fremsat trusler i den retning overfor Engberg, og jeg må derfor på disse punkter afvise den af dyrlæge Engberg indgivne klage.

IV. Dyrlæge Ludvigsen's henvendelse til Landbrugsministeriet vedrørende professor Moustgaard

Professor Moustgaard var medlem af det af undervisningsrådet nedsatte udvalg til bedømmelse af ansøgerne til det ved højskolen i efteråret 1955 ved professor Møllgaards afgang ledige professorat i dyrefysiologi.

Dyrlæge Jørgen Ludvigsen, der var en af ansøgerne til professoratet, henvendte sig den

30. december 1955 til Landbrugsministeriet og anførte, at han var utryg ved, at professor Moustgaard var medlem af bedømmelsesudvalget. Han henviste herved til en sag, der havde været mellem ham og Moustgaard vedrørende et spektrofotometer, Beckman B.

Sagen blev fremdraget i en større artikel

i Berlingske Tidende den 31. december 1955 og gav de følgende dage anledning til forskellige indlæg i bladet.

Landbrugsministeriet har til mig, foruden de af dyrlæge Ludvigsen afleverede bilag, fremsendt en af professor Moustgaard afgivet redegørelse af 6. januar 1956 vedrørende de fremdragne forhold.

Af de modtagne bilag fremgår det, at dyrlæge Ludvigsen besværer sig over Moustgaards optræden i perioderne december 1952—februar 1953 og juli—august 1954.

Af systematiske grunde redegør jeg for de to perioder hver for sig.

A. Professor Moustgaards rekvirering i december 1952 af Beckman B apparatet.

Ved skrivelse af 14. juni 1950 (bilag 19) bevilgede Det teknisk-videnskabelige Forskningsråd dyrlæge Ludvigsen et beløb på 10.000 kr. til videreførelse af hans påbegyndte undersøgelser vedrørende muskeldegenerationer hos slagterisvin. I forskningsrådets skrivelse er der intet anført om, at det bevilgede beløb skulle anvendes til køb af specielle apparater eller instrumenter, eller om ejendomsretten til eventuelt indkøbt apparatur.

Dyrlæge Ludvigsen var dengang ansat på Nykøbing Falster Svineslagteri, hvor han havde fået interesse for spørgsmålet om muskeldegenerationerne. Han havde sat sig i forbindelse med professor Møllgaard, der støttede hans ansøgning i forskningsrådet. — Efter modtagelsen af bevillingen købte Ludvigsen i efteråret 1950 af H. Struers kemiske Laboratorium (i det følgende benævnt »Struers«) et spektrofotometer, Beckman B, til brug for kalorimetriske målinger. Apparatet kostede ca. 5.500 kr. og var i den første måned efter købet til afprøvning på den af professor Møllgaard ledede dyrefysiologiske afdeling under Landøkonomisk Forsøgslaboratorium.

Professor Møllgaard har overfor mig udtalt, at han som medlem af Det teknisk-videnskabelige Forskningsråd var med til at bevilge dyrlæge Ludvigsen de 10.000 kr. Møllgaard mente, at det var en forudsætning for bevillingen, at Ludvigsen bl. a. anskaffede Beckman B apparatet for beløbet, men på det tidspunkt havde forskningsrådet endnu ikke taget stilling til, om apparater, der blev indkøbt for bevillinger, der var ydet af rådet,

efter endt brug skulle overlades til statens forskellige videnskabelige laboratorier. Det var formentlig grunden til, at der ikke i forskningsrådets meddelelse om bevillingen (bilag 19) blev stillet nogen betingelse om, at apparatet senere skulle overgå til dyrefysiologisk afdeling eller eventuelt et andet laboratorium. Senere er dette forhold blevet afklaret, og professor Møllgaard mener, at forskningsrådet nu altid i forbindelse med bevillinger bestemmer, at de apparater o. lign., der indkøbes for bevillingerne, ikke må overdrages uden rådets samtykke.

Dyrlæge Ludvigsen har udtalt, at han, uanset at der ikke fra forskningsrådets side var taget noget forbehold, da han modtog de 10.000 kr., ikke mente at have ejendomsret til apparatet, men kun en brugsret, som på den anden side var af ubestemt varighed. Han følte sig moralsk bundet til at lade apparatet overgå til et videnskabeligt laboratorium, når han ikke længere havde brug for det. Ludvigsen havde også drøftet spørgsmålet med professor Møllgaard, der var af samme opfattelse som han.

I 1950 var Moustgaard forsøgsleder ved dyrefysiologisk afdeling og udnævntes i december 1951 til professor i endokrinologi og seksualfysiologi med en dertil hørende afdeling (i det følgende benævnt »endokrinologisk afdeling«). Afdelingen skulle have lokaler i det nye steriliteinstitut ved højskolen, men da dette institut først var klart til indflytning i juli 1954, fik endokrinologisk afdeling midlertidigt lokaler i dyrefysiologisk afdeling.

I efteråret 1952 sendte Ludvigsen Beckman B apparatet til justering hos Struers og meddelte firmaet, at det ikke skulle tilbage til Nykøbing F, da han havde fået orlov fra sin stilling dér og fra den 1. marts 1953 skulle tiltræde som assistent ved dyrefysiologisk afdeling.

I slutningen af december 1952 anmodede professor Moustgaard Struers om at sende Beckman B apparatet til endokrinologisk afdeling, og apparatet blev den 27. december 1952 afleveret til afdelingen og opstillet i professor Moustgaards forkontor.

På Struers' regning af 27. december 1952, der er stilet til endokrinologisk afdeling, er anført »lev. i h. t. aftale med hr. prof. Møllgaard«.

Dyrlæge Ludvigsen har overfor mig oplyst,

at han den 7. februar 1953 var på besøg på dyrefysiologisk afdeling og dér så apparatet i Moustgaards forkontor. Da han ikke kunne forstå dette, henvendte han sig straks til Moustgaard, som meddelte, at professor Møllgaard havde overladt apparatet til endokrinologisk afdeling. Ludvigsen protesterede og henvendte sig til professor Møllgaard, som forklarede, at han havde aftalt med Moustgaard, at når Ludvigsen var færdig med apparatet og havde skænket det til dyrefysiologisk afdeling, skulle det overgå til Moustgaards endokrinologiske afdeling. Professor Moustgaard havde imidlertid meddelt, at apparatet var i en sådan forfatning, at de nødvendige reparationer ville beløbe sig til ca. 2.000 kr., og at det var tvivlsomt, om Ludvigsen var i stand til at afholde denne udgift. Under disse omstændigheder var Møllgaard indgået på straks at overlade apparatet til Moustgaards afdeling.

Dyrlæge Ludvigsen havde forklaret professor Møllgaard, at der ikke havde været tale om reparationer til det anførte beløb, idet Struers kun skulle foretage en justering af apparatet. Ludvigsen satte sig i forbindelse med firmaet, som i skrivelse af 10. februar 1953 meddelte, at selve justeringen kun havde kostet 106,80 kr., men at der derudover til professor Moustgaards afdeling var leveret en stavolt (spændingsstabilisator) til en pris af 1.150 kr. + afgift 9,45 kr., en autotransformer til 116 kr. og et sæt pyrex kuvetter til 45,60 kr.

Herefter havde Møllgaard og Moustgaard haft en samtale, som Ludvigsen ikke overværede, men han ved, at Møllgaard bebrejdede Moustgaard hans handlemåde, og efter samtalen udtalte Møllgaard overfor Ludvigsen, at han fandt Moustgaards handlemåde uheldig, og at brugsretten til apparatet fremdeles tilkom Ludvigsen.

Apparatet blev imidlertid stående i professor Moustgaards afdeling, hvilket Ludvigsen overfor mig har begrundet med, at der var dårlig plads til det i den dyrefysiologiske afdeling, og med, at denne afdeling rådede over et større spektrofotometer (Beckman D.U., også kaldet Beckman A), mens Moustgaards afdeling ikke havde et sådant apparat.

Ingeniør E. Juul Nielsen, der er leder af den optiske afdeling hos Struers, har overfor mig udtalt, at en assistent hos Struers nogle dage før leveringen fandt sted havde talt i

telefonen med Moustgaard om, hvor apparatet skulle sendes hen. Denne havde svaret, at det skulle sendes til endokrinologisk afdeling, og henstillet, at der på regningen blev anført, at leveringen skete i henhold til aftale med professor Møllgaard.

Hvad angår professor Moustgaards rekvirering af Beckman B apparatet i december 1952 har professor Møllgaard forklaret, at Moustgaard på et vist tidspunkt havde spurgt ham, om det ikke var muligt, at Moustgaards afdeling kunne overtage Beckman B apparatet. Da dyrefysiologisk afdeling var i besiddelse af en Beckman A, havde Møllgaard lovet at overdrage Beckman B apparatet til Moustgaards afdeling, idet han dog pointerede, at overdragelsen ikke kunne finde sted, før Ludvigsen var færdig med apparatet og formelt havde overdraget det til dyrefysiologisk afdeling. Møllgaard havde ikke haft noget kendskab til, at Moustgaard på egen hånd havde rekvireret apparatet, og han hævder, at da forholdet kom frem ved Ludvigsens protest i februar 1953, havde han stærkt bebrejdet Moustgaard hans handlemåde.

Professor Møllgaard har endvidere bekræftet dyrlæge Ludvigsens påstand om, at Moustgaard havde bibragt Møllgaard den opfattelse, at Beckman B apparatet skulle repareres for 2.000 kr., men kan ikke nu huske, hvornår han har fået denne oplysning.

Forsøgsleder, civilingeniør I. G. Hansen har forklaret, at han overfor professor Møllgaard havde nævnt, at det var en god ide, at dyrefysiologisk afdeling fik Beckman B apparatet, når Ludvigsen var færdig med det. Han havde også drøftet det med Ludvigsen, der var indforstået med en sådan ordning. Forsøgsleder Hansen opfattede forholdet således, at apparatet skulle tilfalde dyrefysiologisk afdeling, når Ludvigsen var færdig med det. Moustgaard havde også nogle gange sagt, at han havde brug for Beckman B apparatet, og I. G. Hansen mener, at Møllgaard, formentlig i 1951, erklærede sig indforstået med denne ordning.

Før professor Moustgaard, antagelig i december 1952, ringede til Struers for at rekvirere Beckman B apparatet, havde han spurgt forsøgsleder Hansen, om der kunne være noget urimeligt i, at han rekvirerede apparatet, og denne svarede, at det ville han ikke have noget at gøre med. Han syntes ikke, man

kunne rekvirere apparatet udenom dyrlæge Ludvigsen, og fandt, at Moustgaard burde have sikret sig, at denne var færdig med at bruge det.

Da Ludvigsen havde erfaret, at Moustgaard havde rekvireret apparatet, blev han vred, og Moustgaard og han kom op at skændes. Ludvigsen gjorde bl. a. gældende, at han ikke var færdig med at bruge apparatet, og Moustgaard svarede, at han var indforstået med, at Ludvigsen stadig kunne bruge det.

Professor Moustgaard har dels i sin redegørelse af 6. januar 1956 til Landbrugsministeriet, dels overfor mig nærmere redegjort for forholdet. I efteråret 1952 havde han ved flere lejligheder drøftet med professor Møllgaard, i hvilket omfang de videnskabelige apparater og glasvarer, han havde indkøbt for de betydelige legatmidler, han havde modtaget, mens han var ansat som assistent og senere forsøgsleder ved dyrefysiologisk afdeling, kunne overføres til den nye endokrinologiske afdeling. Møllgaard havde indtaget det standpunkt, at de pågældende apparater og glasvarer måtte tilfalde dyrefysiologisk afdeling, fordi Moustgaard havde været ansat ved denne, dengang han modtog de pågældende bevillinger.

Kort tid efter havde Møllgaard imidlertid meddelt, at endokrinologisk afdeling i stedet for de ovennævnte apparater og glasvarer kunne overtage Beckman B apparatet, som skulle tilfalde dyrefysiologisk afdeling, når Ludvigsens forsøg ophørte i Nykøbing Falster, hvilket antagelig ville ske i løbet af kort tid, da Ludvigsen ville få orlov og skulle arbejde på dyrefysiologisk afdeling.

Moustgaard kan ikke nu erindre, hvorledes han fik kendskab til, at Beckman B apparatet befandt sig hos Struers, men han er sikker på, at hans rekvirering skete efter aftale med Møllgaard, og at han ikke overfor denne har udtalt, at apparatet skulle repareres for 2.000 kr. Derimod skulle apparatet til det brug, hvortil den endokrinologiske afdeling skulle anvende det, forsynes med en strømstabilisator og nye kuvetter, men Moustgaard kan ikke huske, om han dengang meddelte Møllgaard dette.

Professor Moustgaard kan heller ikke erindre, at han drøftede rekvireringen med forsøgsleder Hansen, og at denne havde udtalt sig derimod.

I anledning af at det på Struers regning

af 27. december 1952 til endokrinologisk afdeling vedrørende Beckman B apparatet er anført, at leveringen skete efter aftale med professor Møllgaard, har Moustgaard udtalt, at han ikke vil bestride, at han, før leveringen fandt sted, havde en telefonsamtale med en assistent hos Struers. Han har dog ikke overfor assistenten fremsat ønske om, at den pågældende passus blev påført regningen, men vil ikke udelukke, at han på forespørgsel fra assistenten har erklæret, at professor Møllgaard var indforstået med apparatets fremsendelse til endokrinologisk afdeling, og dette kan være årsagen til bemærkningen på fakturaen.

Da dyrlæge Ludvigsen i begyndelsen af februar 1953 protesterede mod, at apparatet var anbragt i endokrinologisk afdelings lokaler, havde professor Moustgaard straks henvendt sig til professor Møllgaard, som lovede at tale med Ludvigsen. Moustgaard benægter bestemt, at Møllgaard har bebrejdet ham, at han havde rekvireret apparatet, og henviser til, at det blev stående i hans forkontor, hvad det næppe havde fået lov til, såfremt Møllgaard havde fundet Moustgaards optræden urigtig. Møllgaard havde kun udtalt, at dyrlæge Ludvigsen også fortsat skulle have ret til at benytte apparatet. Ludvigsen havde imidlertid kun brugt det i de første par måneder, han var på dyrefysiologisk afdeling, muligvis fordi han gik over til at bruge afdelingens Beckman A apparat.

Da dyrlæge Ludvigsen overfor mig har antydnet, at der var en forbindelse mellem Beckman B apparatet og en geigertæller, som Moustgaard i 1951 havde købt hos Struers til dyrefysiologisk afdeling, har jeg drøftet dette spørgsmål med ingeniør Juul Nielsen, som har overladt mig et af ham den 26. februar 1953 affattet referat til firmaets direktion samt afskrift af nogle regninger.

Af referatet fremgår det, at Moustgaard i maj 1951, da Struers leverede Beckman A apparatet, meddelte, at dyrefysiologisk afdeling nu fik et Beckman B apparat tilovers, og at man kunne tænke sig dette ombyttet med en geigertæller. Moustgaard havde dog samtidig meddelt, at Beckman B apparatet ikke kunne stå til rådighed, før visse forsøgsrækker var afsluttet i Nykøbing F, hvor apparatet befandt sig.

Ingeniør Juul Nielsen sørgede for, at Struers den 23. maj 1951 leverede geigertælleren

i fast regning til dyrefysiologisk afdeling, og den 1. juni 1951 sendte firmaet en regning på 4.415 kr. til afdelingen.

Senere meddelte forsøgsleder Hansen, at betalingspørgsmålet ikke var afklaret, og at Beckman B apparatet endnu ikke var disponibelt.

Den 10. februar 1953 henvendte Juul Nielsen sig til professor Moustgaard, som kategorisk nægtede at kende noget til en aftale om ombytning af de to apparater og hævdede, at geigertælleren i henhold til aftale med en anden afdelingsleder hos Struers, ingeniør Lund, var leveret afdelingen som lån.

Da ingeniør Lund overfor Juul Nielsen bestred, at geigertælleren kun var udlånt, og fastholdt, at den var leveret i fast regning, henvendte Juul Nielsen sig den 26. februar 1953 til dyrefysiologisk afdeling. Forsøgsleder Hansen beklagede det skete, som han sagde skyldtes vanskelighederne i forbindelse med udskillelsen af endokrinologisk afdeling. — Professor Møllgaard blev forbløffet og vred over at geigertælleren ikke, som han troede, forlængst var betalt. Han kendte heller intet til, at geigertælleren skulle have været ombyttet med Beckman B apparatet, men lovede Juul Nielsen at søge at skaffe en ekstrabevilling til betaling af geigertælleren. Professor Møllgaard var under samtalen med ingeniør Juul Nielsen blevet klar over, at det måtte være dyrlæge Ludvigsens Beckman B apparat, der skulle have været anvendt som bytteobjekt, og bebrejdede i denne forbindelse Juul Nielsen, at firmaet uden Ludvigsens vidende havde sendt apparatet til Moustgaard. Ifølge ingeniør Juul Niensens referat udtalte professor Møllgaard: »Moustgaard har intetsomhelst med dette apparat at gøre, og man kan vist med et mildt udtryk sige, at han har overskredet sin kompetence.«

Ingeniør Juul Nielsen har oplyst, at det af regningen af 1. juni 1951 fremgår, at leveringen af geigertælleren var sket i fast regning. Havde der været tale om en levering på prøve, ville man have påført ordene »I udvalg« el. lign. Det var imidlertid dengang forudsætningen, at geigertælleren helt eller delvis skulle betales med Beckman B apparatet. — Kort efter ingeniør Juul Niensens samtale med professor Møllgaard blev geigertælleren betalt af dyrefysiologisk afdeling.

Med hensyn til ingeniør Juul Niensens referat har professor Møllgaard udtalt, at sagen

ikke står ham helt klart, men han vil ikke bestride rigtigheden af referatet. Møllgaard havde ikke før Juul Niensens henvendelse haft noget kendskab til, at der skulle være indgået en aftale med Struers om at ombytte Beckman B apparatet med geigertælleren, og det var sikkert rigtigt, at han var blevet forbløffet og vred, da Juul Nielsen henvendte sig til ham.

Såvidt professor Møllgaard erindrer, havde Moustgaard, mens han var forsøgsleder, i løbet af 3 år modtaget ialt ca. 30.000 kr. fra Landbrugsministeriets Baconudvalg til forsøg vedrørende svins behov for B-vitaminer. Møllgaard vil ikke hævde, at Moustgaard har fortalt ham, at geigertælleren var betalt af disse legatmidler, men han havde faktisk haft denne opfattelse og var derfor blevet forbløffet, da han af ingeniør Juul Nielsen blev præsenteret for den ubetalte regning.

På min forespørgsel har professor Møllgaard erklæret, at han ikke har den ringeste grund til at antage, at Moustgaard i denne forbindelse har handlet udfra private interesser.

Forsøgsleder Hansen har overfor mig forklaret, at Moustgaard og han i 1951 var inde hos Struers for at se på geigertælleren. De talte ikke ved den lejlighed med ingeniør Juul Nielsen, men det var Hansens opfattelse, at den, de talte med, var indforstået med, at apparatet blev leveret til låns.

Forsøgsleder Hansen overværede ingeniør Juul Niensens samtale med professor Møllgaard den 26. februar 1953, og han mener, at Møllgaard må have vidst, at geigertælleren ikke var betalt.

Det havde tidligere været drøftet mellem forsøgsleder Hansen og Moustgaard, at denne skulle betale geigertælleren af de midler, han havde modtaget fra Baconudvalget. Hansen kan huske, at Moustgaard engang har sagt, at han, hvis dyrefysiologisk afdeling ikke kunne få pengene på anden måde, nok skulle betale geigertælleren.

Endelig har professor Moustgaard oplyst, at det var — og er — hans opfattelse, at geigertælleren var udlånt til dyrefysiologisk afdeling. Han kan ikke erindre, at han i maj 1951 skal have aftalt med ingeniør Juul Nielsen, at Struers skulle ombytte Beckman B apparatet med geigertælleren, men han tør ikke udelukke, at forsøgsleder Hansen og han dengang ventilerede denne mulighed overfor

Juul Nielsen. Moustgaard var af den opfattelse, at Beckman B apparatet ikke var dyrlæge Ludvigsens ejendom, da apparater, der indkøbes for legatmidler fra videnskabelige fonds, normalt ikke bliver de pågældendes ejendom. — Såfremt Moustgaard i maj 1951 har haft en samtale med Juul Nielsen om at ombytte de to apparater, viser dette kun, at han allerede da af professor Møllgaard havde fået meddelelse om, at Beckman B apparatet til sin tid ville tilfalde dyrefysiologisk afdeling.

Professor Moustgaard har med hensyn til ingeniør Juul Niensens referat af samtalen med professor Møllgaard den 26. februar 1953 endelig udtalt, at han står uforstående overfor Møllgaards skarpe udtalelse om hans rekvirering af Beckman B apparatet.

I anledning af det af professor Møllgaard og forsøgsleder Hansen anførte om betaling af geigertælleren af Baconudvalgets bevillinger til professor Moustgaard har jeg fået bekræftet, at Moustgaard i årene 1947—50 modtog ialt 24.000 kr. fra udvalget. Det fremgår af hans regnskaber med bilag, at salg af forsøgsdyr har indbragt 5.112,43 kr., således at de samlede indtægter har været 29.112,43 kr., og at udgifterne til forsøgene har andraget 29.699,99 kr.

Det fremgår endvidere af regnskaberne med bilag, at geigertælleren ikke er opført som betalt af de bevilgede midler, og at hovedparten af disse var brugt inden maj 1951, da dyrefysiologisk afdeling anskaffede geigertælleren.

Professor Moustgaard har herved peget på, at geigertælleren ikke har været brugt til de pågældende forsøg, hvorfor der ikke var nogen rimelig grund til, at han skulle betale apparatet af de bevillinger, han havde modtaget. Moustgaard vil dog ikke bestride, at han muligvis engang har udtalt overfor forsøgsleder Hansen, at han ville betale geigertælleren af de nævnte bevillinger, hvis dyrefysiologisk afdeling ikke kunne skaffe de fornødne midler på anden måde, men det var ofte løseligt blevet drøftet i afdelingen, om en leverance skulle betales af hans bevillinger eller af afdelingens midler.

På grundlag af de tilvejebragte oplysninger skal jeg udtale, at efter det foreliggende må det antages, at Struers ved leveringen af geigertælleren i 1951 er blevet

bibragt den opfattelse, at firmaet skulle overtage Beckman B apparatet.

Det må dernæst lægges til grund, at professor Møllgaard på et vist tidspunkt, formentlig i efteråret 1952, lovede Moustgaard, at endokrinologisk afdeling kunne overtage Beckman B apparatet, når Ludvigsen var færdig med det og havde overdraget det til dyrefysiologisk afdeling, hvorimod det efter Møllgaards og forsøgsleder Hansens forklaringer ikke kan antages, at overdragelsen skulle finde sted, så snart Ludvigsens arbejde i Nykøbing F. var afsluttet. Jeg finder det ikke godtgjort, at spørgsmålet om reparationen af apparatet har haft betydning for professor Møllgaard ved aftalens indgåelse.

Med hensyn til rekvireringen af Beckman B apparatet i december 1952 fra Struers må det efter de foreliggende oplysninger antages, at rekvireringen har fundet sted, uden at Moustgaard havde indtentet Ludvigsens eller Møllgaards samtykke dertil.

Jeg finder herefter, at professor Moustgaard i dette forhold har handlet ukorrekt såvel overfor dyrlæge Ludvigsen som overfor professor Møllgaard. Det bemærkes dog herved, at der ikke er grundlag for at antage, at professor Moustgaards rekvirering af apparatet er sket for at opnå personlige fordele, det være sig af økonomisk eller anden art.

De øvrige under min undersøgelse vedrørende dette forhold fremkomne oplysninger giver mig ikke anledning til at udtale nogen kritik.

B. Flytningen af Beckman B apparatet til Sterilitetsinstituttet i juli 1954.

I begyndelsen af juli 1954 flyttedes professor Moustgaards endokrinologiske afdeling fra dyrefysiologisk afdeling til højskolens nyopførte sterilitetsinstitut.

I forbindelse med flytningen af afdelingens laboratorieudstyr lod Moustgaard den 14. juli 1954 også Beckman B apparatet flytte til det nye institut. Dyrlæge Ludvigsen, der fortsat arbejdede ved dyrefysiologisk afdeling, opdagede samme dag, at apparatet var blevet flyttet, og da professor Møllgaard på det pågældende tidspunkt befandt sig på sommerferie i Gl. Skagen, henvendte Ludvigsen sig

straks personlig til Moustgaard og anmodede om at få apparatet tilbageleveret, hvilket Moustgaard imidlertid nægtede under henvisning til sin aftale med Møllgaard om, at apparatet var overdraget til endokrinologisk afdeling.

Ludvigsen forelagde samme dag mundtligt sagen for direktør Thorkil-Jensen, ligesom han sendte professor Møllgaard meddelelse om det passerede.

I skrivelse af 15. juli 1954 til dyrlæge Ludvigsen udtalte professor Møllgaard, at aftalen mellem Moustgaard og ham gik ud på, at han ville overdrage apparatet til endokrinologisk afdeling, når Ludvigsen var færdig med det og havde overdraget det til dyrefysiologisk afdeling. Han udtalte videre, at apparatet var Ludvigsens, hvorfor Moustgaard ikke kunne disponere over det, før en frivillig overdragelse fra Ludvigsen forelå. Moustgaard måtte vide dette, »især da jeg netop indskærpede det overfor ham, dengang han uretmæssigt havde sat sig i besiddelse af apparatet uden blot så meget som at spørge Dem«.

Professor Moustgaard havde den 15. juli 1954 en samtale med direktør Thorkil-Jensen om sagen og lovede straks at skrive til professor Møllgaard. I skrivelserne, der afsendtes samme dag, anførte Moustgaard, at en af Møllgaards assistenter havde protesteret mod, at Beckman B apparatet blev fjernet, men at Moustgaard sammen med sin forsøgsleder P. E. Jacobsen havde haft en samtale med forsøgsleder Hansen, der havde udtalt, at han ikke havde fået meddelelse om, at aftalen mellem de to professorer var blevet ændret, hvorfor Moustgaard havde henholdt sig til aftalen.

Professor Møllgaard svarede i skrivelse af 16. juli 1954, at aftalen om overdragelsen af apparatet til endokrinologisk afdeling som to gange tidligere meddelt ikke kunne træde i kraft, før dyrlæge Ludvigsen havde overdraget apparatet til dyrefysiologisk afdeling, hvorfor han opfordrede Moustgaard til at lade apparatet forblive på dyrefysiologisk afdeling.

I skrivelse af 22. juli 1954 svarede professor Moustgaard, at han ikke kunne erindre, at aftalen om apparatets overdragelse »skulle være betinget af en af Deres assistenters billigelse«, og at han fandt det betænkeligt at antage, at apparater købt for legatmidler var

legatnyderens ejendom. Moustgaard henviste endvidere til, at Møllgaard såvidt han vidste havde betinget sig overfor Det teknisk-videnskabelige Forskningsråd, at apparatet skulle tilfalde dyrefysiologisk afdeling, når Ludvigsens arbejde i Nykøbing Falster var sluttet, og til, at endokrinologisk afdeling havde betalt alle reparationer på apparatet i den tid, det havde stået i afdelingens lokaler.

Professor Moustgaard foreslog dernæst, at man, hvis Møllgaard mente, at de to professorer havde begået en formel fejl ved at træffe aftale om overdragelsen uden at forhandle med Ludvigsen, ophævede aftalen, men han fandt det dog rigtigst at vente, til Møllgaard kom tilbage fra ferie. Moustgaard oplyste samtidig, at han den 25. juli skulle rejse til USA.

I skrivelse af 27. juli 1954 tilrådede professor Møllgaard dyrlæge Ludvigsen at søge sagførerassistance. Ludvigsen ringede derefter den 2. august 1954 til forsøgsleder Jakobsen og bad om professor Moustgaards adresse i USA.

Om denne telefonsamtale har forsøgsleder Jakobsen i en erklæring af 3. januar 1956 udtalt, at Ludvigsen havde begrundet sin anmodning om oplysning om Moustgaards adresse med, at han ville foranledige fagedforretning afholdt for at få Beckman B apparatet tilbage. Jakobsen tilbød under samtalen at flytte apparatet tilbage til dyrefysiologisk afdeling, idet professor Moustgaard inden sin afrejse havde bemyndiget ham hertil, såfremt der fremkom anmodning herom fra Møllgaard eller Ludvigsen, men Ludvigsen havde blot bemærket, at han ikke ønskede at benytte sig af dette tilbud, og Jakobsen havde derefter opgivet Moustgaards adresse, idet han dog havde udtalt, at en fagedforretning under disse omstændigheder forekom ham besynderlig.

Jeg har forelagt forsøgsleder Jakobsens erklæring for dyrlæge Ludvigsen, der ikke med sikkerhed tør bestride, at Jakobsen havde tilbudt ham apparatet. Han kan ikke nu huske, at Jakobsen havde fremsat tilbudet, men muligvis havde han, der var vred, misforstået Jakobsen i telefonen.

Den 2. august 1954 skrev højesteretssagfører Niels Alkil som sagfører for dyrlæge Ludvigsen til professor Moustgaard i USA og anmodede ham om inden 14 dage at instruere endokrinologisk afdeling om at udlevere

apparatet, da højesteretssagfører Alkil i modsat fald ville foretage fagedforretning.

Professor Moustgaard svarede i skrivelse af 6. august 1954, at han intet havde imod at udlevere apparatet, selvom det var hans opfattelse, at man med hensigt søgte at skabe en konflikt på et yderst spinkelt grundlag. I denne forbindelse henviste Moustgaard til, at han under korrespondancen i juli 1954 havde foreslået Møllgaard at ophæve aftalen om overdragelsen og bedt ham meddele forsøgsleder Jakobsen, hvis han ønskede noget foretaget i sagen, mens Moustgaard var i USA.

I slutningen af skrivelsen anførte Moustgaard, at han udmærket forstod dyrlæge Ludvigsen's harme, og at han hele tiden havde følt, »at professor Møllgaards overdragelse af dette apparat til min afdeling uden overhovedet at tale med assistent Ludvigsen herom var en utiltalende optræden overfor en medarbejder«.

Apparatet blev derefter den 12. august 1954 afleveret til dyrefysiologisk afdeling.

Professor Møllgaard har overfor mig udtalt, at professor Moustgaard ikke kan have været i god tro, da han lod Beckman B apparatet overflytte til det nye sterilitetsinstitut, idet Møllgaard i forbindelse med Moustgaards rekvirering af apparatet fra Struers havde bebrejdet denne hans optræden og Ludvigsen allerede dengang havde protesteret kraftigt.

Forsøgsleder Hansen har udtalt, at professor Moustgaard ikke omtalte overfor ham, at han tog Beckman B apparatet med ved flytningen. Han har endvidere oplyst, at Ludvigsen overfor ham havde nævnt, at forsøgsleder Jakobsen under telefonsamtalen den 2. august 1954 havde tilbudt at levere apparatet tilbage, men at Ludvigsen dengang ønskede, at sagen skulle gå sin gang.

Dyrlæge Ludvigsen har overfor mig bestridt, at han har drøftet telefonsamtalen med forsøgsleder Hansen.

I sin tidligere nævnte redegørelse af 6. januar 1956 til Landbrugsministeriet henholdt professor Moustgaard sig til den ovenfor refererede korrespondance og udtalte, at det var noget helt nyt for ham, når det i professor Møllgaards skrivelse af 16. juli 1954 anførtes, at aftalen mellem de to professorer om overdragelsen af Beckman B apparatet til endokrinologisk afdeling først ville kunne

træde i kraft, når dyrlæge Ludvigsen havde overdraget apparatet til dyrefysiologisk afdeling.

Under en samtale med mig har professor Moustgaard henholdt sig til redegørelsen.

Efter det foreliggende må det antages, at professor Moustgaard også før modtagelsen af professor Møllgaards skrivelse af 16. juli 1954 burde have været klar over, at aftalen om overdragelsen af Beckman B apparatet var betinget af, at dyrlæge Ludvigsen overdrog apparatet til dyrefysiologisk afdeling. Uanset at apparatet i tiden fra marts 1953 henstod i endokrinologisk afdeling, og at dyrlæge Ludvigsen må antages kun at have brugt det i de første måneder efter at han pr. 1. marts 1953 var tiltrådt som assistent på dyrefysiologisk afdeling, burde professor Moustgaard derfor, inden han den 14. juli 1954 lod apparatet flytte til sterilitetsinstituttet, have sikret sig, at han var berettiget dertil. Da Ludvigsen straks protesterede mod flytningen, og da det fremgik af professor Møllgaards brev af 16. juli 1954, at denne fuldt ud støttede Ludvigsen's krav om tilbagelevering af apparatet, burde professor Moustgaard i hvert fald have bragt forholdet i orden, inden han den 25. juli 1954 rejste til USA, og ikke nøjedes med at instruere forsøgsleder Jakobsen om at tilbagelevere apparatet på anfordring.

Jeg skal herefter udtale, at professor Moustgaard i dette forhold har handlet ukorrekt overfor dyrlæge Ludvigsen.

På den anden side finder jeg det godtgjort, at forsøgsleder Jakobsen under telefonsamtalen den 2. august 1954 med dyrlæge Ludvigsen tilbød at udlevere apparatet, og det havde været rimeligt, om dyrlæge Ludvigsen havde modtaget dette tilbud.

C. Professor Moustgaards medlemskab i bedømmelsesudvalget vedrørende professoratet i dyrefysiologi.

Dyrlæge Ludvigsen har som foran omtalt i sin mundtlige henvendelse til Landbrugsministeriet den 30. december 1955 anført, at han var utryk ved, at professor Moustgaard var medlem af bedømmelsesudvalget vedrørende professoratet i dyrefysiologi, da han måtte frygte, at denne efter sin optræden

overfor ham ikke ville være uvildig i bedømmelsen af hans kvalifikationer.

Dyrlæge Ludvigsen har overfor mig udtalt, at han straks efter at undervisningsrådet den 27. juni 1955 havde nedsat bedømmelsesudvalget, havde henvendt sig til sin sagfører, der havde frarådet ham at protestere mod, at Moustgaard var medlem af udvalget.

I skrivelse af 16. januar 1956 meddelte professor Moustgaard, at han ønskede at udtræde af bedømmelsesudvalget, med den motivering at hans forbliven måtte antages at sinke sagens afgørelse.

Skrivelsen blev af direktør Thorkil-Jensen samme dag forelagt på undervisningsrådets møde, hvor Moustgaard ikke var tilstede. Efter en drøftelse vedtog rådet med 38 stemmer mod 1, at man ikke kunne tage professor Moustgaards anmodning til følge med den af

ham anførte motivering, og at man kun kunne billige hans udtræden, såfremt han opretholdt sit ønske. Ønskede han herefter ikke at udtræde, ville rådet afvente ombudsmandens redegørelse vedrørende apparatsagen. — Man vedtog iøvrigt samtidig at supplere bedømmelsesudvalget med 3 medlemmer udenfor højskolen.

I skrivelse af 18. januar 1956 meddelte professor Moustgaard, at han fortsat ønskede at udtræde af udvalget. — Professorkonkurrencen blev derefter afholdt i tiden 12.—20. marts 1956 uden medvirken af professor Moustgaard.

Herefter skal jeg udtale, at jeg ikke finder grundlag for at rette nogen kritik mod professor Moustgaard i det her omhandlede forhold.

V. Dr. Rottenstens klage over professorerne Møllgaard, Hansen Larsen og Moustgaard

I skrivelse af 20. januar 1956 til mig har forstander, dr. Knud Rottensten, der er leder af højskolens afdeling for sædforskning og insemineringsteknik, besværet sig over, at professorerne Møllgaard, Hansen Larsen og Moustgaard var medlemmer af udvalget til bedømmelse af ansøgerne til det ledige professorat i dyrefysiologi, idet han gør gældende, at disse professorer har været usagligt indstillet overfor ham som ansøger til professoratet.

Forsåvidt angår professor Møllgaard har dr. Rottensten anført, at han ved flere lejligheder i skrift og tale var gået imod dennes undervisningsform og forskningsresultater. — Med hensyn til professor Hansen Larsen har Rottensten henvist til, at der i en årrække havde været forskellige uoverensstemmelser mellem dem, mens klagen over professor Moustgaard er begrundet med en episode, der fandt sted den 4. november 1954.

Gennem højskolens direktør har jeg forelagt klagen for de tre professorer, hvis udtalelser direktør Thorkil-Jensen har fremsendt tilligemed forskellige akter.

A. Klagen over professorerne Møllgaard og Hansen Larsen.

Professorerne Møllgaard og Hansen Larsen har hver for sig på det bestemteste tilbagevist

klagen. Professor Møllgaard har bestridt, at han nogensinde har ført diskussioner med Rottensten om videnskabelige spørgsmål, og professor Hansen Larsen har anført, at han som Rottenstens mangeårige tidligere chef aldeles overvejende har støttet ham. Han har vel i en del tilfælde forholdt sig passiv overfor Rottensten, navnlig ved dennes ansøgninger om studierejser, men er kun i et par tilfælde gået direkte imod ham, og det var af rent faglige og ikke af personlige grunde. — Det fremgår iøvrigt af det for mig oplyste, at disse tilfælde ligger en del år tilbage i tiden.

Det af dr. Rottensten anførte til støtte for påstanden om, at de to professorer ikke skulle være uvildige ved bedømmelsen af hans kvalifikationer, er ikke blevet bestyret ved min undersøgelse. Klagen over de to professorer giver mig derfor ikke anledning til påtale.

B. Klagen over professor Moustgaard.

Professor Moustgaard er ligesom dr. Rottensten leder af en afdeling ved højskolens sterilitetsinstitut. Til dette institut blev der i 1954 bygget en staldbygning til afdelingernes forsøgsdyr. Der var på forhånd truffet en aftale om fordelingen af staldrummene mellem afdelingerne, hvorefter Rottenstens afdeling

skulle have 3 tyrebase, mens Moustgaards afdeling skulle have 4 kobase. Endvidere skulle afdelingerne have fælles foderrum, obduktionsrum og undersøgelsesrum. I det sidstnævnte rum var der opstillet en springboks (bedækningsboks).

I foråret 1954 havde Rottensten anbragt nogle forsøgskvier i et rum, som Moustgaard mente hørte til hans afdeling. Da Moustgaard i efteråret 1954 ønskede kvierne fjernet, nægtede Rottensten at gøre dette, fordi han var utilfreds med fordelingen af staldrummene og fandt, at hans afdeling havde for lidt plads. Moustgaard henvendte sig til direktør Thorkil-Jensen, og der blev afholdt nogle møder, sidst den 30. oktober 1954, hvor man drøftede en anden staldfordeling.

Dr. Rottensten har anført, at professor Moustgaard i begyndelsen af november 1954 lod noget halm, der skulle anvendes til foder, anbringe i springboksen, og at Rottenstens afdeling måtte fjerne halmen, hver gang boksen skulle anvendes. Dette stod dog kun på i nogle få dage, idet boksen den 4. november om formiddagen var fjernet og anbragt ude i gården.

Det viste sig, at Moustgaard havde givet ordre til, at cementen omkring boksen skulle hugges op, og derefter havde fået en af højskolens smede til at brænde jernrørene over under gulvfladen, hvorpå hullerne var blevet fyldt med cement.

Rottensten henvendte sig straks til direktør Thorkil-Jensen, som lovede at tage sig af sagen. Ved direktørens foranstaltning blev boksen påny sat op samme sted. Udgiften herved androg 100—200 kr.

Som følge af det passerede genoptog direktør Thorkil-Jensen forhandlingerne om en anden fordeling af staldrummene, og ved skrivelser af 12. november 1954 til Moustgaard og Rottensten fastsatte han fra den 15. november 1954 at regne en ny fordeling, hvorefter hver afdeling fik sammenhængende lokaler. Springboks-rummet blev tildelt Rottenstens afdeling.

Direktør Thorkil-Jensen påtalte overfor professor Moustgaard, at han havde ladet springboksen fjerne uden aftale med højskolens administration, og i skrivelse af 12. november 1954 til direktøren, hvori Moustgaard erklærede sig indforstået med den trufne ordning, beklagede han samtidig, at han

ved sin »hurtige handlemåde« havde vanskeliggjort sagen for direktøren.

Dr. Rottensten har på min forespørgsel udtalt, at fjernelsen af boksen efter hans opfattelse kun kan skyldes chikane. Nogle forsøg, som hans afdeling foretog, var blevet forsinket i et par dage; men dette havde dog ikke haft nogen særlig betydning.

Professor Moustgaard har oplyst, at det oprindeligt var aftalen mellem arkitekterne, dr. Rottensten og ham, at springboksen skulle være flyttelig, fordi rummet, hvor boksen var opstillet, også skulle anvendes til undersøgelser af større dyr og til mindre operationer, men uden Moustgaards vidende var boksen ved opførelsen i 1954 blevet faststøbt til gulvet.

På mødet den 30. oktober 1954 hos direktøren vedrørende staldfordelingen havde Moustgaard ment, at der var opnået enighed om en ny fordeling, hvorefter hans afdeling bl. a. skulle have springboks-rummet, der lå ved siden af kobåsene, mens Rottenstens afdeling foruden tyrebasene skulle have kviebåsene og det tidligere fælles foderrum.

I en skrivelse af 2. november 1954 fra professor Moustgaard til inspektør Paludan vedrørende det på mødet den 30. oktober 1954 passerede har Moustgaard omtalt den »vedtagne nyordning« og anført som tilfaldende Rottenstens afdeling tyrealden, kviebåsene og foderrummet og som tilfaldende hans afdeling bl. a. »foderrum (tidligere springboks)«.

Professor Moustgaard har videre overfor mig udtalt, at han intet kender til, at der skal være blevet anbragt halm i boksen, hvorimod det er rigtigt, at han, ud fra den opfattelse at springboks-rummet fremtidig skulle tilfalde hans afdeling, havde anmodet højskolens maskinmester om at fjerne boksen. Anmodningen blev afgivet på en af højskolens rekvisionsblanketter, men Moustgaard tør ikke sige, om rekvisitionen gik over højskolens kontor eller direkte til maskinmesteren.

Under de møder, der blev afholdt hos direktør Thorkil-Jensen, efter at Rottensten havde protesteret mod boksens fjernelse, havde direktøren betydet professor Moustgaard, at det var urigtigt, når denne mente, at der var truffet en aftale om, at hans afdeling fremtidig skulle have springboks-rummet.

Moustgaard har overfor mig udtalt, at han

nu er klar over, at det havde været mere korrekt, hvis han havde talt med direktøren eller Rottensten, inden han lod boksen fjerne, men han har bestemt bestridt, at fjernelsen var et udslag af chikane fra hans side.

Jeg skal herefter udtale, at det vel må lægges til grund, at professor Moustgaard, da han den 3. eller 4. november 1954 lod springboksen fjerne, handlede ud fra den forudsætning, at det var aftalt, at hans afdeling skulle overtage springboks-rummet. Selvom det herefter ikke kan antages, at professor Moustgaard har villet chikanere dr. Rottensten ved at lade springboksen fjerne, finder jeg dog, at professor Moustgaard har handlet ukorrekt ved ikke forud for fjernelsen at give dr. Rottensten et passende varsel og sikre sig, at denne var indforstået med fjernelsen.

Derimod finder jeg det ikke godtgjort, at professor Moustgaard har haft bekendtskab til, at springboksen i dagene forud for den 4. november 1954 gentagne gange blev fyldt med halm.

C. Professor Moustgaards habilitet som medlem af bedømmelsesudvalget vedrørende professoratet i dyrefysiologi.

Professor Moustgaard har om dette spørgsmål udtalt, at han finder det besynderligt, at dr. Rottensten har indgivet klage, idet Moustgaard i juni eller juli 1955, efter at bedømmelsesudvalget vedrørende professoratet i dyrefysiologi var blevet nedsat, havde spurgt ham, om han havde noget imod, at han (Moustgaard) var medlem af udvalget. Rottensten havde hertil svaret, at han fandt det

helt i sin orden. Moustgaard havde ikke rettet denne forespørgsel på grund af sagen med springboksen, men fordi direktør Thorkil-Jensen ved en tidligere lejlighed havde spurgt ham, om han mente, at Rottensten ville protestere mod hans medlemskab af udvalget, da Moustgaard og Rottensten begge var ledere af afdelinger ved steriliteitsinstituttet og derfor i en vis forstand ligestillede.

Jeg har forelagt denne udtalelse for dr. Rottensten, der har oplyst, at professor Moustgaard på et vist tidspunkt havde op søgt ham og spurgt, om han havde noget imod, at han (Moustgaard) fik sæde i bedømmelsesudvalget. Rottensten kan ikke huske ordlyden af svaret, men han mener, at han forbeholdt sig ret til at klage, hvis han fandt, at han blev dårligt behandlet.

Direktør Thorkil-Jensen har udtalt, at han ikke klart erindrere forholdet, men han vil ikke anse det for usandsynligt, at han i sommeren 1955 har spurgt professor Moustgaard, om det kunne volde vanskeligheder i forholdet til dr. Rottensten, at Moustgaard havde sæde i bedømmelsesudvalget.

Det findes herefter at måtte lægges til grund, at professor Moustgaard i sommeren 1955 har rettet henvendelse til dr. Rottensten vedrørende Moustgaards medlemskab af bedømmelsesudvalget, og at dr. Rottensten ikke under denne samtale klart og utvetydigt har udtalt sig imod Moustgaards medlemskab.

Under hensyn hertil samt til, at den foran under afsnit B omtalte uoverensstemmelse mellem parterne ikke kan tillægges større betydning, kan jeg ikke give dr. Rottensten medhold i, at professor Moustgaard var inhabil i forholdet til ham.

VI. Dyrslæge P. A. Bruhns patentsag

I forbindelse med Wamberg-sagen blev der den 30. maj 1955 i flere dagblade (bl. a. i Dagens Nyheder under overskriften: »Den hidtil største bombe i landbohøjskole-affæren») rettet angreb mod professor Aage Jepsen for hans optræden overfor amanuensis, dyrslæge P. A. Bruhn, der var ansat ved det af professor Jepsen ledede hygiejnisk-bakteriologiske laboratorium.

Fra Landbrugsministeriet og højskolen har

jeg modtaget de akter, der vedrører disse angreb, tilligemed en af professor Jepsen til Landbrugsministeriet den 6. juni 1955 udarbejdet redegørelse med bilag.

Det fremgår heraf, at dyrslæge Bruhn i 1943 på eget initiativ påbegyndte nogle undersøgelser for at finde en metode til fremstilling af et specifikt virkende antigen til brug ved den såkaldte Abortus Bang ringprøve, der anvendes ved mælkeundersøgelser til konsta-

tering af smitsom kastning, og at det lykkedes ham at finde en sådan metode. Dyrslæge Bruhn ansøgte derefter den 18. november 1948 Landbrugsministeriet om tilladelse til at udtage patent på opfindelsen, idet han som ansat i statens tjeneste i medfør af patentlovens dagældende § 3, stk. 3, skulle have ministeriets tilladelse til at udtage patentet i Danmark.

I skrivelsen henviste Bruhn bl. a. til, at hans undersøgelser praktisk talt udelukkende var udført i hans fritid, at professor Jepsen allerede på et tidligt stadium af hans arbejde havde været indforstået med, at han skulle have adgang til at udtage patentet, og at opfindelsen havde stor praktisk betydning. Endelig anførte Bruhn, at han var indforstået med, at der til sikring af det danske forbrug af antigenet blev truffet aftaler, hvorefter det danske marked kunne forsynes med stoffet til en rimelig pris.

Landbrugsministeriet forelagde skrivelsen for Veterinærdirektoratet og Statens veterinære Serumlaboratorium. Veterinærdirektoratet udtalte i skrivelse af 24. november 1948, at Bruhns arbejde vel var en teknisk forbedring, men at direktoratet ikke kunne anbefale det ansøgte. Det bemærkedes dernæst, at det vist ikke var almindeligt, at en videnskabelig medarbejder ved et af statens laboratorier indenfor medicin og veterinærmedicin søgte patent på videnskabelige opfindelser. Statens veterinære Serumlaboratorium sluttede sig i skrivelse af 2. december 1948 til denne udtalelse.

Den 7. december 1948 sendte Landbrugsministeriet dyrslæge Bruhns ansøgning og de indhentede erklæringer til højskolen med anmodning om en udtalelse. På højskolens foranledning afgav professor Jepsen den 10. december 1948 en erklæring, som højskolen den 16. december 1948 fremsendte til ministeriet med bemærkning om, at højskolen henholdt sig hertil. I erklæringen udtalte professor Jepsen bl. a., at han ikke kunne anbefale Bruhns andragende, og anførte, at det var hans opfattelse, at den videnskabelige ære og de forbedrede økonomiske muligheder for at drive forskningsarbejde var løn nok for den gjorte indsats. Han henviste herved til, at Bruhns indsats havde været afgørende medvirkende til, at højskolen havde tildelt ham et 3-årigt kandidatlegat, og formentlig ligeledes havde haft betydning for, at Bruhn kort før havde

modtaget 5000 kr. fra Carlsberglegatet til fortsatte studier over ringprøven. — Jepsen udtalte endvidere, at det var tvivlsomt, om det af Bruhn fremstillede antigen var bedre end det tidligere her i landet anvendte antigen, men at det samme resultat sikkert kunne nås ad andre veje end de af Bruhn angivne.

Landbrugsministeriet indhentede yderligere oplysninger fra en række statsinstitutioner, herunder Polyteknisk Læreanstalt og Danske Statsbaner, der alle meddelte, at man sædvanligvis tillod tjenestemænd at udtage patent på de af dem under deres arbejde gjorde opfindelser. Af et notat af 11. januar 1949 i ministeriets akter fremgår det, at professor Jepsen telefonisk har bekræftet overfor ministeriet, at Bruhn på eget initiativ var gået i gang med undersøgelserne, og at han helt selvstændigt var nået til sine resultater.

I skrivelse af 17. januar 1949 meddelte Landbrugsministeriet derefter Bruhn tilladelse til at søge patent på den af ham opfundne fremstillingsmetode, på betingelse af at patentet blev stillet til rådighed for det danske marked på rimelige vilkår, der skulle godkendes af Landbrugsministeriet.

I begyndelsen af 1950 meddelte Bruhn Landbrugsministeriet, at han fra Patentkommissionen havde fået meddelelse om, at patentet ville blive udstedt, og han spurgte derfor, hvilke vilkår ministeriet ville godkende som rimelige for det danske marked.

Landbrugsministeriet indhentede derefter den 8. juni 1950 erklæringer fra hygiejnisk-bakteriologisk laboratorium og det veterinære serumlaboratorium, hvor al antigen til brug ved ringprøverne her i landet fremstilles.

I erklæring af 14. juni 1950 udtalte professor Jepsen bl. a., at de af Bruhn opstillede patentkrav efter hans opfattelse var altfor vidtgående, da de ikke alene dækkede Bruhns opfindelse, men tillige en række alment kendte og anvendte principper for antigenfremstilling, således at det ville blive umuligt at fremstille antigen uden at krænke patentet. Jepsen henstillede derfor, at sagen blev taget op til revision.

I erklæring af 10. juli 1950 udtalte det veterinære serumlaboratorium, at det fuldstændig kunne slutte sig til professor Jepsens udtalelse om rækkevidden af kravene i Bruhns patent. Der henvistes endvidere til, at serumlaboratoriet agtede at fremstille antigen efter en metode, der var udarbejdet af en ved la-

boratoriet ansat dyrlæge, men at denne metode, som på mange punkter var forskellig fra Bruhns, tilsyneladende alligevel var i strid med dennes patent. Serumlaboratoriet tilsluttede sig endelig professor Jepsens henstilling om, at sagen blev søgt optaget til revision.

Landbrugsministeriet forelagde professor Jepsens og serumlaboratoriets skrivelser for Direktoratet for Patent- og Varemærkevæsenet, som den 26. september 1950 udtalte, at man ved benyttelsen af den ved serumlaboratoriet udarbejdede metode efter Patentkommissionens skøn gjorde brug af den ved Bruhns patent beskyttede fremgangsmåde, hvorved det dog bemærkedes, at det alene tilkom domstolene at afgøre patentbeskyttelsens omfang.

Dyrlæge Bruhns patent var blevet endeligt udstedt den 3. juli 1950, men i skrivelse af 30. oktober 1950 meddelte Bruhn Landbrugsministeriet, at han havde besluttet at give afkald på hævdsen af sine patentrettigheder, og stillede den patenterede fremstillingsmetode til fri rådighed.

Ifølge et referat i sagens akter havde en tjenestemand i Landbrugsministeriet den 24. november 1950 en telefonsamtale med Bruhn, der på forespørgsel erklærede, at man ikke kunne sige, at der var blevet lagt pres på ham, for at han skulle opgive patentet. Han var imidlertid klar over, at professor Jepsen og professor M. Christiansen fra serumlaboratoriet ville fastholde, at hans patent var for vidtrækkende, og det måtte derfor forudses, at sagen kom for domstolene, hvilken tanke han ikke kunne forlige sig med.

Landbrugsministeriet henlagde herefter sagen.

I de angreb, der i dagspressen i slutningen af maj 1955 blev rettet mod professor Jepsen, blev det bl. a. hævdet, at Jepsen havde anbefalet Bruhn at søge patent på opfindelsen, og at Jepsen under en rejse i USA havde demonstreret det af Bruhn fremstillede antigen for amerikanske videnskabsmænd som sin egen opfindelse, samt at han efter sin hjemkomst uden Bruhns vidende optog en livlig korrespondance om antigenet med de amerikanske videnskabsmænd. Det hævdedes endvidere, at Jepsen, da Bruhn indsendte patentansøgningen, forbød ham at medvirke ved laboratoriets fremstilling af antigen, som Jepsen derefter selv overtog. Det af Jepsen fremstillede antigen skulle, i modsætning til det af

Bruhn fremstillede, være uspecifikt, men til trods herfor blev det sendt ud på markedet med det resultat, at mange køer blev reagenter og derfor enten måtte slagtes eller sættes ud af besætningerne, hvilket skulle have medført store tab for samfundet. Dyrlæge P. Livoni i Århus skulle have konstateret, at antigenet var uspecifikt, og returneret det i litteris, hvorefter laboratoriet havde sendt ham antigen fra et restparti, der var fremstillet af Bruhn.

Endelig blev det i dagbladene hævdet, at Bruhn på det tidspunkt stod for tur til at avancere fra amanuensis af 2. til 1. grad, men at professor Jepsen forhindrede dette ved i undervisningsrådet at henvise til, at Bruhn havde misbrugt sin stilling ved at søge patentet. Dette havde bevirket, at Bruhn fik et nervesammenbrud og måtte søge orlov, og at han for at kunne vende tilbage til sin stilling måtte opgive patentet.

I redegørelsen af 6. juni 1955 til Landbrugsministeriet udtaler professor Jepsen, at han selv overtog ledelsen af antigenfremstillingen fra det tidspunkt, hvor det blev klart, at Bruhn ønskede at gennemføre sin patentsag og han derfor ikke mere blev holdt underrettet om Bruhns eksperimenter. Jepsen fandt herunder frem til endnu en metode til fremstilling af antigenet, mens Bruhn samtidig fortsatte sine egne eksperimenter.

I anledning af påstanden om, at dyrlæge Livoni, der er leder af laboratoriet for husdyrhygiejne i Århus, skulle have klaget over hygiejnisk-bakteriologisk laboratoriums antigen, vedlagde professor Jepsen en skrivelse af 2. juni 1955, som dyrlæge Livoni på eget initiativ havde sendt ham. I skrivelserne udtaler dyrlæge Livoni bl. a., at han ikke til noget blad havde udtalt, at han havde været utilfreds med det på hygiejnisk-bakteriologisk laboratorium fremstillede antigen, og at han heller aldrig havde klaget over at have modtaget uegnet antigen. Dyrlæge Livoni anfører endelig, »at jeg ved anvendelse af hygiejnisk-bakteriologisk laboratoriums antigen har følt mig mere tryk, end det ville have været tilfældet, hvis jeg havde været henvist til at skulle bruge antigen fremstillet på andre laboratorier, udenlandske indbefattet. Jeg har været ude for henvendelser fra udenlandske laboratorier om at undersøge forskellige ABR-antigener, men har mellem disse aldrig kunnet påvise den høje standard, som er gæl-

dende for det på hygiejnisk-bakteriologisk laboratorium fremstillede ABR-antigen«.

I anledning af påstanden om den skade, der skulle være påført landbruget gennem det under professor Jepsens ledelse fremstillede antigen, har Jepsen indhentet en erklæring af 6. juni 1955 fra Veterinærdirektoratet, hvoraf det fremgår, at slagting af smittede køer efter de siden 1948 gældende regler for bekæmpelse af smitsom kalvekastning i reglen kun sker på grundlag af blodundersøgelser, mens det kun er »endog meget få køer«, der slagtes på grundlag af mælkeundersøgelser.

Med hensyn til påstanden om, at professor Jepsen skulle have forhindret Bruhns udnævnelse til amanuensis af 1. grad har højskolens direktør i en erklæring af 6. juni 1955 bl. a. udtalt:

»Ledige stillinger ved højskolen som amanuenser af 1. grad besættes med højskolens amanuenser af 2. grad. Når en stilling som amanuensis af 1. grad er ledig, forhandler jeg med de pågældendes chefer, inden jeg foretager indstilling til ministeriet. Ved afgørelsen tages først og fremmest hensyn til anciennitet, men også til kvalifikationer iøvrigt.

Professor Jepsen har ikke i noget tilfælde udtalt sig imod, at disse synspunkter skulle lægges til grund ved indstillingerne. Det kan iøvrigt bemærkes, at samtlige indstillinger har fået tilslutning, i reglen eenstemmigt, fra de pågældende chefer.«

Af en erklæringen vedlagt liste over de siden 1. september 1946 ved højskolen udnævnte amanuenser af 1. grad fremgår det, at der i tiden 1. september 1946 til 1. november 1950 ikke blev udnævnt amanuenser af 1. grad. Den 1. november 1950 blev der udnævnt en amanuensis af 1. grad. Den pågældende var født i 1911 og blev polyteknisk kandidat i 1934. Dyrlæge Bruhn, der er født i 1914 og kandidat fra 1939, blev som den næste udnævnt til amanuensis af 1. grad pr. 1. maj 1951.

Det fremgår iøvrigt af listen, at Bruhn indenfor tiden 1. september 1946 til juni 1955 er den, der var yngst ved udnævnelsen.

Direktør Thorkil-Jensen har endelig oplyst, at spørgsmål om besættelse af ledige amanuensis I-stillinger ikke behandles i undervisningsrådet.

Hvad angår påstanden om, at professor

Jepsen i USA skulle have udgivet Bruhns antigen som fremstillet af ham, har Jepsen i redegørelsen af 6. juni 1955 til Landbrugsministeriet udtalt, at han på rejsen, som han påbegyndte i april 1947, medbragte en prøve på det antigen, der dengang fremstilledes på laboratoriet, for at demonstrere ringprøve-metoden for amerikanske kolleger, men at han ikke har udgivet antigenet eller nogen særlig fremstillingsmetode som sit produkt, ligesom han bestrider at have søgt samarbejde med amerikanske forskere til produktets fremstilling. Han har drøftet de da foreliggende erfaringer vedrørende fremstillingsmåden under et besøg på Minnesota University, men finder ikke, at dette ligger udenfor hans kompetence som chef for laboratoriet. Bruhns metode, som den senere udformedes til patentering, forelå ikke dengang. Bruhn har selv omtalt metoden i en artikel i American Journal of Veterinary Research i oktober 1948 og nævnte her, at metoden ville blive søgt patenteret.

Professor Jepsen har overfor mig forklaret, at Bruhn stadig er knyttet som amanuensis til hans laboratorium, og at deres samarbejde siden uoverensstemmelsen vedrørende patentet har været særdeles godt. På forespørgsel har professor Jepsen udtalt, at han ikke mener at have givet Bruhn løfte om, at han skulle få adgang til at patentere sin fremgangsmåde, men Jepsen vil dog ikke udelukke, at han på et vist tidspunkt indtog en usikker holdning overfor spørgsmålet.

Dyrlæge Bruhn har overfor mig udtalt, at det ikke er ham, der i maj 1955 har bragt sagen frem i pressen, og han beklager, at den er kommet offentligt frem. Han har det bedste forhold til professor Jepsen og ønsker ikke den gamle sag taget op.

I en skrivelse til mig af 10. februar 1956 har dyrlæge Bruhn, efter at være gjort bekendt med professor Jepsens redegørelse af 6. juni 1955 til Landbrugsministeriet, dog udtalt, at han ikke kan tiltræde redegørelsen. Bruhn har herved peget på, at professor Jepsen, efter at antigenfremstillingen i 1944 var påbegyndt på hygiejnisk-bakteriologisk laboratorium og var blevet en betydelig indtægtskilde for laboratoriet, lovede ham, at han skulle få adgang til at patentere sin fremstillingsmetode.

Med hensyn til professor Jepsens studierejse til USA anfører Bruhn, at rejsen med-

førte, at nogle amerikanske videnskabsmænd anvendte antigen fremstillet efter hans metode til undersøgelser af mere end 20.000 besætninger i Minnesota, men under betegnelsen »Aage Jepsens metode«. Efter sin hjemkomst gik Jepsen imod, at Bruhn fik adgang til at opnå patent, og den divergens, der opstod, bevirkede, at Bruhn blev sat fra arbejdet med fremstilling af antigen og udelukket fra fortsatte undersøgelser. I denne periode viste der sig en del usikkerhed i arbejdet med bekæmpelsen af smitsom kalvekastning, hvilket Bruhn har påvist i en senere publikation. Usikkerheden forsvandt dog igen, da antigenet atter blev fremstillet efter Bruhns metode.

Bruhn har med skrivelsen af 10. februar 1956 fremsendt afskrift af uddrag af Hoard's Dairyman for 1949, hvor bl. a. følgende anføres:

»... In June of 1947 Dr. A. Jepsen, head of the department of bacteriology of the Royal Veterinary College of Copenhagen, Denmark, visited the University of Minnesota laboratories and discussed with Minnesota scientists the role of the ring test in the brucellosis control program in Denmark.

Among the research men present was Dr. Martin H. Roepke... who, with Dr. L. B. Clausen and Dr. A. L. Walsh... went forward to give the test a thorough trial in over 20.000 herds in 18 Minnesota counties. Dr. Roepke's report on the Minnesota work was given at the October meeting of the United States Livestock Sanitary Association...«

I den nævnte rapport, der har været optaget i beretningen om mødet, hedder det dernæst, ligeledes ifølge en fra Bruhn modtaget afskrift, bl. a.:

»The method of preparing the stained antigen is, with several slight modifications, that given to us by Dr. Aa. Jepsen of Denmark on his visit to our laboratories.«

Jeg har forelagt denne skrivelse for professor Jepsen, som i en skrivelse af 20. februar 1956 har henholdt sig til sin redegørelse af 6. juni 1955. Jepsen har samtidig udtalt, at Bruhns videnskabeligt kvalificerede indsats ved udarbejdelsen af forbedrede metoder til antigenfremstilling efter den almindelige opfattelse, der også er Jepsens, har haft stor betydning for gennemførelsen af kastningsbekæmpelsen.

De afvigende synspunkter mellem Bruhn og ham angår alene spørgsmålet om, hvorvidt fremstillingen af et præparat som det omhandlede under de foreliggende omstændigheder var egnet som grundlag for en patentansøgning.

Endelig har magister L. Szabo efter en samtale med mig den 23. marts 1956 fremsendt en her den 22. maj 1956 modtaget redegørelse for sit syn på sagen. Szabo var i årene 1947—52 knyttet til hygiejnisk-bakteriologisk laboratorium, og i 1949 havde han dels sat Bruhn i forbindelse med en dansk medicinalfabrik, der var interesseret i at opnå patent i forskellige lande på Bruhns opfindelse, dels indgået aftale med Bruhn om, at de sammen skulle søge patent i nogle andre lande. Bruhn var dog, da han opgav sit danske patent, blevet løst fra aftalerne med medicinalfabrikken og Szabo og havde også opgivet de fremmede patenter.

I redegørelsen hævder Szabo bl. a., at Jepsen i efteråret 1950 har udtalt overfor ham, at han på et tidligere tidspunkt havde indtaget det standpunkt, at fremstillingsmetoden burde patenteres af Bruhn. Szabo har ligeledes hævdet, at Jepsen i USA demonstrerede metoden for nogle amerikanske forskere og senere stod i brevveksling med disse, og at metoden i USA gik under navnet Jepsens antigen.

Endelig har Szabo hævdet, at professor Jepsen i foråret 1950 har forhindret Bruhns udnævnelse til amanuensis af 1. grad.

Efter hvad der er anført i det foregående, er det sandsynligt, at professor Jepsen oprindeligt har givet dyrlæge Bruhn det indtryk, at han var velvillig stemt overfor Bruhns tanke om at patentere sin fremstillingsmetode med hensyn til det omhandlede antigen, og i hvert fald har han ikke til at begynde med så bestemt som senere taget afstand fra tanken. Ved vurderingen af, om Bruhn har grund til at beklage sig, må der tillægges dette forhold en vis vægt, selvom det ud fra saglige grunde kan forsvares, at Jepsen ændrede opfattelsen.

De standpunkter, professor Jepsen klart har indtaget i erklæringen af 10. december 1948 om, at der ikke burde gives Bruhn tilladelse til at søge patent, og i erklæringen af 14. juni 1950 om, at Bruhns pa-

tentkrav var for vidtgående, har han haft ret til at forfægte med de af ham anførte argumenter, og der er intet oplyst, som giver grund til at formode, at han herved har ladet sig lede af andre end de saglige hensyn, han har påberåbt sig. Der må herved lægges vægt på, at heller ikke Veterinærdirektoratet og Statens veterinære Serumlaboratorium har ment at kunne anbefale Bruhns ansøgning om tilladelse til at søge patent. Ikke desto mindre kan det siges, at en imødekommende holdning fra Jepsens side overfor Bruhn, ikke mindst i betragtning af den forventning han må antages at have vakt hos denne, ville have været naturlig i den givne situation og bedst stemmende med de hensyn, som højskolens professorer burde tage til deres medarbejderes videnskabelige indsats. I denne forbindelse må det fremhæves, at Landbrugsministeriet, støttet på oplysninger fra en række andre instanser, fandt, at Bruhn burde have tilladelse til at søge patentet, og at Patentkommissionen fandt patentkravene berettigede.

Det kan i tilslutning til det anførte nævnes, at det synspunkt nu også har sejret i lovgivningen, at lærere og andet videnskabeligt personale ved højere læreanstalter i almindelighed har den fulde ret til de af dem gjorte opfindelser, jfr. lov nr. 142 af 29. april 1955 § 1, stk. 3, og § 13, der ophæver den tidligere bestemmelse i patentlovens § 3, stk. 3, om ministeriel tilladelse til tjenestemænds udtagelse af patent.

Bruhns beslutning i oktober 1950 om at give afkald på de af ham erhvervede patentrettigheder kan, efter hvad han selv har oplyst, ikke antages at skyldes et pres fra Jepsens side. Det må snarere antages, at afkaldet har været begrundet i frygt for en enerverende retssag, der kunne forventes også fra instanser uden for højskolen, med påstand om, at patentet var for vidtrækkende. — Nogen kritik af professor Jepsen i denne forbindelse er der næppe grundlag for at fremsætte.

Med hensyn til de øvrige klagepunkter under dette forhold bemærkes følgende:

Påstanden om, at professor Jepsen i foråret 1950 skal have forhindret dyrlæge Bruhns udnævnelse til amanuensis af 1. grad, er ikke blevet bestyrket.

Det samme gælder påstanden om, at dyrlæge Livoni på det tidspunkt, da Jepsen forestod laboratoriets antigenfremstilling, skal have returneret store mængder af antigen som ubrugbare.

Hvad endelig angår professor Jepsens rejse til USA i 1947 er der efter de foreliggende oplysninger ikke grundlag for at kritisere, at han har drøftet fremstillingen af antigen med amerikanske fagfæller og herunder har forevist det af Bruhn fremstillede antigen, ligesom det ikke ved de ovenfor nævnte uddrag af amerikanske publikationer er godtgjort, at professor Jepsen har udgivet antigenet eller fremstillingsmetoden som sin opfindelse.

VII. Daværende dyrlæge Rasbechs klage i maj 1951 over professor Jepsen

I begyndelsen af 1951 var professoratet i praktisk obstetrik og gynækologi ledigt. Der var nedsat et bedømmelsesudvalg, hvis medlemmer var direktør Thorkil-Jensen, professorerne Møllgaard, Adsersen, Møller-Sørensen, Bendixen, Jepsen, Sjolte og Dalgaard-Mikkelsen. Udvalget afgav indstillinger af 29. april og 1. maj 1951. Et flertal på 4 medlemmer, herunder professor Jepsen, gik ind for daværende reservedyrlæge N. O. Christensen, mens et mindretal på 3 indstillede daværende reservedyrlæge Rasbech til professoratet. Direktøren afholdt sig fra at stemme.

Undervisningsrådet fandt, at de to indstillinger ikke gav tilstrækkelig vejledning, og på professor Ed. Sørensens forslag blev det vedtaget at nedsætte et nyt bedømmelsesudvalg bestående af direktør Thorkil-Jensen, professor Adsersen, professor Bugge Næss, Oslo, professor Lagerlöf, Stockholm, professor Møller-Sørensen og stadsdyrlæge H. O. Pedersen. — Vedtagelsen fandt sted i et møde den 28. maj 1951.

Den 30. august 1951 afgav det nye udvalg indstilling til undervisningsrådet. Udvalget fandt ingen af ansøgerne tilstrækkeligt kvalificerede og indstillede enstemmigt,

at professoratet indtil videre besattes ved konstitution, således at ansøgerne fik lejlighed til i mindst 1 år yderligere at kvalificere sig til den ansøgte stilling, inden denne påny blev opslået ledig.

Denne indstilling blev tiltrådt af undervisningsrådet den 3. september 1951, hvorefter veterinærafdelingen den 17. september 1951 vedtog at indstille, at Rasbech blev konstitueret. — Den 24. september 1951 tiltrådte undervisningsrådet indstillingen.

Den 1. november 1952 blev professoratet opslået ledigt, og efter at 7 medlemmer af et nyt bedømmelsesudvalg på 10 medlemmer havde indstillet Rasbech, blev denne udnævnt til professor fra 1. februar 1953 at regne.

I forbindelse med den her omtalte sag indgav Rasbech i begyndelsen af maj 1951 en skriftlig klage til direktør Thorkil-Jensen over professor Aage Jepsen. Denne klage er i slutningen af maj 1955 blevet fremdraget af flere dagblade, og i den anledning sendte professor Jepsen den 7. juni 1955 Landbrugsministeriet en den 4. juni 1955 dateret redegørelse, hvori han afviste de mod ham rettede angreb. Professor Rasbech har tiltrådt redegørelsen ved påtegning af 4. juni 1955.

Professor Jepsen har på flere punkter uddybet denne redegørelse overfor mig.

I sin oprindelige klage anførte Rasbech, at han, der var ansat ved højskolens gynækologiske afdeling, siden efteråret 1948 havde forestået nogle undersøgelser angående ufrugtbarhed hos kvæg i samarbejde med magister L. Szabo, der som mikrobiolog var ansat på det af Jepsen ledede hygiejnisk-bakteriologiske laboratorium ved højskolen. I maj 1949 var undersøgelserne blevet koncentreret om vibrio foetus infektioner, og Rasbech og Szabo havde i denne forbindelse med held anvendt en af Szabo udarbejdet tampon-metode til opsugning af vaginalvæske. Professor Jepsen, der ikke havde deltaget i undersøgelserne, havde uden forudgående forespørgsel publiceret tampon-metoden i et arbejde, der i august 1950 blev forelagt en mikrobiologkongres i Rio de Janeiro, og havde samtidig i USA demonstreret metoden, der endnu ikke var offentliggjort i Danmark, for nogle amerikanske forskere.

Efter professor Jepsens hjemkomst (slut-

ningen af september 1950) diskuterede man en undersøgelse i marken. Jepsen holdt på, at man burde foranstalte en undersøgelse på Bornholm, mens Rasbech og Szabo fandt, at undersøgelsen burde henlægges til en anden egn, hvor der var en velorganiseret insemineringsforening. Uden at rådføre sig nærmere med Rasbech sendte Jepsen en af sine assistenter til Bornholm for at forestå undersøgelserne dér, og i begyndelsen af 1951 startede Rasbech og Szabo en undersøgelse i en insemineringsforening på Fyn.

Ifølge Rasbechs skrivelse havde professor Jepsen kun været interesseret i Bornholms-materialet, men da det blev klart, hvilken rækkevidde undersøgelsesresultaterne på Fyn havde, skiftede Jepsen standpunkt. Da han havde fået det indtryk, at Rasbech ville offentliggøre Fyns-materialet uden hans medvirken, havde han gennem Szabo ladet Rasbech forstå, at der var flere ansøgere til professoratet, og at det ville være uklogt af Rasbech at prøve på at skubbe Jepsen ud af samarbejdet vedrørende undersøgelserne. Rasbech, der havde opfattet denne udtalelse som en trusel, anførte endelig, at han nærede begrundet utryghed for, at hans kandidatur til professoratet ikke ville blive uvildigt behandlet af Jepsen.

Direktør Thorkil-Jensen indkaldte Rasbech og Szabo til et møde den 7. maj 1951, hvor også inspektør Paludan deltog. Ifølge inspektør Paludans samme dag udfærdigede referat, som jeg har fået tilsendt fra højskolen, forklarede Szabo, at professor Jepsen den 10. april 1951 havde spurgt ham, om han havde det indtryk, at Rasbech ville skubbe Jepsen ud af samarbejdet, og udtalt, at det ikke ville være klogt af Rasbech at gøre dette. Jepsen anmodede ikke Szabo om at lade udtalelsen gå videre til Rasbech, men den 11. april 1951 spurgte Jepsen Szabo, om han havde gjort det.

Direktøren spurgte herefter Rasbech, om han fastholdt, at professor Jepsen gennem Szabo havde fremsat en trusel overfor ham, hvortil Rasbech svarede, at han ikke kunne opfatte udtalelsen på anden måde.

Den 11. maj 1951 afholdt direktøren et møde, hvor yderligere professor Jepsen var tilstede. Ifølge mødereferatet udtalte Rasbech, at han ikke på noget tidspunkt havde antydnet, at professor Jepsen ikke skulle være med i samarbejdet. Jepsen svarede, at han

nu var klar over, at man ikke havde ønsket at holde ham udenfor, og at det var en fejl, at han ikke havde talt rent ud om sagen. Han havde fået den tanke, at Rasbech ikke ønskede ham med, men det var aldrig faldet ham ind, at hans udtalelse kunne opfattes som en trusel. Han kunne ikke anerkende, at udtalelsen om, at der var flere ansøgere, var kædet sammen med det øvrige. Udtalelsen skyldtes kun, at han i længere tid havde haft den opfattelse, at Rasbech var eneste ansøger.

På det afsluttende møde den 19. maj 1951 fastholdt professor Jepsen, at der ikke havde været nogen sammenhæng mellem udtalelserne om, »at det var uklogt af Rasbech«, og »at der var flere ansøgere«. Rasbech udtalte, at han ikke ønskede, at den af ham rejste sag skulle skade Jepsen eller højskolen, og han var indforstået med, at direktøren afgjorde, om sagen nu kunne henlægges. Rasbech pointerede dog, at dette ikke var ensbetydende med, at han kunne ændre de udtryk, han havde anvendt i skrivelsen til direktøren.

Endelig forklarede Szabo, at Jepsens udtalelse om »de andre ansøgere« var fremsat lige efter udtalelsen om, at det ville være uklogt af Rasbech at skubbe ham ud af samarbejdet. Når Jepsen imidlertid fastholdt, at der ikke var nogen sammenhæng mellem de to udtalelser, ville Szabo ikke betvivle det, men som udtalelserne var faldet, havde han fået det indtryk, at der var en forbindelse.

På mødet i undervisningsrådet den 28. maj 1951, hvor direktør Thorkil-Jensen forelagde det først nedsatte bedømmelsesudvalgs indstilling vedrørende professoratet, nævnte han også Rasbechs klage. Det hedder herom i protokollatet: »Direktøren har under sagens behandling modtaget en skrivelse fra reservedyrlæge Rasbech, der følte sig utryk ved udvalgets sammensætning som følge af udtalelser fra et af udvalgsmedlemmerne — professor Jepsen. Ved flere møder med professor Jepsen, reservedyrlæge Rasbech og magister Szabo var klagepunkterne blevet belyst overfor direktøren, og der fandtes intet at behøje professor Jepsen.«

Professor Jepsen har under den nu foretagne undersøgelse oplyst, at han i september 1950 følte sig forpligtet til at tage mere aktivt del i ledelsen af vibrio foetus undersøgelserne, især også da der såvel fra statens

som fra Carlsbergs mindelegats side var stillet betydelige beløb til rådighed for undersøgelsen. Han gik ind for, at der blev foretaget en undersøgelse på Bornholm, og efter at undersøgelserne var foretaget på Bornholm og Fyn, fandt der en aften i april 1951 et møde sted mellem ham, Rasbech og Szabo. De to sidstnævnte kom med et udkast til en artikel, som kun omfattede Fyns-materialet, hvori Jepsen ingen andel havde. Jepsen blev skuffet over dette og havde følelsen af, at de andre ville holde ham udenfor. Efter nogen diskussion enedes man om en fællespublikation, hvori Bornholms-materialet også blev medtaget, men Jepsen havde dog følt sig noget stødt over de andres optræden.

Dagen efter havde han samtalen med Szabo. Udtalelsen om, at »der var flere ansøgere«, var ikke ment som en trusel, men skyldtes alene, at Jepsen, indtil han få dage før havde modtaget afskrift af de indkomne ansøgninger, havde troet, at Rasbech var eneste ansøger. Rasbechs klage kom fuldstændig overraskende for ham, men han blev klar over, at Szabo måtte have misforstået hans udtalelser.

Dr. Wamberg har overfor mig oplyst, at han i 1951 var gode venner med Rasbech, og da denne fortalte ham om Jepsens udtalelser til Szabo, rådede Wamberg ham til at tale med professor Møller-Sørensen, der tilrådede ham at indsende en klage til direktøren. Dr. Wamberg har videre udtalt, at professor Jepsen, efter at klagen var indsendt, havde bedt Rasbech om ikke at bringe sagen offentligt frem. Til gengæld ville Jepsen gå ind på ethvert krav fra Rasbechs side. Professor Møller-Sørensen havde frarådet Rasbech »at slå på en mand, der lå ned«, og Rasbech erklærede sig derefter tilfreds med, at det gamle bedømmelsesudvalg blev opløst og dets indstilling bortfaldt, samt at det nye udvalg blev nedsat uden Jepsen.

Professor Møller-Sørensen har forklaret, at det er rigtigt, at Rasbech henvendte sig til ham, og at han rådede ham til at indsende en skriftlig klage til direktøren. Han husker, at direktøren refererede sagen i et møde i bedømmelsesudvalget, og at der udviklede sig en kraftig diskussion. Det er hans opfattelse, at professor Jepsen ikke fuldt ud svarede for sig. Professor Møller-Sørensen havde senere frarådet Rasbech at foretage videre i sagen, og det er sandsynligt, at han her-

under har brugt vendingen om »ikke at slå på en mand, der lå ned«.

Magister Szabo, der nu er leder af den mikrobiologiske afdeling ved et dansk medicinalfirma, har udtalt, at professor Jepsen vistnok dagen efter aftenmødet, hvor man havde diskuteret publikationen om undersøgelserne, havde fremsat de udtalelser, som Szabo havde opfattet som en trusel overfor Rasbech. Da Rasbech hørte, at der forelå en af professor Jepsen underskrevet flertalsindstilling for en af de andre ansøgere, bad Rasbech Szabo om endnu en gang at bekræfte oplysningerne om samtalen, og derefter indsendte Rasbech klagen. Under møderne hos direktør Thorkil-Jensen blev det ikke nævnt, at der allerede forelå en flertalsindstilling, og Rasbech fremsatte ikke noget krav om, at Jepsen skulle træde ud af bedømmelsesudvalget. Inden det sidste møde hos direktøren havde Rasbech været i forbindelse med professor Møller-Sørensen, der havde underrettet ham om, at der ville blive nedsat et nyt udvalg. Efter mødet hos direktøren havde Jepsen, Rasbech og Szabo endnu en gang drøftet sagen, og Jepsen havde da udtalt, at der ville komme et nyt udvalg, i hvilket han ikke ville tage sæde.

Direktør Thorkil-Jensen har udtalt, at det er vanskeligt for ham at huske de nærmere omstændigheder ved den fem år gamle sag. Det var hans opfattelse, at Rasbech var blevet beroliget ved de møder, direktøren havde afholdt med sagens parter. Direktøren havde selv opfattet sagen som afsluttet ved disse møder, og han mente ikke, det havde noget at gøre med Rasbechs klage, at professor Jepsen senere gled ud af bedømmelsesudvalget.

Professor Rasbech har udtalt, at han ikke har ønsket, at sagen nu blev rejst påny. Han havde naturligvis følt sig utryg, da han indsendte klagen, og han vil ikke sige, at klagen var urigtig, men der kan have foreligget en misforståelse.

Med hensyn til Wamberges påstand om at have rådet ham har professor Rasbech udtalt, at han ikke erindrer, at han dengang talte med Wamberg om sagen, men det er rigtigt, at Jepsen især i tiden mellem møderne den 11. maj og 19. maj 1951 opsøgte ham nogle gange og var inde på, om det ikke var muligt, at han kunne frafalde klagen. Hverken under møderne hos direktøren eller ved no-

gen anden lejlighed stillede Rasbech krav om, at professor Jepsen ikke indtrådte i et kommende bedømmelsesudvalg.

Rasbech har endelig oplyst, at han efter mødet hos direktøren den 19. maj 1951 betragtede sagen som afsluttet, og har bekræftet, at professor Jepsen under samtalen umiddelbart efter mødet den 19. maj 1951 af egen drift udtalte overfor Rasbech og Szabo, at der ville komme et nyt udvalg, og at han ikke ville indtræde i det.

På grundlag af det ovenfor anførte skal jeg udtale, at jeg ikke finder det godtgjort, at professor Jepsens udtalelser overfor Szabo har været ment som en trusel mod Rasbech.

Efter professor Rasbechs udsagn overfor mig har han ikke stillet krav om udelukkelse af professor Jepsen fra et kommende bedømmelsesudvalg, og det må antages, at professor Jepsen selv har taget det standpunkt, at han, i betragtning af at hans uvildighed havde været draget i tvivl, ikke ønskede at indtræde i et nyt udvalg.

Der findes herefter intet at bebrejde professor Jepsen i det her omtalte forhold.

I anledning af det i Rasbechs skrivelse af maj 1951 fremdragne om offentliggørelse af tampon-metoden har jeg foretaget en særskilt undersøgelse.

Professor Jepsen har i redegørelsen af 4. juni 1955 oplyst, at han siden november 1948 havde udført nogle undersøgelser vedrørende brucellainficerede køer sammen med dyrlæge T. Vindekilde. Szabo, der dengang var en af professor Jepsens medarbejdere, havde udarbejdet den såkaldte tampon-metode. Denne metode tog Jepsen og Vindekilde i anvendelse, efter at de ved konstruktion af et tamponrør havde gjort metoden lettere at praktisere. De indleverede sammen en artikel om undersøgelserne til mikrobiologkongressen i Rio de Janeiro i august 1950, hvori de dog ikke deltog.

Professor Jepsen har herom udtalt, at han ikke finder, at han har overskredet sin kompetence som institutleder ved at forelægge kongressen et arbejde, som er udført af ham og en medarbejder, »selvom der deri omtales anvendelse af en metodisk detaille, som

er udviklet i det af mig ledede laboratorium, og som jeg har bidraget til at udforme til praktisk anvendelighed«. Iøvrigt er Jepsens og Vindekildes arbejde i april 1951 offentliggjort i American Journal of Veterinary Research, og heri er det omtalt, at Szabo først har anvendt tampon-metoden ved undersøgelser vedrørende vibrio foetus infektioner.

Med hensyn til offentliggørelsen af tampon-metoden i USA har professor Jepsen anført, at han i sommeren 1950 var på en studierejse i USA, hvor han bl. a. studerede vibrio foetus infektioner og i forbindelse hermed anvendte tampon-metoden på forskellige eksperimentelt inficerede kvier.

Magister Szabo har overfor mig udtalt, at hans forhold til professor Jepsen altid har været godt. Han har ikke ønsket og ønsker ikke at klage over denne eller nogen på højskolen, men har dog samtidig anført, at han finder, at professor Jepsen i et par tilfælde har optrådt urigtigt overfor ham.

Szabo havde omkring december 1948 udarbejdet tampon-metoden, der fra 1949 anvendtes ved Rasbechs og hans vibrio foetus undersøgelser og vistnok i foråret 1950 ved Jepsens og Vindekildes undersøgelser. Det er Szabos synspunkt, at videnskabelige forskningsresultater ikke bør hemmeligholdes af hensyn til senere publikation, og han har da heller ikke noget imod, at den af ham udarbejdede metode, inden han havde publiceret den, var blevet benyttet af andre til forsøgsarbejder og demonstreret i udlandet; men han havde i det mindste ventet at blive underrettet, inden artiklen blev sendt til mikrobiologkongressen. Selvom han dengang var ansat på professor Jepsens laboratorium, var det imidlertid først senere og rent tilfældigt, at han havde hørt herom, ligesom han også først senere var blevet underrettet om, at Jepsen havde demonstreret metoden for nogle amerikanske videnskabsmænd.

I denne forbindelse har Szabo fremsendt en amerikansk publikation fra december 1951 med titlen »Vibriosis in Cattle«. Heri omtales, at tampon-metoden »was originated by A. Jepsen and T. Vindekilde . . . and was described by Szabo in 1951«, samt at den var demonstreret i USA af professor Jepsen under dennes besøg i sommeren 1950. Szabo har om denne publikation udtalt, at han ikke kan forstå, at de amerikanske forskeres mis-

forståelse vedrørende metodens oprindelse ikke er blevet rettet under den jævnlige korrespondance, professor Jepsen førte med dem efter sin hjemkomst fra USA.

Jeg har forelagt Szabos udtalelser for professor Jepsen, som har henholdt sig til sin redegørelse af juni 1955 til Landbrugsministeriet.

Magister Szabo har endelig fremdraget et andet tilfælde, hvor han finder at Jepsen har optrådt urigtigt overfor ham.

I 1950—51 havde Szabo uden Jepsens deltagelse foretaget en streptococ-undersøgelse, som var klar til publikation. Jepsen havde set manuskriptet igennem for Szabo og spurgt, om han under et foredrag måtte fremlægge arbejdet på den nordiske veterinær-kongres i Stockholm i august 1951. Szabo havde intet imod, at Jepsen fremlagde arbejdet som en fællespublikation. Szabo var samtidig i Stockholm til en anden kongres og opdagede da tilfældigt, at kun Jepsen var nævnt i programmet og resuméet af foredraget. Han var stødt herover og hørte senere, at Jepsen heller ikke under foredraget havde nævnt hans navn.

I den senere udsendte kongresberetning var i resuméet og indholdsfortegnelsen kun anført Jepsens navn, men i selve rapporten var såvel Jepsen som Szabo nævnt som forfattere til den af Jepsen fremlagte rapport, og Szabo undlod derefter at foretage noget.

Professor Jepsen har i redegørelsen til Landbrugsministeriet henvist til, at han ikke kan have noget ansvar for, at kongresberetningens redaktion kun har medtaget hans navn i resuméet, og har henvist til, at offentliggørelsen af rapporten ikke lader tvivl om, at det drejer sig om et arbejde af to forfattere.

Til det anførte skal jeg udtale, at jeg ikke finder at kunne kritisere, at professor Jepsen har omtalt tampon-metoden tilligemed den af Vindekilde og ham udarbejdede ændring af den (tamponrøret) i artiklen, der blev forelagt mikrobiologkongressen i august 1950, men at professor Jepsen dog burde have underrettet Szabo om, at de to forfattere i artiklen ønskede at omtale den på det tidspunkt ikke publicerede metode.

Jeg finder ikke at kunne kritisere, at professor Jepsen under sit ophold i USA

har demonstreret metoden for amerikanske forskere. På det foreliggende grundlag er det ikke muligt at afgøre, om professor Jepsen har noget ansvar for, at forfatterne til den amerikanske publikation »Vibriosis in Cattle« anfører, at tampon-metoden hidrørte (originated) fra Jepsen og Vindelkilde.

Hvad endelig angår professor Jepsens foredrag på den nordiske veterinærkongres i august 1951 finder jeg ikke grundlag for kritik, under hensyn til at rapporten er offentligtgjort også med Szabos navn.

VIII. Sammenfattende bemærkninger

A. Wamberg-sagen.

I det foregående har jeg knyttet bemærkninger til hvert enkelt af de forhold, der har været fremdraget ved min undersøgelse af Wamberg-sagen.

Som det fremgår af disse bemærkninger, må det anses for godtgjort, at der ved højskolens behandling af denne sag er begået visse fejl. Den kritik, jeg har fundet grundlag for at fremsætte, kan kort sammenfattes i følgende punkter:

- 1) Der burde være givet Wamberg underretning om, at hans ansøgning om udskydelse af forstanderstillingens besættelse ikke kunne imødekommes (side 111).
- 2) Wambergs afhandling burde ikke mod hans ønske være blevet udsendt til forstanderudvalgets medlemmer (side 111).
- 3) Der burde være givet Wamberg meddelelse om undersøgelseskommissionens nedsættelse, inden der blev givet offentligheden underretning herom (side 121).
- 4) Undersøgelseskommissionen burde have spurgt Wamberg og have forelagt ham hele det tilvejebragte materiale, inden den afgav beretning til undervisningsrådet (side 123).
- 5) Intet medlem af undersøgelseskommissionen burde, så længe dens beretning endnu ikke havde været forelagt undervisningsrådet, have udtalt sig til pressen om undersøgelsens resultater (side 126).
- 6) Det findes kritisabelt, at nogle af undervisningsrådets medlemmer har ment at kunne stemme for forkastelse af Wambergs disputats, uden at han forinden havde haft lejlighed til at imødegå undersøgelseskommissionens fremstilling (side 128).

7) Veterinærafdelingens mindretal burde have sikret sig, at dyrlæge Oluf Jørgensens og overdyrlæge Moltzen-Nielsens skrivelser vedrørende bl. a. hestene nr. 44 og 48 havde været forelagt Wamberg, før mindretallets indstilling af 20. april 1955 om forkastelse af disputatsen blev forelagt undervisningsrådet (side 140).

8) Formelt kan det betegnes som en fejl, at en skrivelse fra medlemmer af undersøgelseskommissionen på undervisningsrådets møde den 6. juni 1955 har været gjort til genstand for forhandling uden at have været fremlagt to dage forinden (side 149).

Flere af de her nævnte fejl har — de nærmere omstændigheder taget i betragtning — været af undskyldelig karakter og uden synderlig betydning, således navnlig de under 1), 2), 7) og 8) nævnte forhold, og der er ved undersøgelsen i det hele taget ikke konstateret noget forhold af en sådan karakter, at det har kunnet give mig grund til at foranledige, at der rejses sag i henhold til tje-nestemand- eller straffeloven.

Undersøgelsen har vist, at en række af de af dr. Wamberg og andre fremsatte beskyldninger og påstande er uholdbare. I så henseende skal her særlig nævnes:

- 1) Det kan ikke kritiseres, at Wambergs ansøgning om udskydelse af forstanderstillingens besættelse ikke blev imødekommet (side 111).
- 2) Det er ikke sandsynliggjort, at der fra nogen side i forstanderudvalget er foretaget en på usaglige motiver baseret bedømmelse af Wambergs afhandling (side 111).

3) Undervisningsrådet har været juridisk og sagligt berettiget til at nedsætte undersøgelseskommissionen (side 117).

4) Det er ikke sandsynliggjort, at de i undervisningsrådet stillede forslag om undersøgelseskommissionens sammensætning fra nogen side har været motiveret af usaglige hensyn (side 119).

5) Ingen af undersøgelseskommissionens medlemmer har kunnet betegnes som inhabile (side 120).

6) Lektor Henrik Jensens, af professor Moustgaard foranledigede, henvendelse til Wamberg den 17. marts 1955 må antages at have haft en forsvarlig karakter. Hverken undersøgelseskommissionen eller andre kredse i eller udenfor højskolen kan antages at have stået bag henvendelsen (side 125).

7) Det har ikke under nærværende undersøgelse kunnet godtgøres, at undersøgelseskommissionen ved sin indhentning eller gengivelse af oplysninger vedrørende de i sagen omhandlede heste har begået reelle fejl af betydning (side 140—141).

8) Professor Milthers' standpunkt med hensyn til udlevering af materiale til Wamberg efter undervisningsrådets møde den 21. marts 1955 kan ikke give grund til kritik (side 133).

9) Der er intet grundlag for at antage, at særindstillingen af 20. april 1955 fra veterinærafdelingens mindretal har været begrundet i andet end saglige hensyn (side 140).

10) Intet medlem af veterinærafdelingen har været inhabil til efter sagens behandling i undervisningsrådet at stemme i afdelingen om afhandlingens godkendelse (side 145).

I tilknytning til de foran nævnte punkter, hvor fremsat kritik afvises, finder jeg grund til at fremhæve som særlig vigtigt, at nedsættelsen af en undersøgelseskommission i det foreliggende tilfælde har været juridisk og sagligt velbegrundet, at der i kommissionen har været enighed om, at Wamberg skulle have adgang til at imødegå alt relevant materiale før en eventuel forkastelse af disputatsen i undervisningsrådet, og at intet er

oplyst, som kan give grund til at antage, at undersøgelseskommissionens medlemmer eller enkelte af disse har ladet sig lede af usaglige motiver.

Der er dernæst ingen tvivl om, at højskolens direktør under hele sagens forløb har villet sikre Wamberg en fair behandling.

B. De øvrige af undersøgelsen omfattede forhold.

De ovenfor under afsnittene III—V foretagne undersøgelser vedrørende professor Moustgaard har givet mig anledning til at fremsætte kritik på følgende punkter:

1) Professor Moustgaard findes at have handlet ukorrekt overfor dyrlæge Ludvigsen og professor Møllgaard ved i december 1952 at have rekvireret Beckman B apparatet fra Struers uden at indhente Ludvigsens eller Møllgaards samtykke (side 156).

2) Det kan bebrejdes professor Moustgaard, at han, uden at sikre sig dyrlæge Ludvigsens samtykke, den 14. juli 1954 lod Beckman B apparatet flytte til steriliseringsinstituttet, og at han ikke straks på anfordring tilbageleverede det (side 158).

3) Professor Moustgaard burde ikke have ladet springboksen fjerne uden at give dr. Rottensten et passende varsel og sikre sig dennes indforståelse (side 161).

Derimod har jeg, bortset fra et enkelt punkt af mindre væsentlig betydning, fundet at burde afvise den af dyrlæge Engberg indgivne klage over professor Moustgaard (side 151). Jeg har dernæst ikke ment, at der er grundlag for kritik af professor Moustgaard i forbindelse med hans medlemsskab af bedømmelsesudvalget vedrørende professoratet i dyrefysiologi (side 159 og side 161).

Med hensyn til de under afsnittene VI og VII omtalte undersøgelser vedrørende professor Jepsen har jeg ikke fundet sikkert grundlag for kritik, omend jeg på enkelte punkter ikke har kunnet erklære mig enig i de af professor Jepsen indtagne standpunkter (side 165—166 og side 170—171).

C. Afslutning.

Udfra en helhedsbedømmelse af det ved mine undersøgelser fremkomne er det min opfattelse, at der ikke har bestået noget rimeligt forhold mellem de fejl, der har kunnet konstateres, og det indtryk, der er blevet bibragt offentligheden om forholdene på højskolen.

Wamberg-sagen har som omtalt ovenfor (side 144) givet mig anledning til at henstille, at de gældende regler om erhvervelse af doktorgrader ved højskolen optages til revision.

Jeg finder dernæst, at denne sag giver anledning til, at der udover vedtagelsen på

undervisningsrådets møde den 6. juni 1955 (side 149) bør søges fastsat bestemmelser om, i hvilket omfang der bør gælde tavshedspligt med hensyn til forhandlinger og vedtagelser i undervisningsråd og afdelinger.

Jeg har ikke kunnet tage spørgsmålet om højskolens strukturelle ordning op til undersøgelse og kan derfor ikke tage stilling til, om ordningen bør ændres. Jeg finder dog på grundlag af de nu foreliggende erfaringer anledning til at henstille til Landbrugsministeriet, at hele spørgsmålet om en hensigtsmæssig organisation af højskolen tages op til overvejelse, særlig med henblik på kompetenceforholdet mellem højskolens besluttende organer og mellem disse og ministeriet.

25. februar 1955

Undertegnede officielle opponenter, som dags dato har opponeret ved reservedyrlæge Kjeld Wamberg's disputats vedrørende den af ham til forsvar for den veterinærvidenskabelige doktorgrad indleverede afhandling:

»Spat. Undersøgelse over ætiologi og patogenese.
En ny behandling (perifer neurektomi)«
erklærer herved, at vi har fundet forsvaret tilfredsstillende.

H. F. Wirstad.

A. Møller-Sørensen.

Ovenstående indstilling tiltrædes på veterinærafdelingens vegne.

Sv. Dalgaard-Mikkelsen.

København, den 28. februar 1955

Bilag 2

*Hr. direktør, professor N. Thorkil-Jensen,
Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole*

Undertegnede, der havde lejlighed til at overvære forsvarshandlingen den 25. ds. af dyrlæge Wamberg's disputats, skal herved tillade sig at opfordre direktøren til en tilbundsgående undersøgelse af de anklager, der blev rettet mod arbejdet.

Vi vil ikke nægte, at de forhold, der blev fremført af afdelingsdyrlæge Hasholt, nemlig:

- 1) retouchering af andres billeder uden tilladelse eller oplysning,
- 2) unøjagtighed i talmaterialet,
- 3) unøjagtig og mangelfuld citering og citering efter håndbøger og ikke efter den originale litteratur,

Axel Thomsen.
Dr. med. vet.

N. Plum.
Dr. med. vet.

E. Malling Olsen.
Dr. med. vet.

og præces' mangelfulde og skødesløse svar bevirke, at arbejdets videnskabelige korrekthed måtte drages i tvivl.

De angreb, der blev ført mod præces af overdyrlægerne Moltzen-Nielsen og Uffe Jørgensen, anser vi dog for at være så graverende, da de drager arbejdets ærlighed i tvivl, at en tilbundsgående undersøgelse af hele sagen må anses for absolut nødvendig, først og fremmest for højskolens anseelse, men også for dyrlæge Wamberg's skyld, og sidst, men ikke mindst, for at de videnskabelige doktor-arbejders kvalitet og ærlighed fortsat kan blive hævdet.

Anordning nr. 43 af 22. februar 1935 angående indførelse af den veterinærvidenskabelige og den jordbrugsvidenskabelige doktorgrad ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

.....

§ 3. *Erhvervelse af doktorgraden*

Stk. 1. Til at erhverve doktorgraden ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole kræves:

- 1) at kandidaten over et af de i § 1, stk. 1, omhandlede emner, forfatter og til højskolen indsender en på selvstændig forskning grundet afhandling, hvori der indeholdes et ikke tidligere offentliggjort bidrag til den videnskabelige behandling af emnet,
- 2) at undervisningsrådet efter indstilling af den pågældende afdeling antager den til forsvar,
- 3) at forfatteren, efter at afhandlingen og højskolens erklæring om dens antagelse ved forfatterens foranstaltning er trykt, på behørig måde offentligt forsvaret den.

- 4) samt at undervisningsrådet efter pågældende afdelings indberetning finder forsvaret tilfredsstillende.

§ 7.

Tvivilsspørgsmål med hensyn til adgangen til erhvervelse af en doktorgrad og tildeling af samme afgøres af Landbrugsministeriet.

.....

§ 8.

De nærmere bestemmelser fastsættes af Landbrugsministeriet efter indstilling af højskolens undervisningsråd.

.....

Bekendtgørelse nr. 45 af 22. februar 1935 angående doktorgrader ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

I henhold til den ved kgl. anordning af 22. februar 1935 om indførelse af doktorgrader ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole givne bemyndigelse fastsætter Landbrugsministeriet herved følgende nærmere bestemmelser vedrørende doktorgrader:

§ 3.

Ved forsvarshandlingen, som tidligst kan finde sted 4 uger efter, at det for højskolen er godtgjort, at afhandlingen er bragt i boghandelen, og fornøden bekendtgørelse er udgået, skal forfatteren personlig klarlægge sit arbejdes betydning, dels gennem et dertil egnet, indledende foredrag, dels gennem besvarelsen af spørgsmål og redegørelse for sådanne forhold, som har betydning for eller relation til det foreliggende emne, og som opponenterne måtte finde anledning til at fremdrage, og dels ved at forsvare sig imod indvendinger fra andre, som eventuelt måtte melde sig som opponenter.

§ 4.

Til ordenens opretholdelse under forsvarshandlingen gælder følgende bestemmelser:

- 1) Forsvarshandlingen, der er offentlig, ledes af afdelingens formand eller en af afdelingen udpeget lærer. Denne giver ordet og påser, at handlingen foregår på en værdig måde; han kan pålægge en opponenter at ophøre og i for-

nødent fald afbryde handlingen. Lederen deltagert ikke selv i disputatsen.

- 2) Berettiget til at optræde som opponenter »ex auditorio« er ordentligvis kun lærere og doktorer ved højskolen, universitetet og de andre højere videnskabelige lærestalter, samt de, der i henhold til kgl. anordning af 22. februar 1935, § 2, har ret til erhvervelsen af doktorgraden. Andre, som ønsker at opponere, må derom forud skriftligt henvende sig til højskolen.
- 3) De, som vil opponere, har at melde sig hos handlingens leder inden begyndelsen af handlingen; dog kan lederen også give tilladelse under selve handlingen, men uden at betage dem, som tidligere har meldt sig, forretten.
- 4) Der tilstås doktoranden $\frac{1}{2}$ time til det indledende foredrag samt hver af de officielle opponenter 1 time og hver af de anmeldte opponenter $\frac{3}{4}$ time, derunder den tid, doktoranden behøver at give svar; dog kan lederen, for såvidt antallet af de anmeldte opponenter tillader det, tilstå en længere tid. Hele handlingen må ikke vare over 5 timer.

§ 7.

Forretningsgangen ved bedømmelsen af doktorafhandlingen og ved ordningen af alle nærmere forhold i tilslutning til foranstående regler fastsættes af undervisningsrådet.

**Bestemmelser af 25. februar 1935 vedrørende erhvervelse af doktorgrader ved
Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.**

Stk. 1. Når en afhandling, der ønskes antaget til forsvar for erhvervelse af en af højskolens doktorgrader, er indsendt til højskolen, videresendes den til behandling i en af afdelingerne.

Stk. 2. Til at bedømme afhandlingen nedsætter den pågældende afdeling et udvalg på 2 eller 3 medlemmer, som, uanset hvilken afdeling de tilhører, vælges blandt de lærere, som er nærmest fagkyndige. Er det ikke muligt blandt højskolens lærere at finde et tilstrækkeligt antal fagkyndige, kan undervisningsrådet efter den pågældende afdelings indstilling vælge en fagkyndig udenfor undervisningsrådet til medlem af udvalget.

Stk. 3. Udvalget afgiver til afdelingen en motiveret skriftlig indstilling om afhandlingens antagelse eller forkastelse. Er der uenighed i udvalget om bedømmelsen, afgives særskilte indstillinger. På grundlag af indstillingen (eventuelt indstillingerne) afgiver afdelingen sin indstilling til undervisningsrådet, som derefter træffer afgørelse.

Stk. 4. I tilfælde af uenighed mellem udvalg og afdeling kan undervisningsrådet henvise af-

handlingen til fornyet bedømmelse i et udvalg, der eventuelt kan have en anden sammensætning.

Stk. 5. Hvis afdelingen finder afhandlingen egnet til antagelse, skal indstillingen indeholde oplysning om, hvem der er udpeget som opponenter.

Stk. 6. Antager undervisningsrådet derefter afhandlingen til forsvar for en af doktorgraderne, fastsættes tidspunktet for forsvarshandlingen. Dette meddeles forfatteren, som derefter i overensstemmelse med Landbrugsministeriets bekendtgørelse af 22. februar 1935, § 2, har at lade afhandlingen trykke og offentliggøre.

Stk. 7. Hvis bedømmelsesudvalget har anbefalet afhandlingens antagelse eller forkastelse, og afdelingen har sluttet sig hertil, skal en underkendelse i undervisningsrådet medføre fornyet drøftelse i udvalg og afdeling efterfulgt af fornyet fremlægelse i rådet. Fastholder afdelingen sit standpunkt, vil dette være at tage til efterretning for rådet.
.....

Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles undervisningsråd, den 25. februar 1935.

Carl H. Hansen.

/N. Thorkil-Jensen.

**Bestemmelser af 7. maj 1917 vedrørende Den kongelige Veterinær- og Landbohøjskoles
undervisningsråd og dets virksomhed.**

.....

§ 2.

Undervisningsrådets møder afholdes i reglen på en mandag. Seks medlemmer kan forlange et møde afholdt. Ethvert møde indvarsles af formanden ved en mødeseddel til hvert af rådets medlemmer, på hvilken de sager, som skal forhandles, er angivne. Ethvert medlem kan forelægge rådet sager, forslag og meddelelser; disse skal i reglen være skriftligt affattede og tilstillede formanden senest 8 dage før mødet. To dage før mødet henligger de sager, som er bestemt til at forhandles, til gennemsyn i rådets mødesal.

§ 4.

.....

For at rådet skal være beslutningsdygtigt, må mindst halvdelen af de faste lærere være tilstede. Alle beslutninger tages ved simpel stemmeflerhed af de stemmende. Findes der lige stemmer for og imod et forslag, er dette forkastet. Afstemning

kan ske ved håndsoprækning eller ved stemmesedler. Skriftlig afstemning finder sted, når tre medlemmer forlanger det. Angående sager, der ikke har været opførte på dagsordenen for et undervisningsrådsmøde, kan der ikke tages beslutning i samme møde, medmindre dette enstemmigt giver sin tilladelse dertil.

§ 19.

Undervisningsrådet nedsætter faste komiteer til behandling af eksamenssager, stipendiesager og bibliotekets anliggender.

Til udvalg, der nedsættes over ekstraordinære sager, kan også tilkaldes sagkyndige mænd udenfor rådet. Såfremt direktøren er medlem af vedkommende udvalg, leder han som formand dettes møder; i modsat tilfælde sammenkalder han udvalget til det første møde, på hvilket der da vælges en formand.

Specifikation og bemærkninger til det med skrivelse til hr. direktør, professor N. Thorkil-Jensen fra dyrlæge Kjeld Wamberg fremsendte brev af 10. marts 1955.

Vedr. pk. 1 i brev af 5 d. m.

Koden omfatter 4 gule folioark, mærket bilag 18 a—d, herpå er de opererede heste opført i den rækkefølge, hvori de er opereret, og navnene på disse heste er nummereret med fortløbende numre. Disse lister medbragte jeg ved mit besøg på Det danske Travelskabs sekretariat, Skjoldhøj Allé, Charlottenlund, hvor sekretær Ulrich, efter at jeg havde opgivet hestens navn og operationens dato, meddelte mig antallet af starts og placeringer, såvidt disse oplysninger fandtes i selskabets bøger.

De nogle steder tilføjede bogstaver, ut, refererer til personlige notater og henviser til personlige iagttagelser på de respektive travbaner, jfr. min allerede mundtligt fremsatte forklaring om travet nr. 38*), som eksempel på, hvad sådanne notater evt. kan have haft til hensigt at bringe i min

erindring, ved selve affattelsen af sygehistorierne i en så objektiv form som muligt, og med udelukkelse af flest mulige, for resultaternes bedømmelse uvedkommende, forhold af f. eks. spille- og handelsmæssig art.

For nogle af patienternes vedkommende er der i rubrikken: Bemærkninger, anført f. eks. sygehistorien. Disse bemærkninger refererer til nogle af årsagerne til, at jeg ikke offentligt kunne indlade mig på at diskutere patienternes navne.

Den hvide liste: mrk. bilag 19, er den liste, jeg medbragte i Centralforbundet for Traverer, Nørrebrogade, og hvorpå de oplysninger er noteret, som jeg fik dér, om de traveres præstationer, der havde startet på provinsbaner, og som man ikke kunne give mig oplysninger om på Det danske Travelskab.

Kjeld Wamberg.

*) Hestens navn er anført af dr. Wamberg, men er udeladt her.

Ekstrakt af undersøgelseskommissionens beretning af 18. marts 1955.

Til undervisningsrådet.

Ved sit møde den 28. februar 1955 vedtog højskolens undervisningsråd at nedsætte en kommission med den opgave at undersøge berettigelsen af de den 25. februar 1955 ex auditorio fremførte angreb vedrørende rigtigheden af det i reservedyrlæge Kjeld Wamberg's disputatsarbejde »Spat« indeholdte journalmateriale.

Det er kommissionens opgave at undersøge berettigelsen af de af de uofficielle opponenter fremsatte kritiske indlæg, idet en sådan undersøgelse ikke blev gennemført ved den mundtlige forsvarshandling. De uofficielle opponenter's indlæg er af kommissionen forstået således, at kritikken gik ud på, at afhandlingens journaloplysninger om en del af hestene før og navnlig efter operationen skulle være ukorrekte i en sådan udstrækning, at der herved i afhandlingen gives et fortegnat billede af de pågældende operationsresultater. Opponenterne henviste i denne forbindelse til de opererede hestes præstationer i løb på travbane.

Kommissionen har i den anledning foretaget en gennemgang af samtlige afhandlingens journaler og sammenlignet de deri anførte oplysninger med de i Centralforbundet for Travsports rekordbøger indførte løbsresultater.

Vedrørende hestenes løbspræstationer har kommissionen ved gennemgangen ialt i 26 tilfælde fundet uoverensstemmelser mellem oplysningerne i afhandlingens journalmateriale og Centralforbundets protokoller.

Hvad angår hestenes starter, sejre og placeringer har gennemgangen vist uoverensstemmelser mellem afhandlingens oplysninger og Centralforbundets protokoller i et ret stort antal tilfælde, men de enkelte uoverensstemmelser er ikke, bortset

fra hest nr. 36, af en sådan størrelse og karakter, at afhandlingens oplysninger kan betragtes som vildledende for bedømmelsen.

Hvad angår oplysninger om diskvalifikationer for urent trav viser undersøgelsen, at oplysninger om diskvalifikationer er anført i syv tilfælde i anamnesernes beskrivelse af hestenes tilstand før operationen. I et par tilfælde er disse oplysninger ikke i overensstemmelse med Centralforbundets protokoller.

I journalernes beskrivelse af hestenes tilstand efter operationen har doktoranden givet oplysninger om diskvalifikationer i 5 tilfælde, hvoraf tre om heste, der regnes for helbredte, og to om heste, der regnes for ikke helbredte. I førstnævnte gruppe giver doktoranden i to tilfælde sin kommentar til de anførte diskvalifikationer, idet han i det ene tilfælde som årsag angiver, at hesten blev presset over evne, i det andet tilfælde anfører doktoranden, at han ikke personlig kender årsagen til diskvalifikationerne, idet han ikke overværede løbet, men nævner, at der ikke syntes at være enighed blandt tilskuerne om berettigelsen af diskvalifikationerne. I sidstnævnte gruppe giver doktoranden i eet tilfælde den kommentar, at hesten diskvalificeredes med rette for urent trav.

Kommissionen anser det for utvivlsomt, at diskvalifikationer for urent trav må medtages ved bedømmelsen af travernes løbspræstationer. I et stort antal tilfælde er de uoplyste diskvalifikationer dog så få i forhold til starternes antal, at kommissionen ikke tillægger dette væsentlig betydning. Men når sådanne diskvalifikationer forekommer i større antal uden at oplysning herom gives, bevirker dette forhold et fortegnat billede af de pågældende hestes løbspræstationer. Kommissionen må i denne forbindelse lægge vægt på, at doktoranden i sin omtale af diskvalifikationer i en del af anamneserne har vist, at han selv tillægger dem væsentlig betydning.

Kommissionen finder, at manglende oplysninger

om et større antal (3—6) diskvalifikationer for urent trav efter operationen foreligger for hestene nr. 6, 9, 38 og 35. Tre af disse heste er af de uofficielle opponenter nævnt som eksempler. Kommissionen må i henhold til det anførte finde, at der i disse tilfælde er forbigået oplysninger, som stod til doktorandens rådighed, og som er væsentlige i sagens sammenhæng.

Det skal tilføjes, at kommissionen ikke har søgt doktorandens oplysning om, hvilke årsager der har bevirket hans mangelfulde behandling af oplysninger om diskvalifikationer.

Der vedlægges som bilag 5 en skrivelse af dags dato til kommissionen fra inspektør A. Paludan, der har fungeret som sekretær for kommissionen.

København, den 18. marts 1955.

Thorkil-Jensen.

H. C. Bendixen.

E. A. Fritzbøgger.

Aage Jepsen.

N. Plum.

Aksel Milthers.

/A. Paludan.

(sekr.)

18. marts 1955

Bilag 9

Til kommissionen vedrørende reservedyrlæge K. Wamberg's disputats.

Undertegnede, der efter højskolens direktørs anmodning har fungeret som sekretær for kommissionen vedrørende reservedyrlæge K. Wamberg's disputatsarbejde »Spat«, men som ikke deltager i undervisningsrådets møder og således ikke vil få lejlighed til at følge sagens behandling i rådet, ønsker at udtale følgende:

En eventuel beslutning om ikke at tildele reservedyrlæge Wamberg doktorgraden bør efter min

opfattelse ikke træffes, forinden reservedyrlæge Wamberg har haft lejlighed til at gøre sig bekendt med kommissionens beretning med bilag og til derefter at fremsætte sine bemærkninger hertil overfor rådet.

Jeg anmoder om, at denne udtalelse må blive vedlagt kommissionens beretning til undervisningsrådet.

A. Paludan.

Inspektør ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, cand. jur.

Inspektør Paludans erklæring af 20. maj 1955.

Ved mødet i kommissionen torsdag den 17. marts medbragte jeg en erklæring om høring af Wamberg. Jeg var på dette tidspunkt klar over, at Wamberg antagelig ikke ville blive hørt i kommissionen, idet der næppe var tid hertil, fordi kommissionsberetningen skulle være fremlagt for undervisningsrådets medlemmer 2 dage efter, og jeg iøvrigt havde forstået, at formanden ikke mente, at Wamberg skulle høres i kommissionen. Da jeg, når Wamberg ikke var hørt i kommissionen, ikke mente at kunne paraferere beretningen uden at have udtalt, at Wamberg måtte høres, og at dette efter min opfattelse burde ske, ved at han fik udleveret det samme materiale som blev forelagt undervisningsrådet (d.v.s. beretningen med bilag), og da jeg ikke som de fleste af kommissionens medlemmer ville få lejlighed til at udtale mig herom i rådet, anså jeg det for nødvendigt for mig at få bilagt beretningen en erklæring herom.

Den 20. maj 1955.

Paludan.

Det var nødvendigt, at Wamberg fik forelagt og fik lejlighed til at ytre sig om hele det materiale, der havde været forelagt undervisningsrådet (som jo på dette tidspunkt mentes at skulle træffe den endelige afgørelse). Der havde ganske vist i undervisningsrådet været tale om en sortering af materialet i overensstemmelse med kommissionens sondring mellem væsentligt og uvæsentligt, men nogen garanti for, at alle rådets medlemmer ville følge denne sondring var der ikke.

Den 20. maj 1955.

Paludan.

Min anmodning i mødet gav anledning til en fornyet drøftelse af spørgsmålet om, hvorvidt Wamberg skulle høres i kommissionen. Professor Milthers gik stærkt ind herfor og støttedes af flere medlemmer. Efter nogen diskussion husker jeg at jeg nævnte, at der var 3 muligheder — enten:

- 1) at man hørte Wamberg, inden man afgav betænkningen, eller
- 2) at hele kommissionen gjorde den af mig foreslåede erklæring til sin, eller
- 3) at jeg fik min erklæring optaget som bilag.

Efter nogen drøftelse, og efter at formanden havde udtalt sig imod høring af Wamberg i kommissionen, blev resultatet, at kommissionen gik med til, at min erklæring blev optaget som bilag, fordi jeg ikke havde lejlighed til at udtale mig i rådet.

Hertil kommer, at man ikke ville kunne se bort fra at nogle af rådets medlemmer i deres bedømmelse af sagen, måske ubevidst, ville være påvirket i retning af forkastelse, af de mange fejl, kommissionen havde påvist, uanset at størstedelen af disse var betegnet som uvæsentlige.

Det var derfor nødvendigt at Wamberg fik hele materialet (beretningen med bilag) udleveret og fik lejlighed til at imødegå alle påståede fejl, også de der var betegnet som uvæsentlige.

Referat af samtale mellem overdyrlæge, lektor Henrik Jensen og Kjeld Wamberg d. d., den 17. marts 1955, på højskolens klinik for mindre husdyr, efter at hr. lektor H. J. har anmodet om en samtale under 4 øjne.

Lektor HJ indleder med at sige, at *man* har bedt ham rette følgende henvendelse til KW, da *man* for det første finder, at lektor HJ er den af de veterinære lærere, der i den verserende sag står med de reneste hænder, og da *man* yderligere ved, at lektor HJ og KW står på venskabelig fod med hinanden.

Lektor HJ meddeler mig, at højskolen foler sig foruroiliget over den pressekampagne, der fores imod højskolen, og meddeler KW som sin absolute opfattelse, at han, hvis han vil standse denne kampagne, vil få sin doktorgrad, i modsat fald er der nogle, der mener, at KW ikke er værdig til at få doktorgraden, da disse mener, at pressekampagnen er startet af eller i hvert fald nu føres af KW.

Jeg (KW) har til foranstående svaret, at pres-

sekampagnen udelukkende kan føres tilbage til højskolens — gennem RB — udsendte erklæring, og yderligere er blevet næret ved en række af højskolens professorers udtalelser til pressen.

Selv har jeg hele tiden kun haft *et* ønske, at få min doktorgrad og at blive rensset for angrebene på min videnskabelige hæderlighed. Pressens omtale af hele sagen har også i høj grad foruroliget mig, men jeg har fuldt og helt rettet mig efter hrs. Rohbecks råd ikke at udtale mig om andet end *rent* faktiske forhold til pressen, og agter også at følge hrs. R.s råd om — når jeg har fået doktorgraden og er blevet rensset — da ikke at anlægge nogen injuriersager eller rette noget angreb på det foreliggende grundlag, det være sig mod højskolen eller mod enkeltpersoner.

17. marts 1955.

Henrik Jensen.

K. Wamberg.

De 5 kommissionsmedlemmers redegørelse i undervisningsrådets møde den 21. marts 1955.

I undervisningsrådets møde den 21. marts 1955 ønsker de fem medlemmer af rådet: direktøren og professorerne Bendixen og Jepsen, docent Fritz-bøger og professor Milthers, som tillige er medlemmer af undersøgelseskommisionen vedrørende reservedyrlæge Wamberg's doktordisputats, at fremsætte en fælles redegørelse for deres syn på sagens behandling i dette møde.

Spørgsmålet, som undervisningsrådet skal tage stilling til, er, hvorvidt man kan godkende det mundtlige forsvar af den tidligere af rådet til for-svar antagne afhandling.

Hvad angår den faglige vurdering af afhandlingen og det mundtlige forsvar, må der antages at være enighed om, at rådet som ved alle tidligere disputatser vil følge de officielle opponenter's indstilling.

Når rådet i sit møde den 28. februar vedtog at udsætte sagens færdigbehandling, skyldtes det, at der ved de uofficielle opponenter's påstand var rejst tvivl om, hvorvidt de oplysninger, doktoranden har givet i afhandlingen om en del af hestene før og navnlig efter operationen, er i overens-stemmelse med de faktiske forhold.

Opponenternes og dermed undervisningsrådets godkendelse må naturligvis hvile på den forudsæt-ning, at de oplysninger, der er væsentlige i sa-gens sammenhæng, er i overensstemmelse med de faktiske forhold, således som disse har stået til rådighed for doktoranden ved hans undersøgelser.

Det fremgår heraf, at man ved rådets behan-dling skulle kunne se bort fra al kritik af afhand-lingen og forsvaret, som angår forhold, der kan konstateres ved læsning af afhandlingen.

Dette gælder også navnlig den kritik, der på-peger, at doktoranden har betegnet som helbredte et antal heste, som ikke efter operationen har del-taget i løb. Kritikken hævder, at doktoranden ikke udfra de af ham selv anerkendte kriterier har haft fornødent grundlag for at anføre disse heste som helbredte. Ganskevist må man udfra

doktorandens udtalelser side 66—67 i afhandlin-gen antage, at han anser det for meget afgørende for bedømmelsen at have konstateret hestenes præ-stationer under løb eller under forhold, der svarer dertil, men han har dog ikke direkte hævdet, at dette i alle tilfælde er sket, og den påståede utilstrækkelighed i bevisførelse kan derfor ikke siges at have været skjult for de officielle opponen-ter.

Af kommissionens betænkning fremgår, at af-handlingens oplysninger om løbspræstationer i et antal tilfælde er positivt urigtige, forsåvidt angår starter og placeringer, samt at doktoranden i vid udstrækning har ladet diskvalifikationer ude af betragtning i sine oplysninger. Der er således på-vist et større antal af uoverensstemmelser mellem afhandlingens oplysninger og de faktiske forhold, således som disse kan konstateres ved travsel-skabernes protokoller, men den største del af disse uoverensstemmelser anser kommissionen for at være af mindre betydning for materialets bedømmelse, navnlig hvor det drejer sig om mindre afvigelser i forhold til antallet af løb.

Disse tilfælde skulle det formentlig være unød-vendigt for undervisningsrådet at beskæftige sig nærmere med.

Tilbage bliver de tilfælde, hvor kommissionsbetænkningen finder at der »er forbigået oplysninger, som stod til doktorandens rådighed, og som er væsentlige i sagens sammenhæng«. Det drejer sig her om 4 heste, der er anført af doktoranden som helbredte, og om hvilke han ikke har oplyst at de i et betydeligt antal tilfælde i løb efter operationen er blevet diskvalificeret for urent trav.

Spørgsmålet er nu for det første, om denne forbigåelse af faktiske forhold kan være fagligt motiveret.

Man kan antage som fastslået, at der mellem doktoranden og hans kritikere og andre sagkyn-dige er enighed om, at korrekt konstateret urent trav i større omfang er udtryk for halthed, og at

dette er indicium for, at heste, der er opereret for spat, ikke kan anses for at være helbredt.

Der er formentlig også enighed om, at dommerkendelse på travbanen i denne henseende ikke kan være ufejlbarlige i det enkelte tilfælde. Også blandt sagkyndige kan der være uenighed om den enkelte kendelse. Men kendelserne for urent trav bliver dog ganske overvejende af sagkyndige vurderet til at have så megen sikkerhed, at de, når de forekommer i et vist antal for den enkelte hest, ikke kan afvises som uden væsentlig betydning for bedømmelsen af, om hesten lider af halthed.

Forsåvidt må det siges, at forbigåelse af disse oplysninger giver et forkert billede af de faktiske forhold, og de officielle opponenter har i disse tilfælde måttet foretage deres vurdering af operationernes virkning på et forkert grundlag af oplysninger.

For bedømmelsen af påstanden om doktorandens mangel på videnskabelig redelighed må man imidlertid rejse spørgsmålet om, hvorvidt han personlig har eller har haft den overbevisning, at oplysninger om diskvalifikation for urent trav var uden betydning for bedømmelsen af operationsresultaterne. Wamberg anfører i bemærkningerne til sin skrivelse af 10. marts 1955 til direktøren, at »de nogle steder tilføjede bogstaver, ut, refererer til personlige notater, og henviser til personlige iagttagelser på de respektive travbaner«, og han omtaler sin interesse i at affatte »sygehistorierne i en så objektiv form som muligt, og med udelukkelse af flest muligt, for resultaternes bedømmelse uved-

kommende forhold af f. eks. spille- og handelsmæssig art«. Disse bemærkninger må formentlig forstås som en tilkendegivelse af, at Wamberg for sit vedkommende vil hævde, at han udfra faglige motiver ikke anerkender kendelserne for urent trav som tilstrækkeligt vedkommende hans undersøgelse.

En sådan påstand fra Wamberg's side vil imidlertid svækkes meget betydeligt ved betragtning af den brug han selv iøvrigt gør af oplysninger om diskvalifikationer. Som nævnt i kommissionsbetænkningen omtaler han diskvalifikationer adskillige gange i anamneserne. Ganskevist kan man ikke sige, at han lægger diskvalifikationer til grund for en diagnose, men han tillægger dem dog betydning i sagens sammenhæng i disse tilfælde. Også på anden måde medtages diskvalifikationer som nævnt i betænkningen.

Konklusionen af de sidst anførte betragtninger synes at blive, at Wamberg vil kunne hævde at have været i personlig god tro i faglig henseende ved de omtalte forbigåelser, men den rejste tvivl om, hvorvidt han virkelig har været det, kan ikke helt afvises.

Såfremt undervisningsrådet kommer til den slutning, at Wamberg ikke kan bebrejdes at have villet give et fortegnet billede af sine resultater, men at det givne billede dog i visse henseender ikke er det videnskabeligt rigtige, kan der rejses spørgsmålet om, hvorvidt afhandlingen ville være blevet antaget, hvis de manglende oplysninger havde foreligget.

24. marts 1955

Hr. reservedyrlæge K. Wamberg.

Som meddelt i højskolens skrivelse af 21. d.m. vedtog undervisningsrådet i sit møde den 21. d.m. at indhente Deres forklaring om en række spørgsmål vedrørende materialet, der ligger til grund for Deres doktordisputats.

Det fremgik af undervisningsrådets forhandlinger, at man tilsluttede sig de betragtninger, der i den af rådet nedsatte kommissions beretning lægger vægten på, at der i afhandlingen kun i meget begrænset omfang er medtaget oplysning om diskvalifikationer for urent trav i løb efter operationen.

Man skal præcisere spørgsmålene således:

- 1) Mener De, at man i almindelighed må forkaste anvendelsen af diskvalifikationer for urent trav ved bedømmelsen af, hvorvidt heste lider af spat, og specielt ved bedømmelsen af, om hestene er helbredt efter operationen, og hvormed begrundes De Deres opfattelse?

- 2) Mener De, at oplysninger om de omtalte diskvalifikationer er uden betydning i tilfælde, hvor de forekommer i større antal, således som for hestene nr. 6, 9, 35 og 38, og kan der gives en begrundelse i hvert enkelt tilfælde?
- 3) Såfremt det er Deres opfattelse, at diskvalifikationer som omtalt i foranstående spørgsmål er uden betydning for Deres personlige bedømmelse, vil det da også være Deres opfattelse, at de må være uden betydning for andre sagkyndiges bedømmelse af Deres operationsresultater?

Idet man hoslagt fremsender den af kommissionen afgivne beretning med bilag, herunder 49 skemaer, skal man anmode om Deres skriftlige besvarelse af de stillede spørgsmål snarest muligt.

KJELD WAMBERG

Dyrlæge

København, den 6. april 1955

Bilag 14

*Hr. direktør, professor N. Thorkil-Jensen,**Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole
Bülowsvej 13, V.*

I kommissionsbetænkningen, side 13, anføres følgende:

»Vedrørende hestenes løbspræstationer har kommissionen ved gennemgang ialt i 26 tilfælde fundet uoverensstemmelser mellem oplysningerne i afhandlingens journalmateriale og Centralforbundets protokoller.«

Denne udtalelse fremtræder som konklusion af en specificeret redegørelse i kommissionsbetænkningen, side 4—12, hvori kommissionen for hver enkelt i disputatsen anført sygehistorie resumerer, hvilke uoverensstemmelser kommissionen mener at have fundet imellem den i disputatsen anførte sygehistorie for hver enkelt hest og de i Centralforbundets rekordbøger anførte oplysninger om løbsresultater, og hvor kommissionen da tilføjer, i hvilke tilfælde kommissionen mener at måtte give overdyrlæge Moltzen-Nielsen ret i den af ham fremsatte kritik.

Efter at have modtaget kommissionsbetænkningen, har jeg personlig efterkontrolleret rigtigheden af de i disputatsen meddelte sygehistorier ved et eftersyn af selve rekordbøgerne i Det danske Travelskab og Centralforbundet og har til yderligere sikkerhed haft veterinær-kyndige til at deltage i denne efterkontrol.

Denne efterkontrol udviser, at de i kommissionsbetænkningen, side 4—12, på grundlag af de omtalte 49 lister anførte uoverensstemmelser i en række tilfælde ikke forefindes, idet forholdet tværtimod i disse tilfælde er dette, at de i mine sygehistorier givne oplysninger er korrekte og i overensstemmelse med Det danske Travelskabs og Centralforbundets rekordbøger, mens de i kommissionsbetænkningen anførte oplysninger, der angives at være stemmende med de omtalte rekordbøger, ikke er rigtige, respektive er unøjagtige.

Den af kommissionen anførte uoverensstemmelse

foreligger således i disse tilfælde ikke, og kommissionens i forbindelse hermed dragne konklusion, at overdyrlæge Moltzen-Nielsens kritik er berettiget, er derfor ganske uholdbar.

Eksempelvis skal jeg anføre, at kommissionsbetænkningen, side 4 fn., vedrørende hest nr. 23 anfører følgende:

»Da hesten ikke er startet efter operationen, selvom Wamberg angiver en start, må Moltzen-Nielsens indvending anses for berettiget, da helbredelsen ikke er bevist ved løbspræstationer.«

Det er om denne hest i min afhandling, p. 80, anført, at operationen fandt sted den 17. juli 1951, samt at hesten blev startet den 29. august 1951. Efterkontrollen i Det danske Travelskabs og Centralforbundets rekordbøger, som er i overensstemmelse med den officielt udsendte travkalender, viser imidlertid, at hesten er startet den 29. august 1951 i et 1880 meter løb på Amager Travbane. Den af mig i afhandlingen givne oplysning er således korrekt, mens kommissionsbetænkningen anfører en urigtig oplysning og på grundlag af denne drager en urigtig konklusion.

Eksempelvis skal også anføres den i kommissionsbetænkningen, pag. 4, omtalte trav nr. 8, hvorom kommissionsbetænkningen anfører følgende:

»Uoverensstemmelse angående oplysningerne efter operationen, idet Wamberg ikke opgiver en diskvalifikation (urent trav) i 31 starter.«

Det drejer sig om en diskvalifikation, der i det herhenhørende bilag til kommissionsbetænkningen angives at have fundet sted den 11. juni 1952 på grund af u. t. Rekordbøgerne udviser imidlertid, at diskvalifikationen ikke skete på grund af urent trav, men fordi hesten galoperede i mål, og diskvalifikationen er således uden enhver betydning for oplysning om hestens præstationer som grund-

lag for bedømmelsen af helbredelsesgraden efter operationen for spat.

De her omtalte urigtigheder respektive unøjagtigheder i kommissionsbetænkningens faktiske oplysninger foreligger med sikkerhed for travere nr. 1, 2, 8, 11, 22, 23, 28, 49 og 9.

Jeg vedlægger som bilag A en opstilling, der på den ene side anfører de i kommissionsbetænkningen, pag. 4—12, givne oplysninger om de uoverensstemmelser mellem rekordbøgerne og de i min afhandling givne oplysninger, som kommissionen mener at have konstateret, og de af kommissionen i denne forbindelse dragne slutninger om, at overdyrlæge Moltzen-Nielsens indvendinger har været berettigede, mens der i den anden kolonne for hver enkelt hest er anført, hvilke oplysninger selve rekordbøgerne i Det danske Travelskab og Centralforbundet indeholder, og anført, på hvilke punkter de i kommissionsbetænkningen givne oplysninger således er positivt urigtige eller unøjagtige. I denne kolonne er tillige ved de enkelte travere anført mine øvrige bemærkninger med henblik på vedkommende hest.

Centralforbundet har meddelt mig, at Centralforbundets rekordbøger har været udlånt til kommissionen under dennes udarbejdelse af betænkningen og de til denne hørende lister.

De positive urigtigheder og unøjagtigheder med hensyn til de faktiske oplysninger, som forefindes i betænkningen, og som tjener til at svække tilliden til de i min afhandling indeholdte oplysninger, kan således kun skyldes, at kommissionen eller de medhjælpere, denne måtte have benyttet, har gengivet rekordbøgerens oplysninger urigtigt respektive unøjagtigt i listerne og de på grundlag heraf i kommissionsbetænkningen optagne oplysninger.

Jeg forstår ikke, hvorledes disse urigtigheder og unøjagtigheder med hensyn til gengivelsen af de i rekordbøgerne indeholdte oplysninger har kunnet fremkomme under en undersøgelse, som har sat sig den særlige opgave at afkontrollere de i min afhandling indeholdte oplysninger med de i rekordbøgerne indeholdte oplysninger om løbsresultater.

.....

Med hensyn til betydningen af diskvalifikationer for u. t. som led i bedømmelsen af helbredelsesgraden skal jeg bemærke følgende:

U. t. ved traveres præstationer i travløb på barnerne skyldes mange forskellige årsager, hvoraf lidelsen spat og eftervirkninger af operation herfor kun udgør en enkelt.

Selve travgangarten, den gangart, som kræves af en hest ved travløb, er en speciel gangart, hvortil hesten må dresseres, og til hvilket formål man anvender forskellige kunstige midler for at bringe hesten til at bevæge sig i gangarten og samtidig holde balancen.

Dette opnås bl. a. ved anvendelse af gumbus (gummimanchetter), blygumbus (læderremme med indlagt vægt), tåvægte, spec. beslag, spec. opseling, knægamacher, anvendelse af sidestang, forskelligt byggede sulkys etc. etc.

Under travløb vil det jævnlig kunne ske, at hesten taber en sko, en tåvægt, en gumbus, eller at det nævnte udstyr på anden måde bringes i uorden, hvilket kan bevirke, at hesten falder ud af balance, traver urent og kan blive diskvalificeret. Sådanne diskvalifikationer for u. t. har naturligvis ingen betydning for bedømmelse af helbredelsesgraden efter en spatoperation og må derfor udskilles, hvis ikke billedet, der gives, skal blive fortegnet.

Når en traver, det være sig en traver, der aldrig har haft spat, eller en traver, der er helbredt efter spatoperationen, har opnået en vis grundpræmiesum, bliver der givet den pågældende traver et handicap af et efterhånden stigende antal meter, hvilket bevirker, at trænerne ofte gennem forskellige kunstgreb vil søge at muliggøre, at hesten vinder eller placeres i løbet, f. eks. ved at forsyne den med lettere sko, hvis vægt for en enkelt sko kan svinge mellem 600 g—60 g, ved at anlægge bagsko med grip, ved at forsyne den med sko med krydsfiner underlag, ved at anlægge tåvægt eller gumbusvægt, eller på anden måde.

I den tid, sådanne eksperimenter foregår, vil den pågældende hest på grund af det uvante ved forandringerne være stærkt udsat for at miste balancen, trave urent og blive diskvalificeret for u. t. I sådanne tilfælde kan der indtræde gentagne diskvalifikationer for u. t. efter hinanden, jfr. bilag B. Også sådanne diskvalifikationer er naturligvis uden betydning for bedømmelse af helbredelsesgraden efter en spatoperation.

Foruden de ovennævnte forhold kan også andre omstændigheder, der ikke har nogen forbindelse med en spatoperation og dennes mulige eftervirkning, bevirke, at en traver diskvalificeres for u. t. Det er ikke blot spat, men mange andre lidelser, der kan bringe en hest til at trave urent, f. eks. benhindebetændelse, senebetændelse, hovkløfter, hovbenssænkning samt medicinske lidelser, såsom myoglobinuria paralytica (populært kaldet nyreslag).

Endelig må det tages i betragtning, at hestenes

præstationer under travløb på banerne er knyttet til præmiegevinster og totalisatorspil. Erfaringer fra travbaner verden over viser, at dette forhold undertiden kan komme til at influere på hestenes placeringer i løbene, diskvalifikationer m. v., uden at dette har nogen som helst forbindelse med hestens ydeevne.

Også diskvalifikationer for u. t., der kan henføres til sidstnævnte årsager, til hvilke man kun får fuldt kendskab gennem flere års erfaringer med hensyn til travløb, må naturligvis lades ude af betragtning ved bedømmelsen af helbredelsesgraden.

Af de ovenfor anførte grunde har jeg ikke i min afhandling og i de deri anførte oplysninger om de enkelte traverses helbredelsesgrad efter operationen slavisk benyttet det i CF.s og DTS.s rekordbøger anførte statistiske materiale over diskvalifikationer for u. t. Jeg har i størst muligt omfang fulgt hver enkelt travers helbredelsestilstand og præstationer, såvel under træning som under travløbene for at kunne give en sikker bedømmelse af helbredelsesgraden som muligt.

Min afhandling er skrevet for sagkyndige, og enhver sagkyndig, der læser den, vil ikke kunne være i tvivl om, at jeg ikke slavisk har anvendt CF.s rekordbøgers oplysning, men i videst muligt omfang har bygget på mine personlige iagttagelser af hestenes præstationer efter operation.

Jeg skal i denne forbindelse henvise til nogle steder i min afhandling, hvoraf dette fremgår: indledningen, side 9—10, side 53 forneden til 54 foroven, side 64, side 65 forneden til 66 foroven, samt side 66, sidste stk., til side 67, om hvilken sidste passus jeg skal bemærke følgende:

I den foreløbige meddelelse om mine spatoperationer, som jeg gav i Månedsskrift for Dyrlæger, bd. 62, 1951, side 101, hvilken meddelelse er anført i litteraturfortegnelsen under nr. 52, havde jeg slavisk anvendt de i CT.s og DTS.s rekordbøger indeholdte statistiske oplysninger om traverses placering, diskvalifikationer m. m.

Mine erfaringer fra mit arbejde og mine iagttagelser på travbanerne i de følgende år viste mig imidlertid, at en slavisk anvendelse af det statistiske materiale vedrørende løbenes resultater, ikke var egnet til at give noget sikkert billede af helbredelsesgraden, men at det var nødvendigt i størst muligt omfang personlig at følge hestene, d. v. s. hver enkelt hests præstationer. Det er dette, jeg har givet udtryk for, når jeg i min afhandling side 66, sidste stk., til 67 anfører følgende:

»I foråret 1950 (trykkejl 1951) fremkom jeg med en foreløbig meddelelse angående det teoretiske grundlag for min behandlingsmetode, selve operationsteknikken samt de på dette tidspunkt foreliggende resultater. Ved samme lejlighed søgte jeg at foretage en bedømmelse af den penetrerende nålebrændings værdi som behandlingsmetode ved spat på grundlag af en opgørelse over de traverses præstationer — efter behandlingen —, der gennem en årrække var blevet brændt på klinikken. Jeg fremhævede allerede dengang, at en statistisk vurdering af dette materiale nødvendigvis måtte være behæftet med store mangler. Mit siden da stærkt udvidede kendskab til trav i al almindelighed og løbsteknik og -teori i særdeleshed har medført, at jeg idag er klar over, at nævnte materiale kun har den værdi, at det fremhæver manglerne ved den penetrerende nålebrænding, mens dybere betragtninger i retning af procentvis udregning af helbredelsesprocent etc. er altfor usikkert. Hertil kræves, at hver enkelt hests præstationer nøje følges i løb lang tid efter behandlingen, ligesom der må tages udstrakt hensyn til den pågældende hests afstamning, rekord og grundpræmiesum ved bedømmelsen af det postoperative operationsresultat. Bliver den enkelte hests præstationer ikke fulgt, har man kun dens indvundne præmier at lægge til grund for bedømmelsen af resultatet, en fremgangsmåde jeg som nævnt nu finder ganske uanvendelig.

Jeg har i videst mulig udstrækning fulgt de heste, jeg har opereret. Dels ved direkte tilsyn og eksaminationer af dem, der har arbejdet hestene, dels ved at overvære deres præstationer i løb. Formålet med dette har naturligvis først og fremmest været at finde den mest hensigtsmæssige efterbehandling. Jeg skal senere nærmere redegøre for de resultater, jeg med hensyn til dette spørgsmål er kommet til.«

Enhver sagkyndig, der læser denne passus, vil være klar over, at de straks efter i samme kapitel meddelte oplysninger om hestenes tilstand efter operationen ikke bygger på en slavisk anvendelse af det statistiske materiale om placeringer og diskvalifikationer for u. t. m. m., men i videst mulig udstrækning bygger på mine personlige undersøgelser og iagttagelser, der har udgjort en meget tidskrævende del af det arbejde, der ligger til grund for min afhandling.

Efter ovenstående redegørelse for det grundlag, hvorpå de i afhandlingen indeholdte oplysninger om hestenes helbredelsesgrader efter operationen bygger, og den ovenfor anførte påvisning af, at dette grundlag for sagkyndige fremgår af selve afhandlingen, må jeg fastslå, at det er uberettiget af kommissionen at foretage en slavisk — og som ovenfor påvist på mange punkter urigtig — gengivelse af det statistiske materiale som udgangspunkt for en påstand om væsentlige og vildledende unøjagtigheder i min afhandling og for kon-

klusion om, at overdyrlæge M.-N.s kritik på sådanne punkter har været berettiget.

Idet jeg henviser til det ovenfor anførte, skal jeg herefter kort besvare de i hr. direktør, professor N. Thorkil-Jensens skrivelse til mig af 24. marts d. å. stillede 3 spørgsmål:

1. *spørgsmål:* »Mener De, at man i almindelighed må forkaste anvendelsen af diskvalifikationer for urent trav ved bedømmelsen af, hvorvidt heste lider af spat og specielt ved bedømmelsen af, om hestene er helbredt efter operationen, og hvormed begrundes De Deres opfattelse?»

Svar: Spørgsmålet kan ikke besvares generelt. De oplysninger, som hesteejere og trænere i anamnesen måtte give om eventuelle diskvalifikationer for u. t. kan ikke tillægges væsentlig betydning ved den kliniske undersøgelse og den herpå følgende diagnose og beslutning om behandlingsmåden, når der ikke foreligger sikre oplysninger om de nærmere årsager til, at hesten er blevet diskvalificeret for u. t.

Med hensyn til diskvalifikationer for u. t. efter operationen vil kun sådanne, der efter personlig iagttagelse eller efter andre sikre oplysninger kan henføres til eftervirkninger efter operation kunne tillægges betydning, mens diskvalifikationer for u. t., der må antages at skyldes andre årsager, såsom tab af sko, tåvægt, gumbus el. lign., træneres eksperimenter med sko af varierende vægt o. lign. samt de diskvalifikationer, der må antages at stå i forbindelse med travspillet, må lades ude af betragtning.

2. *spørgsmål:* »Mener De, at oplysninger om de omtalte diskvalifikationer er uden betydning i tilfælde, hvor de forekommer i større antal, således som for hestene nr. 6, 9, 35 og 38, og kan der gives en begrundelse i hvert enkelt tilfælde?»

Svar: Med hensyn til de her omtalte heste nr. 6, 9, 35 og 38 mener jeg, at de diskvalifikationer for u. t., der ikke er omtalt i afhandlingens sygehistorier vedrørende disse heste, er uden betydning for bedømmelsen af helbredelsesgraden og derfor med rette er ladet uomtalt.

Begrundelsen herfor er i hvert enkelt tilfælde følgende:

Nr. 6: De i kommissionens lister anførte 6 diskvalifikationer fordeler sig med 5 i 1951 og 1 i 1952 (Skive). Anmærkningen uberettiget, da disse diskvalifikationer ikke står i forbindelse med spatlidelsen eller operationen herfor.

Træner Ingdam udtaler om denne hest (bilag B):

Ad Kate Mc. Elwyn nr. 6:

Sygehistorien er også her fuldt korrekt gengivet. Hesten var håbløst lidende af spat, men blev helbredt herfor efter operationen, og jeg vandt i 14 starts i 1951 fem løb med hesten og havde to placeringer. De diskvalifikationer, der blev foretaget, skyldtes mine kontinuerlige forsøg på at lette he-

sten for den vægt, den måtte gå med, brugen af gripsko på baghovene og andre forsøg på at understøtte hestens ydeevne i løb, gennem beslag og ændring af balance og forspænding. Hesten har ikke siden operationen været generet af spat.

Nr. 9: Anmærkningen uberettiget.

Hesten er ikke diskvalificeret 5 gange for u. t., men i henhold til CF.s rekordbøger kun 3 gange; de to andre diskvalifikationer oplyses i rekordbøgerne at skyldes dels, at hesten opgav, dels galop i mål.

Træner Ingdam udtaler om denne hest (bilag B):

ad Jack Axworthy nr. 9:

Også denne hest, som jeg lod Wamberg operere for spat, blev fuldt helbredt af lidelsen og travede hos mig fuldt korrekt efter operationen. Den solgtes, og den nye ejer kørte den ofte selv i løb på Skivebanen og havde, som uerfaren kusk, ikke evne til at hjælpe hesten tilstrækkeligt til at holde balancen under løb. Dette er forklaringen på, at den ikke nåede langt flere placeringer på denne bane, og på, at den undertiden blev diskvalificeret.

Nr. 35: Hesten — der har startet i Århus — er i min afhandling anbragt i gruppen: Heste, der har fået uhensigtsmæssig efterbehandling, fordi efterbehandlingen ikke kunne gennemføres hensigtsmæssigt på grund af det i sygehistorien i afhandlingen omtalte hæmatom. Hestens træner har, inden jeg affattede sygehistorien, meddelt mig, at diskvalifikationerne skete, når hesten under løb igen ramte den tilbageværende hævsel på maleolus medialis radii på venstre forben. Samtidig oplyste træneren, at hesten ikke efter operationen havde været generet af spat. —

Grundet foranstående, der viser, at diskvalifikationerne ikke kunne sættes i forbindelse med spatlidelsen, er disse ladet uomtalt i afhandlingen.

Kommissionens anmærkning er derfor uberettiget.

Nr. 38: Jeg skal først bemærke følgende:

Hest nr. 36 sendtes efter at være diskvalificeret 2 gange som vinder i Århus, og efter ejerens protest mod disse diskvalifikationer, der efter ejerens og flere andres mening var uberettiget, til København, hvor den startede 6 gange i 1952. Den vandt de 4 gange og placeredes de 2, den ene gang som nr. 2 i kriteriet.

To tilsvarende diskvalifikationer bevirkede, at hest nr. 38 sendtes til København den 16. august 1952, hvor den startede 14 gange i resten af sæsonen 1952. Disse løb har jeg selv overværet, og jeg har set, at de to diskvalifikationer fandt sted efter ønske under brug af rent tekniske hjælpemidler. Da man ønskede, at hesten skulle vinde, skete det i dens hidtil bedste tid det pågældende år, og til odds 17,0. Disse 4 diskvalifikationer — der ikke står i forbindelse med lidelsen spat — er derfor ladet uomtalt i afhandlingen.

Anmærkningen uberettiget.

Jeg har iøvrigt allerede i min specifikation af 10. marts 1955, som medfulgte ved min fremsendelse af koden og journalmaterialet til kommissionen, henvist til mine tidligere fremsatte mundtlige forklaringer om netop denne hest.

3. *spørgsmål*: »Såfremt det er Deres opfattelse, at diskvalifikationer som omtalt i foranstående spørgsmål er uden betydning for Deres personlige bedømmelse, vil det da også være Deres opfattelse, at de må være uden betydning for andre sagkyndiges bedømmelse af Deres operationsresultater?«

Svar: Som ovenfor omtalt fremgår det af adskillige steder i min afhandling, bl. a. side 66, sidste stk., til side 67, der er citeret ovenfor og findes i samme kapitel som sygehistorierne og umiddelbart foran disse, at jeg ikke slavisk har bygget på det i CF.s og DTS.s rekordbøger indeholdte statistiske materiale om placeringer, diskvalifikationer for u.

t. m. v., men i videst mulig udstrækning har baseret mine oplysninger om helbredelsesgraden efter operationen på personlige undersøgelser og iagttagelser. Dette vil ved en gennemlæsning af disputatsen være klart for sagkyndige, og der er derfor ikke tale om, at sagkyndige vil kunne blive vildledt med hensyn til dette spørgsmål.

Hvorvidt der måtte være nogen, der måtte have den opfattelse, at en slavisk anvendelse af det statistiske materiale i CF.s rekordbøger uden udskillelse af sådanne diskvalifikationer for u. t., der skyldes tilfældige årsager, såsom tab af sko, tåvægt m. m., jfr. ovenfor, skal jeg ikke tage stilling til.

Jeg mener ikke, at en sådan ukritisk anvendelse af det statistiske materiale har nogen betydning for bedømmelse af operationsresultaterne, og jeg har i min afhandling tilkendegivet dette på en måde, som ikke hos sagkyndige vil kunne efterlade nogen tvivl.

.....

København, den 20. april 1955

*Til direktøren for Den kgl. Veterinær- og Landbo-
højskole hr. professor N. Thorkil-Jensen.*

Efter direktørens anmodning har jeg efterforsket de data, der foreligger til belysning af de af reservedyrlæge K. Wamberg meddelte unøjagtigheder i den betænkning med bilag, der af den af højskolen nedsatte undersøgelseskommission er forelagt i undervisningsrådet.

Kommissionen oplyser i sin betænkning, at den har »foretaget en gennemgang af samtlige afhandlingens journaler og sammenlignet de deri anførte oplysninger med de i Centralforbundet for Travsports rekordbøger indførte løbsresultater«. Disse rekordbøger, der er afskrifter af løbslister og dommersedler og således ikke originalt kildemateriale, er behæftede med afskrivningsfejl, som er at genfinde i kommissionens oplysninger om hest nr. 1, 8, 11, 22 og 23.

For de 4 resterende heste (nr. 2, 9, 28 og 49) findes uoverensstemmelser med rekordbøgerne el-

ler manglende oplysninger af interesse for sagkyndige i de af kommissionen udarbejdede bilag.

Hest nr. 2 er ifølge rekordbøgerne i 1951 placeret 17 gange, ikke som anført af kommissionen 14 gange.

Hest nr. 9 er efter rekordbøgerne i 1952 diskvalificeret 3 gange for u. t., 2 gange opgav u. t. og 1 gang galop i mål. Kommissionen meddeler 5 diskvalifikationer u. t. og 1 galop i mål.

For hest nr. 28 undlader kommissionen at meddele, som det fremgår af rekordbøgerne, at hesten den 13. juli 1952 startede i heatløb og blev diskvalificeret for u. t. i første afdeling, men placeret som nr. 5 i anden afdeling.

For hest nr. 49 anfører kommissionen starts, sejre og placeringer for året 1953, hvilket klart burde have været oplyst i det foreliggende bilag.

Sv. Dalgaard-Mikkelsen.

**Ekstrakt af veterinærafdelingens mindretalsindstilling af 20. april 1955 til
undervisningsrådet.**

I reservedyrlæge Wamberg's bemærkninger til kommissionens materiale rettes på 2 sider en stærk kritik mod påståede urigtigheder respektive unøjagtigheder i kommissionsbetænkningens faktiske oplysninger, som siges at foreligge med sikkerhed for 9 hestes vedkommende (1, 2, 8, 11, 22, 23, 28, 49 og 9). Der anføres et eksempel på, at kommissionens urigtige oplysninger skulle have betinget, at den dragne konklusion er uholdbar. Dette eksempel angår hest nr. 23. Om denne anføres i kommissionens betænkning følgende: Da hesten ikke er startet efter operationen, selvom W. angiver een start, må M.-N.s indvending anses for berettiget, da helbredelse ikke er bevist ved løbspræstationer. En nærmere undersøgelse af dette tilfælde har vist følgende: Da kommissionen undersøgte Centralforbundets rekordbøger, stod anført en start den 29. juni, hvilket er før operationen, som fandt sted den 17. juli 1951. Datoen den 29. juni fandtes imidlertid ved W.s og professor Ed. Sørensen's besøg hos Centralforbundet at være en fejlskrivning i protokollen for den 29. august, og der foretoges en rettelse i protokollen af den fejlagtige dato. W. oplyser ikke om dette forhold i sine kritiske bemærkninger til kommissionen og oplyser heller ikke, at hesten opgav i det pågældende løb.

Et andet eksempel på kommissionsbetænkningens urigtige oplysninger anføres vedrørende hest nr. 8. Også her har en undersøgelse vist, at det drejede sig om en fejlprotokollering hos Centralforbundet. I protokollen angaves 1 diskvalifikation for u. t.

den 11. juni 1952, mens årsagen efter andre kilder skulle være galop i mål. Dette opdagedes ligeledes ved W.s og professor Sørensen's besøg hos Centralforbundet, og der foretoges en rettelse i protokollen. Heller ikke her oplyser W. om dette forhold i sine kritiske bemærkninger til kommissionsbetænkningen. Af denne fremgår iøvrigt, at man ikke har tillagt denne ene diskvalifikation i 31 starter betydning.

Af de tilbageværende 7 tilfælde, hvor kommissionsbetænkningen skulle have indeholdt urigtige oplysninger, kan man kun tiltræde fejlen i eet tilfælde vedrørende hest nr. 2, om hvilken W. i 1951 opgiver 17 placeringer, kommissionen 14, mens W. i 1952 opgiver 7 placeringer og kommissionen korrekt 11 placeringer. Der er næppe uenighed om, at forholdet kan betragtes som ganske uvæsentligt. De øvrige tilfælde beror på, at W. i modsætning til kommissionen drager et skel mellem diskvalifikation for u. t. og for u. t. og galop (2 tilfælde), uoverensstemmende indføring i Centralforbundets og Det danske Travelskabs protokoller vedrørende antallet af starter (1 tilfælde), at kommissionen ikke omtaler, at to starter, hvoraf den første endte med diskvalifikation for u. t., fandt sted samme løbedag (1 tilfælde). Endelig er der et tilfælde, i hvilket W. i modsætning til kommissionen har overset en diskvalifikation for u. t., og et tilfælde, i hvilket der ikke kan ses noget grundlag for påstanden om urigtigheder. Man skal ganske overlade til andre at bedømme de her fremdragne forhold.

Redegørelse for den af undervisningsrådet i mødet den 22. april 1955 vedtagne indsigelse overfor Landbrugsministeriet i forbindelse med sagen vedrørende godkendelse af forsvaret ved en doktordisputats.

I undervisningsrådets møde den 22. april d.å. var sagen vedrørende godkendelse af forsvaret ved reservedyrlæge Wamberg's doktordisputats til behandling for tredje gang. Direktøren meddelte i mødet, at han foranlediget af en skrivelse fra højestetssagfører Rohbeck af 2. april d.å. om fremgangsmåden ved sagens behandling havde henvendt sig til Landbrugsministeriet og her deltaget i et møde, hvor såvel ministeren som departementschefen for 1. departement var tilstede. Direktøren var her blevet stillet overfor spørgsmålet, om han ville gå ind for at følge den af højestetssagføreren foreslåede fremgangsmåde, hvorefter man ved forsvarets godkendelse skulle anvende den samme fremgangsmåde som angivet i de af rådet vedtagne bestemmelser af 25. februar 1935, der angår antagelsen af en afhandling til forsvar, og hvoraf følger, at det kan blive veterinærafdelingen og ikke undervisningsrådet, der træffer den endelige beslutning. Det var blevet betydet direktøren, at en vægning ville medføre et krav fra ministeriet om, at de anførte bestemmelser blev anvendt ved sagens behandling. Direktøren havde derefter indvilget i at gennemføre sagens behandling efter de omhandlede bestemmelser.

Under rådets forhandling blev der stillet krav om adgang til afstemning om forsvarets godkendelse i henhold til den kongelige anordnings § 3, stk. 1, punkt 4 efter hvilken rådet træffer afgørelsen. Direktøren erklærede heroverfor, at han ikke kunne lade afstemningen finde sted på dette vilkår, da det ville stride mod en ordre givet ham af ministeriet.

Efter yderligere forhandling vedtog rådet at bøje sig for den givne ordre og følge den foreskrevne fremgangsmåde, idet det samtidig med 26 stemmer imod 8 vedtoges overfor Landbrugsministeriet at gøre indsigelse imod, at rådet på denne måde måtte se sig frataget den bemyndigelse, som ved kgl. anordning af 22. februar 1935 er tillagt rådet, og som har været forudsætning

for de handlinger, som rådet hidtil har foretaget i sagen. Rådet ser sig herved tvunget til at følge en fremgangsmåde, som det af såvel reelle som formelle grunde er imod.

Det er en selvfølge, at spørgsmålet om procedureformerne er et selvstændigt problem, som ikke er sammenkædet med opfattelsen af, hvorvidt godkendelse af forsvaret bør gives eller ikke. Afstemningstallene tydeliggør dette, idet der ved en påfølgende afstemning, hvorved rådet forkastede godkendelse af forsvaret, var 18 stemmer mod 18.

I det følgende anføres de synspunkter, som i overensstemmelse med de førte forhandlinger kan fremføres som grundlæggende for den af rådet vedtagne indsigelse.

Fra sagens forelæggelse i rådet den 28. februar d.å. indtil direktørens forelæggelse af ministeriets opfattelse i mødet den 22. april har der ikke i rådet været rejst nogen tvivl om, at rådet var bemyndiget til at træffe den endelige afgørelse i henhold til anordningens § 3, stk. 1, punkt 4, der siger, at der til doktorgradens erhvervelse kræves, »at undervisningsrådet efter pågældende afdelings indberetning finder forsvaret tilfredsstillende«. Overfor den af ministeriet fremførte opfattelse, at rådet skulle kunne være bundet til et flertal i afdelingen, hævder man, at ordene i punkt 4 er klare og entydige. En fortolkning af dem, som tillader, at doktorgraden konfereres en doktorand, uanset at rådet har tilkendegivet, at det ikke har fundet forsvaret tilfredsstillende, mener man vil være i direkte modstrid med den kgl. anordning.

I forbindelse med forhandlingerne er der taget stilling til de betragtninger, som er fremført imod den anførte ligefremme opfattelse af punkt 4, der af rådet har været lagt til grund for dets dispositioner.

Til støtte for ministeriets opfattelse, således som denne af direktøren mundtligt er meddelt rådet, er anført, at da bestemmelserne af 25. februar 1935 foreskriver en fremgangsmåde ved antagel-

sen af en afhandling til forsvar, hvorved den afgørende beslutning henlægges til afdelingen, må samme princip gælde også ved godkendelse af forsvaret, for hvilken der ikke er givet supplerende forskrift i bestemmelserne. Til nærmere begrundelse anføres betragtninger over analogi eller forholdets natur. Som berettigelse for ministeriets indgriben henvises til anordningens § 7 om afgørelse af tvivlsspørgsmål.

Overfor denne opfattelse hævdes det fra den side, der fastholder den af rådet fra sagens beyndelse anerkendte opfattelse, at eksistensen af supplerende bestemmelser om fremgangsmåden ved antagelsen, hvorved rådet under visse omstændigheder henholder sig til en indstilling fra afdelingen, ikke kan antaste den bemyndigelse, som rådet er i besiddelse af i kraft af anordningen, idet bestemmelserne selv er blevet til som et produkt af rådets myndighed i henhold til anordningen. Dette fremgår yderligere af Landbrugsministeriets bekendtgørelse af 22. februar 1935, som i § 7 siger, at forretningsgangen ved bedømmelsen af doktorafhandlingen fastsættes af undervisningsrådet.

Til forklaring af rådets standpunkt må endvidere påpeges indvendingen imod det fremsatte synspunkt, at anordningens punkt 4 (§ 3, stk. 1) skulle kunne underkastes særlig fortolkning, fordi man ikke har regnet det som nogen praktisk mulighed, at forkastelse kunne forekomme. Imod dette må gøres gældende, at punktets medtagelse i anordningen da ikke ville have nogen mening. Da denne mulighed er udelukket, må muligheden for forkastelse anses som forudset.

Rådet må dernæst hævde, at når punkterne 2 og 4 (§ 3, stk. 1) i anordningen er formuleret forskelligt, og når punkt 4 om godkendelse af forsvaret ikke er suppleret med særlige bestemmelser, kan dette ikke opfattes som en mangel i det formelle grundlag, der måtte henvise rådet til at søge tilflugt til analogislutninger eller særlige betragtninger over forholdets natur.

Den tilstedeværende forskel i reglerne vedrørende de to forhold, henholdsvis antagelse til forsvar og godkendelse af forsvar, kan ikke opfattes som fremkommet, ved at man har overset en lighed, der nu ved fortolkning må tages hensyn til. Der kan ikke være tvivl om, at reglernes forskel har sin begrundelse i den reelle forskel i de to punkters indhold. Ved antagelsen til forsvar lægges vægten på den sagkyndige vurdering, og rådet har derfor på forhånd i bestemmelserne fastslået at ville lade antagelsen være bestemt af den pågældende afdelings fastholdte beslutning. Ved godkendelse af forsvaret kommer derimod også

andre forhold i betragtning under hensyn til former, offentlighed, kritikens mulighed for at komme til orde, og forsvarets gennemførelse på åben og redelig vis. På dette punkt har rådet derfor et særligt ansvar, som udvides under hensyn til at dets beslutning endeligt afgør doktorgradens tildeling, og rådet kan efter anordningens ordlyd ikke — heller ikke ved sin egen frie beslutning — delegere sin bemyndigelse og overflytte sit ansvar til en afdeling af rådet.

Det anses derfor som vel begrundet at opfatte anordningens punkt 4 således, at beslutningen under den endelige godkendelse *skal* træffes af undervisningsrådet.

Ønsker rådet derimod til støtte for sine overvejelser yderligere belysning af forhold i forbindelse med forsvaret, må det i henhold til anordning og bekendtgørelse være berettiget til at træffe de hertil fornødne foranstaltninger, således som det er sket i det foreliggende tilfælde ved nedsettelse af en undersøgelseskommission eller ved høring hos afdelingen eller særligt sagkyndige.

Det er under rådets seneste forhandling om procedurereformerne i mødet den 22. april blevet anført, at undersøgelsens karakter måtte henføre den til særlig sagkyndig afgørelse, og det er yderligere anført, at eventuel bortfald af kritik mod videnskabelig redelighed måtte bevirke, at resterende faglige problemer skulle afgøres af den særlige sagkundskab og således begrunde en overflytning af sagen fra punkt 4 til punkt 2. Heroverfor må peges på, at når rådet i sit møde den 28. februar udskød afgørelsen af, om forsvaret kunne godkendes, indtil en undersøgelse havde fundet sted, var det en utvivlsom forudsætning, at man ikke herved ville indlade sig på en ny faglig censur af afhandlingen. Den faglige bedømmelse af afhandlingen betragtedes for undervisningsrådets vedkommende også med henblik på den endelige tildeling af doktorgraden som afgjort ved dens antagelse til forsvar. Man ville således udtrykke-
ikke en undersøgelse og en afgørelse, der kunne få karakter af en genoptagelse af, hvad der henhører under punkt 2 i anordningen (§ 3, stk. 1). Det er utvivlsomt den almindelige opfattelse, at noget sådant måtte betragtes som udelukket. Selv en stærk faglig kritik rejst under forsvarshandlingen ville ikke have medført igangsættelsen af undersøgelsen eller føre til nægtelse af doktorgraden i sidste instans, hvis forsvaret havde været tilfredsstillende gennemført med henblik på den rejste tvivl om journalmaterialets ægthed og dermed om den fuldt redelige fremlæggelse af oplysninger. Undersøgelsen skulle kun angå det spørgsmål, der

var til afgørelse, nemlig godkendelse af forsvaret med henblik på tvivl om doktorandens videnskabelige redelighed. Påstand om eventuelt at forkaste forsvarets godkendelse på grundlag af en ny faglig vurdering, eventuelt som følge af kommissionsundersøgelsen, er overhovedet ikke rejst. Undersøgelsen og den udsatte afgørelse blev således utvivlsomt placeret alene som hørende under punkt 4.

Ved kommissionens undersøgelser og ved forelæggelsen af undersøgelsesresultater i rådets møde den 21. marts er dette synspunkt fastholdt, jfr. navnlig vedlagte redegørelse, der blev afgivet af de fem medlemmer af rådet, der også var medlemmer af kommissionen. Heri tilrådes at lægge til side alle spørgsmål, som kunne bedømmes på grundlag af handlingen, som den forelå, og alle spørgsmål og uoverensstemmelser i det omfattende undersøgte materiale, der kunne betragtes som værende uden væsentlig betydning. Vurderingen koncentreredes om et snævert begrænset antal tilfælde, som viste uoverensstemmelser i betydeligt omfang, således at det her var muligt for rådet at tage stilling til spørgsmålet om, hvorvidt doktorandens form for fremlæggelse af sine oplysninger kunne anses som for hans vedkommende begrundet i faglige hensyn eller ikke. Det blev på ny klargjort, at ingen krævede ny faglig censur, heller ikke med udgangspunkt i kommissionsundersøgelsens resultater.

Synspunktet angående sagens karakter blev fortsat fastholdt ved de spørgsmål, som man derefter vedtog at stille doktoranden. Behandlingen af sagen er således såvidt rådet angår indtil da stadig holdt indenfor, hvad der oprindeligt var tilsigtet ved undersøgelsen.

Det må endvidere anføres, at når rådet i sit

møde den 28. februar efter veterinærafdelingens forslag vedtog at lade undersøgelsen ske ved en særlig kommission nedsat af undervisningsrådet, og når man hertil også indvalgte ikke veterinære medlemmer, skete dette under påpejning af, at de forhold, der skulle undersøges vedrørende sygejournalerne, var af en sådan karakter, at også ikke veterinære kunne deltage i undersøgelsen. Endvidere skete det ud fra to forudsætninger, dels, som det blev stærkt betonet af såvel veterinære som ikke veterinære medlemmer, den, at man kun derved kunne tage fornødent hensyn til et stærkt påtrængende krav om uvildighed, og dels den, at opgaven, derunder også den afsluttende stillingtagen, var en pligt og et ansvar for undervisningsrådet, som dets medlemmer ikke havde ret til at skyde fra sig. De samme bestemte forudsætninger lå til grund for den bestemmelse, der blev truffet i rådets møde den 21. marts, hvorved det blev direktøren, som hertil havde bistand af rådets sekretær, der skulle foretage de følgende undersøgelser ved mundtlig og/eller skriftlig afhøring af doktoranden.

Det her anførte tjener til forklaring på, hvorfor rådet heller ikke, under hensyn til sagens realiteter, selv har villet vælge den af ministeriet overfor direktøren anviste fremgangsmåde. Rådet ville herved bryde med såvel de reelle som de formelle hensyn, på hvilken det mener korrekt i enhver henseende at have grundet sin behandling af den foreliggende sag. Når rådet i sit møde den 22. april ikke desto mindre vedtog at følge den anviste fremgangsmåde, skete det som allerede anført, fordi man var stillet overfor en ministeriel ordre, og rådet fandt det derfor nødvendigt at lade det ske ved samtidig vedtagelse af den indsigelse, som hermed er redegjort for.

Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, den 4. maj 1955.

Udarbejdet af:

Aksel Milthers.

Sekretær for undervisningsrådet

Godkendt af:

K. Gram.

Formand for afdelingen for grund- og hjælpevidenskaberne

M. Sode-Mogensen.

Formand for Jordbrugsafdelingen

Landbrugsministerens redegørelse af 14. juni 1955 til pressen.

Landbrugsministeriet har hidtil fulgt den linie at blande sig så lidt som muligt i højskolens interne anliggender. Jeg går ud fra, at begge parter er bedst tjent med, at dette forhold opretholdes. Højskolen har gennem årene udført et dygtigt, videnskabeligt og undervisningsmæssigt arbejde, der ikke alene har haft afgørende betydning for dansk landbrug, men for hele vort samfund. Et arbejde, som er både kendt og anerkendt også udenfor vort eget lands grænser. Jeg tillægger det meget stor betydning, at højskolens virksomhed også fremtidig kan foregå under så frie forhold som muligt, både hvad undervisning og forskning angår.

Landbrugsministeriets opgave overfor højskolen kan kun være at fastsætte retningslinier i økonomisk og administrativ henseende og føre tilsyn med, at de fastsatte bestemmelser bliver overholdt.

Ministeriets andel i Wamberg-sagen er jo de herrer velkendt, og denne sag betragter jeg som afsluttet.

I anledning af den iøvrigt rejste kritik, herunder kritikken af undervisningsrådets den 8. ds. gennem Ritzaus Bureau udsendte erklæring, har jeg idag haft en forhandling med rådets formand, direktør Thorkil-Jensen, der overfor mig redegjorde for forhandlingerne på rådets møde den 6. ds., hvor nævnte erklæring blev vedtaget, og foreviste mig det over mødet optagne referat.

Af de således indhentede oplysninger fremgår, at der i mødet deltog 42 af rådets 57 medlemmer. 15 medlemmer var forhindret i at deltage i mødet.

Den nævnte erklæring blev vedtaget efter en indgående drøftelse. Vedtagelsen skete på den måde, at erklæringen blev oplæst, og der blev forespurgt, om nogen stemte imod, og der blev derefter ikke fra nogen side rejst indsigelse mod erklæringen. Direktøren må herefter anses for fuldt ud berettiget til at karakterisere vedtagelsen som enstemmig.

Efter de for mig foreliggende oplysninger havde kommissionen kun den opgave at foretage en undersøgelse af forskellige påstande af rent faktisk art, fremsat i forbindelse med den mundtlige svarshandling. Jeg har ikke i de for højskolen gældende bestemmelser kunnet finde noget holdpunkt for at karakterisere undersøgelseskommissionen som ulovlig, og i de af undervisningsrådet den 7. maj 1917 udfærdigede, den 3. august 1917 af ministeriet approberede bestemmelser om undervisningsrådet og dets virksomhed forudsættes det, at der kan nedsættes udvalg over ekstraordinære sager.

Højskolens direktør har stedse haft kontakt med ministeriet og holdt dette underrettet om de forskellige forhold, og der er gennem direktøren indhentet erklæringer fra vedkommende medlemmer af undervisningsrådet om den mod dem rejste kritik.

Jeg anser det for meget ønskeligt, at der tilvejebringes ro om højskolens arbejde, og jeg agter derfor at anmode Folketingets ombudsmand om at foretage en undersøgelse af de i forbindelse med Wamberg-sagen fremdragne forhold.

Landbrugsministeriet, den 14. juni 1955.

DET TEKNISK-VIDENSKABELIGE
FORSKNINGSRÅD

Bilag 19

14. juni 1950

Bevilling nr. 132

*Hr. reservedyrlæge Jørgen Ludvigsen,
Vesterskouvej 22, Nykøbing F.*

På det 15. møde i Forskningsrådet den 7. juni d.å. bevilgede rådet Dem det ansøgte beløb på 10.000 kr. til videreførelse af Deres påbegyndte undersøgelser af »muskeldegenerationer« hos slagterisvin.

Beløbet kan mod behørig kvittering hæves ved Danmarks tekniske højskoles kasse, Østervoldgade

10, opg. N, daglig mellem kl. 11,30 og 14 (lørdag dog kun til kl. 13).

Rådet udbeder sig til sin tid gerne en kort redegørelse for de ved undersøgelsen opnåede resultater samt en oversigt over anvendelsen af det bevilgede beløb.

På rådets vegne

Anker Engelund.

/Knud Chr. Jensen.